136

£250

10–11th Cent

12.5.0

Spanish Ms 10–11th Century (?)
"Isidorus"
Bought from Mr W. Voynich,
of London 1915.

I Summū bonū ds̄ est.
II De temporib'.
III De mundo.
IIII De malo.
V De angelis.
VI De homine.
VII De anima.
VIII De xpo.
VIIII De spū sc̄o.
X De sapientib' scl̄i.
XI De lege uitę qua itur ad xp̄m
XII De septē regulis sc̄ę scripturę
XIII De eccl̄a
XIIII De heresib'
XV De austerissimis

EXPLICIUNT CAPITULA.

INCIPIT LIBER PRIMUS SCI YSIDORI QUI DICITUR SENTENTIARUM.

Summum bonū ds̄ ē. quia incō
mutabilis ē. & corrūpi omnino
ñ potest. Creata uō bonū. sed ñ
sūmū ē. qa mutabilis ē. Et dū
sit qdem bonū. ñ tam potest esse
sūmū. Quid ē di inmortalitas.
nisi ei' incōmutabilitas. Nā an
geli & animę inmortales sT. sed
inmutabiles ñ sT. Jdoq; sol' ds̄ dicit
inmortalis. qa solus incōmutabilis.
Nā aīa morit dū deserente dō de bono in malū mutatur.
Sic & angls̄ dū deserto dō ē lapsus. Quod matiā ht unde
existat. mutabile ē. qa de informi ad formā transit.
Quod u ñ ht matiā. inmutabile ē. sic ds̄ utiq; ē. Bene
ac substantialit sT ista in dō. incorruptio. inmortalitas.
incōmutabilitas. Un̄ & merito cunctę p̄ponit creaturę.
Opus ñ c̄siliū apud dm̄ mutari. nec uariari eū. qa p uaria
tpra. diuersa p̄cipit. Sed manens idem incōmutabi
lis & ætnus. qd cuiq; c̄gruū eēt tp̄ri. ab ipsa ætnitate in eius
mansit dispositione c̄silii. Nō usu nr̄o aliud dm̄ putari.

aliud pulchritudinē ei᷒: atq; aliud magnitudinē ipsius.
Sic aliud ē hō. aliud pulchritudo. q̄a desistente pulchri-
tudine: hō manet. Ac ꝑ hoc q̄ ita intelligit: dm̄ corpo-
reū esse credit. dū pulchritudo & magnitudo di: ipse
ds̄ sit. Ideo ds̄ dr̄ simplex. siue ñ amittendo qđ ht̄: seu
q̄a ñ aliud ē ipse. & aliud qđ in ipso ē. Inordinate dici.
seu ēferri uitiis: ea quę ordinate in dō st̄. Ut pote sim-
plicitas quę aliq̄ndo dr̄ ꝓ stultitia. & ñ ē. Apud dm̄ uero
sūma simplicitas ē. Juxta hanc regulā: & cętera existiman-
da st̄. Quod inmsus & omps sit ds̄. Nō ideo celū &
trā implet ds̄: ut ētineant eū. sed ut ipsa potius ētine-
ant ab eo. Nec particulati ds̄ implet omīa: sed cū sit
idem unus: ubiq; tam̄ ē tot᷒. Non ita putandus ē esse
in omib᷒ ds̄: ut unaqueq; res ꝓ magnitudine portio-
nis suę capiat eū. i. maxima maius. & minima minus. dū
sit potius & totus in omibus siue omnia in ipso. Omnipoten-
tia diuinę maiestatis: cuncta potestatis suę inmensitate
concludit: nec euadendi potentiam eius quis aditum in-
uenire poterit: quia ille omnia circumquaq; constringit.
Cuncta enim intra diuini iudicii potentiam coartantur.
Siue quę continenda sunt ut salua sint: siue quę am-
putanda sunt ut pereant. Nullatenus ergo: posse effugi
deum quempiam. Qui enim non habet placatum. ne-
quaquam euadet iratum. Inmensitas diuinę magnitu-
dinis ista est: ut intelligamus eum intra omnia: sed nō
inclusum. Extra omnia: sed non exclusum. Et ideo in-
terior est: ut omnia contineat. Ideo exterior est: ut in
circumscriptę magnitudinis suę inmensitate omnia con-
cludat. Per id ergo quod exterior est: ostenditur esse
creator. Per id uero quod interior: gubernare omnia
demonstratur. Ac ne ea quę creata sunt sine deo essent:
deus intra omnia est. Uerum ne extra deum essent: ds̄

ii. q̄ inmns & omps sit ds̄.

exterior eſt. ut omnia concludantur ab eo. De conſuma-
tione alicuius facti: dicatur perfectio. Deus autem qui nõ
eſt factus. quomodo eſt perfectus? Sed hunc ſermonem
de uſu noſtro ſumit humana inopia. ſicut & reliqua uerba.
quatinus id quod ineffabile eſt: utcumq; dici poſſit. qm̄
de deo nichil digne humanus ſermo dicit. Dum localis
non ſit deus: localiter tamen in ſuis ambulat ſanctis: dum
de loco in locū predicatur ab eis. Nam deus qui nec
loco mouetur nec tempore: in ſeruis tamen ſuis. & tem
pore & loco mouetur: quotiens ab eiſdem localiter pre
dicatur. Dum de deo nec ſecundum quantitatem. nec
ſecundum qualitatem. nec ſecundum ſitum. nec ſecun
dum habitum. aut motum. aliquid digne dicatur:
ineſt tamen ei & quodam modo latitudo caritatis:
qua nos & ab errore colligit. & continet in ueritate.
Ineſt ei & longitudo: qua nos longanimiter malos por
tat. donec emendatos patrię futurę reſtituat. Ineſt ei
& altitudo. per quam omnem ſenſum ſuę ſcientię inmen
ſitate exſuperat. Ineſt ei & profundum. quo dampnan
dos inferius iuxta ęquitatem diſponens preordinat.

Quod inuiſibilis ſit deus. Dum de deo loquens ſcriptu
ra plerumq; dicat. ecce deus: non quaſi uiſibilem oſten
dit. ſed ubiq; eſſe preſentem ſignificat. ꝑ id quod dicit
ecce dominus. uel quod magnitudinem diuinitatis eius
nullus poſſit ſenſus attingere: etiam nec angelicus. quam
uis uſq; ad parilitatem angelicam humana poſt reſurrec
tionem natura proficiat. & ſi ad contemplandum deum
indefeſſa conſurgat: uidere tamen eius eſſentiam plene
non ualet. quam nec ipſa perfectio angelica in totum at
tingit ſcire ſecundum apoſtolum qui ait. Pax domini
quę exſuperat omnem ſenſum. ut ſubaudias etiam an
gelorum. Sola enim trinitas: ſibi integre nota eſt. Et

humanitaſ a xp̄o ſuſcepta. quę tercia eſt in trinitate p̄
ſona. Intelligibiliter quodam miro modo. dei eſſentia
ſcirę poteſt dum eſſe creditur. Opuſ uero eiuſ quod
utiq; ęquari ei non poteſt. & iudicia. a nullo penituſ
ſciuntur. Dei ſecreta iudicia. non poſſe ſenſu penetra
ri uel angelico uel humano. Et ideo quia occulta ſed
iuſta ſunt. tantundem uenerari ea opuſ eſt & timere. nō
diſcutere aut inquirere. ſecundum apoſtolum qui ait.
Quiſ enim cognouit ſenſum domini. aut quiſ eiuſ conſili
ariuſ fuit. Quod ex pulchritudine creaturę. ag
noſcatur creator. Sepe ad incorporeā creatoriſ magnitudi
nē. creaturarum corporearum magnitudo componitur.
ut magna conſiderentur ex paruiſ. & ex uiſibilibuſ inui
ſibilia eſtimentur. atq; ex pulchritudine factorum. ef
fector operum agnoſcatur. Non tamen parilitate conſi
mili. ſed ex quadam ſubdita & creata ſpecie boni. Si
cut arſ in artificem retorquet laudem. ita rerum crea
tor per creaturam ſuam laudatur. Et quanto ſit ex
cellentior. ex ipſa operiſ conditione monſtratur. Ex
pulchritudine circumſcriptę creaturę. pulchritudinē
ſuam quę circumſcribi nequit. facit deuſ intelligi. ut
ipſiſ ueſtigiiſ reuertatur homo ad deum quibuſ auer
ſuſ eſt. Ut quia per amorem pulchritudiniſ creaturę. a
creatoriſ forma ſe abſtulit. rurſum per creaturę deco
rem. ad creatoriſ pulchritudinem reuertatur. Quibuſ
dam gradibuſ intelligentię. per creaturam progredi
tur homo ad intelligendum deum creatorem. Id eſt
ab inſenſibilibuſ ſurgenſ ad ſenſibilia. a ſenſibilibuſ ad
rationabilia. a rationabilibuſ ſurgenſ ad creatorem. In
telligibilia. per ſe conlaudant deum. Irrationabilia &
inſenſibilia. non per ſe ſed per noſ. dum ea conſiderantes
deum laudamuſ. Sed ideo dicuntur laudare ipſa. quia

eandem laudem earum parturit cauſa. Dixerunt antiqui. quod nichil tam ebeſ ſit: quod non ſenſum habeat in deum. Hinc eſt illud: quod ex ſilice duro ſcintilla excutitur. & ſi igniſ in ſaxo. utiq; ibi ſenſuſ ſentitur. Ubi ſe uita non ſentit:

Quod ex uſu nr̄o quedam ſpecieſ ad deum referantur.

Noſtro uſu dſ̄ zelare dicitur uel dolere. Horum enim motuum apud deum perturbatio nulla eſt: apud quem tranquillitaſ magna eſt. Non ita eſt precipitanda mentiſ ſūma
ſententia. ut credamuſ poſſe in deum furoriſ uel mutationiſ accedere perturbationem. Sed ipſam equitatem iuſtitię qua reoſ punit: iracundiam ſacra lectio nominauit. Quod iudicantiſ equuſ eſt furor: & indignatio patientiſ. Ita ergo intelligere opuſ eſt & aliaſ paſſioneſ: quaſ de affectione humana ducit ſcriptura ad deum. ut & iuxta ſe incommutabiliſ ſit credenduſ. & tamen pro cauſarum effectibūſ ut faciliuſ intelligatur: noſtrę eloquutioniſ. & mutabilitatiſ genere appelletur. cutio
Tam clementer deuſ humanę conſulit infirmitati: ut quia eum ſicut eſt non poſſumuſ agnoſcere. noſtrę locutioniſ more ſe ipſum nobiſ inſinuet. Unde & membrorum noſtrorum habere ſimilitudinem ſcribitur. & paſſionum indigna dici de ſe uoluit: quatinuſ ad ſua per noſtra traheret noſ. Et dum condeſcendit nobiſ: conſurgeremuſ ei. Multiſ modiſ deuſ ad ſignificandum ſe hominibuſ: de inferioribuſ rebuſ ſpecieſ ad ſe trahit. qūe reuera iuxta propriam ſubſtantiam inuiſibilem eſſe & incorporeum cōſtat. Plerumq; de corporibuſ ad deū ſumuntur qualitatum ſpecieſ: quę tamen in deo non ſunt. Quia in propria natura incorporeuſ eſt. & incircumſcriptuſ: ſed per efficientiaſ cauſarum. rerum in ipſo ſpecieſ ſcribuntur. non ſecundum eſſentiam: ſed ſecūdū

Min. Regre. i. fine. ~~similitudinem species ducuntur ad deum~~. Neq; pro
substantię proprietate: sed pro efficientiis causarum.
Unde & apparuisse hominibus non legitur: nisi per assūp
tam creaturarum speciem. Falluntur quidam stultorum:
dum legunt ad imaginem dei factum esse hominem.
arbitrantes deum esse corporeum: dum non caro quod
est corpus. sed anima quod est spiritus: dei imaginē
habeat. Non ergo esse corporis formam in deo: qui ho
minem ad imaginem suam fecit. quia mentem non
carnem ad similitudinem suam creauit. Cogita igitur
quale corpus habeat ueritas. & dum non inueneris:
ii. de tpibz. hoc est deus. Quod deo nulla temporum successio as
scribatur. Omnia tempora precedit diuina ęternitas:
nec in deo preteritum. presens. futurum ue aliquid cre
ditur: sed omnia in eo presentia dicuntur. quia in ęter
nitate sua cuncta complectitur. Alioquin mutabilis
est deus credendus. si ei successiones temporum asscri
buntur.

Si semper aliqua essent cum deo tempora. non esset
tempus: sed esset ęternitas. Nec mutarentur tem
pora sed starent. Presens. preteritum & futurum tēpus:
nostrum est habere non dei. Uerbi causa. Dicimus pro
presente teneo codicem! Pro preterito tenui! Pro futu
ro tenebo. Uniuersitatem uero deus tenet. Et pro tenu
it. & tenebit. tenet dicitur. Nullum spacium corporalit
habent tempora: quia ante abscedunt pene quam ue
niant. Ideoq; in rebus nullus status est temporum: quia
celeri creaturę motu mutantur. Omni anno unum tem
pus est. Nec unus annus: unum tempus est. Nec unus
mensis: unum tempus est. Nec dies nec hora. Quia dū
hęc omnia particulis accedunt suis & decedunt: quo
modo unum dicendum est. quod simul non est: Utrū

ſit preteritum. futurum ue tempuſ. ſicut preſenſ. Et ſi
eſt. ſcire oportet ubi eſt. Sed aduerte quod cuncta
& futura. & preterita. & preſentia. in animo ſunt po
tiuſ requirenda. Tria iſta preterita. preſentia & futu
ra. in animo ſunt tantum inueniri. Preterita reminiſ
cendo. preſentia intuendo. futura expectando. Spera
muſ igitur aduenientia. intuemur preſentia. recolimus
tranſeuntia. Hec non ita in deo ſunt. cui ſimul omnia aſſunt.
Sed nec ipſorum angelorum naturę decessio acceſſio
ue ~~non~~ eſt temporum. Nam duaſ eſſe in creaturiſ reſ
quibuſ uiciſſitudo temporum non ualet. angeliſ ſcilicet.
propter quod incommutabili inherent creatori. Si
ue materię illiuſ informi. priuſ quam ex ea omnia
iſta quę temporaliter iam uoluuntur formarentur.
Nec ipſi utiq; ualebat tempuſ. temporabuſ non ad eaſ
creaturaſ quę ſupra cęloſ ſunt. ſed ad eaſ quę ſub cęlo
ſunt tempora pertinere. Non enim angeliſ accedunt
tempora uel ſuccedunt. ſed nobiſ qui ſub cęlo uerſamur
in hoc infimo mundo. Nulla ante principium mundi De temporib;
fuiſſe tempora. Quia dum ſit ipſum tempuſ creatura.
in principio tamen mundi factum eſſe credendum eſt.
Ideo ergo principium dicitur. quod ex ipſo cępit rerum
uniuerſarum exordium.

III. De mundo.

Munduſ ex rebuſ uiſibilibuſ. ſed tamen inueſtigabi
libuſ conſtat. Homo autem ex rerum diuerſita
te compoſituſ. alter in breui quodam modo creatuſ eſt
munduſ. Ratio mundi. de uno conſideranda eſt homi
ne. Nam ſicut dimenſione ętatum ad fineſ homo uerti
tur. ita & munduſ per hoc quod diſtenditur tempore.
deficit. Quia unde homo atq; munduſ creſcere uiden
tur. inde uterq; minuitur. Fruſtra dicitur per tanta re
tro tempora deo uacanti. noua pro mundo faciendo or

ta fuiſſe cogitatio: quando in ſuo æterno maneret conſi
lio huiuſ mundi conſtructio. Nec tempuſ ante prin
cipium: ſed æternitaſ fuerit. Tempuſ uero a ſubſtituti
one creaturę: non creatura cepit a tempore. Quidam
aiunt. quid faciebat deuſ ante quam celum faceret?
Cur noua uoluntaſ in deum. ut mundum conderet or
ta eſt? Sed noua uoluntaſ in deum exorta non eſt:
quia & ſi in ſe munduſ iam non erat: in æterna tamen
ratione & conſilio: ſemper erat. Dicunt quidam. quid
ſubito uoluit deuſ facere mundum quem ante non fe
cit? Uoluntatem dei immutari arbitranteſ. qui aliquan
do uoluit quod aliquando non uoluit. Quibuſ reſpon
dendum eſt. Uoluntaſ dei: deuſ eſt. Quia non ipſe ali
ud eſt aliud uoluntaſ eiuſ. Sed hoc eſt illi uelle: quod
ipſe eſt. Et quod ipſe eſt: utiq; æternū & incommutabi
le eſt. Hoc eſt ergo uoluntaſ eiuſ. Materieſ ex qua for
matuſ eſt munduſ: origine non tempore: reſ baſ ē fec
taſ preceſſit. Ut ſonuſ cantū . Prior enim eſt ſonuſ:
quam cantuſ. Quia ſuauitaſ cantilenę: ad ſonum uo
ciſ. non ſonuſ pertinet ad ſuauitatem. Ac per hoc: utrū
q; ſimul ſunt. Sed ille ad quem pertinet cantuſ prior
eſt: id eſt ſonuſ. Materia ex qua cælum & terra for
mata eſt. ideo informiſ uocata eſt: quia nondum ex ea
formata erant. quę formari reſtabant. Uerū in ipſa
materia ex nichilo facta erat. Aliud eſt aliquid fieri
poſſe. aliud fieri neceſſe ēē. fieri neceſſe eſt: quod dſ
naturiſ inſeruit. fieri autem poſſe eſt. quod extra cur
ſum eſt indi tum naturarum creator ut faceret. qn
cūq; uoluit reſeruauit. Non ex hoc ſubſtantiam ha
bere credendę ſunt tenebrę: quia dicit dn̄ſ per pro
phetam. Ego dominuſ formanſ lucem: & creanſ tene
braſ. Sed quia angelica natura quę non eſt preuaricata.

lux dicitur. Jlla autem quę preuaricata eſt: tenebrarū
nomine nuncupatur. Unde & in principio. lux a tene
briſ diiudicatur. Sed quia & hoſ & illoſ deuſ creauit: in
de formanſ lucem & creanſ tenebraſ. Uerumtamen bo
noſ angeloſ non tantum creanſ: ſed etiam formanſ. Ma
loſ uero creanſ tantum non formanſ. Hoc & de homi
nibuſ boniſ. maliſq; accipiendum eſt. Poſt annumera
tam celi terreq; creaturam. ideo nominatur in geneſi ſpirituſ
ſanctuſ: ut quia ſuperferri eum dici oportebat. ante
illa nominaretur: quorum creator ſpirituſ ſanctuſ
ſuperferri diceretur. Quod apoſtoluſ indicat: dum
ſupereminentem uiam caritatiſ demonſtrat. Jdeo ſu
perferri aquiſ ſanctuſ dicitur ſpirituſ: quia donum eſt
dei. in quo ſubſiſtenteſ requieſcimuſ. atq; protegendo
noſ: ſuperfertur nobiſ. Unaqueq; natura: ſuo ponde
re nititur. Jgniſ autem & oleum merito ſuperiora ſemꝑ
appetunt: quia per ipſorum figuram. ſuperferri uniuer
ſę creaturę ſpirituſ ſanctuſ auertitur uel probatur.
Dieſ prior factuſ: angeli ſunt. Quorum propter u
nitatem inſinuandam: non dieſ primuſ. ſed dieſ dic
tuſ eſt unuſ. & idcirco ipſe repetitur ſemper in exe
cutione creaturę. Qui dieſ hoc eſt natura angelo
rum quando creaturam ipſam contemplabatur: quo
dam modo ueſperaſcebat. Non autem permanen
do in eiuſ creaturę contuitu: ſed laudem eiuſ ad
dominum referenſ. eamq; meliuſ in diuina ratio
ne conſpicienſ: continuo mane fiebat. Si uero per
maneret neglecto creatore. in creaturę aſpectu: iam
non ueſpera ſed nox utiq; fieret. Dum ſe creatura me
liuſ in deum quam in ſe ipſam nouerit: ipſa ſui cog
nitio quę maior in deo eſt: dieſ et lux dicitur. Cogni
tio uero ſua in ſe ipſa ad compenſationem cognitioniſ

illius quę est in deo: quia longe inferior est: uespa nominatur. Ideoq; post uesperam mane fiebat: quia ad suam in se cognitionem dum sibi satisfacere non agnosceret: ut se plenius nosse potuisset: ad deum se referebat creatura. in quo se dies agnoscendo melius fieret. Non quemadmodum nos transitorie dicimus. fiat aliquid: sic deus dixit fiat cęlum in principio. Illud enim sempiterne in uerbo unico dictum est. Si transitorie dictum est a deo fiat: erat utiq; & creatura aliqua unde iam talis fieret uox. Sed quia ante quam diceret fiat. nulla extitit creatura: ipsũ fiat quod dictum est in ęternitate uerbi. non uocis sono enuntiatum est. Non septies a deo uisa. septiesq; laudata est creatura. quę ante quam fieret: perfecte ab illo est uisa. Sed dum nos singula uidentes laudamus: tamquam ipse uideat. laudetq; per nos. Sicut illud. Non estis uos qui loquimini: sed spiritus patris uestri. Proinde sicut ipse per nos loquitur: ita uidet et laudat per nos. Sed per se perhenniter ac sempiterne uidet: per nos uero temporaliter. Attende uniuersaliter creaturam: in principio ualde bonã uocari. Singulariter uero tantum bonam. Quia membra corporis cũ sint singula bona: maius tamen bonum faciunt. dum singula omnia ualde bonum corpus efficiunt. Decor helementorum omnium: in pulchro et apto consistit. Sed pulchrum esse quod per se ipsum pulchrum. Ut homo ex anima & membris omnibus constans. Aptum uero esse: ut uestimentum. ut uictum. Ideoq; hominem dici pulchrum ad se. quia non uestimento & uictui est homo necessarius: sed ista homini. Ideo autem illa apta: quia non sibi sicut homo pulchra. aut[illegible] ad se. sed ad

aliud id est ad hominem accõmodata. non sibimet necessaria. Hoc & de ceteris elementorum naturis dicendum est. Cuncta que sunt & facta sunt. mira ualde sunt: sed consuetudine uiluerunt. Ideoq; sic diuina scrutare opera: ut semper ea cogites inmensa. fecit enim deus omnia ualde bona. Nichil ergo natura malum. quando et ipsa que in creaturis uidentur esse penalia: si bene utantur. & bona & prospera sunt. Si male utantur: noceant. Ita ergo pensanda est creatura ex nostro usu non bona. Nam ex sua natura ualde bona. IIII. unde malũ.

Malum a diabolo non est creatum: sed inuentum. Et ideo nichil est malum: quia sine deo factum est nichil. Deus autem malum non fecit. Non quia alicubi. aut aliquando erat malum: unde fieret diabolus malus. Sed quia uicium est: dum esset angelus bonus. superbiendo effectus est malus. Et ideo recte dicitur. ab eo inuentum esse malum. Nullam esse naturam mali. Quia natura omnis. aut incõmutabilis ut deus est: aut cõmutabilis ut creatura est. Malum uero ideo natura nulla est: quia accedendo in bonam naturam. efficit eam uiciosam. Quod cum discedit: natura manet. Et malũ quod inerat: nusquam est. Ex eo quod uicium nocet nature: agnoscitur uicium natura non esse. quia nichil quod naturale est nocet. Dum natura dampnatur bona propter uoluntatem malam. ipsa mala uoluntas: testis est nature bone. que in tanto testatur eam esse bonam. ut illam deus pro malo non relinquat inultam. Creditur ab hereticis. mentem a deo: uicia a diabolo fuisse creata. Inde et ab ipsis: due nature bona et mala putantur. Sed uicia: natura non sunt. Et dum uere a diabolo sint: non tamen creati sunt. Quam ob causam permiserit deus mali oboriri statum: nisi ut ex contrariis malis bone nature decor emineret. Modus iste etiam in uerbis esse comperitur. qui modus antitheta dicitur. Quod latine obpositum uel contrapositum nominatur. Et fit pulchra

locutio. quando mox contraria proſperiſ proferuntur.
Ita & in rebuſ permixtum eſt malum. ut nature bonum.
ad comparationem excelleret mali. Si radaſ ſupercilium
hominiſ. paruam rem demiſ. ſed totiuſ corporiſ feditatē
ingeriſ. Ita et in uniuerſitate creature ſi extremum uer
miculum natura malum dixeriſ. uniuerſe creature iniu
riam faciſ. Cuncta mala per peccatum primi hominiſ. pro
poena ſunt tranſlata in uniuerſum genuſ humanum. Pro
inde quecumq; uidentur mala. partim nobiſ ſeuiunt ori
gine. partim culpa. Mala dicunt multa in creaturiſ per
uerſi. ut ignem quia urit. Ut ferrum quia occidit. Ut fe
ram quia mordet. Sed commoda eorum non intendenſ
homo. accuſat in illiſ que ſibi debet potiuſ imputare.
Cuiuſq; pro peccato iſta effecta ſunt noxia. que illi om
ni ex parte fuerant ante peccatum ſubiecta. Noſtro uicio
non ſua natura nobiſ mala ſunt. ea que nobiſ nocent.
Nam lux dum ſit bona. infirmiſ oculiſ noxia eſt. Et tūc
oculorum uicium non luciſ eſt. Sic & cetera. Cum crea
turarum ſtimuliſ. & elementorum aduerſitatibuſ homo
uerberatur. ut deo ſuperbienſ homo. ea que infra ipſum
ſunt patiatur aduerſa. Unde & in ſapientia legitur.
pugnabit cū eo orbiſ terrarum. contra inſenſatoſ. Merito
ergo peccatorum hoc actum eſt. ut naturaliter proſpera
mutentur homini in aduerſiſ. Unde & ſalomon. Crea
tura exardeſcit in tormentum aduerſuſ iniuſtoſ. Et leni
or eſt ad benefaciendum. hiſ qui in deo confidunt. Non
erit caro ſubiecta anime. nec uicia rationi. ſi animuſ
non eſt ſubdituſ conditori. Tunc autem recte ſubiciuntur
nobiſ omnia que ſub nos ſunt. ſi nos ſubicimur ei a quo
nobiſ illa ſubiecta ſunt. Nam & que uidentur ſubiecta ei
qui deo ſubiectuſ non eſt. ille potiuſ ſubicitur ei qui ſuam
uoluntatē ſubiugat amori eorū que ſibi ſubiecta exiſtimat.

peccati hoc exi
gere penam

Angelorum nomen: officii eſt non naturę. ·x· de angliſ.
Nam ſecundum naturam: ſpirituſ
nuncupantur. Quando enim de cęliſ ad annuntian
dum hominibuſ mittuntur: ex ipſa annuntiatione
angeli nominantur. Natura enim: ſpirituſ ſunt.
Tunc angeli uocantur: quando mittuntur. Natura
angelorum mutabiliſ eſt. quia ineſt illiſ mutabilitaſ
in natura: ſed fecit eoſ incorruptoſ caritaſ ſempit̄na.
Gracia non natura: eſſe incommutabileſ angeloſ. Nā
ſi natura incommutabileſ eſſent: diaboluſ non utiq; ce
cidiſſet. Mutabilitatem itaq; naturę ſuffragat in illiſ cō
templatio creatoriſ. Inde & priuatuſ eſt apoſtata ange
luſ: dum fortitudinem ſuam non a deo ſed a ſe uoluit
cuſtodiri. Ante omnem creaturam angeli facti ſunt:
dum dictum eſt. fiat lux. De ipſiſ enim dicit ſcriptu
ra. fiat lux. Et iterum. Prior omnium creata eſt ſa
pientia. Lux enim dicuntur: participando luci ęter
nę. Sapientia uero dicuntur: ingenitę inherendo ſa
pientię. Et dum ſint mutabileſ natura: non tamen ſi
nit eoſ contemplatio mutari diuina. Ante omnem
creationem mundi: creati ſunt angeli. Et ante om
nem creationem angelorum: diaboluſ condituſ eſt.
Sicut ſcriptum eſt. Ipſe eſt principium uiarum dei.
Unde & ad comparationem angelorum: arcangeluſ
appellatur. Priuſ enim creatuſ. extitit ordiniſ prela
tione: non temporiſ quantitate. Primatum habuiſſe
inter archangeloſ diabolum: ex qua fiducia cecidit.
ita ut ſine reparatione laberetur. Cuiuſ prelationiſ
excellentiam: propheta hiſ uerbiſ annuntiat. Cedri
non fuerunt altioreſ illo in paradiſo dei. Abieteſ non
adęquauerunt ſummitatem illiuſ. Omne lignū paradiſi.

non eſt aſſimilatum illi. qm̄ ſpecioſiorem fecit eum ds̄.
Diſtat conditio angelica :· a conditione hominiſ. Homo
enim :· ad dei ſimilitudinem condituſ eſt. Archangeluſ
uero qui lapſuſ eſt :· ſignaculum dei ſimilitudiniſ dictus
eſt :· hezechiel propheta teſtante. Tu cherub ſignacu
lum dei ſimilitudiniſ. plenuſ ſapientia. perfectuſ de
core. in deliciiſ paradiſi dei fuiſti. Quanto enim ſub
tilior eſt eiuſ natura :· tanto pleniuſ extitit ad ſimili
tudinem diuinę ueritatiſ expreſſa. Priuſ de celo ceci
diſſe diabolum :· quam homo conderetur. Nam mox
ut factuſ eſt :· in ſuperbiam erupit. et precipitatuſ eſt
de celo. Nam iuxta ueritatiſ teſtimonium :· ab initio
mendax fuit. & in ueritate non ſtetit. quia ſtatim
ut factuſ eſt cecidit. fuit quidem in ueritate conditus :·
ſed non ſtando. confeſtim a ueritate eſt lapſuſ. Uno
ſuperbię lapſu dum deo per tumorem ſe conferunt :·
& homo cecidit & diaboluſ. Sed homo reuerſuſ ad
poenitentiam :· deo ſe inferiorem eſſe cognoſcit. Diabo
luſ uero non ſolum in hoc non contentuſ quod ſe
deo ęqualem exiſtimanſ cecidit :· inſuper etiam ſu
periorem deo ſe dicit. Secundum apoſtolicum dictū.
qui ait de antixpiſto. Qui aduerſatur & extollitur
ſupra omne quod dicitur deuſ. aut quod colitur. Dia
boluſ ideo iam non petit ueniam :· quia non compun
gitur ad poenitentiam. Membra uero eiuſ. ſepe ꝑ
ypochriſin deprecantur. Quod tamen pro mala
conſcientia adipiſci non merentur. Diſcat humana.
miſeria quod ea cauſa citiuſ prouocetur deuſ preſ
tare ueniam. dum infirmo compatitur homini :·
quia ipſe homo traxit ex parte inferiori infirmi
tatem peccandi. hoc eſt ex carne qua incluſa ani

ma detinetur. Apoſtatę angeli ideo ueniam non
habent. quia carnaliſ fragilitatiſ nulla infirmitate
grauati ſunt. ut peccarent. Homineſ autem poſt
peccatum idcirco reuertuntur ad ueniam. propter
quod ex lutea materia ponduſ traxerunt infir
mitatiſ. Ideoq; pro infirma carniſ conditione. redi
tuſ patet homini ad ſalutem. Sicut et pſalmuſ dic.
Ipſe ſcit figmentum noſtrum. Memento dn̄e quod
terra ſumuſ. Et iterum. Memorare inquit que ſit
mea ſubſtantia. Poſtquam apoſtatę angeli ceciderunt.
reliqui perſeuerantia ęternę beatitudiniſ ſolidati
ſunt. Unde & poſt celi creationem. in principio re
petitur. fiat firmamentum. Et uocatum eſt firma
mentum cęlum. Nimirum oſtendenſ. quod poſt
angelorum ruinam hi qui perſeuerauerunt. fir
mitatem meruerunt ęternę perſeuerantię. & bea
titudiniſ quam antea minuſ acceperant. Poſt dia
boli deiectionem. angelorum ſanctorum collatam
ſcitatiſ perſeuerantiam. & beatitudinem quam minus
acceperant. Unde oportet agnoſci quod malorū
iniquitaſ. ſanctorum ſeruiat utilitati. Quia
unde mali corruunt. inde boni proficiunt. Bono
rum angelorum numeruſ qui poſt ruinam ange
lorum malorum eſt diminutuſ. ex numero elec
torum hom̄ eſt ſupplenduſ. Qui numeruſ. ſoli deo eſt
cognituſ. Preuaricatoreſ angeli etiam ſanctitate
amiſſa. non tamen amiſerunt uiuacem creaturę
angelicę ſenſum. Triplici enim modo preſcientię ui
gent acumine. Ideſt ſubtilitate naturę. Experientia
temporum. Reuelatione ſupernarum poteſtatum.
Angeli corpora in quę hominibuſ apparent. de ſu

perno aere ſumunt. ſolidamq; ſpeciem ex cęleſti elemento induunt. per quam humanis obtutibus manifeſtius demonſtrentur. Inter angelos diſtantia poteſtatum eſt. & pro graduum dignitate. miniſteria eiſdem ſunt diſtributa. Aliiſq; alii preferuntur. tam culmine poteſtatis. quã etiam ſcientia uirtutis. Subminiſtrant igitur alii aliorum preceptis atq; obediunt iuſſis. Unde & ad prophetam zachariam angelus angelum mittit. & quęcumq; annuntiare debeat precipit. Nouem eſſe diſtinctiones uel ordines angelorum sacrę ſcripturę teſtantur. Id eſt angeli. archangeli. throni. dominationes. uirtutes. principatus. poteſtates. cherubim. & ſeraphym. Horum ordinum numerum etiam ezechihel propheta deſcribit. ſub totidem nominibus lapidum cum de primatu apoſtatę angeli loquitur. Omnis inquit lapis precioſus operimentum tuum. Sardius. & topazius. & iaſpis. griſolitus. & onix. et berillus. Saphirus. carbunculus. & zmaragdus. Quo numero lapidum. ipſi ordines deſignati ſunt angelorum. quos apoſtata angelus ante lapſum quaſi in ueſtimentum ornamenti ſui affixos habuit. Ad quorum comparationem dum ſe clariorem cunctis aſpexit. confeſtim intumuit. et cor ſuũ ad ſuperbiam eleuauit. Quotiens deus quocumq; flagello huic mundo iraſcitur. ad miniſteriũ uindictę (apoſtatę) angeli mittuntur. Qui tamen diuina poteſtate cohercentur. ne tantum noceant quantum cupiunt. Boni autem angeli. ad miniſterium ſalutis humanę deputati ſunt. ut curas adminiſtrent mũ

di & regant omnia iussu dei. Testante aptō. Nōne
omnes inquit sunt administratorii spc̄ in ministe
riū missi. propter eos qui hereditatē capiūt salutis.
Singulę gentes prepositos angelos habere creduntur.
Quod ostenditur testimonio angeli danihelī loquen
tis. Ego inquit ueni. ut nuntiarem tibi. Sed princeps
regni persarū restitit michi. Et post alia. Non ē q̄ me
adiuuet nisi michahel princeps uest̄. Itē omīs homines
angelos habere ꝓbantur. Loquente dn̄o in euangelio.
Amen dico uobis. quia angeli eorū sēp uident faciem
patris mei qui in cęlis est. Unde & petrus in actib9 aptō
rū cū pulsaret ianuam. dixer̄t intus apłi. Non ē ipse
sed angelus eius est. Angłi in uerbo dei cognoscunt
omnia. ante quam in re fiant. Et quę apud homi
nes adhuc futura sunt. angeli iam reuelante deo no
uerunt. Si dm̄ angłi contuentur & uident. cur pe
trus apłs dicit. In quē desiderant angłi dei conspice
re. Itē si eū non contuentur nec uident. quomodo
iuxta sententiā dn̄i angłi eorū semꝑ uident faciem
patris qui est in celis. Sed bene utrūq; est. Nam
ueraciter credimus quod deum angłi uident. & ui
dere desiderant. & habent. & habere festinant. Et
amant & amare nituntur. Si enī sic uidere desiderāt
ut effectum desiderii non ꝑfruantur. desiderium
hoc necessitatē habet. Necessitas ista poenalis est. & be
atis angłis omīs poena longę est. quia nūquā simul
poena & beatitudo conueniunt. Si eos rursū dicim9
dei uisione satiari. satietas fastidiū habere solet. Et sciam illō di uisione
fastidire non posse. Quid ergo est nisi ut miro modo q̄ et desiderāt
simul utrūq; credamus. quia & desiderant sine labo
re. & saciantur sine fastidio. Ne enī sit in desiderio

necessitas: desiderantes saciantur. Et iterũ ne sit in sacie
tate fastidiũ: saciati desiderant. Uident ergo angeli
faciem patris per sacietatẽ. Sed quia sacietas ista fasti
diũ nescit: angeli desiderant in eo perspicere semper.
Angeli semp̄ in deo gaudent: nõ in se. Malus uero in
de est diabolus: quia non quę dei. sed quę sua sunt
requisiuit. Nulla aũt maior iniquitas quam non in
deũ: sed in se quẽpiã uelle gloriari. Ubicũq; in scrip
turis scĩs pro dõ angelus ponitur: non pat̃ non sp̃c scs̃.
sed pro incarnationẽs dispensatione: solus filius intel
ligitur. Ante dñicę incarnationis aduentũ: discor
dia int̃ homines & angelos fuit. Ueniens aũt xp̄c:
pacẽ in se & angl̃is fecit & hominibus. Eo quippe na
to clamauerunt angl̃i in terra. pax hominib; bonę
uolũtatis. Per incarnationẽ igitur xp̄i non solum deo
reconciliatus est homo: uerũ etiã pax inter homi
nes & angelos reformata est. Discordia igitur ante
aduentũ xp̄i hominũ & angelorũ fuisse: p̄ id maxi
me agnoscitur. quod salutati in ueteri testam̃to ab
hominib; angl̃i: despiciunt re salutari ab eis. quod
in nouo testam̃to a iohanne factũ. non solũ reuerent̃
angl̃s suscipit: uerũ etiã ne faciat int̃dicit. Ob hoc
homo in ueteri testam̃to despicitur. nec re salutatur
ab angelo. eo quod homo adhuc nondũ transisset in
deũ. Suscipitur aũt homo a deo: & reuerent̃ saluta
tur ab angelo. Nam & mariam angelus gabrihel le
gitur salutasse. Et iohi anglm salutanti ab eodẽ
anglo: dicitur. Uide ne feceris. Conseruus enĩ tuus
sũ & fratrũ tuorum. Per quod agnoscitur per incar
nationem dominicam: pacem hominibus fuisse et
angelis redditam. XI. De homine

Omnia sub celo propter hominem facta sunt. Homo autem propter semet ipsum. Inde et omnia per figuram ad eius similitudinem referuntur. Communia homini omnia naturalia esse cum omnibus rebus que constant. et in homine omnia continere. atque in eo omnium rerum naturam consistere. Uniuersitatis creature homo magna quedam portio est. tantoque gradu est ceteris excellentior: quanto imagini diuine uicinior. Quantum ceteris creaturis prestet homo dignitate uirtutis: ex ipsa reuerentia discitur creationis. dum omnia dixit deus fiant. et facta sunt. Creare uero hominem: quadam eterni consilii deliberatione uoluerit dicens. Faciamus hominem ad imaginem et similitudinem nostram. Quia enim boni sumus naturaliter conditi: culpe quodam modo merito contra naturam sumus effecti. Sicut presciuit deus hominem peccatorem: ita et presciuit qualiter illum per suam gratiam repararet. qui suo arbitrio deperire potuisset. Originaliter adam et eua simul creati sunt. Specialiter uero prius adam postea mulier de latere uiri formata est. Unde et illi lege nature subiecta est. Item uir propter semet ipsum factus est: Mulier ob adiutorium uiri creata est. Homo propter peccatum tunc traditus est diabolo: quando audiuit. Terra es et in terram ibis. Tunc enim dictum est diabolo. Terram manducabis. Unde et propheta ait serpenti. Puluis panis eius. Serpens enim diabolus. puluis impii. Et ipsi sunt cibus diaboli. Quia praua uoluntate ad ima collabimur: recte ad bene agendum cum labore consurgimus. Quod non ita esset si delectatio primorum flagitiosorum hominum non persuasisset. quibus ad beneuiuendum tantum uelle sufficeret. et sine difficultate statim actio obtemperaret. Diuisio et pugna

Pariter quidem creati sunt quantum ad tempus ordine non pariter ad potentiam dignitatem. Uir ad imaginem dei factus est. mulier ad imaginem uiri formata est.

ut ſit in hominiſ animo. poena peccati eſt. Ex pri
mo homine in omneſ eiuſ filioſ propagata. ut qui
noluit cū dō eſſe unituſ. eſſet in ſemet ipſo diuiſuſ.
Et qui imperanti dn̄o noluit eſſe ſubiectuſ. fieret
ſibimet ipſi rebelliſ. atq; contrariuſ. Unde nec ſibi
poterit ſubiugari. ſi priuſ deo non fuerit ſubiuga
tuſ. Sibiq; ſeruiet nolenſ. qui deo noluit uolenſ.
Quā uarie per diuerſa humanū defluxerit genuſ.
dū ſe ab una ſtabili ſempq; manente diuinitatiſ ſo
liditate ſubtraxerit. nam dū opuſ quodlibenſ ap
petit. quia ſi ut ibi iam requiem mentiſ infigat.
dum ei non ſufficit. mutata intentione ad aliaſ
atq; aliaſ ſeſe actioneſ conuertit. & dū per diuer
ſa requiem ſolidam querit nec inuenit. in labore
miſer & uarietate uiuit. & uacuuſ a requie manet.
Quamuiſ eadem mutabilitaſ non ſit homini con
creata. ſed pro merito prime preuaricationiſ illi
acceſſerit. iam tam̄ naturaliſ facta eſt. quia origi
nalit̄ a primo homine ſicut & morſ in omneſ ho
mineſ tranſiit. XII. De anima ceteriſq; ſenſibuſ.

Vita corporiſ. anima. Uita anime. dſ eſt.
Et ſicut corpuſ mortuū eſt ſine anima. ita
anima ſine deo. Anima hominiſ non eſt
homo. Sed corpuſ quod ex humo factū eſt. id tan
tū homo eſt. Inhabitando aūt in corpore anima.
ex ipſo participio carniſ. hominiſ nom̄ accepit. Sicut
& apl̄ſ interiore hominē dicit animā non carne
conditam eſſe ad dei imaginē. Male ergo a qui
buſdam creditur anima hominiſ eſſe corporea.
Que ꝓpt̄ id ad dei imaginē facta eſt. ut ſi non in
cōmutabiliſ ut dſ eſſet. tamen incorporea ut dſ

exſterit. Sic angli ita ⁊ aīę. habēt enī initiū. finē nullū.
Nā quedam in reb; tpalia ſt. q̄dam ppetua. q̄dā uero
ſempiterna. Temporalia ſunt quibus
ineſt ortuſ ⁊ obituſ. Perpetua: quib' ort'
non terminuſ. Sempiterna: quib' nec ort' nec ter
minuſ. Animā non eſſe partē diuinę ſubſtantię
uel naturę. Nec eſſe eam priuſ quam corpori miſ
ceatur. ſed tunc eā creari quando ⁊ corpuſ creat'.
cui admiſceri uidetur. filoſophorū ſententię dicit
eſſe animā: priuſ quam naſcatur in corpore. quod
uerū eſſe nulliſ approbatur indiciiſ. Nam utrū
antea fuiſſemuſ. nec ipſi nouimuſ. nec quiſ homi
nū dicat habemuſ. Non eſt ergo querendū. Gen
tileſ ⁊ heretici de anima diſputare conantur. ſed
quomodo de illa aliquid recte ſentire poſſunt.
qui auctorem ad cuiuſ imaginē facta eſt non noue
runt. Et ideo multa errore digna dixerūt. Muta
biliſ eſt anima. non localit̄ ſed temporalit̄ ſuiſ affec
tionibuſ. Corpuſ aūt ⁊ loco ⁊ tempore mutabile.
Quia ⁊ tēpore mutatur. ⁊ uariatur loco. Quod
eſt ad corpuſ mutatio locorū. hoc eſt ad animū
mutabilitaſ cogitationū. Quę uarietaſ male mu
tationiſ tunc menti inheſit. quando ab ęternorū
contemplatione primuſ homo recedenſ. in illo
ſtare noluit a quo male receſſit. Et iuxta damp
nationem inconſtanſ ꝑ rerū raptuſ uarietatem de
fluxit. Multū ex ſua natura ſplendorē poſſidet
anima. Sed fuſcatur cōmixtione carniſ qua reti
netur incluſa. Ex eiuſ enī parte uertitur ad pec
candi infirmitatē. Salomone dicente. Corpuſ cor
ruptibile adgrauat animā. Et deprimit terrena
inhabitatio ſenſū multa cogitantem. ꝑ ſenſuſ carniſ.

morbus irrepit mti. Unde & p propham dns dicit.
Oms cogitationes regni ab aquilone uenient. & ponet
unusquisq; soliū suū in introitu portarū hierusalem.
Regnū aquilonis uitia sunt. quę sedes suas in portis
ponunt. Quia p sensus carnis labem animę ingerunt.
Ideoq; in ipsis portis idest in ipsis sensibus regnant.
Neq; enī aliunde peccamus. nisi uidendo. audiendo.
attrectando. gustando atq; tangendo. Unde & ali-
bi dicitur. Intrauit mors per fenestras uestras. Et alibi.
Extranei ingrediebantur p portas eius. & super hieru-
salem mittebant sortē. Extraneos inmundos esse
spc. qui tāquam per portas ita per sensus carnis ani-
mam irrepunt. non uirtute. non sensu corporis. sed
ratione mentis excellimus animalibus cęteris. Pro
rebus corporis reis utendis. sufficit sensus carnis. non pro
spiritalibus capiendis. Inliciti aūt homines usu cor-
porearū rerū nil putant aliī esse. nisi pret quę car-
nis sensu conspiciunt. Sicut precellunt sibi corpo-
rei sensus diuersitate locorū. ita sibimet uirtute
sentiendi precellunt. Nam p̄stantior est odoratus sa-
pori. & positione loci. & sentiendi longinquitate. Sic
aures odoratui. Longius enī audimus quā odoramus.
Sic oculi auribus. Longius enī uidemus quā audimus.
Animus aūt & loco & merito his uniuersis sensibus supfert.
In arce enī capitis cōstitutus. quod ille corporalit n̄
attingit. iste intellectualit. contuetur. Amplius
excellit oculorū sensus cęteris sensibus. Quandoqde
quę ad alios ptinēt sensus. uide dicamus. Ueluti
cū dicimus. Uide quomodo sapit. Sic & cętera.
Quēadmodū oculus. ita & animus cetera uidet. sese
nō intuetur. aliarū origines rerū. species & magni-

tudines pspicit. De se aūt tanta ueri ignorantia inficitur: ut in his omnibus nichil certius contēpletur.
O homo quid miraris syderū altitudinē. & maris profunditatē: Animi tui abyssū intra. & mirare si potes; multa cogitantē. Sine sensu carnis & sine imaginib' uisis. animo tantū cernentes intuemur. memoriā que m̄te sibi eas fingente tenemus. Multa quoq; intelligimus sensu: que lingua explere n̄ possumus. Innoxios esse infantes ope. nō esse innoxios cogitatione. quia motū quē gerunt m̄te: nō dū possunt explere in opere. Ac p hoc in illis est etas inbecillis: n̄ animus. Ad nutū enī uolūtatis: nō dū obtēpat illis fragilitas corporis. Nec adeo ope nocere possunt: sicut cogitatione mouentur. Ex causa uocabulum sortita est cogitatio. Cogendo enī animū reminisci quod memorie cōmdatū est dicitur cogitatio. Rerū omniū thesaurus: memoria est. Ipsa est enī custos rebus inuentis. ipsa cogitatis. de qua ad te liquidū difficile est aliquē disputare. nemo potest enarrare uersū hunc. quia grandis est eius pplexitā & animus. Ipsa est imago a sensib' corporis remota. Sue speciei similitudinē relinquit in memoriam. Beatitudinē aūt nō p imaginem sicut cetera. sed sicut gaudiū sine imagine reminiscimur. Dū obliuionē memoramus: non p se ipsā adest. Quod si p semet ipsā adesset: utiq; obliuisceremur. Comunionem hominis animaliūq; esse memoriā. Nullī aūt animalis irrationalis intellectū inesse. nisi homini. tātū predicte rationē. Ceteris enim in ipsa qualitate considerationis sue sensus carnis. non intelligentia mentis est. XIIII. De xpo

Filii dei perfecta natiuitas. nec cepit esse nec
desiit. Ne preterita sit si desiit. & ne inpfecta si
adhuc sit. Sed sit ętna sit & pfecta. quatinus
in ea natiuitate ętnitas & pfectio habeatur. Ex u
tero uirginis minor dicitur patre xpc. Uidelicet
iuxta humanā assuptionē. nō iuxta diuinitatē.
Xpc & in forma serui seruus. & in forma serui non
seruus. In forma quippe serui dñi seruus. in serui
forma hominū dñs. Xpc in forma serui propt conceptio
nis excellentiā. dñs est hominū. Quia & si suscepit
carnē. non tamen ex carnis libidinosa contagione.
Mediator dei atq; hominū homo xpc ihc. nequa
quam alter in humanitate. alter in deitate est.
Sed in utraq; natura. idem unus ds est. nec purus ho con
ceptus ē nec purus homo editus est. Nec postea meritū ut ds esset ac
cepit. Sed ds uerbū. manente incōmutabili essen
tia quę illi cū patre & spū scō est coętna. assūpsit
carnē pro salute humana. in qua inpassibilis pati.
& inmortalis mori. & eternus ante secula. tem
poralis posset ostendi. Mediator dī & hominū
homo xpc ihc. quāuis aliud sit ex patre. aliud
ex uirgine. non tamen alius ex patre. alius ex
uirgine. sed ipse ętnus ex patre. ipse tēporalis
ex matre. Ipse qui fecit. ipse qui factus est. Ipse
de patre sine matre. Ipse de matre sine patre.
Ipse conditoris templū. ipse conditor templi. Ipse
auctor operis. ipse opus auctoris. Manens unus de
utroq;. & in utraq; natura. Nec naturarū copula
tione confusus. nec naturarū distinctione gemi
natus. Ideo ds in homine uenit. quia per se ipsū
ab hominibus cognosci non potuit. Sed unde no

bis consuluit: inde despectionē tulit. Quia infir
mitatē quā pro nobis suscepit: homo sup̄b' despe
xit. Ob hoc ergo infirma & stulta mūdi elegit. ut
fortiora & sapientiora p̄ quæ cognoscebatur cōfun
deret. Sicut cybū fortē inualidus infans cape nō
potest. nisi a matre prius æditū in lactis sucum
uertatur. Ut quod in cibo nō potuit uti: suggē
do potetur in lacte. per carnē. Ita & nos dū essem̄
infirmi ad conspiciendā uerbi æternitatē: factū
est ipsū uerbū caro. Ut enutriti per carnē. for
tioresq; effecti: cibū solidū id est uerū deū cū
patre sempiternū contēplando ut angłis socie
mur. Contra superbiā diaboli: succurrit humi
litas xp̄i. Sed qui imitati sunt diabolū: cōtēpser
humilē dn̄m. Ds̄ uero humilia elegit & abiecta. p̄
quę cōfūderet fortia. Ut quia sup̄bi nō cōuerte
bantur p̄ humilitatē dei: uirtus miraculorū cres
ceret. Quā sup̄bi uidentes obstupuerunt. & con
fusi cōuersi sunt. Prima dona esse q̄b; nos reos esse
ostendit. qui dū iaceremus sub reatu culpę: iustos
nos esse credebamus. uenit. patefecit uulnus. cōpo
suit semet ipsū. & de sua morte nobis medicinā apta
uit. Ut non esset tantū ostensor uulneris: sed & sa
nator. Quāuis ordinē nr̄ę liberationis nesciret diabo
lus: sciuit tam̄ qđ p̄ saluatione hominū xp̄c aduenit.
Sed quod sua nos morte redimeret ignorauit. Unde
& eū occidit. Nā si ille xp̄m p̄ mortē suā redimere
humanū genus scisset: non eū utiq; pemisset. Quod
nouerit diabolus p̄ salute humani generis xp̄m ue
nisse: euāgelii testimonio docetur. Quē ut uidit:
cognoscendo p̄timuit dicens. Quid nobis & tibi fili dī

uenisti ante tempus perdere nos? Xp̄c sicut pecca
tū quod poena dignū est non ammisit: ita poenam
peccati nr̄i suscepit. Ut per indebitā poenā suam:
debitā ablueret culpam nr̄ām. ut per hoc amit
teret diabolus quos reos tenebat: dum unū inf
ficit qui nichil peccati admiserat. Ideoq; quos
quasi iuste tenuit amisit. quia indebite redemp
torem nr̄m occidit. Inlusus est diabolus morte
dn̄i quasi auis. Nam ostensa xp̄c suę mortalitate
carnis quā intimidā ille appetebat: abscondit
diuinitatē. Ut laqueū quo eū uelut auē inpro
uidam: prudenti irretiret decipula. Nam si inno
xius xp̄c nō occideretur: homo diabolo addict⁹
p̄ preuaricationē non absolueretur. Diabolus dū
in xp̄o carne humanitatis eius captus est qui late
bat. Est enī in xp̄o amus diuinitas. Esca aūt caro.
linea. genealogia quę ex euāgelio recitatur. Tenens
uero hanc lineā: ds̄ pat̄ est. De quo dicit apostolus.
Caput xp̄i ds̄. Et lucas lineā generationis xp̄i ab imis
ad sūma contexens. Inchoat a ioseph. 7 cōsumat in
dm̄ dū dicit. Qui fuit heli. Et p̄ficiens lineā genera
tionis. dicit. qui fuit dei. Idcirco dn̄s in infernū des
cendit. ut his qui ab eo nō poenalit̄ detinebantur:
uiā apiret reuertendi ad celos. Scd̄m testimonium
ysaię p̄phę dicentis. Posuisti profūdū maris uiā. ut
transirent liberati. Uiam quippe xp̄c in p̄fundū ma
ris posuit: quando in infernū descendens. scīs iter ad
celos reuertendi monstrauit. Xp̄c in celū ascendens.
discessit quidem carne. sed presens est maiestate. Se
cundū illud quod ait. Ecce ego uobiscū sū: usq; ad
consumationē seculi. Quid sit quod legitur. nemo

[left margin:] (a)pparuit q̄ p̄ patebat. (..)ssi amo diuinitatis

Scī ex tp̄e resurrectionis x̄. statī ut de corpe exeunt. mox ad celestē habita
tionē ascendunt. qd̄ antiqs patrib; n̄ dabat̄. Nā an̄ aduentū saluatoris
quāquā sine pena supplicii. tm̄ n̄ in celo. s; in inferno scōx aīę detinebant̄.
p̄ qb; absoluendis dn̄s in infernū descendit.

aſcendit in celū niſi qui deſcendit de celo filiuſ ho
miniſ qui eſt in celo. Quomodo ꝓmittitur homini
buſ celorū aſcenſio. & magiſ dū ipſe dicat. Pat̄ uolo
ut ubi ego ſū, & ipſi ſint mecū. Si tantū ipſe ſoluſ aſcen
dit ad celū. Sed ſi membra coniunxeriſ capiti. unuſ
in ſe & in nobiſ eſt xp̄c. Recte ergo & ipſe aſcendit ſo
luſ. quia & noſ in ipſo aſcenſuri ſumuſ. Sedet xp̄c ad
dexterā patriſ. non ut dexterā corporeā habeat pat̄.
Sed dextera patriſ. beatitudo eſt. ſicut ſiniſtra miſeria.

Spirituſ ſc̄ſ creator eſt. ſic pat̄. & ſpirim Sancto. · IX.
& uerbū. Teſtante ꝓpħa. Sp̄c dn̄i fecit me.
& in ſpiraculū omnipotentiſ uiuificauit
me. Xp̄c non tantū a patre. ſed etiā a ſp̄u
ſc̄o ſe miſſū teſtatur. Dicente ꝓpħa. Accedite
ad me. & audite. Non a principio in abſcondito locu
tuſ ſū. Ex tēpore ante quā fierent. ibi erā. Et nunc
dn̄ſ miſit me & ſp̄c eiuſ. Ante aduentū dn̄i tantū
ꝓpħę & pauci ex om̄i pp̄lo iuſti donū ſc̄i ſp̄c mere
bantur. Poſt aduentū aūt dn̄i. ſp̄c ſc̄ſ cunctiſ ē cre
dentibuſ diſtributuſ. Iuxta quod ꝑ ꝓpħam dn̄ſ
loquit̄ dicenſ. Et erit in nouiſſimiſ diebuſ. effundā
de ſp̄u meo ſup omnē carnē. Cunctiſ enī nunc
gentibuſ gr̄a ſc̄i ſp̄c tradita ē. Neq; in paruiſ ut in po
pulo iſr̄l. ſed in omni credentiū multitudine. ſp̄c
ſc̄i gr̄a manet. Sp̄c ſc̄ſ patriſ & filii eſt. Et inde unū
ſunt. pat̄ & filiuſ. quia nil habet pat̄ qđ nō habeat
filiuſ. Non enī reſ una & duorū conſubſtantialiſ pote
rit ſemel ab eiſ ꝓcedere & ſimul ineſſe. niſi unū fuerit
a quibuſ ita ꝓcedit. Sp̄c ſc̄ſ ꝓ eo qđ cōſolator ſit. para
clituſ nuncupatur. Nam latine paraclituſ cōſolatio
dicitur. Et reuera dū dona ſacramtorū diſtribuit.

consolatione̅ animę p̄bet. Credo eq̄dem quod
magnã letitiã sentit. qui aliquid reuelante sc̄o
sp̄u discit. Sp̄m sc̄m pignus accepit ęccl̄a. ut ꝑ eū in
uno corpore unū fierent credentes. ꝑ quē pat̄ & filius unū
essentialit̄ sunt. Ipso saluatore ad patre̅ dicente.
Ut sint unū sicut & nos unū sumus. Donū sc̄i sp̄c in
membris sc̄ę ęcclę singulatim diuiditur. & in sin
gulis singula dona tribuuntur. Xp̄c aūt omnem
plenitudine̅ gr̄arū habuit. De quo ita legitur.
plenus gr̄a & ueritate. In xp̄o ergo om̄s plenitu
do gr̄arū ē. Nã singulis electis. singula tribuunt̄
dona. In sp̄u sc̄o om̄s gr̄a donorū consistit. Ipse enī
ꝓut uult gr̄am donorū largitur. Aliis dans sermo
ne̅ sapientię. aliis scientię Aliis fide̅. atq;
ita unicuiq; uirtute sc̄i sp̄c diuisio gr̄arū tribuitur.
Et in om̄ib; idem unus habetur. Ipse enī etiã ineffabi
lia docet. quę ꝓferre humanus sermo nō potest.
Aliquando non dignis sed reprobis. dona sc̄i sp̄c tribu
untur. Sicut sauli data ē ꝓphetia. & balaam. Unde
& multi in fine dicturi sunt. Dn̄e uirtutes in tuo
nomine fecimus. Quibus dicturus est dn̄s. Nescio
uos unde estis. Xp̄i aduentū nō tantū plebes iudeę
& sc̄i ꝓphetantes expectauerunt. sed fuisse etiã in
nationib; plerosq; sc̄os uiros ꝓphetię donū habentes
quibus ꝑ sp̄m sc̄m xp̄c reuelabat̄. & a quib; ei expec
tabat̄ aduentus. Sicut iob. Sic̄ balaam. qui xp̄i utiq;
p̄dicauerit aduentū. Primū ad hierusale̅ uenit xp̄c.
Sicut ipse ait. Non sū missus nisi ad oues domus isrl̄.
Ad ppl̄m enī isrl̄ prius uenit. Sed quod non essent cre
dituri. ꝓpha nō tacuit dicens. Primus ad syon dicet.
ecce adsū. & ad hierl̄m euãgelistã dabo. & uidi & nō

erat neq; exiuit q̇ſquā qui inirēt cōſiliū . neq; int̄
rogatuſ reſponderet uerbū . Sed quia ad gt̄ſ tranſiuit ·
ſequit̄ . Ecce puer meuſ ſuſcipiā eū . electuſ mſ cōplacu
it ſibi in illo anima mea . Dedi ſpm̄ meū ſup eū . Iudiciū
gentibuſ proferet . Multi ſt̄ fideliū p̄deſtinati iſrt̄ . De
quib' dn̄ſ ait . Reliquię ſaluę fient . Et apl̄ſ p ęccl̄a & iu
deiſ . Reliquię p electione grę ſaluę factę ſt̄ dicit . XVIIII ·

Philoſophi gentiū nō ſic oportet **De philoſophis** & ſapientib; ſcl̄i.
dm̄ querenteſ . in angeloſ inciderūt p̄uaricatoreſ .
factuſq; ē illiſ mediator diabolus ad mortē . ſicut
nobiſ xp̄c ad uitā . Multū mūdi filoſophi p̄dicāt in
dimſione tēporū . curſu q; ſyderū . ac diſcuſſione elem
torū . & tam̄ hoc nō niſi a deo habuerūt . Uolando enī
ſupbe ut aueſ . & aerum emergenteſ in pfundū ut piſceſ mariſ .
& ut pecora gradienteſ . t̄rā deſcripſerūt . Uerūtam̄ tota
mte auctorē eorū intelligere noluerūt . Quare n̄ poſſīt
animalia bruta introgare . Quia neſciūt ratiotinari .
Ideo n̄ ſt̄ diſſimileſ gentileſ homineſ animalibuſ . qui
talia n̄ cōſiderantes & ipſa ampliuſ diligenteſ . uſq; ad
eorū cultū euanuerūt . Uia xp̄c ē . Siquiſ in ea nō gra
ditur . n̄ ē quomodo ueniat ad dm̄ . filoſophi aūt mū
di . utiq; dm̄ cognouerūt . Sed quia diſplicuit illiſ humi
litaſ xp̄i . in inuio tranſierūt & nō in uia . Ideōq; euaneſ
centeſ . glām di in mdacio mutauerūt . Et rectitudinē
uię relinquenteſ . naufragantes inciderūt in mortem .
Primū unicuiq; ē ſcire qđ appetat . Secdm̄ uero ē ut
id qđ appetit apphendat . Inpfecta q̇ppe ſapientia eſt .
quo tendaſ ſcire & neſcire iter p qđ expediat ire . Quid
enī pdeſt ſiqſ famiſ tēpore ubertatē regioniſ uideat . et
uiā p quā ad illā pgat ignorat . Ecce patriā q̇ſq; querit .
ſed uiā pdidit . Errando graditur n̄ pficiendo . Quantoq;

plus ambulat. tanto magis ab eo quod querit elongat. Qui
uiam regiam hoc est xpm deserit. et si uideat ueritatem a longe
uidet. quia nisi per uiam non est quomodo ad eam appropinquet. Quod si gradiens
per desertum leonem incurrerit. semet ipsum redarguat. dum in dia
boli faucibus heserit. XI IIII. De lege. Item uia per quam itur ad xp.

Lex est per quam uaditur ad xpm his qui ut est intelligunt eum. Uia per
quam ad dominum itur. lectio est sacrarum scripturarum. Ergo qui uult
dominum scire. appetat uiam scripture sacre. per quam possit sapientiam
inuenire. Per ipsam enim deus intelligitur. per ipsam queritur. Per ipsam quoque
ad contemplationis eius participium peruenitur. Sacrarum scriptura
rum altitudo. quasi montis pascua sunt. ad quos dum quisque iusto
rum ascendit. pascue indeficientis refectionem se inuenisse con
gaudet. In scripturis sanctis quasi in montibus excelsis. et uiri
perfecti habent sublimia intelligentie. quibus gressus contemplationis
quasi cerui erigant. Et simplices quasi parua animalia in
ueniunt modicos intellectus. ad quos humiles ipsi refugiant.

De simbolo et oratione dominica.

Fidei simbolum et dominica oratio pro tota lege paruulis ecclesie. ad celorum
regna sufficit capescenda. Omnis enim latitudo scripturarum
in eadem oratione dominica. et symboli breuitate concludi
tur. Unde et propheta ysaias dicit. Abbreuiationem audiui a
domino deo exercituum super uniuersam terram. Attendite et au
dite eloquium meum. Sed hec abbreuiatio. aut illud intelli
gitur quod dominus dicit. Omnem legem et prophetas in duobus preceptis
dilectionis dei et proximi pendere. aut propter ipsam orationem
dominicam uel symboli breuitatem. in quibus ut predictum est omnem
scripturarum cohartari latitudinem. Scriptura sacra pro uniuscu
iusque lectoris intelligentia uariatur. Sicuti manna populo
que ueteri pro singulorum delectatione uarium dabat sapo
rem. Juxta sensuum enim capacitatem. singulis sermo dominicus con
gruit. Et dum sit pro uniuscuiusque intellectu diuersus. in
se tamen permanet unus. Ideo in libris sanctis quedam obscura que

Scriptura sacra infirmis et sensu paruulis secundum istoriam humilis uidetur in uerbis. Cum excellentioribus autem ui
ris altius incedit. dum eis sua misteria pandit. Ac per hoc utrisque manet communis. et paruulis. et perfectis.

dam apta repiuntur. ut intellectus lectoris & studiū au
geatur. Nā si cuncta paterent: stati intellecta uilescerēt.
Rursus si cuncta clausa existerent: cōfestim diffidentiā
gignerent. Ne ergo de obscuris desperatio fiat: ea quę
manifesta st̄ saciant. & ne de intellectis fastidiū existat.
& ea quę clausa st̄ desideriū excitent. Nā pleraq; quan
to magis latent: tanto magis exercitiū p̄bent. In scriptu
ris scis sepe ea quę futura st̄: quasi facta narrantur.
Sicut ē illud. Dederūt in escam meā fel: & in siti mea po
tauerūt me aceto. Sed cur futura quasi p̄tita scribūtur.
nisi quia quę adhuc facienda st̄ in ope. iā facta st̄ in di
uina p̄destinatione: Nobis igitur tēporalit̄ accedit. quę
a cōditore omiū sine tp̄re p̄uidentur. Lex diuina in trib;
distinguitur partib;. Id est in historia. in p̄ceptis. & in p
phetiis. Historia ē in his quę gesta st̄. Precepta in his quę iussa st̄. Ꝓphia in
his q futura p̄nuntiata st̄. Tria & septē [illegible] decē p̄cepta st̄.
Sed tria ad amorē dī ptinent. quę in una tabula scripta
fuerūt. Reliqua septē in scd'a. In p̄ma tabula triū man
datorū. hoc p̄mū ē. Diliges dn̄m dm̄ tuū. In scd'a: hono
ra patrē tuū & matrē. Hinc ē qd̄ saluator scribę intro
ganti ait. Qd̄ p̄ceptū p̄mū ē in lege: Audi isrl̄ dn̄s ds̄
tuus ds̄ unus ē. hoc p̄mū ē. Scd̄m uero simile ē huic.
Diliges p̄ximū tuū sicut te ipsū. Unū nāq; p̄ceptū de
p̄ma tabula dixit qd̄ ad dī ptinet amorē. Alterū uero
de alia tabula: qd̄ ad hominis ptinet dilectionē.

X. De septē regulis legis.

Septē esse int̄ cętas regulas
locutiones scārū scripturarū q̄dā sapientes dixer̄.
Prima regula ē de dn̄o & eius corpore. quę de
uno ad unū loquitur. atq; in una p̄sona modo caput.
modo corpus ostenditur. Sicuti ysaias ait. Induit me
uestimto salutari: quasi sponsū decoratū corona. &

quasi sponsā ornatā monilib' suis. Jn una enī ꝑsona duplici
uocabulo nominata. & caput id est sponsū ostendit. & ec-
cłam id est spōsā manifestauit. Proinde notandū in scrip-
turis quando specialit̄ caput describitur. q̄ndo & caput & (utrūq; aut)
corpus. aut quando ex utroq; transeat ad ab altero ad al-
terū. Sicq; q̄d capiti. q̄d corpori c̄ueniat. prudens lector
intelligat. Sc̄d̄a regula ē de dn̄i corpore uero & ꝑmixto.
Sicq; (em) ad om̄s loquitur scriptura. ut & boni redarguantur
cū malis. & mali laudentur ꝓ bonis. Sed q̄d ad quē ꝑti-
neat. q̄ prudent' legerit discet. Tercia regula ē de litt̄a
& sp̄u. id ē de lege & gr̄a. Lex ē ꝑ quā p̄cepta facienda am-
monemur. Gr̄a ꝑ quā ut operemur iuuamur. Uel q̄d lex
n̄ tantū hystorice sed etiā sp̄ualit̄ sentienda sit. Jn ea nāq;
& hystorię oportet fidē tenere. & sp̄ualit̄ intelligere legē.
Quarta regula ē de specie & genere. ꝑ quā pars ꝓ toto. & to-
tū ꝓ parte accipitur. Ueluti si uni pp̄lo uel ciuitati loq̄tur
dn̄s. & tam intelligatur omnē contingere mundū. Nā
licet aduersus unā ciuitatē babiloniā ꝑ (ysaiā) pph̄am dn̄s com-
minetur: tam dū cōtra eā loquitur. transit ad gen' de spe-
cie. & cōuertit contra totū mūdū sermonē. Certe si non
diceret aduersus uniuersū orbē. n̄ adderet infra gene-
ralit̄. & disp̄dā omnē t̄rā. & uisitabo sup orbē mala. Et
cęt̄a quę secuntur ad intuitionē mūdi ꝑtinentia. Unde
& adiecit. hoc ē c̄siliū q̄d cogitaui sup omnē t̄rā. & hęc
ē man' extenta sup om̄s gentes. Jtē postquā sub ꝑsona ba-
bilonię arguit uniuersū mūdū. rursus ad eandē quasi
de genere ad speciem reuertitur. dicens quę eidem ciui-
tati specialit̄ contigerant. Ecce ego suscitabo sup eos me-
dos. Nā regnante balthasar: a medis obtenta est babilo-
nia. Sic & in on' ęgypti ex ꝑsona eiusdē totū uult in-
telligere mūdū dicendo. Et concurrere faciā ęgyptios

aduersus ęgyptios. regnũ aduersus regnũ. Cũ ęgypti
ñ multa regna. sed unũ habuisse scribitur regnum.
Quinta regła ē de tẽporib;. p quã ut pars maxima tẽ
poris. tẽpis p partẽ maiorẽ intelligitur. Sicut ē de tri
duo dñicę sepulturę. Dũ nec trib; plenis dieb; ac noctibus
iacuerit in sepulchro. Sed tam̃ a parte totũ triduũ accipit.
Ut sicut illud qđ quadringentis annis pdixerat ds filiis
isrł. in ęgypto seruituros. & sic inde egressuros. Q tam̃ dñante
ioseph egypto dñati sẽ. Nec stati post qdringentos annos egres
si sẽ ut fuerat repmissũ. Sed qdringentis. xxx. pactis annis.
ab ęgypto recessert. Sexta regula ē de recapitulatione. Reca
pitulatio eñi ē. dũ rerũ pẽitarũ causę futuris miscent gestis.
Sicut cũ filios filiorũ noe scriptura cõmemorasset. dixit illos
fuisse in linguis & gentib; suis. Et tam̃ postea quasi hoc etiã
in ordine tẽporũ sequeret. & erat in qt omis ťra labiũ unũ.
& uox una omis erat. Quom ergo scdm suas gẽtes. & scdm suas lin
guas erãt. si una lingua erat omĩb;. Nisi qa ad illud qđ iam
transierat recapitulando ē reuersa narratio. Septima regula
ē de diabolo & eius corpore. qa sepe dicunt ipsius capiti q
suo magis cueniũt corpori. Sepe uero ei uident dicta mem
brorũ. & nõ nisi capiti cgruiũt. Sic in ysaia ubi dũ cťra babi
loniã hoc ē cťra diaboli corp; multa dixisset sermo pphetic;.
Rursus ad caput id est ad diabolũ. oraculi sententiã dm
uat dicens. Quom cecidisti de cęlo lucifer q mane oriebaris.
& cťa. Quędã in scripturis tãquã suã facta sit. ita dicuntur.
Quia quę nobis adhuc futura sẽ. apud ętnitatẽ di iã facta
sẽ. Quando ergo aliqd faciendũ esse pnũtiat. scdm nos dicit.
Quando uero q futura sẽ iã facta dicũt. scdm di ętnitatẽ
accipienda sẽ. apud quẽ iã omĩa facta sẽ q futura sunt.
Ppterea pphetia rerũ gesta psentib; miscet rebus. ut ita cre
dant illa futura. queadmodũ ista cernũt esse completa.

p parte minore s
induciť aut par
minima

More enī suo p̄ p̄sentiā de futuris loq̄tur. Sic in p̄sona ihr̄lm de ecc̄la. & sic in p̄sona effraym de hereticis. Pro factis diuinis plerūq; & dicta ponūtur. Jdcirco q̄a n̄ op̄atione manuū d̄s. sed dicendi imp̄iū op̄atur. Sic scriptū ē. Dix̄ & facta st̄. Mandauit & creata st̄. Q̄d̄ in scripturis sc̄is uña bis repetitur sententia. aut c̄firmationis causa ē. aut misterii. Sicut lex & grā. Sicut initiū & p̄fectio. Sic bonū & melius.

Sub ueteri testam̄to minoris culpę erāt peccata. q̄a in eo n̄ ipsa ueritas. sed ūbra ueritatis [ad]erat. Nā in testam̄to nouo p̄ceptis altiorib' manifesta facta quedam [que] in illo pp̄lo umbra ueritatis deseruierāt. deserenda nobis p̄cipiuntur. Jlluc enī fornicatio & retributio iniurię p̄missa st̄. nec nocebāt. Jn testam̄to aūt nouo. graui anīaduersione dāpnantur si admittantur. Quidam heretici ideo n̄ recipiūt ue tus testam̄tū. p̄ eo q̄d̄ aliud agatur in tp̄re p̄sco. aliud agatur in nouo. Non intelligentes q̄d̄ d̄s q̄d cuiq; c̄gruerit tp̄ri. Magna quadam distributione concesserit. sicut in lege imp̄at nuptias. in euāgelio uirginitatē. Jn lege oculū p̄ oculo auferri. Jn euāgelio altam p̄bere p̄cutienti maxillā. Sed illa p̄ tp̄r fragili pp̄lo. Jsta uero p̄fecto. Utraq; tam̄ p̄ tp̄r sua queq; c̄uenientia cōmodans. Et tam̄ p̄ ista mutatione n̄ ē [deus] credendus mutabilis. [:/] quid cuiq; ut diximꝰ tp̄ri cōmodū fuit. magna cū distributione concessit. De ecc̄la et heresibus. XIII.

Aecc̄la & sponsa ē xp̄i & filia. Sponsa iuxta apostolū dicentē. Q̄a sic uir caput ē mulieris. ita & xp̄c caput ē ecc̄lę. filia uero ē iuxta q̄d̄ psalmus ait. Audi filia & uide & inclina aurē tuā. & cętera. Pro eo enī q̄d̄ sibimet nos doctrinę euāgelicę genuit. bene pat̄ ecc̄lę dicitur xp̄c. Pro eo aūt q̄d̄ sibi eā casto cōiugio copulauit. recte eiꝰ nuncupatur sponsus. Unde & idem xp̄c ut uere pat̄ filiis dicit. Nō uos relinquā orphanos. Hoc & pp̄ha de ipso. Et uocabit[ur]

[:/] s; potius inm̄mutabilis p̄dicandꝰ ē. q̄a mens incōmutabilis

De diuisione testamentorum.

De ecc̄la & heresib.

inq̄t magni c̄silii angl̄s. d̄s. fortis. p̄nceps pacis. pat̄ futi scli.
Omīb' linguis n̄c loq̄tur ecclā. sic in aplis ē locuta. Gentium
enī omīū linguę. in ecclā s̄t collectę. Ipsa q; omīb' loq̄t̄. dū un'
q̄sq; intra ecclam lingua pp̄a loq̄t̄. Omīb' igit̄ linguis hōibus
loq̄mur. q̄q; in unū corp' ecclę sum'. Quia unū om̄s sum'. Ge
mina ē ecclę pulcritudo. Una qūa hic bene uiuendo seq̄tur.
alta quā illuc ex retributione glorificabit̄. Tres s̄t intra ec
clam ordines. Prim' c̄iugatorū ordo. significat̄ p noe. Scd's
c̄tinentię. significat̄ p danihelē. Tercius p̄positorū. significat̄
p iob. In tres uiros quos ezechiel libatos. tres intra ecclam
ordines designant̄. Cōiugatorū in noe. Cōtinentiū in dani
hele. Rectorū in iob. Unde & ih̄c in euāgelio dicit. cōiuga
tos in agro. Sp̄ales in lecto. doctores in molendino signifi
cat. ut tres ordines ecclesiasticos exp̄mat. Qui intra ecclam
n̄ ex dignitate ecclę uiuunt. sed fidem quā uerbo tenent
opib' destruūt. de ipsis legit̄. Multiplicati s̄t sup numerū.
Ut subaudias in regno p̄destinatorū. Qui scelerate uiuūt
in ecclā. & cōmunicare n̄ desinūt. putantes se tali cōmunio
ne mūdari. discāt nil ad emūdationē pficere sibi. dicente
pp̄ha. Qd ē qd̄ dilectus meus in domo mea fecit scelera
multa? Nūqd carnes scę auferent a te malitias tuas? & apl's.
Pbet inq̄t se homo. & sic de pane illo edat & de calice bibat.
Solā ecclam catholicā habere baptismū ad salutē. zacharias
pp̄ha testat̄. In die illa erit inq̄t fons patens dom' dauid.
& habitantib' in ihrl̄m. in ablutione peccatorū. heretici aūt
id solū imaginaria ostentatione faciūt. Ideoq; illis baptism'
n̄ ad remissionē peccatorū. sed ad supplicii testimoniū dat̄.
P solo reatu originali luunt in inferno. nup nati infantuli pena'.
si renouati p lauacrū n̄ fuerīt. Pinde cū causa nup nat' dāp
nat̄ infans. si nō regenerat̄. q̄a originis noxietate pimit̄.
Cur paruuli peccato originali carentes p baptismū. & needū

& menstruatę. dom' q̄ppe dd̄ & ihrl̄m xpi
eccla ē. in q̄ ē fons in ablutione peccatorū.

Margin: Ad baptismo.

ꝓpū habentes delictū a bestiis poenisq; cetis laniant̄. Hec
g̃ causa ē. Baptism⁹ enī a poena etna hominē. n̄ a p̄sentis ui
tę supplicio libat. Qd̄ si a p̄senti poena libarent̄ p baptismū.
ipsū putarent homines baptismi p̄miū. n̄ illud etnū. Ergo
soluto reatu peccati. manet tam̄ quędam tp̄alis poena. ut
illa uita feruentius reqrat̄. q̄ erit a poenis omib⁹ aliena.
Nullus negat fideliū etiā post baptismū q̄ peccata delent̄.
cotidie quā diu in isto sclo sum⁹. ad dm̄ nos debe c̄uerti. Qd̄ q̄m
uis sine intmissione sit cotidie agēdū: nūq̄ tam̄ fecisse
sufficiat. Qui in matris utis st̄. ideo cū matre baptiza
ri n̄ possīt. q̄a qui nat⁹ scdm̄ adam adhuc n̄ ē: renasci scdm̄
xpm̄ n̄ potest. Neq; enī dici regeneratio in eo potīt. quē
generatio n̄ p̄cessit.

de hereticis

A Aecclā catholica sic̄ male uiuentes patient̄ tolerat. ita se
malecredentes refutat. ne forte p errorē pestiferū alios
pdāt sic̄ & ipsi peunt. Aecclę ꝓpt xpm̄ geminę tribulati
ones existūt. Siue quas a paganis ptulit in martyribus.
siue quas ab hereticis pfert in diuersis c̄certationib⁹. Utras
q; aūt p grām dī exsupat. parti ferendo. parti resistēdo.
Scā aecclā ētra gentiliū atq; hereticorū pficaciā: sūmope
sapientiā. & patientiā studet. Sed exercet̄ sapientia. cū
tēptat̄ uerbis. Exercet̄ patientia: cū tēptat̄ gladiis.
Nūc enī psecutionib⁹ appetit̄. nc̄ falsis assertionib⁹ lacessit̄.
Causa prauitatis hereticis doctrinis ē ꝓpagata aecclā. Nā
ante a simplici tantū fide uigebat. Hereticorū igit̄
occasione ꝓpagati st̄ doctores in fide. Et ꝓ acumine
heresiū aecclę magistri creuert̄. Nā tc̄ clarius manifestat̄
ueritatis assertio. qn̄ patuerit quęlibet dissensio. Scā aecclā
ideo dicit̄ catholica. ꝓ eo qd̄ uniuersalit̄ p omnē sit
mūdū diffusa. Nā hereticorū aecclę in partib⁹ mundi
cohartant̄. Hec u̓ in toto orbe diffusa expanditur.

Paulo attestante q̄ ait. Gr̄as ago dō mō ꝑ omib' uobis quia
fides ur̄a annũtiat̄ in uniuerso mũdo. Hereses aut in aliq̄
angulo mũdi. aut in una gente inueniunt̄ uersari. Eccl̄a
u̇ catholica sic̄ ꝑ totũ mũdũ tendit̄. ita & in omiũ gentiũ
societate c̄struit̄. Qui st̄ hereses nisi hi q̄ relicta di̇ ęccl̄a.
ꝑuatas elegert̄ societates. De q̄b' dn̄s dicit. Duo mala fecit
ppl̄s m̄s. Me dereliquert̄ fonte aquę uiuę. & effodert̄
sibi cisternas dissipatas quę c̄tinere n̄ ualent aquas. Nom
xp̄ianũ ueris falsisq; frib' cõmune ē. sed studiorũ q̄litate
discretũ ē. Ex c̄uersatione enī & morib' aliud st̄. n̄ habitu
aut loco aut nomine. aut specie. aut ꝑposito. Nā & pars
falsorũ facit signa & ꝑdigia. diuina opando ęccl̄astici offi
ci iure. n̄ corde. sic̄ scribę & pharisei. Causa heresis ob quā
rē sit. id est ad excitationē fidei. Uis uero ꝑ quā fit. obscuri
tas est diuinarũ scripturarũ. Jn qua caligantes heretici. ali
ud quā se res habent intelligt̄. nec esse possī. q̄a ipsũ quod
existunt heresis iā n̄ sunt. Male enī sentiendo essentiā ac
quirt̄. ad nichilũ enī tendt̄. Quia ab ydolatria ad iuda
ismũ ul' heresē transeunt. iuxta ꝑpham de malo ad ma
lũ egressi sunt. & dnm̄ n̄ cognouert̄ quia de infidelitatis
errore. in errorē aliũ transeunt. Heretici ingenti studio
m̄dacia sua disc̄t. & labore uehem̄ti ne ad unitatē ęcclę
ueniāt decertant. De q̄b' ꝑ ꝑpham ēgrue dr̄. Docuerũt
linguā suā loq̄ m̄daciũ. & ut iniq; agerent laborauert̄.
Dũ uicissim heretici mutuo se lacerant. q̄ndo altutrũ
sese in ꝑpas sectas inducunt. Sic tam̄ inuicē se collidunt.
ut contra ęccl̄am pari erroris sp̄ū decertent. Et q̄a ab in
uicē st̄ diuisi. in aduersitate ęcclę simul existunt uniti.
Eis q̄ ꝑ tanto ualeant hereses uident̄ habere ueritatē.
hoc respondendũ est. Non ideo saluti ꝑponendi sunt
morbi. q̄a plerũq; generalit̄ mundũ occupāt ut parũ

de hereticis

saluti locũ relinquant. Opa bona quę heretici faciũt & iustitia eorũ nichil eis pdest. Testante dño p hieremiã. Quia me oblit' es. ecce ego annũtiabo iustitiã tuã. & opera tua ñ proderit tibi. Heretici quãuis legẽ & pphetiã adimpleant. ex eo tam̃ qđ catholici ñ sť. ñ ẽ dš in eorũ ćuentib'. Ipso dño testante. Si steterit moyses & samuhel corã me. nõ ẽ anima mea ad pplm istũ. Eice eos a facie mea & egrediant. P moysen qppe & samuhel. legẽ accipe & pphas. Quos quãuis illi ope implere ćtendãt. tam̃ ppť erroris impietatẽ. a uultu di pciunť. & a iustorũ cętib' separanť. Pagan' & hereticus. Ille qa nũq̃ fuit cũ di pplo. iste qa recessit a di pplo. utq; recedendo a xpo. ad diaboli ptinent corp'. Cuius doctrinã qsq; sequitur. huius & filius nuncupať. Sicut & p pphãm amorreũ patrẽ. & cetheã matrẽ ẽẽ isrľ dñs dic. Nõ utiq; nascendo sed imitando. Sic & in meliorẽ partem filii di nũcupanť q pcepta di custodiũt. Unde & nos ñ natura. sed p adoptionẽ clamam' dõ dicentes. Pať nr̃ q es in cęlis. Nõ solũ tantũ natiuitatẽ. sed etiã imitatione filios posse uocare alicuius. Nã iudei scđm carnẽ filii abrahę. scđm ćuersationẽ filii diaboli nũcupanť. Ac p hoc illi sũt sem̃ abrahę. q ei' imitanť fidem. nõ q ex ei' generati sť carne.

Summos aduersarios ęccłã magnos ei' defensores assumit. Sic paulũ ex hoste fecit ęccłã ducem. Plerũq; ex ipsis psecutorib' sepe egregios pdicatores sibi dš elegit. q maiore ardore fidei ęccłam defendť. quã austeritate uiolentię antea psequebanť. Sepe ex discipulis ad martiriũ eligunť. q suos doctores ad coronã pcedť. Et q sť ordine postremi. fiũt ñnũq̃ in certamine pmi. Dei seruus aduersitate ulla ñ frangiť. sed p ueritatis defensione ultro se certamini offert. nec ũquã p ueritate diffidit. Scs di etiã inť ipsa dura q sustinet. ñ desit

lucris animarũ insistere. Ut unde ipse magis pssuras patit̄:
inde carnalib' cũuersationis auxiliũ cõmodet. More pauli
q̃ ait ad philipenses. Scire uos uolo frs. qa quę circa me st.
magis ad pfectũ uener̄ euãgelii. ita ut uincula mea mani
festa fierent in xp̃o in omi ptorio. & in cętis omib'. & plu
res ex frib' cfidentibus in uinculis meis habũdantius
auderent sine timore uerbũ di loqui. Uir scs intra [ultro] se in
agone p certamine debet offerre iustitię. Sed tam si in
agone fructũ uidet uberrimũ: ñ debet declinare labo
ris piculũ. Qđ si maior ẽ labor quã animarũ lucrum:
declinandus ẽ labor. q̃ minimũ comitat̄ augm̃tum.
Utrũq; enĩ fecit apls. q̃ & piculis se ultro dedit. ubi ma
ximũ animę lucrũ uidit. & sapient̄ se a piculo abstulit.
in quo potiorẽ laborẽ quã lucrũ esse pspexit. Ultro se
paulus apud ephesũ piculis optulit. qa potius piculo
lucrũ uidit. Damasceno aũt ideo a piculo subtrahit
semet ipsũ. qa nullũ piculo ipsius arbitrat' ẽ fructum.
Disce quomodo se ad martiriũ offerat q̃sq; ultro. uel q̃modo
iuxta sententiã dei cingat̄ ab alto. & q̃ ñ uult ipse ducat̄.
Nisi ppt qđ & glam futurã. de certamine iust' gaudet. &
ppt passionis uiolentiã refugit subire qđ dolet. Accipe
exẽplũ adeundi sub trepidationẽ martirii. de usu bellan
di in quo exercitat' q̃sq; in plio. & p audaciã certam̃ adgre
ditur. & p timorẽ cunctatione mouet̄. Itẽ accipe exẽplũ
martirii de reparatione humani corporis ad salutẽ. Dũ
q̃sq; & de spe reparationis gaudet. & de incisionib' seu de
amarissimis plculis gaudet [meret]. Et si aplis uirt' data ẽ signo
rũ ppt fidem gentiũ nutriendã: eccl'ę tam̃ data ẽ uirt'
opũ ppt eandẽ fidẽ ornandã. Et tam̃ ipsis aplis plus erat
ãmirabilis uirt' opũ: quã uirt' signorũ. Ita & nc in eccła
plus ẽ bene uiuere: quã signa facere. Qđ nc [in] eccła ñ ea

miracula faciat que sub aptis faciebat. ea causa e. Q. a
tc oportebat mūdū miraculis credere. Nc ū iā cre
dentē oportet bonis opib9 coruscare. Nā ideo tc signa
faciebāt exterius. ut interius fides roboraret. Jā in fide
miracula qcūq; reqrit. uanā glam ut laudet qrit.
Scriptū ē eni. Lingue in signū st. n fidelib9 sed infidelib9.
Ecce signū n ē fidelib9 necessariū. q iā crediderī. sed infi
delib9 ut ēuertant. Nā & paul9 p n credentiū infidelitate.
patrē publii de infirmitate febriū curat uirtutib9. De
infirmitate ū. timotheū fidelē. n oratione sed medici
nalit tēpat. Ut noueris miracula p incredulis n p fide
libus fieri. Ante quā antixpc appareat. uirtutes ab
æccla ⁊signa cessabt. qtin ea qsi abiectiorē psēqt audacius. Ob
hāc utilitatē cessabt sub antixpo ab æccla miracula &
uirtutes. ut p hoc scōrū clareat patientia. & repborū
q scandalizabunt leuitas ostendat. & psequentiū auda
cia ferocior efficiat. Omis q scdm xpiane pfessionis sue
normā. aut n uiuit aut alit docet. antixpc ē. Plerīq;
aūt antixpi tpra n uisuri st. Et tam in mbris antixpi inue
niendi st. Ante quā ueniat antixpc. multa ei9 mbra pcesse
rt. & praue actionis merito. caput ppū puener. Scdm apti
sententiā q iā iniqtatis misteriū opari illū affirmat. etiā
ante quā reueleī. Magnitudo signorū fiet sub antixpo.
ut electi si fieri potest in errorē mittant. Sed si electi. q
ōst m in errorē mittendi. Ergo ibt in errorē titubationis
ad modicū. p multitudine pdigiorū. n tam deiciendi st
a stabilitate sua terrorū īpulsu atq; signorū. Un & ideo
ponit si fieri potest. Quia electi pire n posst. sed cito resipiscente cor
dis errorē religione coercebt. scientes pdictū a dño esse.
ut dū hoc fecerit aduersariu. n cturbent sci. Tā mira
facturus ē pdigia & signa dū uenerit antixpc. ut etiam

electiſ q̃dam cordiſ gignat̄ ſcrupulū. Qđ tam̄ cito
exſuperet in illiſ ratio p̄ quā ſciāt in deceptionē reproborū
& electorū p̄batione eadē fieri ſigna. in q° tp̄r p̄ patien
tiā glorioſi er̄ ſci. ñ p̄ miracula ſic̄ martireſ fuerūt p̄oreſ.
Jlli enī & p̄ſecutoreſ ſuſtinebt̄. & facienteſ p̄digia. P̄inde
& duriuſ bellū ſuſtinebt̄. Quia ñ ſolū ɔ̄tra p̄ſequenteſ.
ſed etiā ɔ̄tra miraculiſ coruſcanteſ dimicaturi ſt̄. Grauí
uſ ſub antixp̄i tp̄ib; ɔ̄tra ecclām deſeuiet ſynagoga. quā in
ipſo aduentu ſaluatoriſ xp̄ianoſ ē p̄ſecuta. Dū in martireſ
diabolus iā ... exercuerit crudelitatē magnā etiā ligatuſ.
crudelior tam̄ erit ſub antixp̄i tp̄ib;. q̄ndo etiā erit ſoluē
duſ. Nā ſi tanta ligat' facere potuit. q̄nta ſolut' faciet.
Quanto p̄pinquiuſ finē mūdi diabolus uidet. tāto cru
deliuſ p̄ſecutioneſ exercet. Ut q̄a ſe ɔ̄tinuo dāpnandum
ɔ̄ſpicit. ſocioſ ſibi multiplicet cū q̄b; gehennę ignib; addicat̄.
Quantū breue tēp' uidet ſibi reſtare diabolus ut dāp
net̄. tantū in magnā p̄ſecutioniſ irā mouet̄. diuina iuſti
tia p̄mittente. Ut glorificent̄ iuſti. ſordidentur iniq̄. Et ut
diabolo durior creſcat dāpnationiſ ſententia. Jnchoatio
paciſ ſcorū ē in hac uita. ñ p̄fectio. Tunc aūt erit plenitu
do paciſ. dū ad dī ɔ̄teplationē abſorta carniſ infirmita
te ɔ̄ualuerit. Reſurrectio mortuorū ut ap̄lſ ait. in uirū
p̄fectū. in m̄ſurā ętatiſ plenitudiniſ xp̄i futura ē. ſcilicet
in ętate iuuentutiſ quę p̄fectu ñ indiget. & abſq; incli
natione defect'. imp̄fectione ex utraq; parte plena eſt.
& robuſta. Quauiſ nc̄ filiorū dī nomine homineſ fide
leſ uocent̄. ex eo tam̄ qđ hāc ſeruitutē corruptioniſ pa
tiunt̄. adhuc iugo ſeruitutiſ addicti ſt̄. Accepturi ple
nā filiorū dī libertatē. dū corruptibile hoc induerit
incorruptionē. Sci ex tp̄r reſurrectioniſ xp̄i. ſtatī ut
de corpore exeūt. mox ad cęleſtē habitationē aſcendt̄.

qđ antiqͥs patrib⁹ ñ dabat̄. Nã ante aduentũ saluatoris qͨqͣ
tuti a poena supplicii. tam̄ ñ in cęlo sed in inferno sc̄orum
animę tenebant̄. pro qͥb⁹ absoluendis dñs in inferno descen
dit. Nunc ds̄ p speculũ agnoscit̄. In futuro aũt qͥsq; elect⁹
facie ad faciẽ p̄sentabit̄. ut ipsã faciẽ c̄tẽplet̄. quia nc̄ per
speciem uidére conat̄. In hac uita electorũ numerũ ad
dexterã p̄tinentiũ. et rep̄borũ qͥ ad sinistrã ituri st̄. ecclã
di cõpleṭ. In fine aũt scli zizania a frum̄to disiungi.
Iudicii diẽ nouit xp̄c. Sed in euãglio dicere. & scire dis
cipulos noluit. Nã dũ dicat idem dñs p pp̄ham. dies ul
tionis in corde meo. indicat se scire. sed nolle indicare.
De domo dñi scriptũ ẽ. Incipit iudiciũ. Quando electi id ẽ
dom⁹ di hic p flagella iudicant̄. Impii ů illuc ad dãpna
tionẽ iudicandi st̄. Un̄ seqͥt̄. Si aũt p̄mũ a nobis. qͥs finis
eorũ qͥ ñ crediderͭ. Ad districti exam̄ iudicis. nec iusti
tia iusti secura ẽ. nisi pietate diuina. Ut et ipsa iustitia qͥ
qͥsq; iustus est dõ iustificante iustificet̄. Alioqͥn apud dm̄
& ipsa peccatũ ẽ. Inde ẽ qđ ait iob. Et innocentẽ & ĩpiũ
ipse c̄sumit. Consumit̄ quippe a deo innoxius qͥn ipsa inno
centia subtilius reqͥsita. & diuinę innocentię cõparata. ni
chil efficit̄. nisi & ibi diuinę mię pietate iustificet̄. Cõsumit̄ item
impius a deo. qͥn exáminis diuini subtilitate requíritur.
eiusq; detecta impietas iudicata dãpnat̄. Consumitur
innoxius & impius simul fine carnis. ñ poena dãpnationis.
Doctus parit̄ & indoct⁹ moriunt̄. Sed morte carnis non
poena dãpnationis. Om̄ia aũt p̄gũt ad unũ locũ. dum
morte corporali in t̄rã iustus & impius reuertunt̄. Retri
butio aũt dissimilis. Sicuti p eundẽ salomonẽ dicit̄. Qd
plus habet sapiens ab stulto. nisi qͥa illuc p̄git ubi uita ẽ.
Ergo om̄s in t̄rã parit̄ redeunt. Nã ubi uita ẽ ñ parit̄ p̄gt̄.
Geminũ ẽ diuinũ iudiciũ. Unũ quo & nc̄ iudicant̄ hoĩes

& in futuro. Alterũ qđ ppt(er)ea hic iudicant(ur). ne illuc iudi
cent(ur). Ideoq; q(ui)b(us)dã ad purgationẽ t(em)poralis p(ro)ficit poena.
q(ui)b(us)dã u(er)o hic inchoat dãpnatio. & illuc p(er)fecta sp(er)at(ur) p(er)ditio.
In iudicio r(e)p(ro)bi humanitatẽ xp(ist)i in qua iudicatus ẽ uide
b(un)t ut doleant. Diuinitatẽ ei(us) ñ uideb(un)t ne gaudeãt. Q(ui)b(us)
eni(m) diuinitas ostendit(ur). utiq; ad gaudiũ demonstrat(ur).
P(ro) diuersitate (con)scientiarũ. & mitis apparebit in iudiciũ
xp(istu)s electis. & t(er)ribilis r(e)p(ro)bis. Nã qualẽ q(ui)sq; (con)scientiã tulerit.
talẽ & iudicẽ habebit. Ut manente in sua tranq(ui)llitate
xp(ist)o. illis solis t(er)ribilis appareat. quos conscientia in malis
accusat. D uę s(un)t differentię ut ordines hominũ in iudi
cio. hoc ẽ electorũ & r(e)p(ro)borũ. Qui tam(en) diuidun(tur) in
quattuor. P(er)fectorũ ordo un(us) ẽ q(ui) cũ d(omi)no iudicat. & alius
qui iudicat(ur). Utriq; tam(en) cũ d(omi)no regnab(un)t. Similit(er) ordo
r(e)p(ro)borũ partit(ur) in duob(us). Dũ hi qui intra ecc(l)am sunt
mali. iudicandi s(un)t & dãpnandi. Qui u(er)o extra ecc(l)ãm in
ueniendi s(un)t. ñ s(un)t iudicandi. sed tantũ dãpnandi. Prim(us) (er)g(o)
ordo de his q(ui) iudicant(ur) & peunt. opponit(ur) illi optimo or
dini bonorũ. De quo s(un)t qui iudicant(ur) & regnant. Sc(un)d(u)s or
do de his qui ñ iudicant(ur) & peunt. opponit(ur) illi ordini
p(er)fectorũ. In quo s(un)t hi qui ñ iudicantur & regnant. Terci
us ordo de his qui iudicant(ur) & regnant. illi [illegible] ordini est
cõtrarius. de quo sunt qui iudicant(ur) & peunt. Quart(us) ordo
de his qui ñ iudicant(ur) & regnant. opponitur illi cõtrario
ordini. in quo illi s(un)t q(ui) nõ iudicant(ur) & peunt. Gemina
punit(ur) sententia impius. Dũ aut hic p(ro) suis meritis m(en)tis
cecitate p(er)cutit(ur) ne ueritatẽ uideat. aut dũ in fine dãp
nat(ur). ut debitas poenas exsoluat. Dupplex dãpnatorũ
poena ẽ in gehenna. Quorũ & m(en)tẽ urit tristicia. & corp(us)
flãma. iuxta uicissitudinẽ. Ut q(ui) m(en)te tractauer(un)t qđ
p(er)ficerẽnt corpore. simul & animo puniant(ur) & corpore.

Igne gehenne ad aliq̄d lum̄ habe. ad aliq̄d ñ habere.
hoc ē habere lum̄ ad dāpnationē. ut uideāt impii unde
doleant. Et ñ habere ad c̄solationē. ne uideāt un̄ gau
deant. Apta fit cōparatio de camino triū puerorū ad
exēplū ignis gehennę. Nā sic ille ignis ñ arsit ad triū pu
erorū suppliciū. & arsit ad cōburenda ligamina uincu
lorū. ita ignis gehennę & lucebit miseris ad augm̄tū pę
narū. ut uideant unde doleant. & ñ lucebit ad c̄solati
onē. ne uideant unde gaudeant. Sic fasciculi ligno
rū ad cōbustionē d̄t. similib' cōligant̄. ita in die iudicii
de penis ipiorum. simili culpę reos. suis similibus iungere. ut eos ęq̄ pęna
c̄stringat quasi in fasciculū. quos actio fecit similes in ma
lū. Sicut unusq̄sq; scs in futuro iudicio ꝑ quantitate uir
tutū glorificabitur. ita & unq̄sq; impius ꝑ quantitate fa
cinorū c̄dēpnabit̄. Nec deerit in supplicio futuro dāp
nationis ordo. sed iuxta q̄litatē criminū discretio erit
pęnarū. Int̄ huius uitę & futurę infelicitatis miseriam.
multa discretio ē. Illuc eni & miseria erit ꝓpt̄ cruciati
onē dolorū. & tenebrę ꝓpt̄ lucis auersionē. Quorū
unū in hac uita id ÷ miseria ē. aliud ñ est. In inferno
aūt utrūq; ē. De carorū suorū suppliciis. addit̄ etiā pę
na defunctis. Sicut apud inferos diuitis sermo p̄dicat
euāgelicus. Sic ꝑ augendo iudeę supplicio dic̄ etiā psalm̄.
Cōmoti amoueant̄ filii ei' & mendicent. Non faciet in futō
cor miserū iustorū ex passione dāpnatorū condolenda
affectio. Ubi tantū erit scōrū de dī c̄tēplatione gauden
dū. ut tristitię nullus tribuat̄ introitus. Impii ex hoc
durius in iudicio puniendi s̄t m̄tis dolore. ex q̄ uisuri
sunt iustos glę beatitudinē meruisse. Multos posse
ꝑire ex his in die iudicii q̄ nē electi ēē uidentur 7 sci.
Docente ꝓpha. Uocabit dn̄s iudiciū ad ignē. & deuora

bit abyssū multā. & comedet partē domus. Pars q̇ppe dom⁹
deuorabit̄. q̇a illos infernus obsorbebit. qui nc̄ se in pre
ceptis cęlestibus gl̄ant̄. De q̇b⁹ & dn̄s dicit. Multi dicent
michi in illa die. dn̄e dn̄e n̄ne in nomine tuo ꝓphauimus.
& in nomine tuo demonia eiecim⁹. & uirtutes multas
fecimus. Tunc ↄ̄fitebor illis q̇a nūq̄ noui uos. Discedite
a me qui opamini iniq̇tatē. nescio uos qui estis. Sicut
cōparat⁹ color candidus nigro colori fit pulchrior. ita
scōrū requies cōparata dāpnationi malorū gloriosior
erit. Sic iusticia iusticię. sic uirtus uitio. Crescat ergo
scōrū gl̄a. dū debita dāpnant̄ impii poena. Cunctis
uidentib⁹ ē p̄cipitandus diabolus. q̄ndo sub aspectu om
niū bonorū angl̄orū & hominū cū eis qui de parte ei⁹
erīt. in ignē ęternū mittendus ē. Dū sublat⁹ fuerit dia
bolus ut dāpnet̄. multi electi qui in corpore st̄ inueni
endi dn̄o ad iudiciū ueniente metu ↄcutiendi st̄. uidentes
tali sententia impiū esse punitū. Quo t̄rore purgandi st̄. q̇a
siq̇d eis quasi ex corpore adhuc peccati remanserit. metu
ipso quo diabolū dāpnari ↄ̄spexerit purgabunt̄. Hinc ē
q̇d ait iob. Cū sublatus fuerit timebt̄ angl̄i. & exteriti
purgabuntur.

I De sapientia.
II De fide. spe. & caritate.
III De gr̄a dī.
IIII De p̄destinatione.
U De conuersis.
UI De p̄mordiis ↄ̄uersorū.
UII De ↄ̄flictu ↄ̄uersorū.
UIII De remissa ↄ̄uersione.
UIIII De exēplis scōrū.
X De cōpūctione cordis.
XI De ↄ̄uersatione peccatorū penitētī.
XII De desperatione peccantium.
XIII De his q̇ a deo deseruntur.
XIIII De his q̇ ad delictū p⁹ lac̄mas reuertūt̄.
XU De peccati opere.
XUI De leuiorib⁹ peccatis.
XUII De grauioribus peccatis.
XUIII De manifestis occultisq; peccatī.
XUIIII De peccati amore.
XX De peccandi necessitate.
XXI De peccandi ↄ̄suetudine.

XXII De peccati recordatione. XXXII De male usis uirtutibus. [C de simulatis uirtutibus.]
XXIII De cogitatione. XXXIII De appetitu uirtutū.
XXIIII De cōscientia. XXXIIII De pugna uirtutū aduersꝰ uitia.
XXV De intentione mtis. XXXV De sup̄bia. De cupiditate XXXVIII
XXVI De sensibꝰ carnis. XXXVI De gula XXXVII De ebrietate.
XXVII De sermone. XXXVIII De abstinentia.
XXVIII De mendatio.
XXVIIII De iuramto.
XXX De uitiis.
XXXI Q̄d ex uitiis uitia. ex uirtutibꝰ uirtutes oriant̄.
Expl̄ c.

INCIP LIB II. SENTENTIARŪ YSODORI

De sapientia

OMNIS qui secdm dm̄ sapiens ē. beatus est. Beata uita. cognitio diuinitatis ē. Cognitio diuinitatis. uirtus bonorū opū ē. Uirtꝰ boni opis. fructꝰ æternitatis ē. Doctor sapientię & disciplinę dsᵉ. Nullus aūt magis sapiens quā quē ds̄ docuit. Excelsior ē rebꝰ omibꝰ sapientia. nec esse potest ulla iustitia sine prudentia. Primū ē scientię studiū. querere dm̄. Deinde honestatē uitę. cū innocentię ope. Omīs sapientia ex scientia et oppinione cōsistit. Melior ē aūt ex scientia. Nā illa uera ē. ista dubia. Inuestigationē ueri. multorū ē querere. sed paucorū ē inuenire. Ea aūt quę supra hominis sūt intelligentiā. scrutanda n̄ sī. Intēdū quedā nescire c̄uenit. nullus aūt in culpa maior. quā q̄ dm̄ nescit. Qui secdm sclm sapiens ē. secdm dm̄ stultus ē. Unde & pp̄ha. Stultꝰ inq̄t factus ē homo omīs ab scientia. q̄ amat opꝰ eius adimplere. Grauis enī poena ē mandata dī audiendo uł legendo scire. & ea uiuendo c̄tēpnere. Simplicitatē cū ignauia uocari stultitiā. Siplicitatē ū cū prudentia uocari sapientiā. Utile ē multa scire. & recte uiuere. Q̄d si utrūq; n̄ ualemꝰ. melius ē ut bene uiuendi studiū. quā multa sciendi seq̄m. Quicq̄d supᵉ hoīs intellectū ē. querendū n̄ ē. c̄silio aūt diuino seruandū ē. ut hoc credat̄ ēē iustitia. q̄d diuinę pla

[margin: uemens quā ex oppinione sententia.]

cuerit uolũtati. Nõ enĩ potit ẽẽ iniustũ. qđ iusto cõplacet
iudici. Nullus sapientiã dĩ plene recipit. nisi q̃ se ab omĩ
abstrahere actionũ cura ĉtendit. Un̄ sc̄ptũ ẽ. Sapientiã
scribe in tp̄r ocii. Et q̃ minorat̄ actu. ipse pcipiet eã. Nich
pdesse omĩnẽ scire prudentiã cũ ignorantia dĩ. & nichil
obesse scientib; dm̃ pus. & ista ñ p se sed p dõ scit. Nich obesse
potit xpiano. si p simplicitatẽ aliq̃ de elemtis indigne sentiat.
dũ m̃ de dõ uera pnũtiet. Nã quãuis de incorporeis corpore
isq; naturis nequeat disputare. beatũ tam̃ illũ facit uita
recta cũ fide. Nõ ad paruę intelligentię arcẽ puenisse. q̃ scit
secreta dĩ se penetrare ñ posse. Tc aũt dm̃ recte cognoscim̃.
qñ eũ pfecte scire nos denegam̃. Ad maioris culpę cumulũ
ptinet scire queq̃ qđ seq̃ debeat. & seq̃ nolle qđ scit. Un̄ & dñs.
Seruus inq̃t sciens uolũtatẽ dñi sui & ñ faciens digna. plagis
uapulabit multis. Et iacob̄. Scienti inq̃t bonũ & ñ facienti
peccatũ ẽ. Nõ ptinere ad beatitudinẽ ĉseqn̄dã. scientia rerũ.
Nec ẽẽ beatũ multa scire. sed ẽẽ magnũ beatę uiuere.

Non posse ad uerã beatitudinẽ puenire. **II. De fide.**
nisi p fidẽ. Beatũ aũt ẽẽ q̃ & recte credendo bene uiuit.
& bene uiuendo fidẽ rectã custodit. Ds̄ si credit̄. merito
inuocat̄ & credit̄. Nõ tantũ id credendũ ẽ qđ sensu carnis
discim̃. sed magis etiã qđ intellectu mentis ĉspicim̃. id ẽ dm̃. Sine
fide nemo potest placere dõ. Omĩe enĩ qđ ñ ẽ ex fide pecca
tũ ẽ. Fides nequaq̃ ui extorquet̄. sed ratione atq; exẽplis
suadet̄. Q̃b; aũt exigit̄ uiolent̄. pseuerare in eis ñ potest. Exẽ
plo ut ait q̃dã nouellę arboris. Si q̃s q; cacum̃ uiolent̄ ipres
serit. denuo dũ laxat̄. in id qđ fuerat. ĉfestim reuertitur.
Sic homo libero arbitrio ĉdit̄. sua sponte diuertit a deo. ita
ex ppa mtis ĉuersione credendo recurrit ad dm̃. ut & libtã
cognoscat̄ arbitrii p ppã uolũtatẽ. & beneficiũ grę pcepta
fidei ueritate. In corde respicit ds̄ fidẽ. ubi se ñ possit̄ hoĩes

ignorantia mundi. pfecte aũt scit q dm̃

Xc pl̃i tc pfecte Laudat̄ q̃n ĉ credit̄.

excusare q ore simulant. Veritatis pfessionē & corde re-
tentant erroris impietatē. Sic nichil pficit fides quę ore reti-
net & corde ñ creditur. ita nichil pfutura fides q corde tenet si ore
ñ pferatur. De tali enī fide, ppheta ita qsdā obiurgat dicens. Periit
fides. ablata ē de ore eorū. fides enī quę corde creditur. cfessio
ne oris ad salutē pfer t. Vacuā ēē sine opib' fidē. & frustra
sibi de sola fide blanditur. q bonis opib' ñ ornatur. Qui crucē por
tat debet mūdo mori. Nā ferre crucē. mortificare ē seipsū.
Ferre & ñ mori. simulatio ypocritarū ē. Qui p fidē cognitionē
dī habent & opib' obscurantur. exēplū balaā secuntur. q cadens
ope. & aptos oculos habuit p ctēplationis fidē. Carnales fide
ñ p uirtute animi. sed p cōmodo dm grt tpali. Vñ & dns dic.
Queritis me ñ qa uidistis signa. sed qa manducastis de panib'.
Xpian' mal' dū secdm euāgelii doctrinā ñ uiuit. etiā ipsā fidē
quā uerbo colit. oborta tēptatione facile pdet. Multi fide
tantū xpiani sī. Ope uō xpiana doctrina dissentiūt. Multi
quoq; fidē xpi ex corde ñ diligt. sed humano terrore eandē
p ypocrisin tenere simulant. Et q esse ñ possunt apte mali. p
terrore ficte boni noscuntur. Amatores mūdi pugnāt aliqndo
p fide. Et aliis qdem pficiūt. Ipsi uō amore terreno implicati.
cęlestia ñ qurer. sed uerbo tantū fidē defendūt. Quidā p fide
etiā ereticos insecuntur. sed p arrogantiā eos q intra ecclām sī
ctēpnūt. Adversarios qdem fidei cfudūt p infidelitate. sed fi
·III· De caritate
deles pmit fasce supbię. Quāuis ñ nulli fide atq; opib' scīs ui
deantur ēē participes. tam qa puantur a caritate sīnę dilectio
nis. nullū habēt incremtū uirtutis. Nā sic ait apls. Si tra
didero corp' meū ita ut ardeā. caritatē aūt ñ habuero. ni
chil m pdest. Sine amore caritatis quāuis qsq; recte cre
dat. ad beatitudinē puenire ñ potest. qa tanta ē caritatis
uirtus. ut etiā pphetia & martiriū sine illa nichil ēē dicātur.
Nullū pmiū caritati pensatur. Caritas enī uirtutū omniū

optinet principatū. Un̄ & uinculū pfectionis caritas ab aplō
dicit̄. eo qđ uniuersę uirtutes ei᷒ cōstricte uinculo religent̄.
Dilectio dī morti cōparat̄. dicente salomone. Ualida ē ut
mors dilectio. Sed idcirco q̄a sic̄ mors animā uiolent̄ separat
a corpore. ita & dilectio dī uiolent̄ segregat hominē a mū
dano & carnali amore. Q dī pcepta cōtēpnit. dm̄ n̄ diligit.
Neq; enī regē diligim᷒. si odio legē eius habem᷒. Tenenda est
cū scīs uiris unitas caritatis. Et quanto se q̄sq; subtrahit a
mūdo. tanto op᷒ est ut se societ bonorū cōsortio. Caritas in
dilectione dī & pximi cōstat. Seruat aūt in se dilectionē dī.
q̄ a caritate n̄ diuidit̄ pximi. Qui a fratna societate secer
nit̄. a diuinę caritatis participatione puat̄. Nō potit dm̄
diligere. q̄ noscit̄ in pximi dilectione errare. Xpc dś & hō.
Totū g̊ xpm̄ n̄ diligit. q̄ hominē odit. Bonorū discretio oīs
ē. n̄ odire psonas. sed culpas. Et recte dicta p falsis n̄ spnere
sed pbare. Q inpfecti sīt in dī amore. sepe se a uitiis separare
dispont̄. Sed pondere uiciorū grauati. rursū ad ea uitia
quę optant relinquere reuoluunt. Q male agere n̄ desis IIII. De spe.
tunt. uana spe indulgentiā de dī pietate req̄rt. Quā recte
quererent. si ab actione praua cessarent. Metuendū ual
de ē. ut nec sic q̄sq; peccet. ne de uenia desperet. neq; p spē
uenię quā pmisit dś. pseuerant peccem᷒. Neq; q̄a iuste peccata
distringit. ueniā despem᷒. Sed utroq; piculo euitato. & a malo
declinem᷒. & de dī pietate ueniā sperem᷒. Omis q̄ppe iust᷒. spe
& formidine nitet. Q a nc̄ illū ad gaudiū spes erigit. nc̄ ad
formidinē t̄ror gehennę addicit.

V. DE GRATIA. III.

INtūtū peccantib᷒ nobis sua dś dona n̄ subtrahit. ut ad spē
diuinę ppitiacionis mens humana cōsurgat. Nā n̄ potest
cōuersū spnere. q̄ quem peccantē suis beneficiis puocat ad se
redire. Cōfessionē hoīs n̄ ēē humanę uirtutis. Nā si cōfes
sionē ut magnitudinē boni opis n̄ in nobis dś opat̄. cur

ꝑ ꝓpham dr. Cõfessio & magnificentia op9 eius. Ab illo enī
omīa bona nob grā ꝑueniente donant̄. Nā nich boni opi
dedim9. ꝑ qđ c̄fessionē fidei accipe mererem. Profect9 hoīs.
donū dī ē. nec a se potest q̇squā sed a dō corrigi. Nō enim
q̇cq̄m boni habet ꝓpū homo. cuiu uia n̄ ē. testante ꝓpha.
Scio dn̄e q̇a n̄ ē in hoīs potestate uia ei9. nec uiri ē ut ābulet
& dirigat gressus suos. Sciant liberi arbitrii defensores.
nichil posse in bonū uī suā ꝑualere uirtutē. nisi diuinę grę
sustentet̄ iuuamine. Unde & ꝑ ꝓpham dn̄s dicit. ꝑditio
tua isrt̄. tantū in me auxiliū tuū. Quasi diceret. Ut peās
tuo merito. ut salueris meo auxilio. Hominis meritū sup
na grā n̄ ut ueniat inuenit. sed postq̄ uenerit facit. Atq;
ad indignā mtē ueniens. facit in ea meritū qđ remuneret.
q̇ solū inuenerat qđ puniret. Quid enī ex se ille latro meruit
q̇ de diaboli faucib9 crucē ascendit. De cruce paradisū adiit.
Reus q̇dem ille ex ſr̄no sanguine uenit cruentis cruentus.
sed diuina grā in cruce mutatur. Sciendū qđ ex nr̄a sit iusti
tia in his quę recte agi nr̄. & dī grā eo qđ eā mereamr̄. hęc
enī & dantis dī ē. & accipientis ē hominis. Sic & panē nr̄m
dicim9. quē tam a deo accipe postulam9. Spiritalis grā n̄ omibus
distribuit̄. sed tantū m electis donat̄. Nō enī omiū ē fides.
quia licet & si plurimi accipiāt. op9 tam fidei n̄ c̄secuntur.
In diuisione donorū diuersi suscipiūt diuersa dī munera.
n̄ tam c̄cedunt̄ uni omīa. Ut sit ꝑ humilitatis studio. qđ
alt̄ admiret̄ in alt̄o. Nā qđ in ezechiele animaliū alę. alt̄a
ad altam ꝑcutiunt̄. uirtutes designant̄ scōrū. mutuo sese
affectu ꝓuocantiū. atq; alt̄no exēplo inuicē sese erudientiū.
Munera grār̄ū alii ista. alii u͛ donant illa. Nec dant̄ ita ha
bere uni ut n̄ egeat alt̄o. Dū q̇sq; aliqđ donū accipit. non
appetat amplius quā qđ meruit. Ne dū alt̄ius mbri officiū
arripe tēptat. id qđ meruit ꝑdat. Cōturbat enī corporis or

dinē totū. q̄ ñ suo ētent⁹ officio subripit alienū. Mali dona
ideo ad dāpnationē accipiūt. q̄a illa ñ ad dī laudē sed ad
suā uanitatē utunt̄. Bona male utunt̄. q̄ ea quę illis a dō
donata st̄. in malos usus assumīt. Sic ingeniū. sic cęta dī dona.
Multa dī dona gaudem⁹. quę nos ab eo pcepisse cognoscim⁹.
Nā qđ sapientes sum⁹. qđ diuites. qđ potentes existim⁹. non
altius. sed potius diuino munere sum⁹. Utam̄ ḡ optime di
uina beneficia. q̄tin & dīn ñ peniteat dedisse. & nobis acce
pisse sit utile. Auferre ds̄ dr̄ donū hōmini aliqđ qđ homo
ñ habuit. Id ÷ qđ accipe ñ meruit. Sic & obdurare ds̄ dr̄ ho
minē. ñ ei faciendo duriciā. sed ñ auferendo eā quā sibi ipse
nutriuit. Nō alit̄ & obcecare dr̄ quosdā ds̄. ñ ut in eis eandē
ipse cecitatē faciat. sed p eorū inutilib⁹ meritis. cecitatē eorū
ab eis ipse ñ auferat. ·VI· DE PREDESTINATIONE · VIJ ·

Sicut ignorat hō tminū lucis & tenebrarū. ut utriusq;
rei q̄s finis sit. ita plenius nescit q̄s ante suū finē luce
iustitię pueniat. ut q̄s peccatorū tenebris usq; in suū
tminū obscuret̄. Aut q̄s post lapsū tenebrarū cūersus resur
gat ad lucē. Cuncta haec dō patent. hōib⁹ ū latent. Plerisq;
dona dī dant̄. pseuerantia ū doni ñ dat̄. Et inde ē qđ q̄dā
pncipia habent cūersiōis bona. fine ū dēriore clauduntur.
Electi ū accipiūt & cūersionis donū. & pseuerantiā doni. Ea
ḡ causa ē qđ q̄dā bene incipiūt. & bene finiunt. Quamuis
iustorū cūersatio in hac uita pbabilis sit. incerta tam̄ hōib⁹
est ad quē sit finē pdestinati. Sed omīa reseruarē futuro
examini. mira dispositione supnę distributionis. p quam
hic iustus amplius iustificabit̄. Impius amplius sordidabit̄.
Malus aliquando ad bonū cūertit̄. Bonus ad malū aliqn̄
reflectit̄. Uult q̄s ēē bon⁹ & ualet. Uult alt̄ ēē malus. & nō
pmittit̄ interire. Dat̄ ei qui uult ēē bonus. alius nec uult nec
ei dat̄. ut sit bonus. Iste nascit̄ in errore. & morit̄. Ille in fide

Iste

qua cepit. usq; in finē pdurat. Tā diu stat. quo usq; cadat.
Ille male uiuendo in fine saluat̄. Uult pdesse in bono iust᷒.
nec ꝑualet. Uult nocere malus. & ñ ualet. Iste uult dō ua
care. & sclō impedit̄. Ille negociis implicare cupit. nec pfi
cit. Dominat̄ malus bono. bonus dāpnat̄ p impio. Impius
honorat̄ p iusto. Et in hac tanta obscuritate ñ ualet homo
pdestinationis
diuinā pscrutari dispositionē. & occultū ppendere ordi
nē. Nullus cōsiderare sufficit occulta iudiciorū dī ↄ̄silia.
Quom̊ q̄sdā ab ipsis exordiis innocentes custodiens usq; ad
uirtutū sūma pducit. ut etate crescente. simul in eis pficiat
& annorū numerositas. & celsitudo meritorū. Alios ũ in ex
ordiis suis deserens. pnos in uitiis ire pmittit. Plerūq; tam̄
etiā eos respicit. & ad se sequendū ↄ̄uertit. eo qđ magis ar
descunt ad desideriū reqrendi pietatē dī. q̊ magis erubes
cunt memoriā iniqtatis suę. Sic sepe ↄ̄tingit ut in pugnę
certamine miles añ iudicis sui oculos ↄ̄stitutus. hostili uir
tuti turpit̄ cedat. & eneruit̄ ꝑbens tga feriat̄. q̊ tam̄ hoc ipsū
qđ turpit̄ gessit. erubescens añ iudicis sui oculos. maiores ex
ipsa uerecundia uires sumit. ut et p p̄sentē glām uirtutib᷒
pagat. & p̄titā ignominiā tegat. Multis modis territ deus
homines. ut uel sero ↄ̄uertant̄. atq; exinde magis erubescāt.
qđ tā diu expectati sī ut redirent. Nā nc̄ minis. nc̄ plagis.
nc̄ reuelationib᷒ q̄sdam ↄ̄uertit. ut q̊ uolūtate ↄ̄uerti despi
ciūt: cōmoti trorib᷒ corrigant̄. Pleriq; ex sola mtis deuotio
ne ↄ̄uertunt̄ ad dm̄. Nōnulli ũ coactis plagis ↄ̄uertunt̄. qui
ex deuotione ñ ↄ̄uertebant̄. Iuxta capitulū psalmi dicentis.
In freno & camo maxillas eorū ↄ̄stringe q̊ ñ appximāt ad te.
Pleriq; aūt dū deuotione ↄ̄uertūt̄. plagis. stimulis feriunt̄.
Q̊ tam̄ nec sub uerbere sentiūt. ut aliqtin᷒ corrigant̄. Sicut
egyptus quę & pęnas dedit. & emdare nequit. De talib᷒ enī
ait ppha. Pcussisti eos nec doluer̄t. attriuisti eos & rennuer̄

ſuſcipe diſciplinā. Multi uiri ſclaris elatione mtis tumite poſtmodū ɔuerſi ad dm̄. religioſa ſecunt̄ obedientia xp̄m. Et q antea celſitudine mūdiali tumebāt. poſtea ipſā elatione in ſtudio humilitatiſ cōmutant. Poſſe fieri ñ ē dubiū ut hi qſ qdā uirtutū excellentia ãncedūt. di repentina preuenti grã qſdā cōpendio ſcitatiſ puenīant. & dū ſit ɔuerſione poſtremi; ſubito efficiunt̄ uirtutiſ culmine pmi. Qdā ſūt q iā ſecretum ɔuerſi ſt. qrū ɔuerſio qa ñ pcedit ad publicū apud extimatione humanā quales fuerīt. tales adhuc ēē putant. Jā tam in di oculoſ ſurrexerīt. Multi apud hoieſ repbi ſt. apud dm̄ electi. Atq; itē multi apud hoieſ electi putant. apud dm̄ repbi exiſtūt. Salomone dicente. Uidi inqt impioſ ſepultoſ. Qui cū adhuc uiuerent in loco ſcō erāt. & laudabant̄ in ciuitate quaſi iuſtorū opū. Nullus g ſe putet electū. ne forte iā apud dm̄ ſit repb. P quorūdā carnaliū uitā. fit arrogantiū ɔuerſio bonorū ſuſcepta. Dū ex malorū actione bonoſ ēſtimant. & taleſ iudicāt omſ iuſtoſ. qualeſ ñ nulloſ conſiderant eſſe iniquoſ.

Itē qdā adhuc humano iudicio ſtare cernūt. iā tam in di oculiſ ceciderīt.

VII. DE CONUERSIS.

Non inchoantib; premiū pmittit̄. ſed pſeuerantib dat̄. Sic ſcriptū ē. Q pſeuerauerit uſq; in finē. hic ſaluuſ erit. Tc enī placet dō nrā ɔuerſatio. qn bonū qd incipim pſeueranti fine complem. Nā ſic ſcriptū ē. Ue hiſ q ſuſtinentiā pdider. id ē op bonū ñ ɔſūmauer. Indulgentiam peccatorū ſciendū ubi qn. ut qualib dat̄. Ubi qppe. niſi intra eccłam catholicā. qn. niſi an uenturi exit diem. Qa ecce nc tēp acceptabile. ecce nūc dieſ ſalutiſ. Qualib. ñ ɔuerſiſ q p humilitatē ad paruulorū tranſeūt imitatione. De qb dr. Taliū ē regnū cęlorū. Nemo ppendere poteſt quanti ſit ponderiſ iniuſtitia. ut qnti fulgoriſ radio iuſtitia clareat. niſi qſ puſ toto mtiſ anniſu ɔuerditatſ ad dm̄. Quatinuſ ipſo lumine quo illuſtrat̄. & ſuā felicitē agnoſcat. & lum qd ceco corde ñ intuebat̄ intelligat. Tuc

cuersus tē aūt inattingūibilē intelligi posse iustitiā. dū eā seq̄ q̄sq;
cuersus tēptauerit. Quia lux ñ intelligit̄ ñ cū uidet̄. Judi-
ciū qđ in hōīs potestate c̄sistit. cuersationis ē grā. p q̄ nosmet
ipsos iudicam⁹ qn̄ flentes mala nr̄a punim⁹. & bono qđ ex
deo nob̄ ē. solidius inhereā⁹. Triptitū describit̄ ē̄ uniuscu-
iusq; cūsi pfectū. Jd ÷ pmū corrigendi a malo. Scđm: faciendi
bonū. Terciū: c̄seq̄ndi boni opis p̄miū. Nā qđ ait pp̄ha
solue fasciculos dep̄mitis. mali ē emdatio. Qđ ū adiecit. fran-
ge esurienti panē tuū. opis boni ē actio. Jn eo ū qđ subiū-
git. tc̄ erūpet matutinū lum̄ tuū. opis boni ē retributio.
Ergo ñ pficit facere bonū. ñ correptū fuerit malū. Nec po-
terit q̄sq̄ ad c̄tēplationē dī pficere. ñ se p̄us in bonis stu-
duerit actib⁹ exercere. **u. ii. i. De primordiis cuersoꝝ**

Trimodū ē gen⁹ cuersiōis ad dn̄. Jnchoatiōis cū dulcedi-
ne. medietatis cū labore. pfectiōis cū reqe. Sed tam̄ plerūq;
alii incipiūt a dulcedine. alii a tēptatiōis amaritudine.
Omis cuersus. an̄ ex fletu inchoet. peccatorū. & sic transeat
ad desideriū sup̄norū. Prius enī lacrimis expurganda st̄
uitia q̄ gessim⁹. & tc̄ mūndata mtis acie. id qđ querim⁹
mtis gaudiū c̄tēplem̄. Ut dū antea flendo peccati a nob̄
caligo detgit̄. mūdatis oculis cordis libere sup̄na inspici-
ant̄. An̄ necesse ē timore cuerti ad dn̄. ut metu futurarū
pęnarū. carnales illecebrę deuincant̄. Deinde oportet
abiecto timore: ad amorē uitę ęt̄nę transire. Pfecta
enī caritas. foras mittit timorē. Qui aūt timet. pęnam
habet. & ñ ē pfect⁹. Un̄ & apl̄s. Nō enī inq̄t accepistis spm̄
seruitutis iterū in timore. sed accepistis spm̄ adoptionis. P
que scilicet iā ñ peccati pęna seruū cōp̄mit. sed amor iusti-
tię liberū reddit. Necesse ē omi cuerso ut post timorē c̄sur-
gere ad caritatē dī debeat: quasi filius. ne sep̄ sub timore
iaceat q̄si seruus. Tc̄ enī amorē nr̄ę cuersatiōis ostendimus.

si denuo ut patrē diligim⁹ quē ṗus seruili mte uere ut
dn̄m formidabam⁹. Primordia c̄uersorū blandis refouen
da st̄ modis. ne si ab aspitate incipiant. exterriti ad p̄orem
lapsū recurrāt. Qui enī c̄uersū sine lenitate erudit. ꝙ exas
pare potius quā corrigere nouit. Conuersus q̄sq; ante ab
ope corrigendus ē. postea ū a cogitatione. ut ṗus refrenet
păruū actū. deinde appetitū ac delictū. ut q̄d iā in ope
n̄ appăret. in cogitatione nequaquā pduret. Ualet in itdū
c̄uersis, p animę salute mutatio loci. Plerūq; enī dū mutat̄
locus. mutat̄ mtis affectus. Congruū ē enī ; inde etiā corpo
ralit̄ euelli. ubi q̄sq; inlecebris deseruiuit. Nā loci ubi ṗue
q̄sq; uixit. in aspectu mtis opponit. qd̄ semp q̄sq; ibi ut̄
cogitauit ut̄ gessit. VIIII. De cflictu conuersorum.

Quisq; c̄uersus mox si om̄s carnis stimulos calcare cu
piat. ꝙ sūma uirtutū subire c̄tendat. Si forte
adhuc aliq̄ aduersa de carnis molestiis tolerat. n̄ frangat̄.
q̄a dispensator bonorū nouit aduersitatis repmere uiciū.
successione uirtutū. Multe st̄ in ṗmę c̄uersionis annisu
difficultatis. In unius cuiusq; c̄uersi mte dū nup relicta
uitia cū noua c̄uersatione cfligunt. Sed pseuerantē ctra
uitia in amore c̄uersationis celeri grā diuina clementia
uisitat. Multos habet cflictus di serui ex recordatione
opū ṗtitorū. Multiq; post c̄ouersionē etiā nolentes. mo tū
libidinis sustinent. Qd̄ tam̄ ad dāpnationē n̄ tolerāt. sed
ad pbationē. Scilicet ut sēp habeāt, p excutienda inertia
hostē cui resistant. dū modo n̄ c̄sentiāt. Unde ꝙ nouerit
serui di se etiā a peccatis iā ēē mundatos. sed tam̄ cogita
tionū turpiū adhuc inpellatione pulsari. Ante c̄uersio
nē. pcedit t̄ba peccatorū. Post c̄uersionē seq̄t̄ turba tēpta
tionū. Illa se obiciūt ne ad dm̄ c̄uertam̄. Ista se ingerīt ne
liberis cordis oculis dm̄ cernam⁹. Utriusq; nobis tumultus

inſolentiã gignit. intentionẽq; nr̃am ſepe fraude multimo
da intercludit. Utile eſt dĩ ſeruũ poſt c̃uerſionẽ tẽptari.
q̃tin⁹ a torpore negligentię ſollicitantib⁹ uiciiſ. ad uirtu
teſ animũ p̱ exercitiũ p̃paret uiciorũ. fiũt aũt inimica
c̃uerſo. q̃ peccatori p̱ſp̱a blandiebant̃. Atq; itẽ fiũt blan
da c̃uerſo. quę peccatori adũſa extiterant. Om̃iſ noua
c̃uerſio. adhuc p̃ſtinę uitę habet cõmixtionẽ. Ꝓptea ne
quaquã ea uirtuſ p̱cedere ad hominũ oculoſ debet. do
nec c̃uerſio uet⁹ fundit⁹ ab animo extirpet̃. Quiſq̃ſ c̃ deteriorẽ iã
melior ẽẽ cepit. caueat de acceptiſ extolli uirtutib⁹. ne gra
uiuſ p̱ uanã gl̃am corruat quã priuſ p̱ lapſũ uiciorũ iacebat.
Multoſ remiſſa c̃uerſio. in p̃ſtinoſ X · De remiſſa c̃uerſio
erroreſ reducit. ac uiuendi tp̃r re ſoluit. Horũ g̃ exẽpla ne.
q̃ſq̃ſ c̃uerſuſ euita. Ne dũ timore dĩ a tẽpore in cipiſ. rurſ⁹ mũ
daniſ errorib⁹ inmergariſ. Tepiduſ in c̃uerſione. otioſa uer
ba & uanaſ cogitationeſ noxia ẽẽ ñ c̃ſpicit. Q̃ ſi a torpore
m̃tiſ euigilauerit. ea quę leuia exiſtimabat. c̃feſtim quaſi
horrenda atq; atrocia p̱timeſcet. fraus & deſidia in om̃i
bono ope formidanda. Fraudẽ facim⁹ dõ. q̃tieſ de bono ope
nr̃o noſmet ipſoſ nõ dñm laudam⁹. Deſidiã agim⁹. quotienſ
p̱ torporẽ. languide ea quę dĩ ſt̃ opam̃. Om̃iſ arſ ſcl̃i huiuſ.
ſtrenuoſ amatoreſ habet. & ad exſequendũ p̱mtiſſimoſ.
& hoc inde fit. q̃a in p̃ſenti habet opiſ ſui remunerationem.
Arſ ũo diuini amoriſ pleroſq; habet ſectatoreſ. languidoſ.
tepidoſ. pigricia inertię c̃ gelatoſ. Sed hoc p̱inde q̃ la
bor eorũ ñ p̱ p̃ſenti. ſed p̱ futura remuneratione differt̃.
Ideoq; dũ eorũ laborẽ mercediſ retributio n̄ ſtati c̃ſeq̃t̃.
ſpe penę diſſoluta langueſcit. Uñ magna & illorũ gl̃a p̃pa
rat̃. q̃ bonę c̃uerſioniſ uitę p̃ncipia augm̃to ſolidiore cõ
ſumãt. atq; eo ad p̱merendã retributionẽ hilarioreſ p̃pa
rant̃. q̃ firmoſ duri itineriſ laboreſ & inchoant & c̃ſumãt.

Quidā pmo cuersionis calore ad uirtutes sese accingunt. Accedente ů pgssu dū inmoderate trenis reb' incūbunt. puluere infi-mi appetitus obscurant. Uñ & dñs de boni seminib' dicit. Qđ aūt cecidit in spinis hi sī q audiunt uerbū dī. & ut sollicitudine scli fallacia diuitiarū suffocāt uerbū. & sine fructu efficiunt. Nup cuersi neqquā debet in curis extiorib' pueħi. Nā si implicent cfesti qsi plantata arbuscula. & necdū radice pfixa. ccutiunt parit & arescūt.

XI. De exemplis scōꝝ.

Ad cuersionē seu correptionē mortaliū. multū pst exēpla scōrum. Nā cetera pfectorū exēpla (documta). mores inchoantiū ñ queūt pficere ad bene uiuendū. Repbi aūt ñ attendt documta bonorū quę imitent ad melius. sed ppont sibi exēpla malorū. quę ad suorū morū puersitatē mutant in peius. Ob hāc utilitatē scribūt scōrū ruinę & reparationes ut semp spem faciant saluti humanę. ne quisquā post lapsū pęnitendo dspet ueniā: dū cspicit scōrū reparationē fuisse etiā post ruinā. Sciāt flagitio dediti ad quā utilitatē eorū exēpla pponantur scōrū. Scilicet ut aut sit qs imitent ad reparationē. aut certe ex eorū cōparatione durius de inobedientia puniant. Propterea uirtutes scōrū ad exēplū nrm ds pposuit. ut qnto de imitatione eorū cferri possit nobis iustitię pmia: tanto de pseuerantia malis sit grauiora tormta. Si enī ad boni incitamtū diuina qb' ammonemur pcepta deessent: p lege nob scōrū exēpla sufficerent. At cōtra dū & ds pceptis suis nos ammonet. & uitæ scōrū boni opis nob exēpla pponat. nulla ē iā de reatu excusatio. quia & lex dī aures nrās cotidie pulsat. & factorū documta bonorū. cordis nri intima puocat. Et si prauorū sepe secuti sum' exēpla. quare ñ imitem scōrū digna & dō placita facta? Et si imitati sum' apte iniqs in malū. cur pigri sum'. imitari iustos in bonū?

Orandus ē dš ut uirtutes quas scis pparauit ad coronā: nob
ad pfectū sit positę ñ ad poenā. Pficient aūt ad pfectum
nrm̄. si tot exēpla uoluerim̄ imitari uirtutū. certe si ea po
tius auersati q̄ua imitati fuerim̄. ad dāpnationē nrām er̄.
quia legendo neglexim̄ implere. Multi uitā scōrū imitā
tur. & de morib̄ scōrū alt̄ius effigiem uirtutis sumit. Tāquā
si imago quelibet intendat̄. & de eius similitudine species
ficta formet̄. Sicq; fit ad imaginē similis ille q̄ ad similitu
dinē uiuit imaginis. q̄ueadmodū imago hōis. ñ hō imagi
ni similis dr̄. Quia ñ hō ad picturā. sed pictura ad homini
speciē figurat̄. Ita ñ ille dr̄ similis ad cuius imaginē alt̄ ui
uit. sed ille q̄ exēplū ex alt̄ius uirtutib̄ sumit. Iste enī ex p
cedenti specie uirtutis uiuit. Ille enī ñ ē effigies uirtutis a
lienę. sed inuentor & magist̄. Q̄ scm̄ uirū imitat̄. q̄si exēplar
aliqđ intuet̄. seseq; in illo quasi in speculo pspicit. ut adiciat
qđ deesse uirtuti agnoscat. Minus enī seipsū hō ex semet ip
so ēsiderat. Sed dū alterū intendit. id qđ min̄ ē luminis adicit. Pfec
torū ē iā uirorū ñ q̄uelibet scōrū imitando. sed ipsā uītā
tē intuendo ad cuius imaginē facti st̄ iustitiā opari. Hoc indi
cat qđ scribit̄. faciam̄ hominē ad imaginē & similitudinē
nrām. Quia ipsā intelligendo imitat̄ diuinitatē. ad cuius
factus ē similitudinē. Iste g̊ tant̄ ē: ut ñ egeat hōie demons
tratore iustitię. sed ipsā ētēplando imitat̄ iustitiā. Exēpla
scōrū q̄b̄ edificat̄ hō: uarias ēsectare uirtutes. Humilitatē
ex xpō. deuotionē ex petro. Caritatē ex iohē. Obedientiā ex
habraā. Patientiā. ex ysaac. Tolerantiā ex iacob. Castimoniā ex ioseph. Man
suetudinē ex moyse. Constantiā ex iosue. Benignitatē
ex samuhele. Miām ex dauid. Abstinentiā ex danihele.
Sic & cęta facta pōrū. q̄ labore. q̄ moderamine. q̄q; inten
tione ut̄ cōpunctione teneant̄. scōs imitando considera;
Compūctio cordis ē humilitas mt̄is XII. De cōpunctione
cordis.

cū lacrimis exoriens. de recordatione peccati & timore
iudicii. Jlla ē ēuersis pfectior cōpūctionis affectio. quę
om̄s a se carnaliū desideriorū affect⁹ repellit. & intentionē
suā toto m̄tis studio in dī cōteplatione defigit. Gemina ēē cōpunctionē
q̄ ppt̄ dm̄ aīā cuiq; electi afficit. id ē. ut dū opū suoꝝ mala cōsidat. ut cū desidio
ētnę uitę suspirat; iiii. ēē q̄litatē affectionū qb; men̄ iusti tedio salubri cōpugit.
hoc ē memoria pēitorū facinoꝝ. recordatio futuꝝ penaꝝ. cōsidatio pegnationis suę i hui uitę lō-
gīq̄tate. desideriū supnę patrię. quatinus ad eā quantotius
ualeat puenire. Quisq; peccatorū memoria pungit' ad
lamtationē. tc̄ se dī uisitari sciat p̄sentia. q̄ndo ex hoc
qd̄ se amisisse recolit interius erubescit. suoq; iudicio penitn̄do iā punit.
uit. q̄ndo in eū xpc respexit. Un̄ & psalmus. Respexit Nā tc̄ petr⁹ fle-
inq̄t & cōmota ē & cōtremuit tr̄a. Gressus dī. s̄t in corde
hōis intioris. quib⁹ bona desideria surgūt ut calcent̄
mala. Quando g̊ ista in corde hōis fiūt. sciendū ē tc̄ ēē
dm̄ p grām cordi humano p̄sentē. unde se magis homo
tc̄ affligere ad cōpūctionē debet. q̄n sentit dm̄ interius
opantē. Qđ mens hōis iust᷑ ex uera cōpūctione rapiat᷑.
& qualit̄ infirmata reuertat᷑ degustatę lucis magni
tudine illū nosse posse q̄ iā aliq̄d exinde gustauit. S̄t q̄ n̄ ex
uera cordis cōpūctione. sui accusatores fiūt. sed tantū
ad hoc se esse peccatores assignāt. ut ex ficta humilitate cōfessioni⁹
locū inueniāt scitatis. XIII. De cōfessione peccatoꝝ & penitentię

Ex eo unq̄sq; iust⁹ ēē incipit. ex q̊ sui accusator
extiterit. Multi aūt & cōtra semet ipsos pecca
tores ēē fatent᷑. & tam̄ semet ipsos a peccatis nō
subtrahunt. Magna iā iustitię pars ē se ipsū nosse hoc
qđ prauus ē. ut ex eo diuinę uirtuti subdat᷑ humilius.
ex quo suā infirmitatē cognoscit. Bene se iudicat iustus
in hac uita. ne iudicet᷑ a deo dāpnatione ppetua. Tūc
aūt iudiciū de se q̄sq; sumit. q̄n p dignā penitentiam

ſua ꝑua facta cdēpnat. Amaritudo pęnitentię facit ani
mū ⁊ ſua facta ſubtiliuſ diſcutere. ⁊ dona dī quę ctēpſit.
flendo cōmemorare. Nichil aūt peiuſ quā culpā agnoſ
cere nec deflere. Dupplicē habere debet fletū in poeni
tentia omīſ peccator. Siue q̄a bonū ꝑ negligentiā ñ fecit.
ſiue q̄a malū ꝑ audatiā ꝑpetrauit. Qd̄ enī oportuit nō
geſſit. ⁊ geſſit qd̄ agere ñ oportuit. Ille pęnitentiā digne
agit. q̄ reatū ſuū ſatiſfatione legitime plangit. cdēpnan
do ac flendo quę geſſit. tanto inde plorando ꝓfundiuſ.
q̄nto extitit in peccando ꝓcliuiuſ. Quāuiſ q̄ſq; ſit pec
cator ⁊ impiuſ. ſi ſe ad poenitentiā cuertat. ē ſeq̄ poſſe
ueniā credit. Nulluſ enī de bonitate dī dubitet. ſed ſola
accipientiū prauitaſ cferre ſibi indulgentiā abnegat. In
hac uita tantum pęnitentię patet libtaſ. Poſt mortē
ů: nulli correptioniſ ē licentia. Un̄ ⁊ dn̄ſ dicit. Me opor
tet opari opa eiꝰ q̄ me miſit. donec dieſ ē. Ueniet aūt nox
qn̄ nemo poteſt opari. Hīc ⁊ ꝑ ꝓpham. Date inq̄t dn̄o dō
urō glām. ante quā ctenebreſcat. id ÷ ante quā morſ ętna
ꝑueniat. In hac uita dū eſtiſ. dm̄ ꝑ poenitentiā glīficate.
Adhuc in hoc ſclō pęnitentiā opantibꝰ dī mīa ſubuenit.
in futō iā ñ opam̄. ſed ratione nrōrū opū ponimꝰ. Ꝑ id de
teriorant̄ plerūq; iniq̄. ꝑ qd̄ ꝑ patientiā dī ſpatiū accipiūt
emdandi. quā illi morā uiuendi ñ utunt̄ ad poenitētiā.
ſed ad peccandū uſurpant audaciā. A malo aūt in deteriuſ
uadit. q̄ tēpꝰ ſibi ad pęnitendū indultū. ad libertatē pra
ui opiſ utit̄. feſtinare debet ad dm̄ pęnitendo unuſq̄ſq;
dū poteſt. Ne ſi dū poteſt noluerit. cū tarde uoluerit
omīno ñ poſſit. Proinde ꝓpħa ait. Querite dn̄m dum
inueniri poteſt. inuocate eū dū ꝓpe ē. Et ubi inueniri
poteſt niſi in hac uita. In q̄ etiā ꝓpe ē omībꝰ inuocantibꝰ
ſe. Nā tc̄ iā longe erit. q̄ndo dixerit. Ite in ignē ęternū.

Modo enī ñ uideť & ꝓpe ē. Tunc uidebiť. & ꝓpe ñ erit.
Quia uideri poterit. & ñ potiť inueniri. Si qñ unusq̄sq;
peccator peccare potest penitet. uitāq; suā ab omī crimine uiuens
ne corrigit. ñ dubiū qđ moriens ad ętnā transeat regem.
Qͥ aūt praue uiuendo penitentiā in mortis agit ꝑiculo. sic
eius dāpnatio incerta ē. sic remissio dubia. Qͥ ğ cupit
certus ēē de indulgentia in morte. sanus peniteat. sanq;
ꝑpetrata facinora defleat. Sť q̄ penitentib' securitatem
cito pollicenť. ď b' bene ꝑ ꝓpħam diciť. Curāt ētritio
nē filię ppłi mei cū ignominia dicentes. Pax. & ñ ē pax.
Cū ignominia ğ curat ētritionē. q̄ peccanti & ñ legiti
me penitenti ꝓmittit securitatē. Uñ & seqť. Cōfusi sūt q̄
abhominationē feceť. Id ÷ cfusi sť ñ penitendo. sed penas
luendo. Aliť cfūdiť corā iudice reus dū plectiť. atq; aliť
q̄ de malo ope erubescens corrigiť. Ille enī qa repħensus
ē cfundiť. Iste qa se malū fecisse memorat. Quāuis ꝑ peni
tentiā ꝓpitiatio peccatorū sit. sine metu tam̄ hō ēē ñ debet.
Quia penitentię satisfatio. diuino tantū pensať iudicio ñ
humano. Ꝑinde qa miseratio dī occulta ē. sine intmissione
flere necesse ē. Neq; enī ūq̄ oportet penitentē habere de
peccatis securitatē. Nā securitas negligentiā parit. Negligen
tia aūt sepe incautū ad uitia transacta reducit. Itē dū ꝑ
penitentiā expulsa fuerit ab homine uitia. si forte post hęc
intcedente securitate qualibet culpa subripuerit. cfestim
delectationes ꝑstinę uitiorū mtē auidius inrepūt. pulsan
teq; hominē in csuetis opib' grauius ꝑtrahunt. ita ut sint
nouissima hōis illius peiora prioribus. XIIII. De disperatio
ne peccati.

Non ꝑ locorū spacia sed ꝑ affectū boni
uel mali itur receditř ue a dō. Neq; enī gressu pedū.
sed gressu morū elongam̄. ut appropinquam̄ ad dm̄. Ꝑpetra
ri flagitiū aliqđ. mors animę est. Cōtēpnere penitentiā.

& ꝑmanere in culpa. descendere in infernū post mortē ē.
Ergo peccare ad mortē ꝑtinet. desperare ū. in infernum
descendere. Un̄ & scriptū ē. Impius dū in ꝓfundo malorū
uenerit ɔtēpnit. Sepe diabolus eos q̄s ɔuerti ad pęnitentiā
aspicit. immanitate scelerū ꝑculsos. ad desperationē dedu
cit. ut subtracta spe uenię trahat in diffidentiā q̄s n̄ potuit
retinere ꝑseuerant es in culpā. Sed pęnitens ꝓuidere debet cal
lidas ē̄se hostis insidias. Sicq; dei iustitiā metuat. ut tam̄ quā
uis in magnis sceleribꝰ de mīa eiꝰ ɔfidat. Amplius letat̄
dš de anima despata & aliq̄n ɔuersa. quā de ea quę nūq̄
extitit ꝑdita. Sic̄ de ꝓdigo filio q̄ mortuus fuerat & reui
xit. ꝑierat. & inuentus est. de cuius regressu magnū fit
gaudiū patri. Non alit̄ corā dō et anglis copiosius ē̄ gau
diū de eo q̄ a ꝑiculis libat̄. q̄m sup eū q̄ nūq̄ nouit peccati
ꝑiculū. Quanto eni ɔtristat res ꝑdita. tantomagis si fuerit
inuenta letificat. Sic̄ in euāglio pastor ille exultat q̄ ꝑditā
ouē inuentā humeris suis gaudens reportat. Nullus despa
re debet ueniā etiā si circa finē uitę ad pęnitentiā ɔuertat̄.
Unūquęq; eni dš de fine suo n̄ de ꝑterita uita iudicat. hoc
q̄ppe ex legis testimonio edocet̄ qđ homo de suo extremo
iustificet̄. Qm̄ dš ꝓ asini ꝑmogenita oue iussit offerri. hoc ē
inmūditiā uitę ꝑoris mutandā in innocentiā bonę finis.
Un̄ & cauda iubet̄ offerri in hostia. id ē uita extremā in poe
nitentia. Multos supna grā respicit in extremis suis. & ad
dm̄ reuertunt̄ ꝑ pęnitentiā. Et quęcūq; mala gesser̄ cotidi
anis fletibꝰ purgant. atq; in bonis factis mala gesta cōmutat.
Quibꝰ iuste totū qđ deliquerāt ignoscit̄. Quia ipsi qđ male
gesser̄. pęnitendo cognoscunt. In uita hōis finis querendus
est. Qm̄ dš n̄ respicit q̄lit̄ ante uiximus. sed quales circa
finē uitę erimus. XII. De his qui a dō deserunt̄.
D eo deserente. nullū pęnitere. Dō respiciente sua unū

quęq; facta uidere & plangere. & un̄ cecidit cogitare.
Nōnulli aūt ita despiciunt̄ a dō. ut deplorare mala sua n̄
possint etiā si uelient. cōsilio inmūdorū spūū. Hoc ē. ut
qa ipsis negatū ē post p̄uaricationē reuerti ad iustitiā. ob
se tare aditū penitentię hōib; cupiāt. ne ul ipsi reuertant̄
ad dm̄. eos q socios in pditione habere ctendt̄. qb; aliq; frau
dibus insistentes. ut aut deserant̄ a deo. aut flagelli ima
nitate desperent. Ingemiscendū ē iugit̄. & postposita secu
ritate lugendū. ne dei secreto & iusto iudicio deseratur
hō. & pdendus in potestate demonū relinquat̄. Nā reuera
Ho quē ds̄ deserit. demones suscipiūt. Dominici ctēptores p
cepti. stati ut auertunt̄ a dō. a malignis spib; occupant̄. a
qb; etiā ut suadent̄ ut male faciant. Hic ē illud pphēticū. Ini
micū dī psecunt̄ tenebrę quę intelligunt̄ demones. Un̄
& in psalmo legit̄. Inmissiones p angelos malos. Gemina ē
p̄destinatio. siue electorū ad requiem. siue repborū ad mor
tē. Utraq; diuino agit̄ iudicio. ut sēp electos supna & int
iora seq faciat. Sēpq; repbos ut infima exteriora delectent̄.
deserendo pmittat. Quidā repborū in potestate demo
nū occulto dī iudicio & iustissimo redigunt̄. Ysaia testan
te. Ipse misit eis sortē. & manus diuisit eis in mēsurā usq;
in ęternū possidebūt eā. Q dā electorū dimittunt̄ diuina Quidā
iustitia incedere in errorē peccati. sed tam̄ miseratione
eius reducti. denuo cuertunt̄. De talib; eni p pphām dn̄s
loqt̄. Et dimisi eū & reduxi eū. & reddidi cōsolationem.
Nōnūqa etiā reuertens ds̄ hominē quē deseruerat. rursū
affligens uisitat. & p lamta lacrimarū ac penitentię afflicti
onē a peccatis expurgat. Dicente iob ad dm̄. Ppt̄ supbiā
inqt qsi leenā capies me. Reuersusq; mirabilit̄ me crucias.
Reuertens enī ds̄ hominē cruciat. qn̄ quē peccantē deseruerat
flagellando iterū uisitat. Malis actib; cōtra nos amplius cę

leſtē iracundiā ꝓuocare nequaquā debem⁹. quin potius
ſi pęnitendo digna dō acta geſſerim⁹. ſeueritatē eius ad cle
mētiā cōmutabim⁹. Nā ille q̄ nos malos tolerat: n̄ dubiū ē
qđ ↄuerſis clemt̄ ignoſcat. Nā qđ ſeruat̄ nob tēpus pęnitentię
ut n̄ ſimul morte obruam̄ ꝑcipiti . ſed det̄ locus ſatiſfatio
nis. hoc totū de dī ꝓcedit clemtia. ut nos n̄ dāpnet crude
lit̄. ſed expectet ad pęnitentiā patient̄. XVI · De his q adde

Irriſor ē n̄ pęnitens q̄ adhuc agit qđ lictū poſt lacrimas reuertunt
pęnitet. Nec uidet̄ dm̄ poſcere ſubditus. ſed ſubſannare ſu
ꝑbus. Canis reuerſus ad uomitū. & pęnitens ad peccatum.
Multi enī lacmas indeſinent̄ fundt̄. & peccare n̄ deſint̄.
Quoſdā accipe lacmas ad pęnitentiā. & effectū pęnitētię
n̄ habere. Quia incōſtantia mtis n̄ recordatione peccati
lacmas fundt̄. Nūc u° reuiuiſcēte uſu ea quę fleuerat iterā
do cōmittūt. Q̄ ꝑterita uult plangere. & actionib' ſclarib⁹
incubare: iſte mūdatione n̄ habet. qm̄ adhuc agit ꝑ̄ęni
tendo q̄ę flere poſſit. Q̄ plangit peccatū & iterū admit
tit peccatū. q̄ſi ſi quis lauat laterem crudū. quę quanto
magis lauerit: tanto amplius lutū facit. Yſaias peccato
rib' dicit. Lauamini. mūdi eſtote. Lauat̄ itaq; & mūdus
ē q̄ & ꝑterita plangit. & flenda iterū n̄ admittit. Lauat̄
& n̄ ē mūdus. q̄ plangit quę geſſit. nec deſerit. & poſt la
crimas ea quę fleuerat repetit. Sic deniq; & alibi animā
pęnitentē atq; iterū delinquentē. ſermo diuin⁹ increpat
dicens. Quā uilis es facta. nimis iterans uias tuas. Q̄ſq̄s g̃
culpas ꝑ̄titas plorat: hūc neceſſe ē modū teneat. Ut ſic
admiſſa defleat: ne iterū flenda cōmittat. Ue m̄ miſero
yſidoro q̄ pęnitere retro acta negligo. & ad huc pęnitēda cōmitto.

Duobz modis peccatū cōmittit̄. · XVII · De peccato
id ē. aut ui cupiditatis. aut metu timoris. dū uł q̄ſq; uult adipiſci
qđ cupit. uł tim& ne incurrat qđ metuit. Quatuor modis peccatū cōmit
tit̄ in corde. iiii. ꝑpetrat̄ 7 ope. Admittit̄ corde. ſuggeſtione demonū.
delectatione carnis. ↄſnſione mtis. defenſione elationis. Cōmittit̄ ope. nc̄
latnt̄. nc̄ palā. nc̄ ↄſuetudine. nc̄ deſꝑatione. Iſtis g̃ gradib; 7 corde delinq̄t̄

7 ope malitię ꝑpetrat᷑. Trib; modis peccm̄ gerit᷑. h̄ ē ignorantia. infirmita
te. industria. periculo autē penarum diuerso. Ignoran-
tię nāq; modo peccauit in paradiso eua. Sic ap̄ls ait. Uir
n̄ ē seduct᷒. Mulier aūt seducta in p̄uaricatione fuit. Ergo
eua peccauit ignorantia. adā ū industria. qa n̄ seductus.
sed sciens prudensq; peccauit. Qui ū seducit᷑ q̄ ēsentiat eui
dent᷑ ignorat. De infirmitate petrus deliq̄t qn̄ ad metū
introgantis ancillę xp̄m negauit. Un̄ & post peccatū ama-
rissime fleuit. Grauius ē infirmitate quā ignorantia
quicquā delinquere. Grauiusq; industria quā infirmi
tate peccare. Industria nāq; peccat. q̄ studio ac delibati
one mtis malū agit. Infirmitate aūt q̄ casu ul̄ p̄cipitatio
ne delinq̄t. Nequius aūt & de industria peccant. q̄ n̄ solū
bene n̄ uiuunt. sed adhuc bene uiuentes si possūt a uerita
te diuertunt. Sunt enī qui ignorantes peccant. & sūt qui
scientes. Sūt etiā q̄ p̄ ignorantię excusatione scire noluīt.
ut minus culpabiles habeant᷑. Qui tamē seipsos n̄ muniūt.
sed magis decipiūt. Nescire simplicit᷑ ad ignorantiā ꝑtinet. No
luisse ū scire: ad ētumacē sup̄biā. Uoluntatē enī ꝑpi
dn̄i uelle nescire. q̄d aliud ē quā uelle dn̄m sup̄biendo
ētempnere. Nemo ḡ se de ignorantia excuset. quia ds̄
n̄ solū eos iudicat q̄ a cognitione sua reuertunt᷑. sed etiā
illos q̄ nescierūt. Testante eodē dn̄o ꝑ pp̄hā. Dispdā inq̄t ho
mines a facie t̄rę. & eos q̄ auertunt᷑ post t̄gū dn̄m. & n̄o
quesier᷑ dn̄m. neq; inuestigauer᷑ eū. & psalm̄. Effunde in
q̄t irā tuā in gētes q̄ te n̄ nouer᷑. XU. De leuioribus culpis.

Multi uitā sine crimine habere possūt. sine peccato
n̄ possūt. Nā quāuis in hoc sc̄lo magna iustitię quisq;
claritate resplendeat. nūq̄ tamē ad purū peccatorū sordib;
caret. Johe ap̄lo attestante q̄ dicit. Si dixerim̄ qa peccatū
n̄ habem̄. nos ipsos seducim̄. & ueritas in nob̄ n̄ ē. Quędā
sūt facta peccatis similia. sed si bono animo fiāt n̄ sūt peccata.

ut pote potestas si ñ se ulciscendi cupiditate. sed magis
corrigendi studio ulciscat̄ in reos. Itē sṫ peccata leuia
quę ab incipientib; cotidiana satisfatione purgant̄. quę
tam̄ a pfectis uiris uelut magna crimina uitant̄. Quid
aūt hoīes de magnis scelerib; debet̄ agere. qn̄ etiā uiri
pfecti leuia queq; delicta q̄si grauissima lugent̄. Non
solū grauia sed et leuia sṫ cauenda peccata. Multa enī
leuia. unū grande efficiūt. Sic solent paruis & minimis
guttis inm̄sa flumina crescere. Numerositas enī in unū
coacta. exundantē efficit copiā. Peccata quę incipientib;
leuia sṫ. pfectis uiris grauiora deputant̄. Tanto enī ma
gis cognoscit̄ ēē peccatū. quanto maior q̄ peccat habet̄.
Crescit enī delicti cumulus. iuxta ordinē meritorū. Et
sepe qd̄ minorib; ignoscit̄. maiorib; imputat̄. XVI De gra

Expimto minorū peccatorū. maiora uiorib; peccatis.
cōmitti peccata. ut durius feriant̄. p magnis scele
rib;. q̄ de paruis corrigi noluer̄. Judicio aūt di
uino in reatu neq̄ore labunt̄. q̄ distringere minora sua
facta noluer̄ ctēpn̄t. Multi d̄ crimine in crimen curr̄.
q̄ dī cognitionē habentes. timorē ei negligūt. Et quę
nouer̄ p scientiā. p actionē ñ uenerant̄. Ideoq; cecant̄ di
uino iudicio. punienda cōmittere. & in pęnā cōmissi fa
cinoris facinus deterius addere. Sepe peccatū altius. peccati
causa ē. Qd̄ cū cōmittit̄. aliud ex ipso q̄si sua soboles nascit̄.
Sic fieri solet nasci libidinē. ex nimia uentris ingluuie.
Pęna ū peccati peccatū admittit̄. qn̄ p merito cuiusq; pec
cati dō deserente in aliud peccatū deterius itur. de quo
amplius q admiserit sordidet̄. Ergo p̄cedens peccatū. cau
sa ē sequentis peccati. Sequens ū peccatū. pęna ē p̄ceden
tis delicti. Precedentia itaq; peccata. sequentiū sṫ crimi
nū causa. ut illa quę secunt̄ sit p̄cedentiū pęna. Preceden

tiũ peccatorũ pena : ipsa uocat̃ induratio. ueniens [de] diuina
iustitia. Hic ẽ qđ ait pp̄ha. Indurasti cor meũ [nrm] ne timerem᷒
te. Neq; enĩ dũ quicũq; iusti sĩt. a deo impellunt̃ ut mali fiãt.
Sed dũ mali iã sĩt : indurant̃ ut deteriores existãt. Sic & apl̄s
dic̃. Q̃m ueritatẽ dĩ ñ receper̃. ut salui fierẽt : inmisit illis
ds̄ spm̄ erroris. facit g̃ ds̄ quosdã peccare. in qb; iã talia peccã pcesserĩt. ut iusto
peccata pcedentib; aliis peccatis. plabũt ĩ penã q̃ peccamerĩt. q̃ [iudicio ei merant in deteriore. alia g]
dãde ira dĩ ueniũt peccata. que p merito aliorũ cõpensant
peccatorũ. Uñ & pp̄ha. Ecce inqt tu iratus es : & peccauim᷒.
in ipsis fuim᷒ sẽp. Tãq̃ si diceret. Quia sẽp in peccatis fuim᷒ :
iratus es ut deterius peccarem᷒. Q̃d enĩ sit irã dĩ mereri.
q̃d puocare : prudens lector debet scire. Grauius nãq;
ẽ ira que puocat̃. quã ea que meret̃. Nã merem᷒ : qñ igno
rando peccam᷒. Puocam᷒ qñ scim᷒ bonũ facere nec uolum᷒.
Nec irã dĩ dũ uiuim᷒ uitare possum᷒. Timeam᷒ g̃ uenientẽ
illũ t̃rorẽ in iudicii diem. Cũ sentiri possit. uitari ñ posit.

XVII. De manifestis & occultis peccatis.

Maioris culpe ẽ manifeste q̃ occulte peccare. Dupplicit̃ enĩ reus ẽ
qui apte delinqt. que & agit & docet. De talib; ysaias dicit.
Peccata sua quasi sodoma pdicauer̃ nec abscondert. Multi enĩ publice de
linquentes sine ullo pudore sua flagicia pdicãt. nec ulla
utunt̃ sceleris uerecundia. Quedã enĩ iã iustitie portio
ẽ. iniqtatẽ suã ho[minem] abscõdere. & in semet ipso de peccatis p
prius erubescere. Peccatũ ppetrare crim̃ ẽ. Peccatũ pdicare
clamor ẽ. De q̃ etiã apl̄s dicit. Et clamor auferat̃ a uobis
cũ omi malicia. id ẽ cũ ipsis peccatis. Ex eo ipso qđ q̃sq; pec
catũ [quod] agit abscõdit. iudicii iã ẽẽ indiciũ. q̃a ñ erubescatur.
nisi de cõscientie reatu. Ergo & hoc ipsũ qđ q̃sq; de facto
suo erubescit. ipse sibi iã iudex ẽ.

XVIII. De amore peccandi.

Aliud ẽ ñ peccare amore dilectionis dĩ. aliud timore
supplicii. Qui enĩ amore caritatis dĩ ñ peccat. res

puit om̄e malū. amplectendo iustitię bonū. Nec eū delec
tat peccare. etiā si sceleris impunitas ꝑmittat̄. Q̄ ū sola
pęna supplicii in se uicia reprimit. quāuis n̄ expleat opus
peccati: uiuit tam̄ in eo uolūtas peccandi. doletq; sibi in
licitū. qđ lex ꝓhibere dignoscit̄. Ille ḡ mercedē boni opis
ac iustitię ꝑcipit p̄miū. q̄ amando ipsā iustitiā facit. Nō
is q̄ eā solo metu pęnarū inuitus custodit. Q̄dā & diliḡt

peccm̄ 7 faciūt. q̄dā diliḡt tm̄ 7 n̄ faciūt. Pleriq; ū faciunt.

tantū. & n̄ diliḡt. Nōnulli peccatū n̄ faciūt. & tam̄ iustitiā
odiunt. Grauius aūt peccat q̄ n̄ solū peccatū diligit sed
& facit. quā q̄ n̄ facit & diligit. Grauiusq; int̄dū q diligit
& n̄ facit. quā q̄ facit & odit. Grauissimū ē n̄ solū facere:
sed et diligere peccatū. Nā s̄t q̄dā q̄ c̄festī pacto flagitio. cō
fundunt̄. Et s̄t q̄ n̄ solū n̄ dolent gessisse malū. sed etiā de
ipso malo ope glant̄. Sicq; ad cōparationē mali fit deti'.
dū de uitiis gratulantes extollunt̄ in peius. De talib' etiā
ait salomon. Qui letant̄ cū male fecerit. & exultant in
rebus pessimis. XX**V**. De peccandi necessitate.

Int̄dū mali qđ sumus necessitate potius n̄ uolūtate existi
mus. Uertenda ē aūt necessitas mali. in uoluntatē boni.
Pleriq; n̄ uolūtate ꝑ sola necessitate peccat: ꝑtimescentes tēporalē inopiā.
Et dū p̄sentis sc̄li necessitatē fugiunt. a futuris bonis p̄uant̄.
Itē n̄nulli peccatū uoluntate. n̄ necessitate cōmittūt. Nullaq;
coacti inopia existūt iniq̄. sed tantū gratis cupiūt ēē mali.
Neq; enī ipsā rē amāt quā appetūt. sed ipsa tantū peccati
malitia delectant̄. XXVI. De peccati c̄suetudine.

Melius ē peccatū cauere. quā emdare. Facilius enim
resistimus hosti a q̄ nōdū uicti sum'. quā ei a quo
iam sup̄ati ac deuicti cognoscimur. Om̄e peccatū ante q̄
admittat̄ amplius ꝑtimescit̄. Quāuis aūt graue sit. dū
in usū uenerit leuius extimat̄. & sine ullo metu cōmittit̄.
Istis fomitib' quasi quibusdā gradibus coalescit om̄e pec

delectationē parit.

catū. Cogitatio nāq; praua delectatio. cōsensionē. Con
sensio actionē. actio cōsuetudinē. cōsuetudo necessitatem.
Sicq; his uinculis implicatus homo. quadā catena uici
orū tenet adstrictus. ita ut ab ea euelli nūq̄ ualeat. nisi
diuina gr̄a manū iacentis apprehendat. Peccatū admit
tere. cadere ē in puteū. Cōsuetudinē ū peccandi facere.
os putei ē. Coangustari. ne is q̄ ceciderit possit exire. Sed
interdū etiā tales ds̄ liberat. dū eorū desp̄atione ad cōuersa
tionē libertatis cōmutat. Ipso enī miserante. peccata di
mittunt. quo p̄tegente fit. ne inferius peccando eatur.
Nequissimū ē peccare. peius ē peccandi cōsuetudinē face
re. Ab illo facile. ab hoc cū labore surgit. dū malę cōsuetu
dini repugnat. Male agendi cōsuetudinē recessū ēē p̄pħa
asserit in p̄fundū. Cuius usu quasi quadā lege homo tenet
adstrictus. ut etiā quando ñ uult peccatū cōmittat. A lap
su ū cito resurgere. ñ ē in p̄fundū ire. Ap̄s legē peccati dic̄
in membris nr̄is. quę lex cōsuetudo ē. quia peccando cōcipim̄.
& ñ ab ea cū uolumus discedimus. quia iā necessitatis uin
culo p cōsuetudinē retinem̄. Multi ū tn̄ amor agit in hoīe.
Sed resultat caro malę cōsuetudinis lege. Bene aūt auda
cit p bona cōscientia exultat. quia ualent in se rep̄mit qd̄
insolent impugnat. freq̄nt peccare cauendū ē. Nā hoc
ipsū qd̄ de malo nr̄o plerūq; ds̄ nobis salutē opat̄. Q uātū
mirabile ē. tantū p̄rarū ē. P̄pt̄ea metuendū ē cōfidere
ita saluari. ne forte dū expectam̄ a uiciis sanari. & uitia
multiplicemus. & salutē ñ adipiscamur. Ergo studeamus
aut ñ cadere. aut cito cōuersi a lapsu cōsurgere. Omnino
peccare cauendū ē. Q d̄ si humana fragilitate peccatū sub
repserit. confestim erit corrigendū qd̄ neq̄t sentit cōmissū.
Cito enī corrigit culpa. quę cito cognoscit. Tardius aūt sa
nat uulnus qd̄ iā putrescentib' m̄bris longo tp̄e curatioīb'

adhibet̄. Mora peccandi immanitatē facit sceleris. Un̄ & p̄pħa. Ue inq̄t q̄ trahitis iniq̄tatē: in funiculis uanitatis. & quasi uinculis plaustrū peccati. q̄ tardat cuerti ad dm̄. Trahere eni ē iniq̄tatē. morā facere in iniq̄tatē. Un̄ & psalm̄. Prolongauer̄ iniq̄tates suas. dn̄s iustus ccidet ceruices peccatorū

Trahit aū iniq̄tatē in funiculū

XXII. De peccati recordatione

Bonū ē homini sēp an̄ oculos p̄p̄a adhibere delicta. scd̄m psalmi sententiā. Et peccatū meū corā me ē sēp. Sic eni nō oportet reminisci peccati affectū: sic sēp necesse ē unūquēq; suū deflendo cōmemorare peccatū. Apud iustū recordatio peccati facit tediū animi. Q̄ aūt luxurię & cupiditati subditi st̄. ctumacię supbiā. etiā de ipso peccati ope glant̄. Seruo dī tanta recordatio ēē debet peccati: ut ea quę gessit sēp lacrimis cfiteat̄. Un̄ & psalmus dic̄. Cōuersus sū in erūpnā meā dū cfigit̄ spina. Peccatū meū cognitū t̄ feci. & dixi. Pnūtiabo aduersū me iniustitias meas dn̄o. Sup̄ eni dixerat. qm̄ tacui. hoc ē n̄ sū cfessus. Inuetauer̄ ossa mea dū clamarē tota die. Q̄d ē qđ tacuisse pęnitet. nisi cfessionē peccatorū: Q̄d clamasse se dolet. n̄ defensionē malorū: Q̄ g̊ peccatorū suorū defensor extitit. necesse ē ut pęnitendo accuset. qđ supbiens praue admisit.

XXV. De cogitatione

Bipartita ē causa peccandi. id ē opis. & cogitationis. Quorū unū iniq̄tā dr̄: qđ ope gerit̄. aliud iniustitia qđ cogitatione admittit̄. Prius aūt actio resecanda ē. postea cogitatio. Prius praua opa. postmodū desideria. Uicissim aūt & a cogitatione opa pcedt̄. & ab ope cogitatio nascit̄. Q̄uā uis & si ab ope malo quisq; uacet. p solius tam̄ prauę cogitationis malicia n̄ erit innocens. Un̄ & dn̄s p ysaiā. Auferte inq̄t malū cogitationū uarū ab oculis meis. Nō eni solū de factis. sed & cogitationib; delinq̄m̄. si eis illicite occurrentib; delectem̄.

XXVI. De cogitationibus

SIcut uipera a filiis in utõ positis lacerata pimit̃. ita
nos cogitationes nr̃ę intra nos enutritę occidunt.
Et conceptę interius uipeo ueneno cõsumant. animamq;
nr̃am crudeli uulnere pimunt. Nõ ẽ arbitrii nr̃i in se co
gitationis praue suggestionib' (non) puenire. Iacere aũt in a
nimo p cogitatione. nr̃ę attinet uoluntati. Illud g͛ ad
culpã ñ redigit. Istud ad culpã pprię imputat̃. Nã cogita
tiones inlicitas occurrere demonũ ẽ. Cogitationib' oblec
tare puersis. nr̃m ẽ. Plerũq; fieri solet. ut inmundę corpo
raliũ rerũ species quas didicimus. nr̃is mtib' opponant̃.
& nolentes eas cogitemus. quantũq; ab eis aciem mtis auer
tere nitim̃. tanto magis illę animo inger̃ obscenisq; in
nobis motib' obrepunt. Sed fit hoc p cõditione mortali
quã meruit pmus hõ in pęna sui peccati. Dũ unusq̇sq;
diuina illuminatione puenit̃. stati molestiis turpiũ cogi
tationũ pulsat̃. Sed dĩ seruus in iudicio timoris dĩ. earũ
tẽptamta a semet ipso reicit. Bonisq; contra obiectis co
gitationes turpes a se repellit. Magna obseruantia circa
cordis est custodiã adhibenda. Quia aut bonę aut ma
lę (rei) ibi cõsistit origo. Nã sic scriptũ ẽ. Ex corde exeunt cogi
tationes malę. Ideoq; si prius prauę cogitationi resistimus.
in lapsũ opis ñ incurrim'. Nõ ẽ timdũ si bona malaq; in co
gitatione mtis ueniant. sed magis gt̃andũ ẽ. si mens mala
a bonis intellectu rationi(s) discernat. Itẽ nil iuuat qđ int̃
bonũ & malũ sensu prudentiore discernim'. ñ ope aut
mala cognita caueam'. aut bona intellecta faciamus.

Humana cõditio XXIII. De conscientia.
dũ diuersis uitiositatib' mtẽ cõturbat. etiã an pęna(s)
gehennę(r) in...ditũ animę appetitũ. iã pęnas cõscientię pa
titur. Omĩa fugere potit homo pt̃ cor suũ. Nõ eni potest
a se q̇sq; recedere. Nã ubicũq; discesserit. cũ tam̃ sui reatus

Nā 7 ſi aliiſ celat q agit ſibi tn̄ celare n̄ poteſt. conſcientia n̄ relinq̄t. Quiauiſ humana iudicia ſubt̄ fugiat omiſ q̄ male agit: iudiciū tam̄ c̄ſcientię ſuę effugere n̄ poteſt. q plene nouit malū ee q̄d geſſit, dupplex fit g̊ in eū iudiciū. Quia & hic ſuę conſcientię reatu punit̄. & illuc ꝑpetualit̄ pęna dapnabit̄. Hoc enī ſignificat. Abyſſuſ abyſſū inuocat in uoce cataractarū. Abyſſuſ enī abyſſū inuocare ē. de iudicio ꝓpę c̄ſcientię. ire ad iudiciū ꝑpetuę dāpnationiſ. In uoce cataractarū tuarū. id ē in p̄dicatione ſc̄orum.

xxv : De intentione ōnis. Oculuſ hōiſ. intentio eiꝰ opiſ ē. Si g̊ intentio eiuſ bona ē. & opuſ intentioniſ ipſiuſ bonū ē. alioq̄n malę intentioniſ etiā ſi bonū in factiſ opuſ appareat. bonū iā n̄ ē. Qum̄ ex ſua intentione. aut ꝓbat̄ bonū. aut rępbat̄ indignū. Bona ē g̊ intentio quę ꝓp dm̄ ē. Mala ū quę ꝓ t̄reno lucro aut uana glā ē. Qui opuſ bonū bona intentione n̄ faciūt. ꝑ hoc magiſ cecant̄ ope. ꝑ q̄d illuminari potuer̄. Unq̄ſq; bonū opuſ q̄d agit. intentione bona agat. Qm̄ plerūq; ꝓ mala intentione opuſ bonū q̄d agimuſ. ꝑdimuſ. & minꝰ a culpa uacamuſ. Sepe quę apud hoīum iudiciū bona apparent. apud exam̄ diligentiſſimi & acutiſſimi iudiciſ. rępba deteguntur. Ideoq; omiſ ſe ueret̄ ne forte bonū q̄d agit. ꝑ aliquā animi intentionē. in oculiſ dī rępbū ſit. XXVIII.

Capitulū xxviii reg ii fin. Dū quędā praua uitiorū uerba n̄ euitamꝰ. De ſermone: in magno linguę ꝓlabim̄ crimine. Et dū facta quędā non grauia libere ac ſine metu c̄omittim̄. ad potiora ſcelera & horrendā peccati c̄ſuetudinē labim̄. Sic̄ plerūq; multiloquiorū ſtultitia rephenduntur. ita rurſū nimiſ tacentiū uitia denotant̄. Illi enī ſatiſ laxando linguā in leuitatiſ uitio defluunt. Iſti nimiſ retinendo ab utilitate torpeſcunt. Impiti ſic̄ loq̄ neſciūt: ita tacere n̄ poſſ̄t. Mente enī in eruditiore loquaceſ. uerbiſ ꝑſtrepunt̄. ſenſu nichil dicūt. Sic̄ falſitatiſ crimina ꝓficientibꝰ ꝑtimeſcunt̄. ita ocioſa

uerba a pfectis uiris uitant̄. Nā sic ait qdā. p ocioso uerbo
ratio ponit̄. & p sermone iniusto. pena exsoluit̄. Uani sermo
nes in ore xpiani eē ñ debent. Nā sic malos mores bona col
loqa corrigt̄. ita praua colloqa bonos mores corrūpunt.
Custodia ori ponit̄. dū qsq; ñ se iustū. sed qd̄ magis uerū ē.
peccatore ̄ fatet̄. Manū sup os ponit. q bonis opib' linguę
excessū opit. Manū sup os ponit. q malę locutionis culpā. bonę actionis uela
mine tegit; loquens quę ad dm̄ ptinent. nec faciens. et si
inutilis sibi ē. audientib' tam̄ pdest. Multi sť uani q in
uerbo doctrinę ñ humiles. sed arrogantes existunt. Ql q;
ipsa recta quę pdicāt. ñ studio correctionis. sed uitio elati
onis annuntiant. Qui de sapientia se laudare affectant.
Loquentē pphām attendant. Ue q sapientes estis in ocu
lis uris. & corā uobismet ipsis prudentes. Recte ex senten
tia dicit. q uerā sapientiā gustu intīi saporis sentit. A sen
tiendo enī sententia dr̄. Ac si p hoc arrogantes qsine humi
litate dicit̄. de sola scientia dict̄ ñ de sententia. Ille enī sapit. q
recte & secdm̄ dm̄ sapit. In suā dicit ɔtumeliā doctores si
dū sint ab eis dicta sapient̄. n, tam̄ eloquent̄. Orret enī sapi
entia spumeū uerborū ambitū ac fucū mundialis eloquen
tię. inflatis sermonib' pornatū. Quidā curiosi delectant̄
audire quoslibet sapientes. Non ut ueritatē ab eis querāt.
sed ut facundiā sermonis eorū agnoscant. More poetarū.
q magis cōpositionē uerborū. quā sententiā ueritatis secut̄.
Ql bonū sine caritate dicit. tamquā ęs aut cymbalum
sonū facit aliis. ipse tam̄ sibi manet insensualis. Quadri
moda ē dicendi ratio. qua puidendū ē qd. cui. qn. uel
quomodo pferat̄. Itē quadrimoda ē dicendi ratio. q aut
bene sentiendo qd bene pfert̄. Aut nichil sentiendo
nichil dr̄. Aut parū sentiendo. loqcitas sola ostendit̄.
Aut optime sentiendo ñ elegant̄ pfert̄ qd intelligitur.

Itē quadripartita ē loquendi ratio. qua uł bonū bene. uł malū male. Seu bonū male. uł malū bene, pferť. Bonū quippe bene loqť. q ea quę recta sť humiliť annūtiare uideť. Malū male loqť. q qđlibet flagitiū psuadere conať. Bonū male loqť. q qđcūq; rectū arroganť pdicare sentiť. Malū bene loqť q aliqđ narrando uitiū detestať. ut ab eo hoies auertanť. Corde bene loqť. q caritatē n̄ simulat. Ore bene loqť. q ueritatē annūtiat. Factis bene loqť. q alios bonis exēplis ędificat. Factis male loqť q male uiuendo exēplis suis alios ad praua agendo informat. Semel bene loqť. q se pęnitendo redarguit. Bis bene loqť. q bene uiuit. et alios instruit. Semel male loqť q post uiciū cito corrigiť. Bis male loqť. q & male uiuit. & male docet. Itē bis male loqť. qui 7 bonū qđ debuit n̄ egit. & malū qđ n̄ oportebat admisit. Mali malē respondent p bonis. & aduersa p optimis. Boni bona respondent p malis. & psp̄a p aduersis. Aduersus ēuitiū linguę. fortitudo adhibenda ē patientię. ut tēptatio uerbi quę foris impugnat. tolerantię uirtute deuicta discedat. Non omis q patiť probra iustus ē. sed q p ueritate innoxia patiť. ille tantūmodo iustus ē. Inť uituperationēs linguę & obpbria hoiū isto se remedio iusti mens corroborat. ut tanto solidius in dm̄ figať intius. qnto exterius ab humanis spniť sensib;. Qui illatas sibi cōtumelias tranqllo animo pdit. dolorē cordis apit. & uirū qđ feruet in animo. facile reicit. Uulnera eni mti apta. cito exalant. clausa nimis exulcerant. Ql dolorē iniurię clauso pectore tegit. qnto amplius silentio linguam pmit. tanto dolorē acriorē intrinsecus nutrit. Unde & uere qdā poetarū gentiliū dixit. Quoq; magis tegitur tectus magis estuat ignis. Cecus eni langor uehemens ē

Corde male loqť q intius cogitationes noxias meditať 7 cogitat. Linguā male loqť. q p eo q male agit flagellať. 7 murmurat.

ac nimius. quia tacitum uiuit sub pectore uulnus.

Mendaces faciunt ut nec **XXX. De mendacio.** xxxviii.
uera dicentibus credantur. Reddit enim sepe homi
nem multa falsitas. etiam in ueritate suspectum. Sepe
enim uera premittit qui falsa dicturus est. Ut cum primum
acquisierit fidem. ad reliqua mendacia audientes credu
los faciat. Multis uidentur uera esse que falsa sunt. Et ideo
non ex deo. sed ex suo mendacio loquuntur. Nonnumquam falsitas
ueriloquio adiungitur. Et plerumque a ueritate incipit.
qui falsa confingit. Latent sepe uenena circumlita mel
le uerborum. Et tam diu deceptor ueritatem simulat. quo
usque fallendo decipiat. Nonnumquam peius est mendacium medi
tari quam loqui. Nam interdum quisque incautus solet ex precipita
tione loqui mendacium. Meditari autem non potest nisi per studium.
Grauius ergo ille ex studio mentiri prohibetur. quam is qui ex precipitatio
ne sola mentitur. Summopere cauendum est omne mendacium.
Quamuis nonnumquam sit aliquod mendacii genus culpe leuioris. si quisquam
pro salute hominum mentiatur. Sed quia scriptum est. os quod mentitur
occidit animam. et perdes eos qui loquuntur mendacium. hoc quoque mendacii genus perfe
cti uiri summopere fugiunt. ut nec uita cuiuslibet per eorum fallaciam
defendatur. ne sue anime noceant. dum prestare aliene
carni suffragia nituntur. Quamquam hoc ipsum peccati genus facillime
credimus relaxari. Nam si quelibet culpa sequenti mer
cede purgatur. quanto magis hec facile abstergitur quam
merces ipsa comitatur. Multa mentiuntur. multaque fingunt
homines propter hominum laudes. Sicque fit ut isti mentiendo peccent.
et eos quos laudant. ad uane glorie ruinam perducant. Sicut
bene sibi conscius metuit nullatenus aliene lingue conuicium.
ita et qui laudatur ab alio non debet errore aliene laudes
attendere. sed magis unusquisque testimonium conscientie
sue querat. cui plus ipse presens est quam ille qui eum laudat.

Opus enī suū unusqsq; pbet. ut ait apls. & tc in seipso qsq; glām habebit. id ē occulte in sua ɔ̄scientia. non palam in aliena lingua. Pfecti q alta radice fundati sīt. & si flamine laudū ac uituperationū cuiuscūq; quasi uentorū intdū curuent impulsu. funditus tamen non deiciunt. sed ptinus firmitate radicis ad se redeunt.

Bona mens. ad malū nec pmiis nec trorib' uincit. Nā iniq trore blandicis miscent. ut aut oblectatione quē quā decipiant. aut trorib' frangant. Qui laudat in auditorū amore inserit. Sed si ueracit & n ficte laudet. hoc ē si uera sīt quę de illo dicuntur. XXXI. De iuramto.

Sicut mtiri n potest q n loqt. sic piurare n potit. q iurare n appetit. Cauendā g ēe omne iuratōe. nec eā utendā nisi in sola necessitate. Nō ē cōtra dī pceptū iurare. sed dū usū iurandi facimus. piurii crim incurrimus. Nūq g iuret. q piurare timet. Multi dū locut. iurare semp delectant, dū oporteat hoc tantū ēe in ore. Est. est. Non. non. Amplius enī quā est. & non. a malo ē.

Multi ut fallant iurant. ut p fidē sacramti fidē faciāt uerbi. Sicq; fallendo dū piurant & mtiunt. hominē incautū decipiūt. Intdū & falsis lacrimis seducti decipimur. Et creditur dū plorant. qb' credendū nō erat. Pleruq; sine sacramto loq disponim. Sed incredulitate eorū qui non credunt qd dicim iurare cōpellim. taliq; necessitate iurandi consuetudinem facimus. Sunt multi ad credendū pigri. qui n mouent ad fidem uerbi. Grauit aūt delinquunt. q sibi loqnte iurare cogt. Quacūq; arte uerborū qsq; iuret. Ds tam q ɔ̄scientię testis ē. ita hoc accipit. sicut ille cui iurat intelligit. Dupliciē aūt reus fit q & dī nom in uanū ad seruandū assumit. & pximū dolo capit.

Non ē ſeruandū ſacramtū. quo malū incaute pmittit.
Uelut ſi qſpiā adulterę ppetuā cū ea pmanendi fidē pol
liceat. Tolerabiliuſ ē eni ñ implere ſacramtū. quā pma
nere in ſtupri flagitio. Iurare dī ē. illa puidentia qua
ſtatuit ñ conuellē ſtatuta. Poenitentia aū dī ē. rerū mutatio. Ñ penitere
aū ſtatuta ñ reuocare. Vñ illd. Iurauit dnſ & ñ penitebit eū. Id ē
quę iurauit non mutabit. XXX · De uitiis.

Recedenſ homo a dō. ſtatī uitiorū tradit poteſtati.
ut dū patit infeſte uitia. reuertendo unde cecidit
reſipiſcat. Et ſi ſci toto niſu contendt ſupare uitia nec ad
tingunt. qd agunt hi q non ſolū ñ odiunt uitia. ſed toto
ea amore ſectant. Satiſ delicate ſe palpat. q uult ſine
labore uicia ſupare. Dū peccati legē quā ſibi deſeruien
do uitiiſ fecit. ſine uiolentia doloreſ reſecare ñ poſſit.
Pfecte renuntiat uicio. q occaſionē euitat in ppetrando
peccato. Nā ſi uelis tantūdē ñ peccare. & data occaſione pec
caueriſ. tu tibi & reuſ & iudex eſ. q & cōmiſſa dāpnaſ. & dāp
nata cōmittiſ. Se aūt iudice reuſ ē q uicia & accuſat & p
petiat. Quędā uitia dū ñ pfecte uitant. ſuoſ in ſe faciūt
relabi auctoreſ. Nā ſi unū uiciū diſtricte uitet. & alia ne
gligant. inaniſ labor ē. Nō eni poteſt in uniuſ obſeruatio
ne uirtutiſ fortit pdurare. cum in corde alia uicia dñant. Nonūq
hominē ſua uicia pſecunt. qa nimirū q pus uolendo ea
ſibi fecit ſocia. poſtea ſentit etiā nolenſ ſtimuloſa. Ñ nulli
ñ antea in errorē uiciorū labunt. ñ pus interioreſ rationiſ
pdiderit oculoſ. Sic ſamſon ñ ante ab allophiliſ ad erroriſ
ligatuſ ē machinā. ñ poſtq ei ſt lumina oculorū extincta.
Quidā uegetati mtiſ ratione. uitiorū ſupant incurſu.
Sicq; deinde intentionē bonorū opū pdunt. ſic rex babi
loniſ in oculoſ ſedechię pus filioſ ipſe intfecit. & ſic poſtea
oculoſ eiuſ euulſit. Ac p hoc poſt multorū opū ēſuetudi
nē. & inten tio bonorū pit quorundā & ratio.

XXXI · Quod ex uitiis uitia. & ex uirtutibus uirtutes ori(untur)

Sic gignuntur ex peccato peccata. ut dum non euitantur ante
parua. incidantur in maximis. Et dum defenduntur
admissa. nec lamentatur ex flagitio. ad superbiam itur. Unde fit ut
dupplicati sit criminis reus. Quia & admittit scelera
per uoluntatem. & defendit ea per contumaciae tumorem. Sic uicio
uicium gignitur. sic uirtus uirtute concipitur. Ex uicio enim gig
nitur uicium. sicut dauid qui dum non euitauit adulterium. perpetra
uit & homicidium. Item uirtus uirtute concipitur. sic per uirtutem
euangelicae praedicationis uirtutem martirii apostoli meruerunt. In cor
dibus sectarium uiuentium inuicem sibi succedunt uicia. Ut dum unum
abierit sequatur aliud. Juxta iohel prophetae testimonium qui ait.
Residuum locustae comedit brucus. & residuum bruci comedit
rubigo. Porro ista sub uiciorum allegoria colliguntur. quia
sequitur. Expergiscimini ebrii & flete. Aliquando utiliter peccatur in mini
mis uiciis. ut maiora utilius caueantur. Lege paulum apostolum
minora permittentem peccata. ne maiora perpetrentur. Uera
citer autem sanantur uicia. quae uirtutibus non uiciis excluduntur.
Quorundam autem quaedam latentia uitia quae ~~uirtutibus non ui~~
~~ciis excluduntur~~. tunc apparent. quando ab aliis uiciis desinunt.

XXXII · De male usis uirtutibus

Interdum & male usae
uirtutes ex se uicia gignunt. quod fit per inmoderatum animae
appetitum. Cui non sufficit donum quod meruit. nisi inde aut lau
des aut lucra dampnanda quesierit. Interdum uirtutes uitia
gignunt. dum aliquando pro tempore oportuno minime relaxantur. //.
Ueluti si pro fratris aduentu canonicum non soluatur ieiunium. Uirtu
tem enim discretionum a paulo apostolo sume. qui ad tempus egit quod a
gendum esse omnino prohibuit. Item quidam uirtutes dum discretioni non
seruiunt. in uitiis transeunt. Nam saepe iustitia dum suum modum
excedit. crudelitatis ex se uicium gignit. Et nimia pietas
dissolutionem disciplinae parturit. Et zeli studium dum plus
est quam oportet. in iracundiae uicium transit. Et multa
mansuetudo torporis segnitiem mittit. Prudentia autem uir

[Margin note: //. Sic & fit ut quod congruo loco uirtutes sunt. incongruo uitio deputetur.]

discretio sollert̄ ꝓspicit. ne bonū intēpant̄ agat. & de
uirtute in uitiū transeat. Itē apud quosdā ex uirtute
uiciū gignit̄. dū q̄sq; de castitatis & abstinentiae meriti
gl̄at̄. Nā & q̄ elemosinā uanę glę causa impertit. ex uirtu
te uiciū facit. Sed & is q̄ de sapientia arrogantiā habet.
& q̄ p iustitiā p̄miū appetit. & q̄ aliqđ donū dī qđ meru
it in suā laudē cūertit. aut in malos usus assumit, ꝓcul
dubio uirtutes in uitiū transfert. Hoies de uirtutibus
uicia nutriunt ex q̄b; peccant. Iterū ds̄ arte potentissi
ma ex nr̄o uicio uirtutes format. q̄b; nos ad iniquita
tē reformet. XXXV. De simulatis uirtutibus.

Quędā uitia species uirtutū p̄ferunt. ideoq; pnicio
sius suos sectatores decipiūt. q̄a se sub uelamine uirtu
tū tegūt. Nā uicia q̄ statī uirtutib; cōtraria apparent. cito
dū in palā uenerint emendant̄. ppt quod sequaces eorū de talib;
criminib; erubescūt. Carnales aūt plerūq; p insensualitatem
mt̄is n̄ agnoscūt uicio ēē culpabiles. qđ dignū uidetur
dāpnatione. Itē quędā uicia species uirtutū ēē uident̄.
sed tam̄ uirtutes n̄ st̄. Nā intdū sub p̄textu iustitię
crudelitas agit̄. Et putat̄ ēē uirtus qđ nimirū ē uiciū.
sic & remissa segnities mansuetudo ēē credit̄. & qđ agit
torpens negligentia. putat̄ agere indulgentia pietatis.
Nonūq̄ etiā uirtutē largitatis. imitantur uitiū, p digę
effusionis. & uirtutē parcitatis tristis tenacitas imitat̄.
& uiciū ptinacię abscondit̄ sub uirtute constantię. Itē
timor sub specie obedientie occultat̄. & dicit̄ uirtus humilitatis. qđ
tam̄ uiciū est timoris. sed et p̄cacitas uocis, p ueritatis li
bertate accipit̄. Et uiciū pigricię. q̄etis uirtutē imitat̄.
Porro uiciū inq̄etudinis. uirtutē se uult uocari sollici
tudinis. Et p̄cipitationis facilitas. feruor boni studii cre
dit̄. Et bene agendi tarditas cōsilii mora ēē uidet̄. dū tn̄ ista
sit uirtus, illa uitium. Tali igitur exemplo.

uicia. Uirtutũ species imitant̃. & inde se ñnulli ẽẽ iustos ẽſidt̃. unde maxime rep̃bant̃. A ptũ exẽplũ uiciorũ de latronis specie sumitur. Nã sic ex insidiis latro p̃dit. seq; it agentib' iugit. fingens se sociũ donec decipiat inpulsũ. & cũ subito erupit ad exiciũ. latro manifestat̃. Ita se miscent intẽdũ p̃iculose uirtutib' uicia. quisq; omnem boni op̃is efficaciã in suis usib' rapiat. ut anima quę sibi erat placens de uirtutib'. deceptã se ẽspiciat uiciis dãpnabilib'. XXXIII. De appetitu uirtutũ.

Ad uirtutes difficile ẽsurgim'. ad uicia sine labore dilabim̃. Ista enĩ p̃na. illę arduę st̃. Grandes enĩ sudores p̃petim̃. ut cęlũ ẽscendere ualeam'. Quẽadmodũ ad uirtutũ tendentes culm̃. ñ a sũmis inchoant. sed a modicis. ut sensĩ ad altiora p̃tingant. ita & q̃ delabũt̃ ad uicia. ñ statĩ a magnis criminib' incipiũt. sed a modicis assuescunt. & sic in maximis p̃ruũt. Sic paulatĩ homo a minimis uiciis in maximis p̃ruit. ita a modicis uirtutib' gradatĩ ad ea quę st̃ excelsa ẽscendit. Qui aũt inordinate uirtutes cõp̃hendere nitit̃. cito p̃iclitat̃. Hęc ẽ causa in rerũ natura. ut quecũq; uelocit̃ ad p̃fectum tendunt. sine dubio celerit̃ finiant̃. Sicuti herbę quę tanto festin'us p̃eunt. quanto celerius crescũt. At uero cõtra arbores alta radice fũdatę ideo p̃durãt diutius. q̃a gradatĩ ad p̃fectũ p̃ueniũt. Nil p̃dest admixto malo. agere aliq̃d boni. Sed prius ẽ cohibendũ a malo. deinde exercendũ bonũ. Hoc enĩ indicat p̃p̃ha cũ dicit. Quiescite agere p̃uerse. discite bene facere. Prius uicia extirpanda st̃ in homine. deinde inferendę uirtutes. Nã cohęrere & ẽiungi ñ potest ueritas cũ m̃dacio. pudor cũ petulantia. fides cũ p̃fidia. castitas cũ luxuria. Quędã st̃ sũmę uirtutes. quędã ũ medię. fides. spes. carita

sūmę uirtutes st̄. Nā a q̄b' habent̄. utiq; ueracit̄ ha
bent̄. Aliç ū uirtutes medię st̄. quę & ad utilitatē
& ad pniciem poss̄t haberi. si de his arrogant̄ q̄sq; tumu
erit. Ut puta doctrina. ieiuniū. castitas. scientia. siue
tēporales diuitię. De q̄b' scilicet bene opari possum' & ma
le. Quisq̄s ex detiore iā melior ēē cepit. caueat de accep
tis extolli uirtutib'. ne grauius p uirtutes corruat quā
prius ex lapsu uiciorū iacebat. Quē ds̄ iustificat. ne
iterū se de uirtutib' erigat. quędā illi uirtutū dona
tribuit. quędā abscondit. Ut dū mens de eo qd̄ habet
erigit̄. iterū humiliet̄ de eo qd̄ nequāquā habe cognoscit̄.
Quisq̄s dono celestis gr̄ę inspirat' ad uirtutes erigit̄. si
forte moderante dī manu aliq̄ aduersitate rep̄mit̄. ne
de acceptis uirtutib' extollat̄. frangi ñ deb&. qa & h̄ ipsū q plagi' humiliat̄ & q̄
-nimit ferre. p culdubio uirtutis ē magnę.

XXXIIII. De pugna uirtutū adūsus uitia.

Tunc se sci a uiciorū eluuione
ueracius detḡt. dū ab eis ētra singula uicia uirtutes
singulę opponunt̄. Int̄ dū uicia cū uirtutib' ad utili
tatē ēfligt̄. ut ipso certamine uel mens exerceat̄. uł ab e
latione cōcussus sui animi restringat̄. Aduersus impet' uici
orū. ētrariis uirtutib' ē pugnandū. Contra luxuriā eni.
cordis ē adhibenda mūdicia. Cōtra odiū. dilectio ppa
randa. Cōtra iracundiā. patientia pponenda ē. Porro
ētra timorē. fiducię adhibenda ē uirt'. Cōtra torporē.
ʒeli p̄ lui abstinentię. Tristitię q̄q;. gaudiū. Accidię.
fortitudo. Auaricię. largitas. Supbię. humilitas oppo
nenda ē. Sicq; singulę uirtutes. nascentia ētra se uicia
rep̄mūt. ac tēptationū motus uirtute diuinę caritatis
extingt̄. Libidinē abstinentia domat. Nā quantū corp'
inedia frangit̄. tanto mens ab inlicito appetitu reuocat̄.
Aduersus irā. tolerantia dimicat. Ira aūt semet ipsā
necat. Sustinendo aūt patientia. uictoriā portat.

Tristitie merorē: spes ęterni gaudii sup̄at. Et quę ītbata mens
de exterioribꝰ afficit: dulcedo interioris tranquillitatis lenit.
Aduersus inuidiā: ꝑparat̄ caritas. Et aduersus irę incen
dia: mansuetudinis adhibet̄ tranquillitas. Sup̄bia aūt
diaboli/imitatur sup̄bi. aduersus quā opponit̄ hu
militas xp̄i. qua humiliant̄ electi. Principaliū aūt septē
uitiorū regina & mat̄ sup̄bia ē. Eadēq; septē p̄ncipalia
multa de se pariūt uicia. Quia ita sibimet quadā cog
natione iungunt̄. ut ex alt̄o alterū oriat̄. Sic̄ p̄ncep̄s
septē uitiorū sup̄bia nos eorū potestatibꝰ subdit. ita xp̄c
septiformis gr̄ę plenus. a dn̄atu uiciorū nos eruit. Et
quos illa adicit septēplici uicio. iste libat septiformis
gr̄ę dono. XXXU. De sup̄bia
Omni uicio deteriorē ēē sup̄biā. seu quia p̄pt̄ qd̄ a sūmis
p̄sonis & p̄mis assumit̄. seu qd̄ de op̄e iustitię & uirtu
tis exorit̄. minusq; culpa eius sentit̄. Luxuria uͦ carnis
ideo notabilis om̄ibꝰ ē. qm̄ stati p̄ se turpis ē. Et tam̄
dispensante dō sup̄bia minor est. Sed qui detinet̄ sup
bia & n̄ sentit: labit̄ carnis luxuria. ut p̄ hāc humi
liatus. & a c̄fusione surgat & a sup̄bia. Om̄is peccans sup
bus ē. eo qd̄ faciendā uetita: c̄tēptui habeat diuina p̄
cepta. Recte g̊ iniciū om̄is peccati sup̄bia. q̄a nisi p̄cess
serit mandatorū dī inobedientia. n̄ sequit̄ transgressi
onis culpā. Om̄is sup̄bia tanto in imo iacet. quanto in
alto se erigit. Tantoq; p̄fundius labit̄. q̄nto excelsius
eleuat̄. Qui eni p̄ p̄p̄ā sup̄biā attollit̄: p̄ dī iustitiā inclinat̄.
Qui inflantur sup̄bia: uento pascunt̄. Un̄ & p̄pha. Omnes
incipit pastores uos pascit uentus. hoc ē sup̄bię sp̄c. Qui de
suis uirtutibꝰ sup̄biūt: ex ipsis iudicandi st̄ op̄ibꝰ quibꝰ p̄
uirtutibꝰ utunt̄. Quia rē bonā n̄ bona uoluntate faciūt.
Nā reuera sine humilitate uirtus quęlibet & sine caritate
in uicio deputat̄. Merito sup̄bię diabolꝰ a sup̄na beatitudine

corruit. Qi go de uirtutib' attolluntr̄. diabolū imitant̄. Et
exinde grauius corruūt. q̄a de excelso labunt̄. Sup̄bia
sic̄ origo ē omniū criminū. ita ruina cunctarū uirtutū.
Ipsa ē enī in peccato p̄ma. ipsa in c̄flictu postrema. Hæc enī
aut in exordio m̄tē p peccatū p̄sternit. aut nouissime de
uirtutib' gl̄am querit. Ideo & omniū peccatorū ē maxima.
q̄a tā p uirtutes q̄ua p uicia humanā m̄tē exterminat. Ibi
cadere sup̄bia. ubi nasci. ut n̄ sit sup̄b' aliud culpa aliud
ruina. Sed ipsa culpa sit illis & pena. De sup̄bia nasci arrogantiā.
n̄ de arrogantia nasci sup̄biā. Nā nisi p̄cesserit occulta elatio
m̄tis. n̄ seq̄t aperta iactantię laus. Ita g in culpa p̄ponit̄ sup
bia arrogantię. sic̄ p̄fert̄ originē. Plerūq; ad elationis em
dationē p uidentia dī aliq̄ casu n̄nulli cadt̄. q lapsu rep
hensi a semet ipsis humilit̄ sapiāt. & de munerib' dī lau
dar̄ n̄ appetant. sed laudent dn̄m a quo accepūt unde lau
dare se uolt̄. Utilius ē arrogantib; quocūq; uicio labi. &
humiles post casū dō fieri. quā p elationē sup̄bire. grauio
req; ruinę dāpnationē p sup̄biā sumere. XXXIIII. DE

a Ex ~~utcūq;~~ culpa sup̄bię. plerūq; in abhominandā LUXURIA
carnis inmundiciā it̄. Nā alterū pendet ex altero.
Sed sic p sup̄biā m̄tis it̄ in p̄stitutionē libidinis. ita p hu
militatē m̄tis. salua fit castitas carnis. Ds aūt n̄nūquam
deicit occultā m̄tis sup̄biā. p carnis manifestā ruinā. libidi
nis nasci inmūdiciā de animi occulta sup̄bia. exēplo p̄mi
hōis. q mox ut p sup̄biā c̄tra dn̄m tumuit. statī carnis libidi
nē sensit. & p̄udenda operuit. Quapp̄t unusq̄sq; suę deputet
culpę q̄d cecidit. quotiens libidine uincit̄. q̄a nisi p̄cessisset la
tens sup̄bia. n̄ sequeret̄ libidinis manifesta ruina. Nōnūq̄
gemino initio xp̄ian' a diabolō appetit̄. & occulto p elationē. &
publico p libidinē. Sed dū cur̄at q̄s elationē. sit cadit segnit̄ in
libidinē. Sicq; ex occulto uicio elatiōis. it̄ in aptū libidinis. Et

libidinē cadit in elationē. Itē dū incaute declinat

de apto libidiniſ iſt in occultū elationiſ. Sed dī ſeruuſ diſcre
te utrūq; penſanſ. ſic cauet libidinē. ut n̄ incurrat elatio
nē. & ſic uitat elationē. ut n̄ reſoluat animū ad libidinē.
Luxurioſiſ atq; ſupbiſ demoneſ pluſ fautoreſ exiſtūt. dūq; in
cęt̄iſ uitiiſ ſp̄c maligni deſeruiāt. hiſ tam̄ maiori familia
ritate iungunt̄. hiſq; ā pliuſ iuxta deſideriū famulantur.
P rincipalit̄ hiſ duob; uitiiſ. diabolꝰ humano generi dn̄at̄.
I d ē p ſupbiā m̄tiſ. & luxuriā carniſ. Un̄ & dn̄ſ ad iob de
diabolo loquit̄ dicenſ. Sub ūbra dormit. in ſecreto ca
lami in lociſ humentibꝰ. P calamū eni inaniſ ſupbia. P
loca humentia carniſ demōſtrat̄ luxuria. P hęc enim
duo uitia. diaboluſ humanū poſſidet genꝰ. Uel dū m̄tē
in ſupbiā erigit. uł dū p luxuriā carnē corrūpit. Multi
luxurię ſubditi ſt̄. & ɔtumaci ſupbia de ipſo luxurię
ope glant̄. Et inde magiſ elati ſt̄. unde humiliari de
buer̄. Ad cōparationē mali fit deteriuſ. quando n̄ ſolū fla
gitia cōmittunt̄. ſed etiā de ipſiſ flagitiiſ uanitatiſ laude
pditi extollunt̄. Sic̄ ſcptū ē. Laudat̄ peccator in deſide
riiſ animę ſuę. Qd eni peiuſ quā in flagiciiſ miſeroſ gau
dere. de qbꝰ iā debent copioſiuſ deplorare. Libido tunc
magiſ querit̄ dū uidet̄. Nā ſic̄ qdā ſapienſ ait. p̄ma forni
catio. oculorū ſt̄ tela. Scda uerborū. Sed q n̄ capit̄ oculiſ.
poteſt uerbiſ reſiſtere. Sufficit nata. ubi adhuc lib affectꝰ
ē. Ql delectationē refrenat libidinoſę ſuggeſtioniſ. n̄
tranſit ad ɔ̄ſenſū libidiniſ. Cito eni reſiſtit opi. q titillanti
n̄ accōmodat ~~ſuggeſtioni~~ delectationi. Duriuſ impugnat̄. q uſq; ad cō
ſenſionē. & ſi n̄ uſq; ad ppetrationē tēptat̄. quia iſ q ſola
ſuggeſtione p cōditione carniſ tēpta m̄tiſ ſollicitat̄. Sti
muli carniſ q in paulo inerāt̄. ex lege peccati erāt quę
in m̄briſ hominū de neceſſitate libidiniſ habitāt. Quā
relucrante dū in ſe expugnat pficit̄. Et de infirmitate

inſtitante ſathane angło

libidinose titillationis: uirtutē suscepit gl'osi certami
nis. Seruis dī multa certamina de sua carne mo
uent. Nā quāuis in amore dī eorū sit inconcussa intētio.
mens tam̄ de carne quā exterius gestat: intima p̄mia
tolerat. Ds aūt q' hec ad p̄bationē p̄mittit. gr̄a p̄tegen
te suos ñ deserit. Ideo ñ nūq electi lapsu carnali corru
unt. ut a uicio sup̄bie q' de uirtutib' tument sanent.
Et q' de uirtutū effectib' existunt sup̄bi ut cadant.
carnis uitio humiliant ut resurgant. Añ quā p̄ficiat
adulteriū in opē. hinc ē qd p̄ p̄phām dr. Accingite
lūbos uros sup̄ ubera ura. hoc ē in corde libidinē re
secate: que ad lūbos p̄tinet. Nā cor sup̄ ubera ē: ñ in lū
bi. libidinis inmoderata licentia nescit habere modū.
Nā dū se uiciosus animus in explenda fornicatione:
carne luxuriante laxauerit. nichilominus ad alia ne
fanda scelera suadentib' demonib' transit. Dūq; inmode
rate metas excesserit pudoris: crim̄ criminib' adicit. paula
timq; ad deteriora p̄cedit. Nō ita suauis ē amantiū. immo
... am tritiū incerta carnis libido. sic expta. Nec ita delec
tat fornicatio dū p'mo cōmittit. Nā repetita maiorē
delectationē ingerit. Iā ū si in usu uenerit. tanto p̄ditis
dulcior fit: ut supari difficile sit. Un sepe ex c̄suetudi
ne delinquendi. quasi captiui ad peccandū quadam
uiolentia trahim̄. Sensusq; nros ētra rectā uoluntatē
in nobis rebellare sentiamus. Si ap'lius oblectat mtē delec
tatio fornicationis quā amor castitatis: adhuc in homine
peccatū regnat. Certe si ap'lius delectat pulcritudo inti
me castitatis. iā ñ regnant peccata: sed regnat iustitia.
Nā ñ solū de cōmissa fornicatione peccatū regnat in ho
mine. sed si adhuc delectat atq; animū teneat: p̄culdu
bio regnat. fornicatio carnis adhultiū ē. fornicatio animi.

iā adultiū extat i cogitatione. Ex corde enī p'mū fornicationes s' auferende 7 ñ p'rupat i opē.

ſeruituſ ydolorū ē. Eſt aūt & ſpālis fornicatio ſcdm qđ dn̄ſ ait. Qui uiderit mulierem ad cōcupiſcendū eam. iā mechatuſ eſt eam in corde ſuo. Omniſ. inmundicia pollutio fornicatio dr̄ eſt. Quamuiſ quiſq; diuerſa turpitudiniſ uoluptate proſtituat̄. Ex. delectatione enī fornicandi. uaria gignunt̄ flagitia. quib' regnū dei clauditur. ut homo a deo ſeparet̄. Int̄ cęt̄a ſeptē uicia fornicatio maxima ē ſceleriſ. quia p carniſ inmunditiam tēplū dī uiolat. & tollenſ membra xp̄i. facit membra meretriciſ. Maxime per carniſ luxuriā humanū genuſ ſubditur diabolo. quam p cęt̄a uicia. Cum enim ille uariiſ temptamentiſ inlicitoſ homineſ conetur puertere. magiſ autem mechandi deſideriū ſuggerit. quā in utrūq; ſexum in hoc uitio ampliuſ egrotare intendit. Demoneſ ſcienteſ pulchritudinem anime eſſe caſtitatem. & per hanc eſſe hominē angeliciſ meritiſ. e quibuſ illi lapſi ſunt. eo q' ri. liuore pculſi inuidię. initiunt p ſenſuſ corporiſ. opuſ deſiderīūq; libidiniſ. quatinuſ a celeſtibuſ deorſū eiectam animā ptrahant. ſecūq; quod uicerint glorianteſ ad tartara ducant. Quando impulſu demonum menſ ad delectationem fornicationiſ impellitur. diuini iudicii metuſ. & ęterni tormenta incendii ante oculoſ proponat̄. Quia nimirū omniſ pęna. grauiori ſupplicii formidine ſupatur. Sicut enim clauuſ clauum expellit. ita ſepe recordatio ardoriſ gehennę. ardorem excludit luxurię. Quidā in iuuentute luxurioſe uiuenteſ. in ſenectute continenteſ fieri delectantur. Et tunc eligunt ſeruire caſtitati. quando eoſ libido ſeruoſ habere contēpſit. Nequaquā in ſenectute continenteſ uocati ſunt. qui

in iuuentute luxuriose uixerit. Tales n̄ habent p̄miū. quia laboris certam̄ n̄ habuerunt. Eos aūt expectat gl̄a. in quibus fuerint laboriosa certamina. xl. De continentia.

A deo datur continentia. sed petite & accipietis. Tc autem tribuitur. qn̄ deus gemitu inter no pulsatur. Prelatam autem esse uirginitate nuptiarū. illud enī bonū. hoc optimū dicimus esse. Coniugiū concessū ē. uirginitas ammonita tantū non iussa. Sed ideo tantū ammonita. quia nimis excelsa. Geminū ē bonū uirginitas. quę & in hoc mundo sollicitudinē seculi annuit. & in futuro ætnū castitatis p̄miū pcipit. Uirgines feliciores esse in uita æterna. Esaia testante. Hec dicit dn̄s eunuchis. Dabo eis in domo mea & in muris meis locū. & nom̄ melius a filiis & filiabus. Nom̄ sempit̄nū dabo eis qd̄ non pibit. Nec dubiū quod qui casti sī pseuerant & uirgines. angelis dei efficiuntur æquales. Amanda ē ergo pulchritudo castitatis. cuius degustata delectatio dulcior inuenitur. Castitas enī fructus suauitatis est. pulcritudo inuiolata scorū; castitas securitas mentis. sanitas corporis. Unde & aliquos gentiliū gimnicos ppetuā ueneris abstinentiā exercuisse. ne uirtutē libidine frangerent. Luxuriosa nāq; uita carnē cito debilitat. fractamq; celerit̄ ducit ad senectutem. Om̄e peccatū p poenitentiā recipit uulneris sanitatē. Uirginitas aūt si labitur. nullatenus reparat̄. Nā quāuis penitendo ueniç fructū recipiat. incorruptionem nullatenus recipit pristinā. Uirgo carne & n̄ mente. nullū p̄miū habet in remissione. Unde & insipientib' uirginibus saluator in iudiciū ueniens dicturus est. Recepistis mercedem uestram. nescio uos. Ubi enī iudicans inuenerit mente corruptā. carnis pculdubio incorruptionē dampnabit. Nichil pdest incorruptio

quā abstinentia carnis.

carniſ. ubi non eſt integritaſ mentiſ. Nichilq; ualet
mundũ eſſe corpore eũ qui pollutuſ eſt mente.
Multi ſunt reproborũ qui carniſ corruptibile neſci
unt contagiũ. Sicut q̃ qui infecundi ſunt corpore. ita
ſteriles manent & mente opiſ boni fecunditate. qui
recte de uirginitate gauderent. ſi aliiſ prauiſ operib'
non inſeruirent. Qui ſe continentẽ ꝓfitetur. & ab
aliiſ terreniſ deſideriiſ non ſubtrahitur. quamuiſ
hunc luxuria carniſ non polluat. diuerſa tamen
mundanę conuerſationiſ opera maculant. Uirgineſ
de ſuiſ meritiſ gloriantes: hypocritiſ cõparantur. Qui
gloriã boni opiſ foriſ appetunt. quã intra conſcientiã
humileſ habere debuerunt. Taleſ igitur ad ꝓmiſſa ce
leſtia non perueniunt. quia ipſi ſibi uirginitatiſ ꝓ
mium per elationiſ uitium auferunt. Hoc eſt enim
in euangelio non habere uirgineſ in uaſiſ oleum. Id eſt
non ſeruare intra conſcientiam boni opiſ teſtimoniũ.
ſed in facie gloriari apud homineſ. non in corde ap
ud deum. Ruina adulterii ſeparat deſtinatum
matrimonii. Meliuſq; eſt uxorem ducere: quam ꝑ
libidiniſ ardorem perire. Quoſdam coniugale decuſ
non pro gignendiſ filiiſ delectat. ſed hoc pro tur
bulenta carniſ & libidinoſa conſuetudine appetunt.
Sicq; bonum male utuntur. Uicia ꝑ ſe mala ſunt.
Coniugia uero & poteſtateſ per ſe quidem bona ſunt.
Per ea uero quę circa eã ſunt. mala exiſtunt. Coniu
gia enĩ ꝑ id mala ſunt quod dicit apoſtoluſ. Qui autẽ
cũ uxore eſt: cogitat quę ſunt mundi. & ꝓpt forni
cationem unuſquiſq; ſuam uxorem habeat. Sic et
poteſtateſ ꝑ elationem & ꝑ oppreſſionem. per iuſtitię
quoq; preuaricationẽ male exiſtunt. Nocent enim
nuptię. nocent & poteſtateſ. Sed ꝑ id quod eiſ iuxta

ponitur non p se. Exēplo itineris recti iuxta qđ spinę
nascuntur. Quę surgentes e latere. nocent eis qui
recto itinere gradiuntur. XLI. De cupiditate.

Non posse quempiā spiritalia bella suscipere. nisi carnis
prius edomauerit cupiditatē. Non potest ad
contemplandū dm̄ mens esse libera. quę desideriis hu
ius mundi & cupiditatibus inhiat. Neq; enī alta potit
conspicere oculus. quem puluis claudit. Omni peccato
peius est auaricia. & amor pecuniarum. Unde p salo
monem dicitur. Nichil est scelestius quā amare pecuniā.
hæc enī animam suā uenalem facit. Quī in uita sua
pieci intima sua. Cupiditas omniū criminū matia
est. Unde apls ait. Radix omniū malorū ē cupiditas.
Quam quidam appetentes errauerunt a fide. Si ergo
succiditur radix criminū: non pullulant cęteri soboles
peccatorum. Multi causa cupiditatis terrenę. etiā
ipsam fidem renunciauerunt. Cupiditas enim xpm
uendidit. Nam & plerisq; tantum in reb alienis est
desiderium. ut etiam homicidium ppetrare non
uereantur. Sicut achab qui appetitu cupiditatis
suę: sanguinis expleuit effusionem. Sepe iniqui
mala quę concupiscunt. & adsecuntur. Quatinus
de affectu mali desiderii fortius puniantur. Electos
autem suos deus non dimittit ire in desideriorū
malorum p fectionem. sed in dolorem mentem
conuertit eorum. p id qđ in sclo nequit appetunt.
Ut hęc expientia resipiscant conuerti ad deum. quo
his mente cesserunt. Deum ergo sibi ppiciū nouerit
aduersarę. qui quod temporaliter concupiscit. n̄ pmit
titur adimplere. Secreto autem dei iudicio fieri ut
durius pereant. In quorū cupiditatem effectus stati

cupiditas.
ſequitur actionis. Nūquam saciari nouit, Semꝑ enim
auarus eget. Quanto magis acquirit. tanto amplius que
rit. Nec solū desiderio augendi excruciatur. sed etiam
amittendi metu afficitur. Inopes nascimur in hac uita.
inopes recessuri a uita. Si bona mundi huius peritura
credimus. cur peritura tanto amore cupimus? Pleriq;
potentes tanta cupiditatis rabie inflammantur. ut
de confiniis suis pauperes excludant. nec habitare ꝑ
mittant. Quibus recte ꝑ ꝓpham dicitur. Ue qui con
iungitis domū ad domū. & agrū agro copulatis usq;
ad t̄minū lͦci. Nūquid soli uos habitabitis in medio
terrę? Tales quippe homines infernū idest diabolū
rapere ad ꝑditionem. Item ꝓpħa sequent̄ annunciat
dicens. Pꝓpterea dilatauit infernus animam suam. et
aperuit os suum absq; ullo termino. Et descendent for
tes eius & sublimes gloriosiq; eius ad eū. Nec mirū quod
morientes inferni ignibus deputentur. qui uiuentes flā
mam cupiditatis suę minime extinxerunt. Qui desi
derio cupiditatis exestuāt. flatu diabolicę inspiratiōis
uruntur. Accendit enī mentem euę suꝑbia. ut de lig
no uetito manducaret. Accendit cayn m̄tē inuidia. ut
frēm occideret. Accendit salomonem luxurię facibus.
ut ꝑ amorem libidinis ydola adoraret. Accendit achab
ad cupiditatem. ut homicidiū auaricię adnecteret.
His ergo inspirationibus. diabolus corda hominū deprauat

PRima concupiscentię **XLII. De gula** cupiditatibus.
ꝑ gulę suggestio. panis est. Cui si minime ceditur. di
uersa edacitatis desideria cōprimuntur. Unde & da
nihel. Panem inquit desideriorū non comedi. Hoc ē
eius concupiscentiam non impleui. Prima est luxurię
materia. saturitas panis. Unde & ꝓpħa sodomam de

panıſ ſacietate accuſat dicenſ. Hec fuit iniquitaſ ſodo
morum. Sup̄bia. ſaturitaſ paniſ. & habundantia. Panē
quippe ſodomitę inmoderate ſumenteſ. in turpitudineſ
defluxere flagitiorum. atq; inde meruerunt comitan
te ſuperbia cęleſtibuſ aduri incendiiſ. ex quo modum n̄
tenuerunt edacitatiſ. Utile eſt cauere gulam. cyborūq;
concupiſcentiam. Quid enim tam noxium quam ut
animuſ ſeruiat uentri ∴ & eſcę quę ſunt deſtruendę ∴
Teſtante ap̄lo ac dicente. Deuſ autem & hunc & haſ
deſtruet. Proxima eſt uentri libido. ſicut loco ſic uicio.
Ubi enim uentriſ cura. ibi & eorum quę circa uentrem ſt̄
proxima. In ordine namq; membrorum genitalia uen
tri iunguntur. Dumq; unū ex hiſ inmoderate reficitur.
aliud ad luxuriā excitatur. Non ad luxuriam uel ad
ſacietatem. ſed tantum ut corpuſ ſuſtentetur ępuliſ eſt
utendum. Nam ut phyloſophi dixerunt cyboſ inuen
toſ eſſe ut contineant animam. non ut corrumpant.
Qui nimium cybiſ utuntur. quantomagiſ uentrem
paſcunt ∴ tanto ampliuſ ſenſum mentiſ obtundunt.
Nam greci dixerunt. ex craſſo uentre ſubtileſ ſenſuſ gig
ni non poſſe. Nam gulę ſaturitaſ nimia ∴ aciem mentiſ
obtundit. ingeniumq; ebeſcere facit. Libidiniſ igneſ ∴
cyborum fomite increſcunt. Corpuſ autem quod abſti
nentia frangit. temptatio non exurit. Unde et treſ pue
roſ abſtinenteſ flamma babilonii incendii. et ſi tetig[illegible]it
non combuſſit. Quia nimirum et ſi deſideriorum carna
lium igniſ abſtinentiū menteſ inflammet. uſq; ad con
ſenſum tamen concupiſcentię uel operiſ non exurit.
Cui [illegible] habundantia eſt epularum ∴ ardentiſ diuitiſ
intendat ſupplicium. Cuiuſ tanta in inferno igniſ inter erat
inopia. quanta hic epularum fuerat copia. In hoc enim
ſeculo eſurire et ſitire noluit. propterea illuc inter

flammas sitiens. stillam aquę quesiuit nec meruit.
Considerandum quam uehementer arguantur comes
sationes et sumptuosa conuiuia per prophetam. Ita ut
comminetur dominus. se non hanc relaxare iniqui
tatem his qui eam libenter ambiunt. Dicit enim per
ysaiam. Ecce gaudium et letitia occidere uitulos.
et iugulare arietes. comedere carnes et bibere ui
num. Si dimittetur iniquitas hęc uobis donec mo
riamini. Sicut omnes carnales cupiditates abstinen
tia resecantur. ita omnes animę uirtutes. edacitatis
uicio destruuntur. Inde est quod et princeps coquo
rum muros hierusalem subuertit. Quia et uenter
cui seruitur a coquis. uirtutes animę destruit. Neq;
enim posse quempiam uirtutum perfectionem attin
gere. nisi prius edomauerit ingluuiem. Nemo potest
dominari cęteris uitiis. nisi prius uentris ingluuiem
restrinxerit. Nec quisquam facile poterit a semet ipso
spiritus inmundos expellere. nisi per abstinentiam gulę.
Tunc enim hostes qui extra nos sunt a nobis fortius sup
antur. quando prius quę intra nos sunt uicia extin
guntur. Nam frustra foris agit bellum. qui intus ha
bet periculum. Non qualitatem cyborum. sed eorum
cupiditatem cauendam. Nam sepe accuratius prepa
rati. sine gulę concupiscentia degustantur. Et sepe
abiecta et uilia. edendi cupiditate sumuntur. Sicq;
fit ut non sit culpa cyborum qualitas. sed illud re
putetur in uicium quod cum desiderio degustatur.
Quattuor sunt genera distinctionum in gulę appetitu.
Id est. quid. quando. quantum. et quomodo appeta
tur. Quid. ad rem ipsam pertinet quę appetitur.
Quando. si ante legitimum tempus quid appetatur.
Quantum uero. ad inmoderationem refertur. Quomodo.

ho ad impatientiam feſtinationiſ aſſcribitur. Nulluſ
homini tam importunuſ exactor quam uentͬ qui
cotidiana refectione cotidiana famiſ exactio
nē adimplet. Cum cęteriſ enim uiciiſ. et ſi intdū
naſcimur: interdum tamen cum eiſ non morimur.
Cum iſto autem et naſcimur. cum iſto et morimur.
Plerumq; uoluptaſ ueſcendi ita ſub obtentu neceſſi
tatiſ ſubrepit. ut dum putatur ſeruire neceſſitati:
uoluptatiſ deſiderio ſeruiatur. Nec facile diſcernitͬ.
utrum quod accipitur; gulę an indigentię deputetͬ.

e E ſcę· crapulā. potuſ. ebrietatem. XL III. De ebrie
generāt. Ebrietaſ autem: perturbationem tate·
gignit mentiſ. furorem cordiſ. flammam libidiniſ.
Ebrietaſ ita mentem alienat: ut ubi ſit neſciat. Inde
enim et malum non ſentitur: quod per ebrietatem
committitur. Uerum eſt quod iuxta prophetam
fornicatio et ebrietaſ auferat cor. fornicatio enim
ſicut ſalomon infatuat ſapientem. Ębrietaſ ſicut in
loth. ſenſuſ rationem captiuat. Unde et in puerbiiſ.
Potenteſ inquit iracundi ſunt. Uinum non bibant.
ne cum biberint obliuiſcantur ſapientiam. Pleriſq;
lauſ eſt. & multum bibere. et non inebriare. Audi
ant hi aduerſum ſe dicentem prophetam. Ue
qui potenteſ eſtiſ ad bibendum uinum. et uiri for
teſ ad miſcendam ebrietatem. Uino multo deditoſ.
et luxurioſe uiuenteſ: yſaiaſ ſic arguit dicenſ. Ue
qui conſurgitiſ mane ad ebrietatem ſectandam. et
potandum uſq; ad ueſperam. ut uino ęſtuetiſ. De ta
libuſ & alio loco dicitur. Ue tibi ciuitaſ cuiuſ rex
iuueniſ eſt. et cuiuſ principeſ mane comedunt.
Multi enim a mane uſq; ad ſoliſ occubitum ebrietati

et gulę uoluptatibuſ ſeruiunt. nec intellegunt cur
nati ſunt. ſed conſuetudine beluina detenti luxurię.
tantum tota die epuliſq; inſeruiunt. Clamat iohel
propheta hiſ qui ębrietati deſeruiunt dicenſ. Exper
giſcimini ębrii et flete. & ululate omneſ qui bibitiſ
uinum in dulcedinem. Quo teſtimonio non ait
tantum flete omneſ qui bibitiſ uinum. ut bibere
omnino non liceat. ſed adiecit in dulcedinem. quod
ad uoluptuoſam pertinet et prodigam effuſionem.
Nam quantum ſatiſ eſt neceſſitati edocet timotheum
bibere apoſtoluſ dicenſ. Uino modico utere. Non ſo
lum ex uino inebriantur homineſ. ſed etiam ex cę
teriſ potandi generibuſ. quę uario modo conficiuntur.
Unde & nazareiſ qui ſe ſanctificabant domino preceptum
eſt. uinum et ſiceram non bibere. Utraq; enim ſtatum
mentiſ euertunt. et ębrioſ faciunt. Luxuriam quoq;
carniſ utraq; ęqualiter gignunt. Quidam continen
teſ ſicut panem cum pondere edunt. ita & aquam
cum menſura ſumunt. Aſſerenteſ ad caſtimoniam
carniſ etiam aquę abſtinentiam conuenire. XLIIII.

De abſtinentia ſiue ieiunio.

Hoc eſt perfectum et rationabile
ieiunium. quando noſter homo interior orat.
et exterior ieiunat. Tunc enim homo ſpiritaliſ effectuſ
angeliſ coniungitur. deoq; liberiuſ copulatur. Per
ieiunium etiam occulta myſteriorum cęleſtium re
uelantur. diuiniq; ſacramenti archana panduntur.
Sic namq; danihel angelo reuelante. myſteriorum ſa
cramenta cognoſcere meruit. Hęc enim uirtuſ & an
gelorum manifeſtationeſ. et eorum annuntiationeſ
oſtendit. Ieiunia. fortia tela ſunt aduerſuſ tempta
menta demoniorum. Cito enim per abſtinentiam

Facilius per ieiunium oratio penetrat cęlum.

deuincitur. Unde etiam dominus et saluator noster
eorum incursus ieiuniis et orationibus premonet dicens.
ita superare. Hoc genus non eicitur. nisi per orationem
& ieiunium. Inmundi enim spiritus. ibi se magis iniciunt.
ubi plus uiderint escam et potum. Sancti quam diu
in huius seculi uita inhabitant. desiderio superni roris
corpus suum aridum portant. Unde et psalmus. Siti
uit in te inquit anima mea quammultipliciter tibi
& caro mea. Caro enim tunc deum sitit. quando per
ieiunium abstinet et arescit. Abstinentia et uiuificat
et occidit. Uiuificat animam. corpus necat. Sepe abs
tinentia simulate agitur. Ieiuniaq; per ypochrisin
exercentur. Quidam enim mira inedia corpus suum
laniant. Exterminantes sicut ait euangelium facies
suas. ut appareant hominibus ieiunantes. Ore namq;
pallescunt. corpore atteruntur. cordis alta suspiria
ducunt. Ante mortem quoq; mortis sese supplicii
tradunt. Tantumq; miseri laboris exercitium non pro
dei amore. sed pro sola humanę laudis ammiratione.
sectantur. Quidam incredibiliter abstinent. ut homi
nibus curiosis sancti appareant. Sic hoc bonum absti
nentię. talibus non est uirtus deputanda sed uitium.
quia bono male utuntur. Ieiunium et elemosina in
abscondito se amant. ut solus deus qui inspicit omnia.
meritum bonorum operum rependat. Nam qui ea.
sub populari manifestatione faciunt. nequaquam a
deo iustificantur. Quia iuxta sermonem euangelicum
mercedem suam ab hominibus receperunt. Ieiunia
cum bonis operibus deo acceptabilia sunt. Qui autem
a cybis abstinent et praue agunt. demones imitantur.
quibus esca non est. et nequicia semper est. Ille enim

bene abſtinet cybiſ. qui et a malitię actibuſ. et a mun
di ieiunat ambitionibuſ. Qui exſecrationiſ ſtudio.
non abſtinentię uoto ab eſciſ carniū ſe ſuſpendunt.
hi potiuſ exectrandi ſunt. quia dei creaturā uſibuſ
humaniſ conceſſam reiciunt. Nichil enim fidelibuſ
inquinatum. nichilq; eſſe iudicatur inmundum.
P aulo atteſtante apoſtolo. Omnia munda mundiſ.
C oinquinatiſ autem et infidelibuſ nichil mundū.
ſed polluta ſunt eorum et menſ et conſcientia. Sper
nitur ieiunium. quō in ueſperum repletione cy
borum reficitur. Neq; enim reputanda eſt abſti
nentia. ubi fuerit uentriſ ſaturitaſ ſubſecuta. Sper
nitur ieiunium quod in ueſperum deliciiſ com
penſatur. Dicente yſaia propheta. Ecce in die ieiu
nii ueſtri. inuenietur uoluntaſ ueſtra. Uoluntaſ e
nim delicię intelliguntur. Sicut enim repetitio
debiti. et litiſ. et contentio. et percuſſio. ita et de
licię improbantur a propheta in ieiunio. Tota enī
die epulaſ in cogitatione ruminat. qui ad explendā
gulam ueſpere ſibi deliciaſ preparat. Non eſt cor
pori adhibenda inmoderata abſtinentia. ne dum
ampliuſ grauatur caro pondere inedię. nec malum
agat poſtea. nec bene facere cupiat. Et quę addicit
ut uſu mali careat. ſimul et boni officium dū pluſ
premitur perdat. Sollicita igitur diſcretione car
niſ eſt moderanda materieſ. ſcilicet ne aut integre
extinguatur. aut inmoderate laxetur. Infirmitate
carniſ nimia preualente. ad perfectionem pertinge
re nemo poteſt. Nam quamuiſ ſanctitatiſ amorem
quiſq; habeat. exſequi tamen non ualet operiſ me
ritum. cui intentione cordiſ deſeruire conatur.

Corporiſ debilitaſ nimia: etiam uireſ animi frangit.
Mentiſ quoq; inedia [ingenium] facit marceſcere. Nec ualet
quicquam boni per inbecillitatem perficere: neq; id
nimiſ. Nam quicquid cum modo et temperam̄to
fit. ſalutare eſt. Quicquid autem nimiſ et ultra
modum eſt. pernitioſum fit. ſtudiumq; ſuum in
contrarium uertit. In omni ergo opere: modum et
temperamentum oportet habere. Nam omne quod
excedit: periculoſum eſt. Sicut aqua quę ſi nimioſ
ymbreſ prebeat. non ſolum nullum uſum adhibet.
ſed etiam periculum exhibet. Expł. lib. II. ysidori.

Suſcipe lector amanſ paruum de corpore ſuptum.
Nam leuiuſ manibuſ ſed magni ponderiſ extat.
Quamuiſ multa dī cōdantur ſparſa per orbem.
Cernere non oculuſ poterit preſentia uitę.
Proficuuſ cunctiſ preſtat ſubſidia ſermo.
Nam goliat ualiduſ dū frendit corpore magnus.
fortior ac minimuſ pſalmiſtanſ anxia cunctiſ.
Uilior in cunctiſ ſubſtrauit nomine dauid.
Omnipotente deo qui regnat ſemper in ęthra.

EX LIBRO ETHIMOLOGIARUM.

P Patrueleſ dicti. eo quod patreſ eorum germani fratreſ. inter ſe fuerunt. fratruelis autem. matertere filii. ſeu ſobrini. Conſobrinorum filii. huy grecū eſt. Patruuſ frater patriſ. Auunculuſ eſt frater matriſ. Amita eſt ſoror patriſ. quaſi alia mat̄. Matertera eſt ſoror matriſ. quaſi mater altera. Gener aut̄ dictuſ. quod aſciſcatur ad augendum genuſ. Uitricuſ eſt qui uxorem ex alio uiro. filium aut filiam habentem duxit. Priuignuſ eſt qui ex alio patre natuſ eſt.

ET ITEM DE ETATIBUS.

Auctor mei generis michi pater est. Ego illi filius
aut filia. Patris mei pat̄ michi auus est. Ego illi
nepos aut neptis. Patris mei proauus michi abauus
est. Ego illi nepos aut nepta. Patris mei auus michi
proauus est. Ego illi adnepos aut adneptis. Patris
mei abauus michi adauus est. Ego illi adneptus
aut adnepta. Patris mei adauus michi tritauus est.
Ego illi trinepos aut trineptis. Patrui mei pat̄ michi
pater est. Ego illi frīs filius aut filia. Patrui mei pat̄
michi pater magnus est. Ego illi frīs filius aut filia.
Patrui mei auus michi pauus est. Ego illi filii filię.
nepos aut neptis. Patrui mei abauus michi abpatru
us est. Ego illi neptis. filius aut filia. Patris mei soror
michi amita est. Ego illi frīs filius aut filia. Amitę
meę mater michi amita magna est. Ego illi filii
frater. filius aut filia. Amitę meę auia michi pamita
est. Ego illi neptis filius aut filia. Amitę meę proauia
michi proabamita est. Ego illi neptis nepos. aut nep
tis. Matris meę frater michi auunculus est. Ego illi
sororis filius aut filia. Auunculus mei patris michi
auunculus magnus est. ET ITEM DE REGIBUS
ET DUCIBUS.

Audite ergo reges et intelligite. discite finiũ iudi
ces terrę. Prebete aures uos qui continetis multi
tudinem. et placetis uobis in turbis nationum. Qm̄
data est a dn̄o potestas uobis. et uirtus ab altissimo.
qui interrogabit opera uestra. et cogitationes scruta
bitur. Qm̄ cum essetis ministri regni illius. non recte
iudicastis. neq; custodistis legem iustitię. neq; scd̄m
uoluntatem dei ambulastis. Horrende et cito ap
parebit uobis. qm̄ iudicium durissimum in his qui

preſunt fiet. exiguo enim conceditur miſericordia. Potenteſ autem potenter tormenta patientur. Non enim ſubtrahet perſonam cuiuſquam dominuſ. nec uerebitur magnitudinem cuiuſquam. Quoniam puſillum et magnum ipſe fecit. et aequaliter cura eſt illi de omnibuſ. fortioribuſ autem fortior inſtat cruciatio. Ad uoſ ergo regeſ ſunt hi ſermoneſ mei. ut diſcatiſ ſapientiam et non excedatiſ. Qui enim cuſtodierint iuſtitiam . iuſte iudicabuntur. Et qui didicerint iuſtitiam . inuenient quid reſpondeant.

INCIPIUNT CAPITULA LIBRI ~~QUI~~ TERTII

I	De flagelliſ dei.	XX	De humilitate.
II	De gemina percuſſione.	XXI	De monachiſ qui curiſ ſeculi occupantur.
III	De infirmitate carniſ.	XXII	De hiſ qui mundi amore praepediuntur.
IIII	De tolerantia diuinae correptioniſ.	XXIII	De iactantia.
V	De temptationibuſ diaboli.	XXIIII	De ypocriſi.
VI	De temptatione mentiſ ſomniorum.	XXV	De inuidia.
VII	De oratione.	XXVI	De ſimulatione.
VIII	De electione.	XXVII	De odio.
VIIII	De aſſiduitate legendi.	XXVIII	De dilectione.
X	De doctrina ſine gratia.	XXVIIII	De fictiſ amiciſ.
XI	De ſuperbiſ lectoribuſ.	XXX	De amicitia munere orta.
XII	De carnalibuſ lectoribuſ.	XXXI	De malorum concordia.
XIII	De libriſ gentilibuſ.	XXXII	De correptione fraterna.
XIIII	De conlatione.	XXXIII	De praepoſitiſ eccleſiae.
XV	De contemplatione et actione.	XXXIIII	De indigniſ praepoſitiſ.
XVI	De contemptoribuſ mundi.	XXXV	De indoctiſ praepoſitiſ.
XVII	De ſanctiſ qui ſe a conſortio ſeculi ſeparantur.	XXXVI	De doctrina et exempliſ praepoſitorum.
XVIII	De praeceptiſ altioribuſ monachorum.	XXXVII	De hiſ qui bene docent et male uiuunt.
XVIIII	De opere monachorum.	XXXVIII	De exempliſ prauorum ſacerdotum.

XXXVIIII De p̄positis carnalibus.
XL De iracundis doctorib9.
XLI De superbis doctoribus.
XLII De humilitate p̄positorū.
XLIII De doctrinę discretione.
XLIIII De sylentio doctorū.
XLV De p̄benda sacerdotali p̄fectione in plebe.
XLVI De disciplina sacerdotum in his quę delinquunt.
XLVII De subditis.
XLVIII De prelatis.
XLVIIII De sc̄is uiris.
L De iustitia principū.
LI De patientia principū.
LII De delictis p̄ncipū siue excessu plus.
LIII Q̄d p̄ncipes legibus teneantur.
LIIII De disciplina p̄ncipū in ecclesia.
LV De iudicibus.
LVI De prauis iudicibus.
LVII De uerbosis & iracūdis iudicib9.
LVIII De acceptione p̄sonarū.
LVIIII De muneribus.
LX De testibus.
LXI De causidicis.
LXII De opp̄ssorib9 pauperū.
LXIII De his q̄ uolūtati dī resistunt.
LXIIII De tribulatione iustorū.
LXV De amatorib9 mundi.
LXVI De amatoribus milię. — De elemosinis.
LXVII De breuitate hui9 uitę.
LXVIII De exitu animę.

EXPLICIUNT CAPITULA.

INCIPIT LIBER TERTIUS SENTENTIARUM YSIDORI DE FLAGELLIS DI.

Diuinę sapientię subtilitas. sicut interius ut testis scrutatur conscientias. ita exterius inrogat poenas. Ut uerum sit testimonium prophetę. qa ipse est et testis et iudex. Miserere domine misero ysidoro indigna agenti. & digna patienti. assidue peccanti. & tua flagella cotidie sustinenti. Ordinata est miseratio dei quę prius hic hominem p̄ flagella a peccatis emendat. et postea ab ęterno supplicio. Electus enim dei. doloribus uitę huius atteritur. ut p̄fectior p̄miū futurę uitę lucretur. Nequaquam deus delinquenti parcit. quoniam peccatorem aut flagello temporali ad purgationem ferit. aut iudicio ęterno puniendū relinquit. aut ipse in se homo pęnitendo punit. quod

male admisit. Ac proinde est quod deus delinquenti
non parcit. Iustis temporalia flagella. ad eterna
proficiunt gaudia. Ideoq; & iustus in poenis gaude
re debet. et impius in prosperitatibus timere debet.
Neq; iusto neq; reprobo deus misericordiam & iusti
tiam subtrahit. Nam & bonos hic per afflictionem
iudicat. & illuc remunerat per miserationem. Et
malos hic remunerat per temporalem clementiam.
& illuc punit per eternam iustitiam. In hac uita deus
parcit impiis. et tamen non parcit electis. In illa parcit
electis. non tamen parcit iniquis. Periculosa est secu
ritas in hac uita malorum. & bonorum dolor tran
quillus. Nam iniquus post mortem ducitur crucian
dus. Iustus uero dormit post laborem securus. Non
tantum de corporalibus passionibus. sed etiam de
spiritualibus oportet intelligi. ut quanto quisq; aut
in corpore aut in mente flagella sustinet. tanto se in
fine remunerari speret. Sepe occulto dei iudicio extra
flagelli correptionem sunt reprobi in hoc mundo.
Dumq; multa dampnabilia commisisse uideantur.
despecti tamen a deo. nullo emendationis uerbere
feriuntur. Plus corripitur flagello qui a deo diligitur
si peccauerit. Dicente amos propheta. Tantummodo
uos cognoui ex omnibus nationibus terrę. Idcirco ui
sitabo super uos omnes iniquitates uestras. Quem enim
diligit dominus corripit. flagellat autem omnem
filium quem recipit. Ualde pernecessarium est iustum
in hac uita. et uitiis temptari. et uerberari flagello.
ut dum uitiis pulsatur. de uirtutibus non superbiat.
Dum uero aut animi aut carnis dolore atteritur.
a mundi amore retrahitur. Temptari autem oportet

iustum. sed temptatione plagę. non temptatione luxu
rię. Durius circa suos electos in hac uita agit deus. ut dũ
fortioribus flagelli stimulis feriuntur. nulla oblectam
ta presentis uitę illos delectent. sed celestem patriam ubi
certa requies expectatur. indesinenter desiderent. Elec
tos uitę istius aduersitate probari. ut secundum petrũ
iudicium a domo dei incipiat. dum in hac uita electos
suos deus iudicii flagello castigat. II. DE GEMINA

PERCUSSIONE

Gemina percussio est diuina. Una
in bonam partem qua percutimur carne. ut e
mendemur. Altera qua uulneramur conscien
tia ex caritate. ut deum ardentius diligamus. Gemino
more deus respicit. uel ad ueniam uel ad uindictam.
Ad ueniam sicut petrum. Ad uindictam. sicut dum
facta sodomorum se descensurum et uisurum testat.
Trimoda ratione deus quos uoluerit percutit. Id est ad
dampnationem percutit reprobos. Ad probationem (l purga)
quos errare uidet electos. Ad propagandam merito
rum gloriam iustos. Primo namq; modo egyptus per
cussa est ad dampnationem. Secundo modo. pauper
lazarus ad curationem. Tercio modo percussus est iob
ad probationem. Flagellatur homo plerumq; a deo.
ante peccatum. ne malus sit. ut paulus qui sathane an
gelo instigante carnis tolerabat stimulos. Flagellatur
etiam et post peccatum ut corrigatur. sicut ille in a
postolo qui traditus est sathanę in interitum carnis.
ut spiritus saluus esset. Non tamen iuste murmurat
etiam qui nescit cur uapulat. Nam deus ideo plerũq;
iustum flagellat. ne de iustitia superbiens cadat. In
hac uita deus tantomagis studet ut parcat. quanto
magis expectando flagellat. sed alios feriendo corrigit.

De quibuſ dicit. Ego quoſ amo arguo et caſtigo. Alioſ fe
riendo punit. quoſ incorrigibiliter delinquenteſ aſpicit.
Quoſq; iam non ſub diſciplinā ut filioſ pater. ſed diſtric
ta dampnatione ut hoſtiſ aduerſarioſ percutit. De quib;
dicit. flagello inimici percuſſi te. caſtigatione crudeli.
Et iterum. Quid clamaſ ad me ſuper contritione tua.
inſanabiliſ eſt dolor tuuſ. Unde unuſquiſq; feſtinet &
metuat ne ſimul finiatur uita eiuſ cum culpa. flagellū
namq; tunc diluit culpam. cum mutauerit uitam.
Nam cuiuſ moreſ non mutat. actioneſ non expiat. Om
niſ diuina percuſſio aut purgatio uitę preſentiſ eſt.
aut initium penę ſequentiſ. Nam quorundā flagella
ab hac uita inchoant. et in ęterna percuſſione perdu
rant. Unde per moyſen dominuſ dicit. Ignuſ exarſit in
ira mea. et ardebit uſq; ad inferoſ deorſum. A quibusdā
dici ſolet non iudicat dſ biſ in id ipſum. Qui tamen non
attendunt illud quod aliāſ ſcriptum eſt. Ihc populum
de terra ęgypti liberanſ. ſecundo eoſ qui non credide
runt perdidit. Quamuiſ enim ſi una culpa biſ non
percutitur. una tamen percuſſio intelligitur. quę hic
cepta illic perficitur. ut in hiſ omnino qui non corri
guntur. precedentium percuſſio flagellorum. ſequen
tium ſit initium tormentorum. Hinc eſt quod in pſal
mo ſcribitur. Operiantur ſicut dipployde confuſione
ſua. Dipployſ enim dupplex ueſtimentum eſt. quod
figuraliter induuntur qui et temporali poena et ęter
na dampnantur. Unde & hieremiaſ. Contritio ſuper
contritionem. id eſt gemina dampnatio. & hic & in fu
turo ſeculo. Et idem alibi. Et dupplici contritione
contere eoſ. id eſt gemina poena preſenti ſcilicet et
futura. Quibuſdam ſecreto dei iuditio, hic male eſt.

illuc bene. Scilicet ut dum hic castigati corriguntur. ab æterna dampnatione liberentur. Quibusdam uero hic bene est illuc male. Sicut diuiti illi accidit. qui hic potentię claritate conspicuus. post mortem gehennę incendiis traditur cruciandus. Porro quibusdam hic male. & illuc male est. quia corrigi nolentes. et flagellari in hac uita incipiunt. & in æterna percussione dampnantur. In tanto inmergi quosdam desperationis profundo. ut nec per flagella ualeant emendari. De quibus recte per prophetam dominus dicit. Frustra percussi filios uestros. disciplinam non receperunt. Plerumque iustus plangit. et nescit utrum pro omnibus peccatis presentia patiatur flagella. an pro uno tantum. & nescit quę sit culpa illa. pro qua meruit huiusmodi pati supplicia. & pro ipso ambiguo inmemor maxime uexatur. Quamuis flagella presentia iustum a peccatis absoluant. adhuc tamen sub metu uindictę turbatur. ne instantes ei plagę non sufficiant ad purganda delicta. Proinde ergo dum presentia patitur. et futura pertimescit. quodam modo sicut ait propheta pro suis peccatis dupplicia recipit.

III. De infirmitate carnis.

Esse nonnulli eiusdem qualitatis homines qui nesciant corrigi. nisi alios uiderint flagellari. Sicque proficiunt comparatione malorum. dum sibi id accidere timent. in quo perire alios uident. Quosdam uidens deus nolle proprio uoto corrigi. aduersitatum tangit stimulis. Quosdam etiam presciens multum peccare posse in salutem. flagellat eos corporis infirmitate ne peccent. ut eis utilius sit frangi langoribus ad salutem. quam manere incolumes ad damp-

nationem. Uiſitatio dei nec ſemper in bonum accipi
tur. nec ſemper in malum. In bonum enim accipitur.
ſicut eſt illud. Uiſita noſ in ſalutari tuo. In malum
uero iuxta illud. In tempore uiſitationiſ ſuę peri
bunt. Tribuſ ex cauſiſ infirmitateſ accidunt corpo
ri. Id eſt ex peccato. ex temptatione. ex intemperantię
paſſione. Sed huic tantum nouiſſimę. humana po
teſt medicina ſuccurrere. Illiſ uero ſola pietaſ diui
nę miſericordię. Qui ualentioreſ ſunt et ſani. utile
eſt illiſ infirmari et non peccare. ne per uigorem ſa
lutiſ inlicitiſ ſordidentur cupiditatum et luxurię
deſiderijſ. Duritiaq̄ mentiſ premit nec ſentitur. uti
liter mutatur in carne ut ſentiatur. atq; intellecta
emendetur. Nam citiuſ uulnera carniſ ſentiuntur
quam animę. Ideoq; per carniſ flagella erranteſ ci
tiuſ corriguntur. Hoc quippe indicant pauli ſquamę
infidelitatiſ. quę dum mutatę ſunt per increpationē
in oculiſ carniſ. confeſtim reſoluta eſt duritia mentiſ.
Eſt perniciosa ſanitaſ quę ad inobedientiam homi
nem ducit. Eſt et ſalubriſ infirmitaſ. quę per diuinā
correptionem mentem a duritia frangit. Langor a
nimę. id eſt peccatorū infirmitaſ. perniciosa eſt. De
qua etiam apoſtoluſ ait. Quiſ infirmatur & ego non
infirmor. Nam infirmitatem carniſ utilem eſſe. idem
apoſtoluſ approbat dicenſ. Quando infirmor. tunc
fortior ſum.

IIII. De tollerantia diuine correptionis

Murmurare in flagelliſ dei peccator homo non
debet. quia maxime per hoc quod corripit
emendatur. Unuſquiſq; autem tunc leuiuſ portat
quod patitur. ſi ſua diſcuſſerit mala. pro quibuſ illi
refertur retributio iuſta. Diſcat non murmurare qui

mala patitur. etiam si ignorat cur mala patiatur. Et per hoc iuste se pati arbitretur. per quod ab illo iudicatur cuius numquam iniusta iudicia sunt. Qui flagella sustinet et contra deum murmurat. iustitiam iudicantis accusat. Qui uero se cognoscit a iusto iudice pati que sustinet. etiam si pro quo patitur ignorat. per hoc iam iustificatur. per quod se ipsum accusat. et dei iustitiam laudat. Dum ex rebus prosperis utilia iustus exempla prestat hominibus. necesse est eũ iterum et aduersitatibus tangi. quatinus eius patientia comprobetur. ut denuo fortitudinis documenta ex eo sumant. qui prosperitatis eius temperantiam agnouerunt. Qui passionibus animę insidiante aduersario cruciatur. non idcirco se credat alienari a xpisto quia talia patitur. sed magis per hoc deo commendabilem se esse existimet. Sed dum hęc patitur. laudet deum potius non accuset. Ad magnam utilitatem diuino iudicio mens iusti diuersis passionũ temptationibus agitatur. pro quibus si deo gracias egerit. suęq; culpę quod talia dignus sit reputauerit. hoc quod ex passione tolerat. ei in uirtutibus reputabitur. Quia et diuinam agnoscit iustitiam. et suam culpam intelligit. V. DE TEMPTATIONIB; diaboli.

Multis calamitatum temptationibus iustus in hac uita pulsatur. Unde et optat ab hoc sclo funditus euelli. quo erumpnis careat. et fixam illuc securitatem inueniat. Inter eas poenas quas iustus in corpore patitur. atq; eas quas in mente per fraudem diaboli tolerat. multum interest. Nam grauius fert quas interius luget. quam eas quas exterius sustinet. Per has enim et locum euitat et tempora. Per illas ũ

nec locum poteſt euitare nec tempora. Non ampliuſ
temptat electoſ diaboluſ. quam dei uoluntaſ permit
tit. Temptando autem ſanctorum profectibuſ. ſeruit.
Et ſi nolenſ. utilitati tn̄ tamen ſanctorum diaboluſ ſeruit.
quando eoſ. temptationibuſ ſuiſ non decipit ſed potiuſ
erudit. Nam temptationeſ quaſ ille ad humanum
interitum mouet. interdum xpiſtuſ ad exercitatio
nem uirtutum. ſalubri utilitate conuertit. Inſidię
diaboli atq; aſtutię quamuiſ huc atq; illuc queren
teſ quem deuorent diffundantur: a poteſtate tamen
diuina non egrediuntur. nec tantum noceant. quan
tum malitioſe contendunt. Nam quando ſanctorum
uirtuſ tanta tolerare potuiſſet. ſi ſuperna diſpenſatio
pio moderamine nequitiaſ demonum non frenaret?
Et licet diaboluſ iuſtiſ temptationem ſemper infer
re cupiat: tamen ſi poteſtatem a deo non accipit. nulla
tenuſ adipiſci poteſt quod appetit. Unde et omniſ
uoluntaſ diaboli iniuſta eſt. ſed tamen permittente
deo numquam poteſtaſ iniuſta. Ex ſe enim temp
tare diaboluſ quoſlibet iniuſte appetit. ſed eoſ qui
temptandi ſunt. [ut temptandi ſunt.] non niſi temptare deuſ [niſi] iuſte permit
tit. Unde etiam in libriſ regum de diabolo ſcriptum
eſt. Quia ſpirituſ domini maluſ irruebat in ſaul..
Ubi iuſte queritur. ſi dei. cur maluſ? ſi maluſ cur
domini? Sed duobuſ uerbiſ comprehenſa eſt & do
mini poteſtaſ iuſta. et diaboli uoluntaſ iniuſta. Nā
ſpirituſ maluſ per nequiſſimam uoluntatem. et idem
domini ſpirituſ per acceptam iuſtiſſimam poteſtatem.
Diaboluſ non eſt inmiſſor ſed incentor. qui incitat
uitia potiuſ uitiorum. Neq; enim alibi concupiſcentię
fomenta ſuccendit. niſi ubi priuſ prauę cogitationiſ

delectationeſ aſpexerit. Quod ſi a nobiſ ſpernitur. ſi
ne dubio ille confuſuſ abſcedit. ſtatimq; franguntur
iacula concupiſcentię eiuſ. contemptaq; iacent. & ſi
ne luce facieſ illiuſ. Sollicite hoſtiſ inſidiaſ intellige
re pariter & cauere dei ſeruum oportet. Sicq; in in
nocentia uitę exiſtere ſimplicem. ut tamen oporteat
cum ſimplicitate eſſe prudentem. Qui prudentiam
ſimplicitati non miſcet. iuxta prophetam columba
eſt ſeducta non habenſ cor. Sed ideo columba quia
ſimplex. Ideo autem cor non habenſ. quia ignara pru
dentia eſt. Sepe fraus ſathanę ſanctorum cordibuſ a
peritur. quando per ſpeciem boni angelum ſe ſimu
lanſ lucis. dum ni titur electoſ decipere. detegitur
atq; contempnitur. Sic et uerba fallaciſ doctrinę deuſ
ſanctiſ facit intelligere. quatinuſ diabolicum errorē
interiuſ cognoſcant ac ſollicite caueant. Diſcretio ſanc
torum tanta eſſe debet. ut inter bonum et malum
prediti ratione diiudicent. ne eoſ diaboluſ per ſpeci
em boni fallat. Neceſſe eſt enim percunctatio ioſuę
dicentiſ. Noſter eſ an aduerſariorum. Propter hoc
& hieremię dicitur. Si ſeparaueriſ precioſum a uili.
quaſi oſ meum eriſ. Tunc enim bene de ſe iudicant
ſancti. quando eoſ deuſ fallacia demonū tempta
menta facit intelligi. Multi decipiuntur a diabolo.
et ignorant ſe eſſe deceptoſ. Prophetę oſeę teſtimonio
declarante. Comederunt inquit alieni robur eiuſ. et
ipſe ignorauit. Alieni namq; maligni ſpirituſ ſignifi
cantur. qui uirtuteſ mentiſ comedunt. Sed hęc cor
da negligentium non intelligunt. Tan quam inher
miſ diaboluſ uincit . quando de aperta iniquitate
hominem deprauare conatur. Armatuſ uero tunc

incedit. dum per ſpeciem ſanctitatiſ et uirtutiſ hęc quę
ſancta ſunt deſtruit. Quando et qui decipitur ſua
detrimenta non ſentit. ſed tamquam ſint uirtuteſ quę
ſunt uitia ſectatur & diligit. In oculiſ carnalium diabo
luſ terribiliſ eſt. In oculiſ electorum terror eiuſ uiliſ
eſt. A crudelibuſ ut leo timetur. A fortibuſ in fide
ut uermiſ contempnitur. atq; ad momentum oſtenſuſ.
repellitur. Qui ſuggeſtioneſ diaboli non recipit. in
eiuſ inſidiaſ minime tranſit. Nam facile in conſequenti
opere repellitur. ſi prima oblectamenta illiuſ reſpuantur.
Diaboluſ enim ſerpenſ eſt lubricuſ. cuiuſ ſi capiti id eſt
primę ſuggeſtioni non reſiſtitur. totuſ in interna cordiſ
dum non ſentitur inlabitur. Temptationum diabolica
rum initia fragilia ſunt. quę ſi non caueantur. ſed per
uſum in conſuetudinem tranſeant. in nouiſſimiſ fortiter
conualeſcunt. Ita ut aut numquam. aut cum difficul
tate uincantur. Dum in tota uita diaboluſ hominem
preuaricare cupiat. ampliuſ tamen in fine molitur
decipere. Hinc eſt quod in principio contra protoplaſtum
ſerpenti eſt dictum. Et tu inſidiaberiſ calcaneo eiuſ. Quia
nimirum hominem quem diaboluſ in curſu preteritę
uitę non decipit. in nouiſſimiſ ſubplantare diſponit.
Proinde quamuiſ quiſq; ſit iuſtuſ. numquam neceſſe eſt
ut ſe non cuſtodiat in huiuſ uitę recurſu. Sed ſemper
humiliſ caueat. ſemperq; ne in fine corruat ſollicituſ
pertimeſcat. Diaboluſ ſuiſ fautoribuſ blanditur. dei uero
ſeruiſ molitur ei temptamenta contraria. Exemplo
domini qui ſe poſt baptiſmum paſſuſ eſt a diabolo
pertemptari. Diaboluſ ſanctoſ omneſ non tenendo
poſſidet. ſed temptando perſequitur. Nam quia non
in eiſ intrinſecuſ regnat. contra eoſ extrinſecuſ pugnat. Et quia interiuſ amiſit do

minium: exterius cōmouet bellum. Tunc contra eum
quem poſſidet diabolus acrius ſeuit. quando ſe ab eo
uirtute diuina expellendum cognoſcit. Unde inmū
dus ſpiritus tunc decerpſit grauius puerum in quo
habitabat. quando ad xpisti imperium exire ab eo
coactus eſt; quod ~~erat~~ factum: Et ad iob uerba reſpi
emoth cit. ubi in nouiſſimis behemoth caudam ſuam quaſi
cedrus adſtringit. Plus contra eos diabolum diuerſis
temptationibus inſiſtere. quos ꝓſpicit aliis ſua uti
litate prodeſſe. ut dum illi impediuntur. non profi
ciant qui docendi ſunt. Maligni ſpiritus hoc quod
nos mundare cupimus: ſine intermiſſione temptant
iterum ſordidare. Sancti autem preſago ſpiritu. eorū
inſidias recognoſcunt. Et quicquid in ſemet ipſis terre
num ſentiunt: indeſinenter operibus ſanctis exhauri
unt. ut de intimis puri inueniantur. Eodem blandi
mento decipiuntur nunc per diabolum homines. quo
protoplaſti in paradiſo ſunt decepti. Multis enim uicio
rum preſtigiis. mentes reproborum pertemptando de
ludit. Nunc enim promiſſis decipit. nunc rebus tranſito
riis quaſi neceſſariis inlicit. nunc etiam ipſi inferni ſuppli
cia quaſi leuia & tranſitoria ſuggerit. quatinus miſerorum
corda in cupiditate laſciuiaq; diſſoluat. ſecumq; ad tarta
ra ducat. Argumenta machinationum malarumq; cogita
tionum ſemina quę in cordibus hominum diabolus fun
dit. ita ſepe undiq; captam implicant mentem. ut ex qua
parte euadere quiſq; temptauerit: ſine periculo exire nō
poſſit. Ueluti ſi iures hoc facere. quod ſi feceris pecces. ſi nō
feceris reus periurii ſis. In tanto ergo mali diſcrimine ut eua
dendi aditus pateat: Minora potius eligenda ſunt. ut ma
iora uitentur. Diabolus quando decipere temptauerit. prius
quęquam

naturam uniuſcuiuſq; intendit. & unde ſe applicat. unde
aptum hominem ad peccandum inſpexerit. Ex ea parte
homineſ diaboluſ temptat. qua eoſ ex creſcente humore corpis.
facile inclinare ad uicia conſpicit. ut ſecundum humoriſ
conſparſionem. adhibeat & temptationem. Lege balaã.
qui in figura diaboli contra populum dei ex ea parte
precipit pernitioſoſ pretendere laqueoſ. ex qua ſenſit
eoſ faciliuſ eſſe lapſuroſ. Nam & quia quam alicubi de
ducit. non eam per aliam partem mittit. niſi ubi impe
tum eiuſ intendit. Nulluſ culpam non eſtimet. quam
ex paſſione propria ſuſtinet. ſed quantum ualet. contra
id quod tolerat pugnet. Nam ſi paſſioni ceditur.
temptationi uel uitio nequaquam reſiſtitur. Ideo dia
boluſ in ſacriſ eloquiiſ behemoth ideſt animal dicitur.
quia de cęliſ lapſuſ. ad terram cecidit. Ideo leuiathan.
ideſt ſerpenſ de aquiſ. quia in huiuſ ſeculi mare. uo
lubili uerſatur aſtutia. Auiſ uero propterea nominatur.
quia per ſuperbiam ad alta ſuſtollitur. Et recte hiſ
tribuſ uocabuliſ appellatur. quia pro ſuo merito aerem.
quaſi auiſ pro carcere meruit. Terram. ut animal bru
tum ſit. Serpenſ. ut in huiuſ ſeculi mare inſana iacte
tur fluctuatione. Ex eo enim quod per membra ſua
diaboluſ operatur. ſortitur uocabula. Ita et quod ſingu
li agunt incitante illo ipſe nominetur ex eo. Quē enī
non decipit diaboluſ. Unde animal eſt. hoc et per
carniſ luxuriam temptat. Unde ſerpenſ eſt. hoc et per
cupiditatiſ ac nocendi malitiam. Quem enim non ſic
decipit inſidiator. Unde auiſ eſt. hoc et per ſuperbię
ruinam. Undiq; enim doloſ preparat quouſq; inue
niat uiam per quam incautum decipiat. Aliud eſt
intrare in mentem cuiuſquam diabolum. aliud uero

inhabitare. Nam & in cordibuſ ſanctorum ingreditur.
dum malam ſuggeſtionem inſinuat. ſed non habitat
in eiſ quia in ſuo corpore non eoſ tranſducit. Qui uero
in corpore eiuſ ſunt. ipſoſ inhabitat quia ipſi ſunt tem
plum eiuſ. Et ſi ſubripuerint menteſ electorum dia
boluſ. non tam in eiſ requieſcit. ſicut in cordibuſ
reproborum. Nam calore fidei magiſ excitatur ut exe
at ab electiſ. Nonnulli quoſ iam auido ore diaboluſ
deuorauerat. rurſuſ diuini iudicii occulta miſeratio
ne ab eiuſ ore eripiuntur. & ſaluti reſtituuntur. Nam
ſepe multoſ quoſ antiquuſ hoſtiſ luxurię uoragine
merſoſ tenuit. potentia diuina per poenitentiam ab
eiuſ faucibuſ traxit. Quomodo de bonorum interitu.
propheta electam dicit eſſe diaboli eſcam. dum alibi ſcrip
tum ſit de illo. fęnum ſicut boſ comedet. Niſi quod in
oculiſ dei foenum ſunt. qui electuſ cybuſ ſecundum ho
mineſ eſſe uidentur. Ac per hoc quod de bonorum nu
mero pereunt apud homineſ electi. apud deum fęnum
exiſtunt. Eum diaboluſ iam deglutiſſe dicitur. quem
perfecto ſcelere deuoraſſe uidetur. Eum uero quem nō
deglutiuit operiſ perfectione. ſed temptationum illece
briſ mordet ut deuoret. adhuc quaſi maxillam man
dit. Unde & pauluſ habet ſtimuloſ carniſ. quibuſ humi
lietur. non habet peccandi perfectionem. qua deglutiat.
Oſ diaboli uerba eiuſ ſunt. Uerba uero eiuſ. inſpirationeſ
occultę ſunt. quibuſ corda hominum alloquenſ. occultiſ
urit cupiditatibuſ. Quidam ob incorrigibilem iniqui
tatem qua ſponte non corriguntur. inmundiſ ſpiritib'
uexandi traduntur. ut arripiendi eoſ demoneſ corpo
raliter habeant poteſtatem. terroribuſq; eorum afflic
ti humilientur. peniteant & ſaluentur. Sicut & apoſtoluſ

corinthiſ ſcribenſ dicit. tradere huiuſmodi hominē ſathanę in
interitum carniſ. ut ſpirituſ ſaluuſ ſit. Utile eſt enim
quoſdam peccanteſ ut in anima ſaluentur. ſathanę
corporaliter deputari. quatinuſ ex preſenti correptione
futurum iudicium timeant. & de cętero delinquere ca
ueant. Quidam autem poteſtati demonum ad emenda
tionem deputantur. Quidam uero deſpecti: ad ſolam
perditionem traduntur. Numquam diabolus aduerſuſ
iuſtum hominem temptamenta inmittere ceſſat. Aut e
nim tribulationeſ cordiſ illi exaggerat: aut doloreſ corpo
riſ ſuſcitat. Hinc eſt quod apoſtoluſ ait. Datuſ eſt michi
ſtimuluſ carniſ. angeluſ ſathanę qui me colafizet. Sepe
iuſti mentem uariiſ uexationum doloribuſ uiſ demonū
cruciat. Unde interdum uſq; ad deſperationiſ anguſtiam: coartatur.
Permanenti autem in dei amore animę. et ipſa taliſ anguſ
tia ad meritum proficit. Nam & ſiue in animo ſiue in cor
pore per inſtinctum inmundorum ſpirituum. quęlibet ad
uerſa iuſtuſ patiatur: ex dei utiq; permiſſu id patitur.
Quod ſi hoc ipſum ad dei gloriam humiliſ referat & dicat.
quod pro corporiſ paſſione iob dicit. Si bona ſuſcepimuſ
de manu domini. mala quare non ſuſcipiamuſ. Iſte nō
ſeparatur a deo. ſed coniungitur. qualibet attroci anguſ
tia torqueatur. Multa iuſtuſ in anima aduerſa patitur:
inſtigatione demonum. Sed talibuſ temptamentiſ: perire
uitę ęternę non poteſt. quia piuſ dominuſ ad dampnati
onem culpę noſtrę n deputat. quod de ſuę maieſtatiſ per
miſſu nolenſ qui . . patitur portat. Nam ibi peccamuſ
ubi cupiditatem uel uoluntatem deflectimuſ. ubi uero
uiolenter adducimur. & ſi facinuſ aut flagitium non eſt:
miſeri tamen pro flagitio & facinore ſumuſ. Sed qui deum
pro inrogata laudat miſeria. permiſſo procul dubio caret facinore.

II· De tēptam̄tis somnioꝝ

Plerumque demones in noctibus occurrentes humanos
sensus per uisiones conturbant. ut formidolosos & timidos
faciant. Aliquotiens & desperatione peccatorum mentem
conuersi per soporem conturbant. horrendaque gehennę
supplicia ministrant. Nonnumquam autem et aperta im
pugnatione grassantes. humana corpora uerberant. Quod
tamen deo permittente. malis fit ad uindictam. iustis
ad tolerantię gloriam. Plerumque inmundi spiritus eos quos
incumbere in seculi amore conspiciunt. dormientes qua
dam uanę spei prosperitate inludunt. Quosdam uero
quos formidare aliqua aduersa persentiunt. dormien
tes inani terrore concutiunt. Sicque miserorum corda ua
riis illusionibus intentantes. modo uacua prosperitate
demulcent. modo uana formidine terrent. Qui autem
nullius aut rari conscii sunt delicti. aut numquam aut raro ter
roribus fatigantur nocturnis. Sed placito sompno quies
centes interdum etiam per soporem quedam archana &
mystica contuentur ac uident. Qui uero corda sua gra
uioribus uiciis polluerunt. conscientię pauore inlusi speci
es tremendas aspiciunt. Fallax enim imago. mentes misero
rum diuersis eludit imaginibus. Et quos uigilantes in ui
cia traxit. dormientes fatigat. ut numquam securos requi
escere sinat. Nonnumquam etiam electorum mentes.
horrendis imaginibus sompniorum. spiritus inmundi ter
rificare conantur. Et quos uigilantes uitiis temptant nec
superant. acriter dormientes impugnant. Sancti autem &
si ad momentum huiusmodi uisionibus commouentur. mox
tamen euigilantes illusionum uanitates despiciunt. inten
tionemque suam protinus ad deum conuertunt. Diuersę
qualitates sunt sompniorum. Quędam enim ex saturi
tate seu inanitione occurrunt. quę etiam per experientiam

nota ſunt. Quedam uero ex propria cogitatione oriunt̄.
Nam ſepe quę in die cogitamuſ: in noctibuſ recognoſcimuſ.
Nonnullę autem uiſioneſ. ſpirituum inmundorum fiunt
illuſione. Salomone probante. Multoſ enim errare fece
runt ſompnia & illuſioneſ uanę. Porro quedam iuſto fiunt
modo ideſt ſupernę reuelationiſ myſterio. Sicut legitur
in lege de ioſeph filio iacob. qui ſompnio fratribuſ preferen
duſ predicitur. Uel ſicut in euuangelio de ioſeph ſponſo
marię. qui ut fugeret cum puero in ęgypto ſompnio ā
monituſ eſt. Nonnumquam & permixtę accidunt uiſio
neſ. ideſt cogitatione ſimul & illuſione. atq; item cogita
tione & reuelatione. danihele dicente. Tu inquit rex
cogitare cepiſti in ſtratu tuo, quid eſſet futurum poſt
hec. Et qui reuelat myſteria. oſtendit tibi quę uentu
ra ſunt. Etenim ſepe ea in quibuſ cogitationum noſtra
rum ſenſum porrigimuſ. quodam mentiſ exceſſu reue
lantur dum requieſcimuſ. Quamuiſ nonnulla uera
ſint ſompnia: facile tamen eiſ credi non opuſ eſt. quia ad
uerſiſ imaginationum qualitatibuſ oriuntur. & unde
ueniant. rare conſiderantur. Tam facile igitur ſompnii
fideſ habenda non eſt. ne forte ſathanaſ in angelum luciſ
ſe tranſformanſ. quemlibet incautum fallat. et aliqua
erroriſ fraude decipiat. Nonnumquam interdum demo
neſ deceptoria fraude. ita quoſdam curioſoſ obſeruanteſq;
inludunt. ut quędam ſompnia non aliter eueniant quā
oſtenduntur. Ut enim in multiſ fallant: interdum &
uera nuntiant. Sed quamuiſ ita accidant. contempnen
da ſunt. ne forte de inluſione procedant. Recolenteſ
teſtimonium ſcripturę dicentiſ. Si dixerint uobiſ et e
uenerit. non credatiſ. Sompnia ſimilia ſunt auguriiſ. et
qui ea intendunt. reuera auguria renoſcuntur. Non eſſe

uera ſompnia quę cogitanſ animuſ die noctuq; ſibi imagi
natur. Menteſ enim nonnumquam ipſę ſibi ſompnia
fingunt. Sepe dum priora mala per triſtem memoriam
ac gehennę uindictam: in nobiſ ipſiſ recolendo imagi
namuſ. Huiuſmodi mentiſ imaginatione. aut de prete
ritiſ amiſſiſ aut de futuriſ ſuppliciiſ memoriã uigilan
tibuſ fiunt. & per uiſioneſ ſompniaq; occurrunt. & co
gitantium menteſ concutiunt. Nam una ui memorię
fiunt utraq;. ſiue uigilantibuſ ſiue dormientibuſ nob.
Tali enim animi motione. orribili pauore etiam per qui
etem concutimur. Et quam grauia ſunt quę comiſi
muſ. & quam dura quę pertimeſcimuſ. mentiſ aſpectu e
tiam in ſompnia contemplamur. Non eſſe peccatum. qn̄
nolenteſ imaginibuſ nocturniſ inludimur. Sed tunc eſſe
peccatum. ſi ante quam inludamur cogitationiſ affectib'
preuenimur. Luxurię quippe imagineſ quaſ in ueritate
geſſimuſ. ſepe dormientibuſ in animo apparent. Sed tę
ſunt innoxię. ſi non concupiſcendo occurrunt ei. qui
nocturna illuſione polluitur. Quãuiſ & ſi extra memo
riam turpium cogitationum ſe perſentiat inquinatum.
tamen hoc ut temptaretur culpę ſuę tribuat. ſuamq;
immunditiam ſtatim fletibuſ tergat. IIII. DE ORATIONE.

Hoc eſt remedium eiuſ qui uitiorum temptamentiſ
exeſtuat. Ut quotienſ quolibet tangitur uitio. toti
enſ ad orationem ſe ſubdat. Quia frequenſ oratio. uitio
rum impugnationem extinguit. Tam perſeueranter opor
tet intendere animum noſtrum orando atq; pulſando.
quouſq; importunaſ deſideriorũ carnalium ſugeſtioneſ
quę noſtriſ obſtrepunt ſenſibuſ. fortiſſima intentione
ſuperemuſ. ac tam diu inſiſtere. quouſq; perſiſtendo uin
camuſ. Nam neglegenteſ orationeſ. nec ab ipſo homine

impetrare ualent. quod uolunt. Quando quiſq; orat.
ſanctum ad ſe ſpiritum aduocat. at ubi uenerit. confeſtim
temptamenta demoniorum quę ſe mentibuſ humaniſ
inmergunt. preſentiam eiuſ ferre non ſuſtinenteſ effu
giunt. Oratio cordiſ eſt non labiorum. Neq; enim dep
cantiſ uerba deuſ intendit. ſed orantiſ cor aſpicit. Quod
ſi tacite cor oret & uox ſyleat. quamuiſ hominibuſ la
teat. deo tamen latere non poteſt. qui conſcientię pre
ſenſ eſt. Meliuſ eſt enim cum ſylentio orare corde ſine
uoce. quam ſoliſ uerbiſ ſine intuitu mentiſ. Numquam
eſt ſine gemitu orandum. Nam peccatorum recordatio.
merorem gignit. Dum enim oramuſ. ad memoriam culpā
reducimuſ. & magiſ reoſ tunc noſ eſſe cognoſcimuſ. Ideoq;
cum deo aſſiſtimuſ. gemere & flere debemuſ. reminiſ
centeſ quam grauia ſunt ſcelera quę cōmiſimuſ. et quā
dura inferni ſupplicia quę timemuſ. Menſ qualem ſe in
orationem offert. talem ſe poſt orationem conſeruet.
Nam nichil proficit oratio. ſi denuo cōmittitur. unde
iterum uenia poſtuletur. Ille enim preceſ deſiderabili
effectu ſine dubio percipit. qui quod orando ablui poſ
tulat. delinquendo non iterat. Menſ noſtra celeſtiſ eſt.
& tunc orando deum bene contemplatur. quando nulliſ
terreniſ curiſ. aut erroribuſ impeditur. Apta eſt enim
ad bonum in ſua natura. in aliena uero turbatur. Pura
eſt oratio. quam in ſuo tempore ſeculi non interueni
unt curę. Longe autem a deo eſt animuſ. qui in ora
tione cogitationibuſ ſeculi fuerit occupatuſ. Tunc ergo
ueraciter oramuſ. quando aliunde non cogitamuſ. Sed
ualde pauci ſunt. qui taleſ orationeſ habeant. Et licet
in quibuſdam ſint. difficile tamen ut ſemper ſint. Menſ
quę ante orationem uacat a deo. inlicitiſ cogitationibuſ

occupatur. dum in oratione uenerit. confeſtim illi imagineſ rerum quaſ nuper cogitauit occurrunt. aditumq; p̄ceſ obſtruunt. ne menſ libera ſe ad celeſte deſiderium erigat.

Purganduſ eſt itaq; primum animuſ. atq; a temporalium rerum cogitationibuſ ſegreganduſ. ut pura acieſ cordiſ ad deum uere et ſimpliciter dirigatur. Nam reuera tunc impetranda diuina munera credimuſ. quando ſimplici affectu aſſiſtimuſ cum oramuſ. Multiſ modiſ interrumpitur orationiſ intentio. dum ſe per incuriam uanam mundi ingerit in cuiuſcumq; orantiſ animo. Tunc autem magiſ diaboluſ cogitationeſ curarum ſecularium humaniſ mentibuſ ingerit. quando orantem aſpexerit. Duobuſ modiſ oratio impeditur. ne impetrare quiſq; ualeat poſtulata. Hoc eſt ſi aut quiſq; adhuc mala committit. aut ſi delinquenti ſibi debita non dimittit. Quod geminum malum dum quiſq; a ſemet ipſo abſterſerit. protinuſ ſecuruſ ſtudio orationiſ incumbit. & ad ea quę impetrare precibuſ cupit. m̄tem libere erigit. Qui leditur. non deſiſtat orare pro ſe ledentibuſ. Alioquin iuxta domini ſententiam peccat. qui pro inimiciſ non orat. Sicut nullum proficit in uulnere medicamentum. ſi adhuc ferrum in eo ſit. ita nichil proficit oratio illiuſ cuiuſ adhuc dolor in mente. uel odium manet in pectore. Tantuſ eſſe debet erga deum orantiſ affectuſ. ut non deſperet precū effectū.

Inaniter autem oramuſ. ſi ſpei fiduciam non habemuſ.

Petat ergo ut apoſtoluſ ait unuſquiſq; in fide nichil dubitanſ. Nam qui dubitat. ſimiliſ eſt undę mariſ quę a uento fertur. atq; diſpergitur. Diffidentia naſcitur impetrandi orata. ſi ſe adhuc animuſ ſentiat circa peccandi affectionem uerſari. Non enim poteſt habere precum certam fiduciam. qui adhuc in preceptiſ dei pigritat.

et in peccati recordatione delectatur. Qui a preceptis dei a
uertitur. quod in oratione postulat non meretur. nec
impetrat ab illo bonum quod poscit. cuius legi non obe
dit. Si enim id quod deus precipit facimus. id quod peti
mus obtinebimus sine dubio. Nam scriptum est. sic. Qui
auertit aurem suam ne audiat legem. oratio eius exsecra
bilis erit. ~~multum~~ apud deum. Utraque sibi necessario com
mendatur. ut oratione operatio. & opere fulciatur ora
tio. Unde etiam hieremias ait. Leuemus corda nostra
cum manibus ad deum. Cor enim cum manibus leuat.
qui orationem cum opere subleuat. Nam quisquis orat
& non operatur. cor leuat & manus non leuat. Quisquis
uero operatur & non orat. manus leuat. & cor non leuat.
Sed quia et operari necesse est & orare. bene iuxta utrumque
dictum est. Leuemus corda nostra cum manibus ad do
minum. ne de negligentia mandatorum domini repre
hendamur. dum salutem nostram optinere aut sola o
ratione. aut sola operatione contendimus. Postquam bo
num opus agimus. lacrime orationum fundantur. ut me
ritum actionis humilitas impetret precis. Culpabiliter
manus ad deum expandit. qui facta sua orando iactanter
prodit. Sicut phariseus in templo iactanter orabat. seque
magis quam deum de operibus iustis laudare uolebat.
Quorundam oratio in peccatum conuertitur. sicut de
iuda proditore scribitur. Qui enim iactanter orat. lau
dem appetendo humanam. non solum quia eius oratio
non delet peccatum. sed et ipsa uertitur in peccatum.
Sicut iudei uel heretici qui licet ieiunare & orare uide
antur. eorum tamen oratio non illis ad purgationis pro
ficit meritum. sed mutatur potius in peccatum. Ideo interdum
oratio electorum in pressuris eorum differtur. Uerum dum

afflīgunt.
iusti temporaliter, pro eorum fit salute qui eos affligt.
ut dum illis temporali remedio subuenitur. prauorum
oculi ad conuersionem aperiantur. Unde & trium pu
erorum frigidus ignis fuit. ut nabuchodonosor deum
uerum agnosceret. sicut & propheta in psalmis ait. Prop
ter inimicos meos eripe me. Proinde tardius exaudi
untur quorundam orationes. ut dum differuntur.
fortius excitatae. maioribus premiis cumulentur. Exem
plo pruinarum & repressione messium. in quibus quan
to tardius sata semina exeunt. tanto ad frugem cu
mulatius crescunt. Quotiens orantes non cito exaudi
mur. nostra nobis facta in oculis proponamus. ut hoc
ipsum qđ d offerimus. diuinę reportetur iustitię & cul
pę nostrę. Interdum quod perseuerant orantes non ci
to exaudimur. utilitati nostrę est non aduersitati.
Sepe enim multos deus non audit ad uoluntatem. ut
exaudiat ad salutem. Multi orantes non exaudiuntur.
prouidendo illis deus meliora quam petunt. Sicut con
tingere solet paruulis qui ne in scolis uapulent deum
exorant. Sed non datur illis postulationis effectus. qa
impedit talis exauditio ad profectum. Non aliter qui
busdam contingit electis. Deprecantur enim deum
pro nonnullis uitę huius commodis uel aduersis. Pro
uidentia uero diuina. temporaliter eorum desiderio
minime consulit. quia meliora illis in aeternum promit
tit. Oratio priuatis locis oportunius funditur. magisq;
obtentum impetrat dum deo tantum teste depromitur.
Proprium autem ypochritarum est. offerre se in orati
one uidentibus. Quorum fructus est non deo placere.
sed gloriam ab hominibus comparare. Non in multi
loquio exaudiuntur homines a deo. quasi plurimis

eum uerbiſ conentur inflectere. Neq; enim conciliat eum multiplex orantiſ ſermo. ſed pura ſinceraq; orationiſ intentio. Bonum eſt corde ſemper orare. Bonum etiam & ſono uociſ deū ſpiritualibuſ hymniſ glorificare. Nichil eſt ſola uoce canere. ſine cordiſ intentione. Sicut ait apoſtoluſ. Cantanteſ in cordibuſ ueſtriſ. hoc eſt non ſolum uoce. ſed corde pſallenteſ. Unde & alibi. Pſallam ſpiritu. pſallam & mente. Sicut & orationibuſ regimur. ita pſalmorum ſtudiſ delectamur. Pſallendi enim utilitaſ. triſteſ corde conſolatur. Gratioreſ menteſ facit. faſtidioſoſ oblectat. inherteſ exſuſcitat. peccatoreſ ad lamentum inuitat. Nam quamuiſ dura ſint carnalium corda. ſtatim ut pſalmi dulcedo inſonuerit. ad effectum pietatiſ animoſ eorum inflectit. Dum xpiſtianum non uociſ modulatio ſed tantum uerba diuina quę ibi dicuntur debeant commouere. neſcio quo tam̄ pacto modulatione canentiſ maior naſcitur compunctio cordiſ. Multi enim reperiuntur qui a cantuſ ſuauitate commoti ſua crimina plangunt. atq; ex ea parte magiſ flectuntur ad lacrimaſ. ex qua pſallentiſ inſonuerit dulcedo ſuauiſſima. Oratio in preſenti tantum uita pro remedio peccatorum effunditur. Pſalmorum autē decantatio. perpetuam dei laudem demonſtrat in gloriam ſempiternam. Sicut ſcriptum eſt. Beati qui habitant in domo tua domine. in ſecula ſeculorum laudabunt te. Cuiuſ operiſ miniſterium. quicumq; fideliter intentaq; mente exequitur. quodam modo angeliſ ſociatur.

VIII. De lectione

Orationibuſ mundam̄. lectionibuſ inſtruimur. Utrumq; bonum ſi liceat. Si non liceat meliuſ eſt orare quam legere. Qui uult cum deo ſemper eſſe. frequenter debet orare.

frequenter & legere. Nam cum oramuſ. ipſi cum deo loqui
mur. Cum uero legimuſ. deuſ nobiſcum loquitur. Omniſ
profectuſ. ex lectione & meditatione procedit. Quę enim
neſcimuſ. lectione diſcimuſ. Quę autem didicimuſ. me
ditationibuſ conſeruamuſ. Geminum confert donum.
lectio ſanctarum ſcripturarum. Siue quia intellectum
mentiſ erudit. ſeu quod a mundi uanitatibuſ abſtractū
hominem ad amorem dei perducit. Excitati enim ſepe
illiuſ ſermone ſubtrahimur a deſiderio uitę mundanę.
atq; accenſi in amorem ſapientię. tanto uana ſpeſ mortali
tatiſ huiuſ nobiſ uileſcit. quanto nobiſ ampliuſ legendo
ſpeſ ęterna claruerit. Geminum eſt lectioniſ ſtudium.
Primum quomodo ſcripturę intelligantur. Secundum
qua utilitate uel dignitate dicantur. Erit enim antea
quiſq; promptuſ ad intelligendum quę legit. Sequent̄
idoneuſ ad proferendum quę didicit. Lector ſtrenuuſ po
tiuſ ad implendum quę legit. quam ad ſciendum erit
promptiſſimuſ. Minor enim poena eſt neſcire quod ap
petaſ. quam ea quę noueriſ non implere. Sicut enim le
gendo ſcire concupiſcimuſ. ſic ſciendo quę didicimuſ.
recte implere debemuſ. Lex enim dei & premium ha
bet. et poenam legentibuſ eam. Pręmium in eiſ qui eā
bene uiuendo cuſtodiunt. Poenam uero qui eam male
uiuendo contempnunt. Omniſ qui a preceptiſ dei diſce
dit opere. quotienſ eadem dei precepta legere uel au
dire potuerit. corde ſuo reprehenſuſ confunditur. Quia
id quod non agit memoratur. & teſte conſcientia accu
ſatur. Unde & dauid propheta deprecatur dicenſ. Tūc
non confundar. dum reſpicio in omnia mandata tua.
Grauiter namq; unuſquiſq; confunditur. quando man
data dei uel legendo uel audiendo reſpicit. quę uiuendo

contempnit. Corde enim reprehenditur. dum mandatorū
meditatione docetur. Quia non impleuit opere. quod
diuina didicit iussione. VIIII. De assiduitate legendi.

Nemo potest sensum scripturę sanctę agnoscere. nisi
legendi familiaritate. Sicut scriptum est. Ama illā
& exaltabit te. Glorificaberis ab ea. cum eam fueris ample
xatus. Quanto quisq; magis in sacris eloquiis assiduus fue
rit. tanto ex eis uberiorem intelligentiam capit. Sicut t̄ra
quę quanto amplius excolitur. tanto uberius fructificat̄.
Quanto amplius ad quamlibet artem homo conscendit.
tanto magis ad hominem ars ipsa descendit. Sicut in lege
scribitur. Moyses ascendit in montem. & dominus descen
dit. Uerum est de odio spiritali. quod ille tantum diuino
rum secreta scrutabitur mandatorum. qui ab actione
terrenę curę aduocauerit animum. & sedule familiaritate
scripturis sanctis inheserit. Nam sicut cecus & uidens. po
test quidem uterq; ambulare. sed non consimili liberta
te. Dum cecus pergens quo non uidet. offendat. Uidens ů.
offendicula caueat. & quo sit pergendum agnoscat. Sic
& qui nubilo terrenę curę fuscatur. si temptet dei perscru
tari mysteria non ualet. quia pre caligine curarum non
uidet. Quod ille tantundem efficere ualet. qui sese de
exterioribus seculi curis abstrahit. & totum scripturarū
meditationę defigit. Quidam habent intelligentię
ingenium. sed negligunt lectionis studium. & quod legen
do scire potuerunt. negligendo contempnunt. Quidam
uero sciendi amorem habent. sed tarditate sensus prepe
diuntur. Qui tamen assidua lectione sapiunt. quod
ingeniosi per desidiam non nouerunt. Ingenio tardus
& si non per naturam. per assiduitatem lectionis augm̄
tat. Nam quamuis sensus ebitudo sit. frequens tamen

lectio intelligentiam adhibet. Sicut qui tardus
eſt ad capiendum. pro intentione tamen boni ſtudii
premium percipit. ita qui preſtitum ſibi ex deo inge
nium intelligentię negligit. condempnationi re
us exiſtit. quia donum quod accepit deſpicit. & per
deſidiam relinquit. Quidam dei iudicio donum ſci
entię quod negligunt accipiunt. ut durius de rebus
creditis puniantur. Tardiores autem ideo quod ſcire
cupiunt difficulter inueniunt. ut pro maximo exer
citio laboris. maximum premium habeāt retributi

X. DE DOCTRINA SINE ORIS. GRA

Doctrina sine adiuuante gratia. quamuis infundatur auribus. ad cor num
quam deſcendit. foris quidem perſtrepit. ſed interius
nichil proficit. Tunc autem dei ſermo infuſus auribus
ad cordis ultima peruenit. quando dei gracia mentem
interius ut intelligat tangit. Sicut enim quoſdam flā
ma caritatis ſuę deus illuminat ut uitaliter ſapiant.
ita quoſdam frigidos torpenteſq; deſerit. ut ſine ſenſu
perſiſtant. Plerumq; in acumine intelligendi uiuaces
exiſtunt. ſed loquendi inopia anguſtantur. Quidam uero
in utriſq; pollent. quia & ſciendi copiam. & dicendi effi
catiam habent.

XI. DE SUPBIS LECTORIBUS.

Pleriq; ſcientia accepta ſcripturarum non ad gloriam
dei. ſed ad ſuam laudem utuntur. Dum ex ipſa ſcien
tia extolluntur. & ibi peccant ubi peccata mundare
debuerant. numquam conſecuntur legendo perfec
tam ſcientiam arrogantes. Nam quamuis ſapientes in
ſuperficie uideantur. medullitus tamen ueritatis
archana non tangunt. quia ſuperbię nube prepedi
untur. Semper enim ſuperbi legunt. querunt & nū
quam inueniunt. Diuinę legis penetrabilia humilib⁹

& bene intrantibuſ patent. Prauiſ autem atq; ſupbiſ
clauduntur. Nam quamuiſ diuina eloquia in lecti
one arrogantibuſ ſint aperta. in myſterio tamen
clauſa. atq; occulta ſunt. Dum ſermo dei fidelibuſ
lux ſit. reprobiſ autem ac ſuperbiſ quodam modo
tenebreſcit. Unde illi illuminantur. inde iſti cecant̃.
Nequaquam legem intellegit. XII. De carnalib; lecto
qui carnaliter uerba legiſ percurrit. ſed iſ qui rib;
eam ſenſu interioriſ intelligentię perſpicit. Nam qui
litteram legiſ intendunt. eiuſ occulta penetrare non
poſſunt. Multi enim non intelligendo ſpiritalit̃ ſcrip
turaſ. nec eaſ recte ſentiendo in hereſim deuoluti ſũt.
atq; in multiſ erroribuſ defluxerunt. In ſoliſ fidelib9
religata eſt lex. Teſtante domino per prophetam. Signa
teſtimonium. ſigna legem in diſcipuliſ meiſ. ne eam
aut iudeuſ intelligat. aut hereticuſ. quia non ē xp̄i
diſcipuluſ. Ueritatem quippe paciſ quam xp̄c docuit
non ſecuntur. de qua idem dominuſ dicit. In hoc cogno
cent quia mei diſcipuli eſtiſ. ſi dilectionem inter uoſ
habueritiſ. Scripturaſ heretici ſano ſenſu non ſapiunt.
ſed eaſ ad errorem prauę intelligentię ducunt. Neq;
ſemet ipſoſ earum ſenſibuſ ſubdunt. ſed eaſ peruerſe
ad errorem proprium pertrahunt. Doctoreſ errorũ.
prauiſ perſuaſionibuſ ita per argumenta fraudulenta
illigant auditoreſ. ut eoſ quaſi in laberinto implicent.
a quo exire uix ualent. Tanta eſt hereticorum callidi
taſ. ut falſa ueriſ. malaq; boniſ permiſceant. Salutari
buſq; rebuſ plerumq; erroriſ ſui uiruſ interſerant. quo
faciliuſ poſſint prauitatem peruerſi dogmatiſ ſub ſpecie
perſuadere ueritatiſ. Plerumq; ſub nomine catholi
corum doctorum heretici ſua dicta conſcribunt. ut

indubitanter lecta credantur. Nonnumquam etiam blaſphemiaſ ſuaſ latenti dolo in libriſ noſtrorum inſerunt. Doctrinamq; ueram adulterando corrumpunt. Scilicet uel adiciendo quę impia ſunt. uel auferendo quę pia ſunt. Caute meditando. cautoq; ſenſu probanda ſunt quę leguntur. Ut iuxta monita apoſtolica. et teneamuſ quę recta ſunt. & refutemuſ quę contraria ueritati exiſtunt. Sicq; in boniſ inſtruamur. ut a maliſ illęſi permaneamuſ. XIII. de libriſ gentilium.

Ideo prohibetur xpriſtianiſ figmenta legere poetarum. quod per oblectamenta inanium fabularum. mentē excitant ad incentiua libidinum. Non enim ſolum thura offerendo demonibuſ immolatur. ſed etiam eorum dicta libentiuſ capiendo. Quidā pluſ meditari delectantur gentilium dicta propter tumentem & ornatum ſermonem. quam ſcripturam ſanctam propter eloquium humilem. Sed quid prodeſt mundaniſ doctriniſ proficere. & inaneſcere in diuiniſ. Caduca ſequi figmenta. & cęleſtia faſtidire myſteria. Cauendi ſunt taleſ libri. & propter amorem ſanctarum ſcripturarum uitandi. Gentilium dicta exteriuſ uerborum eloquentia nitent. interiuſ uacua uirtutiſ ſapientia manent. Eloquia aūt ſacra exteriuſ incompta uerbiſ apparent. intrinſecuſ aūt myſteriorum ſapientia fulgent. Unde & apoſtoluſ. habemuſ inquit theſaurum iſtū in uaſiſ fictilibuſ. Sermo quippe dei occultum habet fulgorem ſapientię & ueritatiſ repoſitum in uerborum uiliſſimiſ uaſculiſ. Ideo libri ſancti ſimplici ſermone conſcripti ſunt. ut non in ſapientia uerbi. ſed in oſtenſione ſpirituſ homineſ ad fidem perducerentur. Nam ſi dialetici acuminiſ uerſucia. aut rethoricę artiſ eloquentia ęditi eſſent. nequaquām putaret

fideſ xpiſti in dei uirtute. ſed in eloquentię humanę ar
gumentiſ conſiſtere. Nec quęquam crederemuſ ad fidem
diuino inſpiramine prouocari. ſed potiuſ uerborum cal
liditate ſubduci. Omniſ ſeculariſ doctrina ſpumantib;
uerbiſ reſonat. ac ſe per eloquentiam tumorem attollenſ.
per doctrinam ſimplicem & humilem xpiſtianam euacu
ata eſt. Sicut ſcriptum eſt. Nonne ſtultam fecit deuſ ſapi
entiam huiuſ mundi. faſtidioſiſ atq; loquacibuſ ſcrip
turę ſanctę minuſ propter ſermonem ſimplicem placent.
Gentili enim eloquentię comparata: uidetur illiſ indig
na. Quod ſi animo humili myſteria eiuſ intendant. con
feſtim aduertunt quantum excelſa ſunt quę in illiſ deſpi
ciunt. In lectione. non uerba ſed ueritaſ eſt quęrenda.
Sepe autem reperitur ſimplicitaſ ueridica. & compoſita
falſitaſ quę hominem ſuiſ erroribuſ illicit. & per linguę orna
menta laqueoſ dulceſ aſpergit. Nichil aliud agit amor mun
danę ſcientię. niſi extollere laudibuſ hominem. Nam quantū
maiora fuerint litteraturę ſtudia: tanto animuſ arrogan
tię faſtu inflatuſ. maiori intumeſcit iactantia. Unde et
bene pſalmuſ ait. Quia non cognoui litteraturam. intro
ibo in potentiaſ domini. Simplicioribuſ litteriſ. non eſt
preponenduſ fucuſ grammaticę artiſ. Melioreſ enim ſt
communeſ litterę (et) quam ſingulareſ (plicioreſ). & ad ſolam humili
tatem legentium pertinenteſ. Ille uero nequioreſ quę inger
hominibuſ perniciosam meritiſ elationem. Melioreſ eſſe
grammaticoſ quam hereticoſ. Heretici enim auſtum leti
feri ſucci hominibuſ perſuadendo propinant. Grammati
corum autem doctrina poteſt etiam proficere ad uitam. dū
fuerit in melioreſ uſuſ aſſumpta. XIIII. De collatione eu ſit utilis.

Cum ſit utiliſ ad inſtruendum lectio. adhibita autē
collatione maiorem intelligentiam prebet. Meliuſ

est conferre quam legere. Conlatio docilitatem facit. Nā
propositis interrogationibus cunctatio rerum excludit.
Et sepe obiectionibus latens ueritas abprobatur. Quod
enim obscurum est aut dubium conferendo cito per
cipitur. Multum prosunt in conlatione figurę. Res enī
quę minus per se aduertuntur. per comparationē rerū
facile capiuntur. Nam sepe sub specie alia spiritales causas
scripturę diuinę insinuant. & nisi per aliquam euiden
tem ostensionem uix apparent occulta legis mysteria.
Sicut instruere solet conlatio ita contentio destruit.
Haec enim relicto sensu ueritatis lites generat. & pugnan
do uerbis etiam in deo blasphemiam. Inde hereses & scis
ma quibus subuertitur fides. ueritas corrumpitur. scin
ditur caritas. Contentiosorum studium non pro uerita
te. sed pro appetitu laudis certat. Tantaq; est in his per
uersitas ut ueritati cedere nesciant. Itaq; rectam doc
trinam euacuare contendant. In disputatione fidelium.
cauenda est propositionum artificiosa subtilitas. quę calli
dis obiectationibus retia tendit. Ita enī uersutis assertio
nibus prauorum disputatio innodatur. ut recta esse simu
lent quę peruersa suadent. Lectio memorię auxilio eget.
Quod si fuerit naturaliter tardior. frequenti tamē medita
tione acuitur. ac legendi assiduitate colligitur. Sepe pro
lixa lectio longitudinis causa memoriam legentis ob
litterat. Quod si breuis sit submotoq; libro sententia retractetur
in animo. tunc sine labore legitur. & ea quę lecta sunt
recolendo memoria minime excidunt. Acceptabili
or est sensibus lectio tacita quam aperta. Amplius enim
intellectus instruitur. quando uox legentis quiescit. &
sub silentio lingua mouetur. Nam clare legendo corpus
lassatur. & uocis acumen obtunditur.

a Actiua uita: innocentia est XII. De contemplatione et actione
operum bonorum. Contemplatiua: speculatio supernorum.
Illa communis multorum est. Ista uero paucorum est.
Actiua uita: mundanis rebus bene utitur. Contemplatiua
uero: mundo renuntians. soli deo uiuere delectatur.
Qui prius in actiua uita proficit: ad contemplationem
bene conscendit. Merito enim in ista sustollitur: qui in
illa utilis inuenitur. Quicumque adhuc temporalem glo
riam. aut carnalem affectat concupiscentiam. a contem
platione prohibetur. ut positus in actualis uitę opera
tione purgetur. In ista enim prius per exercitium boni
operis cuncta exaurienda sunt uicia. ut in illa iam pura
mentis acie ad contemplandum deum quisque pertranseat.
Et licet conuersus statim ad contemplationem conscende
re cupiat: tamen cogitatione cogitur. ut prius in actiuę
uitę operatione uersetur. Exemplum enim actiuę uitę
de iacob sume. qui dum ad rachel hoc est ad uisum
principium destinaret quę contemplationem significat:
lia illi hoc est laboriosa uita subponitur. quę actiuam de
monstrat. Sicut sepultus ab omni terreno negocio priuatur.
ita et contemplatione uacans ab omni occupatione actu
ali auertitur. Et sicut ab actuali uita conscendentes in
contemplationis quiete sepeliuntur. ita ab actione seculi
recedentes. eos uita actiua in se quasi sepeliendo suscipit.
Ac per hoc uitę mundanę actiua uita. et uitę actiuę
contemplatiua sepulchrum est. Uiri sancti sicut a secreto
contemplationis egrediuntur ad publicum actionis: ita
rursus ab actionis manifesto ad secretum contemplationis
intimę reuertuntur. ut intus deum laudent ubi acceperunt
unde foris ad eius gloriam operantur. Sicut aquilę moris
est semper oculum in radium solis infigere. nec flectere nisi

eſcę ſolius obtentu. ita ſancti a contemplatione ad actualē
uitam interdum reflectuntur. Conſiderantes illa ſumma
ſic eſſe utilia. ut tamen iſta humilia ſint, paululum noſtrę
indigentię neceſſaria. In actiuę uitę genere. humana inten
tio perſeueranter intendit. In contemplatione autem ſe per
interualla reſumit. quia diuturnitate contemplandi laſ
ſatur. Uiſio animalium quę in ezechiele ibant & non re
uertebantur. pertinet ad uitę actiuę perſeuerantiam.
E t iterum ea animalia quę ibant & reuertebantur. ptinet ad
contemplatiuę uitę menſuram. In qua dum quiſq; inten
derit. ſua reuerberatus infirmitate reflectitur. Atq; ite
rum renouata intentione. ad id unde deſcenderat. Rurſus
erigitur. quod fieri in actiua uita non poteſt. De qua ſi quiſq;
reflectatur. uel ad modicum ſtatim uitiorum excipitur
luxu. Oculum dextrum ſcandalizantem quem euelli
dominus precepit. uitā contemplatiuā eē. Duo oculi in
facie. actiua uita & contemplatiua in homine. Qui igitur
per contemplationem docebit errorem. melius ſi euellit cō
templationis oculum. ſeruans ſibi unum uitę actualis obtu
tum. ut ſit utilius illi per ſimplicem actionem ire ad uitā.
quam per contemplationis errorem mitti in gehennam.
S epe mens ad ſūma ab imis erigitur. Et ſepe a ſūmis ad in
fima pondere carnis inclinata reflectitur. Multos deus
ex carnalibus ſua gracia uiſitat. & ad contemplationis faſ
tigium eleuat. Multosq; ad contemplationem iuſto iu
dicio deſerit. & lapſos internis operibus derelinquit.

E a quę seculi **XVI. De contēptorib; mundi.**
amatoribus cara ſunt. ſancti uelut aduerſa refugiunt.
Plusq; aduerſitatibus mundi gaudent. quam proſpe
ritatibus delectantur. Alienos eſſe a deo. quibus hoc ſecu
lum ad omne commodum prosperatur. Serui autē dei

cuncta huiuſ mundi contraria ſunt. ut dum iſta aduerſa
ſentiunt. ad cęleſte deſiderium ardentiuſ excitentur.
Magna apud deum refulget gracia. qui huic mundo cō
temptibiliſ fuerit. Nam reuera neceſſe eſt ut quē mun
duſ odit. diligatur a deo. Sanctoſ uiroſ in hoc ſeculo
peregrinoſ eſſe & hoſpiteſ. unde & reprehenditur petruſ
quod tabernaculum in monte fieri cogitauit. Quia ſciſ
in hoc mundo tabernaculum non eſt. quibuſ patria &
domuſ in celo eſt. Sancti uiri ideo contempnere cupi
unt mundum. & motum mentiſ ad ſuperna reuocare.
ut ibi ſeſe colligant unde fluxerunt. & inde ſubtrahant.
ubi diſperſi ſunt. Iuſti qui rebuſ honoribuſq; ac uitę blan
dimentiſ renunciant. proinde ſe ab omni terrena poſſeſ
ſione mortificant. ut deo ſoli uiuant. Ideoq; ſeculi huiuſ
blandiciaſ calcant. ut ualidioreſ ad uitam illam de huiuſ
uitę mortificatione conſurgant. Cuncta quippe tempora
lia quaſi herbę uirenteſ areſcunt. & tranſeunt. Ideo pro
ęterniſ rebuſ quę numquam areſcunt. recte iſta ſeruuſ
dei contempnit. quia in eiſ ſtabilitatem non aſpicit. Qui
poſt renuntiationem mundi ad ſupernam patriam ſciſ
deſideriiſ inhiat. ab hac terrena intentione quaſi quibuſdam
penniſ ſubleuatuſ erigitur. & in quo lapſuſ erat per gemi
tum conſpicit. & ubi peruenerit. cum gaudio magno in
tendit. Qui uero a contemplationiſ requie reflexuſ
in curiſ huiuſ ſeculi incidit. ſi ad memoriam ſui reuertatur.
protinuſ ingemiſcit. Quantumq; fuerint tranquilla quę
perdidit. & quam confuſa ſint in quibuſ cecidit. ex ipſa
ſui difficultate cognoſcit. Quid enim in hac uita labo
rioſiuſ quam terreniſ deſideriiſ ęſtuare. Aut quid hic ſe
curiuſ quam nichil appetere. Qui enim hunc mundū diligunt.
turbulentiſ huiuſ curiſ & ſollicitudinibuſ conturbantur.

Qui autem eum odiunt nec secuntur. interne quietis tran
quillitate fruentes. future pacis requiem quam illuc ex
pectant hic quodam modo habere iam inchoant.
Sancti uiri funditus se XIII. De seis qui a consortio seculi separant
seculo renuntiantes. ita huic mundo moriuntur.
ut soli deo uiuere delectentur. Quantoque ab huius se
culi conuersatione se subtrahunt. tanto interne mentis
acie presentiam dei et angelice societatis frequentiam
contemplantur. Malorum tam praua sunt opera ma
nifesta. ut hi qui supernam patriam desiderant. non so
lum mores eorum sed et consortia fugiant. Quidam
etiam corporaliter separari desiderant ab iniquis. ut in eo
rum non inuoluantur delictis. Nonnulli et si non corpo
raliter. spiritali tamen discessu ab eis intentione recedunt.
cuersatione. Qui et si communes sunt. discreti tamen sunt corde uel opere.
Et licet sepe in medio carnalium uitam deus protegat
electorum tamen satis rarum est ut quisquis inter seculi
uoluptates positus. a uitiis maneat illibatus. In quibus
et si non cito implicetur. aliquando tamen attrahitur.
Neque enim diu tutus esse potest qui periculo proximus est
uia sine offendiculo. Uita monachi sine cupiditate et ti
moris impedimento. Dum enim quisque a consortio mundi
abstrahitur. nec cupiditas eum obligat consentientem.
nec cruciat sentientem. Bonum est corporaliter remotum
esse a mundo. sed multo melius est uoluntate. utrumque
uero perfecte. Ille uero perfectus est qui huic seculo et
corpore et corde discretus est. Onager ut ait iob contemp
nit ciuitatem. et monachi communem secularium ciuium
conuersationem. Hi aduersa uite huius appetunt. prospera
contempnunt. Ut dum ab eis hec uita despicitur. futura
inueniatur. XIIII. De preceptis altioribus monachorum.

Alia sunt precepta que dantur fidelibus communem in hoc seculo uitam degentibus. atque alia seculo huic renuntiantibus. Illis enim dicitur ut sua omnia bene gerant. Istis: ut omnia sua derelinquant. Illi preceptis generalibus adstringuntur. isti precepta generalia perfectius uiuendo transcendunt. Ad perfectum non sufficit. nisi abnegatis omnibus suis. etiam se ipsum quisque abneget. Sed quid est se ipsum abnegare. nisi uoluntatibus propriis renuntiare: Ut qui superbus erat sit humilis. Qui iracundus est. esse studeat mansuetus. Nam si ita quisque renunciet quibus possidet omnibus. ut suis non renunciet moribus: non est christi discipulus. Qui enim renunciat rebus suis. sua abnegat. Qui uero renunciat moribus prauis: semet ipsum scilicet abnegat. Unde et dominus. Qui uult inquit post me uenire: abneget semet ipsum. XIIII. De tepore monachorum.

Qui non rigida intentione monachi professionem sectantur. quanto superni amoris propositum dissolute appetunt: tanto pernicius ad mundi amorem denuo reducuntur. Nam professio non perfecta: presentis uite repetit desideria. In quibus et si nondum se alliget opere. iam tamen alligat cogitationis amore. Longe quippe a deo est animus. cui hec adhuc uita dulcis est. Iste enim quid de supernis appetat: quid de infimis fugiat nescit. Nam sicut scriptum est. Qui apponit scientiam. apponit dolorem. Quantum enim quisque potuerit superna scire que appetat. tanto de infimis acrius quibus inheret: dolere debet. Propter hoc enim et iacobus apostolus dicit. Miseri estote. lugete et plorate. Risus uester in luctum conuertatur. et gaudium in merorem. Hinc etiam dominus. Beati qui lugent. quoniam ipsi consolabuntur. Et rursum. Ue uobis qui ridetis nunc. quoniam flebitis. Qui ad hoc conuer

sione scitatis ptendit ut alius quandoq; pete desideret. Iste
nō discipulus xpi. sed prauitatis sectator existit. quia nō
p dō. sed p sctī honore portare studet crucis xpi laborē.

Summa monachi uirtus humilitas. XX. De humilitate monachi. ut ope
summū uiciū eius supbia ē. Tūc aūt se monachū qisq;
iudicet. quando se minimū existimauerit. etiā cū maiora
uirtutū opa gesserit. Qui mundū desert & tam uirtutes p
ceptorū sine cordis humilitate secunt. isti quasi de excelso
grauius corruunt. qa deterius p uirtutū elationē deici
untur. quā p uicia plabi potuerunt. Omis dei seruus
de suis meritis nō debet attolli. dū posse uideat. ex infe
rioribus sibi platiores alios fieri. Nouerit aūt omis scs.
alterius se nō pponere scitati. Semp conscientia serui dei.
humilis esse debet & tristis. Scilicet ut p humilitatem
n supbiat. & p utilē merorē cor ad lasciuiā n dissoluat.
Dei seruus dū aliqd bonū opus agit. utrū ei ad boni re
munerationē ptineat qd facit. incertus ē. Ne forte dis
cussione celestis iudicis reus pensetur. & in his quę dī st
negligens. aut supbus aliq modo opator inueniatur.
Ideoq; p hoc ipso tristis merensq; efficitur. atq; indesinent
turbatur. Reminiscens pculdubio scriptū esse. Maledic
tus qui facit opus dn̄i negligent. Nā ueraciт ccdempnam.
si p torporē ea quę bona sūt agimus. Dī seruū sine int
missione. legere. orare oportet. & opari. ne forte mtem
otio deditā. sps fornicationis subripiat. Cedit enī labori.
uoluptas. Animū aūt uacantē. cito pocupat. Contuere
salomonē p otiū multis fornicationibus inuolutū. et
p fornicationis uitia. usq; ydolatriā lapsū. XXI. De

Hi qi p dī amore. monachis qui curis sclī occupant.
sclo renūtiāt. & tam curis rerū familiariū implicant.
quanto se rerū studiis occupāt. tanto diuinę se subtrahūt

caritati. Q̄ simul & terrenis parere curis. & diuinis exer
cere curat. utrūq; cōplecti simul n̄ ualet. Nā duas cu
ras parit̄ inee pectori humano ~~non posse~~. & duob' seruientē
dn̄is. uni placere difficile est. Nisi prius a secretioribus
cordis expellat̄ importuna sc̄larium multitudo curarum.
anima que intrinsecus iacet. nequaquā resurgit. Nam
dū se p innumeras sc̄li cogitationes aspargit. ad c̄sidera
tionē sui se nullatenus colligit. Arguitur eorū tepor q̄ deo
uacare uolentes. & mundo renūtiant. & curas ppas nō
aspnantur. Sed dū ppinquorū utilitates pcurant. a dei
amore se separant. Uir spūalis ita pdesse debet sue pro
pinquitati. ut dū illis grām carnis pstare studet. ipse
a spāli pposito n̄ declinet. Multi enī monachorū amore
parentū n̄ solū t̄renis curis. sed etiā forensibus iurgiis in
uoluti sunt. & p suorū tp̄ali salute. suas animas pdider̄.
Int̄dū ordinata discretio ē. dū negat̄ parenti qd̄ p̄stat̄
extraneo. Ut noueris n̄ pietatis phibere officiū. sed ne
gare carnalitatis affectū. Parentib' enī carnalit̄ p̄statur.
qd̄ extraneis pie impenditur. Sic n̄rā n̄ odienda ē anima
sed eius carnales odio debemus affectus habere. Ita nec
parentes odio a nob habendi sī. sed eorū impedim̄ta que
nos ab itinere recto p̄pediūt. dū tam̄ dn̄s ita p̄cepit nob
parentes odire. sicut & animas n̄ras. figurā scōrū uirorū
renūtiantiū sclō. uaccas designare allophilorū archā
dī gestantes. Nam sic ille pignorū affectib' a recto itine
re minime digresse sī. ita & uir mundo renuntians.
parentele optentu. n̄ debet a bo no p̄pediri pposito. XXII.

De his qui mundi amore p̄pediunt̄.

Multi cupiunt conuolare ad grām dī. sed timent carere oblec
tamentis mūdi. Puocat quidem eos amor xp̄i. sed reuo
cat cupiditas scl̄i. Qui pinde obliuiscunt̄ uoti. q̄ capi

untur illecebris uanitatis. Quecumque mens procellis mundi
huius inuolueris lignum conscende crucis. ut a mari idest tempes
tate huius seculi libereris. Nam a nullus te a lacu mortis huma
ne saluabit. nisi xpistus eruerit. Qui seculo renuntiare disposuit.
transgressionis reatu astringitur. si uotum mutauerit. Atro
citer enim in discussione diuini iudicii arguendi sunt. qui quod pro
fessione spoponderat. implere contempserunt. Mirabiliter comparatur.
similitudo a uoluptatibus mundi conati redire ad deum. reti
nentibus eum cupiditatibus seculi. ei qui dormitans exurgere conatur.
& sopore somnii deprimitur. Ille enim ad bonum nouit redire.
& uoluptatum fascibus non sinitur. Iste melius elegit uigilare. sed
soporis torpore tenetur. A bono intus lapsos. supra carbones
frigidos fieri nigriores. quia per torporem mentis. ab igne caritatis
diuine extincti sunt. & per mundi appetitum luce superne illuminatio
nis priuati. nigredine peccatorum fuscantur. Quidam intentionem bo
ne operationis metu extingunt inopie. nec permittuntur infirma
mente desiderata perficere. Et cum indigere in mundo metuunt. a
gloria superna semet ipsos absciduut. Multis consiliorum argumentis insi
diatur diabolus in acquirendo plurima. qui in paucis & modicis
deo uouerat esse contenti. Opponit enim in eorum mentes futura filiorum
egestates. persuadet habere plura. unde sibi egenisque sufficiant.
quatinus his blandimentis intentionem bone deuotionis subuer
tat. atque in terrenis lucris deceptam mentem reducat. Multis argumen
tis insidiatur diabolus eis qui renuntiat seculo. ut eum se itum amori
substernat. Grauius autem illos in concupiscentiis seculi ferit. quos post renun
tiationem ad mundi amorem reduxerit. Et maxime per cenodo
xiam subicit sibi diabolus monachum. ut per quem seculi amorem re
tinere non potuit. ab humilitatis culmine subtrahat. & per su
perbie tumorem sibi subditum faciat. Diuinus seruus semper fallentis dia
boli preuidere debet insidias. & magis in bonis opibus cordis debet ad
hibere cautelam. ne per uanam gloriam perdat semet ipsum ac pereat. cunctaque

bona amittat. quę recte agendo optinuerat. XXIII. De iactantia.

Tam in factis quā in dictis cauendā ē̄ iactantiā. fiendū
tam sibi quęque magis quā dō placere. & laudē ab hoīb;
coparare. Uanꝰ & erroris ē animus plenꝰ famā appetere & ad
capiendā t̃renā laudē studiū dare. Circūspice temetipsū
hō nichilq; t' arroges quę in te sit p̃t peccatū. Nō declinat
ad dextā. q̄ n̄ sibi sed dō tribuit bona q̄ agit. Neq; ad sinistrā
se uertit. q̄ de diuina indulgentia peccandi licentiā n̄ psu
mit. hoc ē qd̄ ppħa ait. Haec uia ambulate in ea. neq; ad
declinantes. dextā. neq; ad sinistrā. Uerū ē qd̄ nām expetat delectari in
laudibus. sed tn̄ recte si in dō n̄ in se q̄sq; laudet̃. Sic scptū ē.
In dō laudabit̃ anima mea. Sepe uanā glām ctēpnēdo. in
aliud genꝰ elationis incidit̃. dū in se q̄sq; glat̃. p eo qd̄ ctēpnat
ab hoīb; laudē. Q̄b; dā ēcessū ē tantum bene agere. & fruc
tū boni opis n̄ habe quę ipsi sibi auferꝰ p studiū humanę
iactantię. Sēp suas aspiciāt feditates q̄ uanę glę fauores dili
gūt. & pdidisse bonū opꝰ doleāt qd̄ p humanā sustētationē
fecer̃. Amator uanę glę. uñ possit sēp laudari. agere n̄ q̄escit.
& subinde illi uires uanitatis prauis appetitꝰ auget. Boni o
pis inchoatio. n̄ debet palā citius ad hoīū cognitionē uenire.
ne dū boni inchoatio humanis oculis reserat̃. a uirtute pfectiōis
manescat ceptio scitati'. Ante enī maturitati tēpꝰ. messes florētes
cito peūt. germinaq; inutilia fiūt. Uirtutes scōrū postītatiōis
appetitū. dnīo demonū inmūdorū subiciunt̃. Sic ezechias
rex q̄ diuitias suas chaldeis p iactantiā pdidit. & ppt̃ea pitās
p pphā audiret. Ut significaret dī seruū uirtutes suas dū uanę
glę studio pdiderit pdere. & stati demones suorū opū dnōs
facit. ere Sic ille postītatione chaldeos rerū suarū dnōs fecit.
Optima ē illa discretio. ut & nota sit opa nr̄a ad dī augendam
glām. & occulta p elatione uitanda humana. Ille aūt debet
publicare bonū qd̄ agit. q̄ pfecta humilitate fūdat̃. nulla iam

elatione contingit. Nam is qui se intelligit adhuc amore laudis
pulsari: facta bona in occulto agat. ne forte quod egerit perdat.
In mundum uiri sancti dum cupiunt fundit9 suam mutabilitatem corrigere.
aliquando tumore tanguntur elationis suę ex ci actione iustitię.
sed ab huius subreptionis malo. humilitatis conpunctione pur
gantur.
Viri sancti nonnumquam quosdam de se au
dientes instruunt. & tamen in his alta se consideratione custodi
unt. Ne dum alios a terrena intentione erigunt. ipsi internę lau
dis appetitu demergantur. Quidam per incautam uirtutum iac
tantiam relabuntur ad uitia. Et quidam dum uitiorum impulsu frequenter plan
gunt. de ipsa infirmitate ualidius per humilitatem conualescunt.
Plerumque utile est arrogantibus deseri a deo. quatinus suę infirmi
tatis conscii. ad humilitatem redeant. ut humiles per casum
existant. Nonnulli falsa opinione arrogantię. se esse perfectos
existimant. dum non sint. qui obortis temptationibus innotescunt.
Tanto quisque fit ueritati uicinior. quanto esse longius ab ea fu
erit arbitratus. Hoc enim humilitatis est que deo hominem
iungit. Ceterum iactantia oculos quibus deus uideri potest claudit.
Sicut solis radius ... ad alta euerberatur. ... dum conspicit acies oculi.
sic & qui inmoderate altiora se scrutatur: ab intentione ue
ri obtunditur. Sicut aquila ex alto ad escas collabitur. sic homo
de alto bonę conuersationis per carnalem appetitum ad inferiora de
mergitur.

XXIIII de hipocrisi.

Ypocrita: uerba
sanctorum habet. uitam non habet. Et quos per sermonem doctrinę ge
nuerit. non fouet exemplis sed deserit. Quia quos uerbo ędificat.
uita & moribus destruit. Ypocritę simulatores dicuntur. qui iusti
non esse querunt. sed tantum uideri cupiunt. hi mala agunt. & bona
profitentur. Propter ostentationem quippe boni apparent. per actionem
uero mali existunt. Omnia possunt a simplicibus perpetrari uitia.
simulatio uero & ypocrisis non committuntur nisi a male astutis. per
calliditatem ualentibus uitia sub specie uirtutum celare. & non

uerā ſcitatē obicere. Sci ñ ſolū glām ſupra modū ſuā omīno
ñ appetiūt. ſed etiā hoc ipſū refugiūt. qđ ēē meruerunt.
Ypocritę aūt malicię ſuę occulta tegentes ante oculoꝰ hoīū.
quadā innocentię ſcitate ſe ueſtiūt. ut uenerent̄. Quibꝰ
bene diuina uoce dicit̄. Ue uobꝰ ypocritę q̄a ſimiles facti
eſtis ſepulcrīs dealbatis. quę foris q̄dem apparent hoībꝰ ſpeci
oſa. intus ū plena ſt̄ oſſibꝰ mortuorū. Ita & uos foris q̄dē ap
paretis hoībꝰ iuſti. intꝰ ū pleni eſtis auaricia & iniq̄tate.
Dupplicit̄ dāpnant̄ ypocritę. ſiue p̄ occultā iniq̄tate. ſiue
p̄ aptā ſimulatione. Ex illo eni cōdēpnant̄ q̄a iniq̄ ſūt.
Ex iſto. q̄a oſtendt̄ qđ ñ ſt̄. Nō ſēp latent ypocritę. Nā ſi in
p̄ncipio ſui q̄dā ñ pateāt. p̄uſ tam̄ q̄ia uita eorū finiat̄.
q̄ia ſimulate uixerīt deteguntur. Omē eni ſincerū p̄manet;
nā quę ſimulata ſt̄. diuturna ēē ñ poſſt̄. Nō eorū deſperā
da ē ſalus q̄ adhuc aliq̄ t̄rena ſapiūt. dū poſſit & in ocul
tis agere unde iuſtificent̄. Hi eni meliores ſt̄ ypocritis.
eo qđ mali ſt̄ in apto. & in occulto boni. Ypocritę ū in ocul
to mali ſt̄. & boni ſe palā oſtendūt. Ypocritā iuſtus argue
re p̄hibet̄. ne detior caſtigatus exiſtat. Dicente ſalomone.
Noli arguere deriſorē ne oderit te. XXU. De inuidia

Liuor alieni boni ſuū punit auctorē. Nā unde bonuſ
p̄ficit. inde inuidioſus ētabeſcit. Hoīes praue uiuentes
ſic de bonorū lapſibꝰ gratulant̄. ita de eorū rectis factis
bonaq; p̄ſeuerantia ēfundunt̄. Inuidus mēbrū ē diaboli.
Cuius inuidia mors introiuit in orbē t̄rarū. ſic & ſupbus
m̄brū ē diaboli. de q̄ ſcp̄tū ē. Omē ſublime uidet. & ipſe ē
rex ſup om̄s filios ſupbię. Nulla ē uirtus quę ñ habeat
ētrariū inuidię malū. Sola miſeria caret inuidia. q̄a nemo
inuidet miſero. Cui reuera nō liuor obicit̄. ſed ſola mīa
adhibet̄. Multi & bonos imitari nolūt. & de bonorū p̄fectibꝰ
inuidię liuore tabeſcunt. Quo fit ut nec illi corrigant̄ a

malo suo. sed p inuidentiā deteriorent᷑. & bonos a recto
studio quantū in ipsis ē si potuerit deprauare conant᷑.
Quando malos boni pficere uidēt n̄ scandaliȝant᷑. sed quē
sit finē habituri maxime cogitent. Hoc om̄s inuidus alie
nis uirtutib' pstet. qđ beato iob sathan pstitit. Nam dū
emulat᷑ psp̄itatib': cōmouit aduers_a . Sed unde eū
credidit diabolus posse psternere: inde eius aucta sunt
merita. atq; inde claruerūt pbabiliora patientię docu
m̄ta. Ita req̄r᷑ inuidi a ditū malę famę p quā bonorū
uitā maculent. sic querebāt ostiū sodomitę quo domū
loth nocituri introirent. Illi ū cecitate erroris parietes
uidebāt ostiū n̄ inueniebāt. Nō alit᷑ inuidi uiuendo
uelut pariete uirtutes dissimulāt. uitia ū q̄r᷑ per quę
eorū conscientiam urant. XXII. De simulatione.

Fraudulentię gen' in modū pharetrę subtilit᷑ insidia
rū sagittas celat. ut falsā faciat securitatē. decipiatq;
eum callide cōtra quē molit᷑ occulte. Cauendus ē inimi
cus q̄ manifestus ē. sed magis ille q̄ uideri n̄ potest. facile
enī uincim' quē uidem'. Quē aūt n̄ uidem': difficile a no
bis expellim'. Raro nocet᷑ hō ab extraneis. si sui quę
~~n̄ uidēt~~ eū n̄ ledāt. Magis enī insidiis nr̄orū quā aliorū
pclitam̄. latent sepe uenena circūlita melle uerborū. &
tā diu deceptor bonitatē simulat: q̄usq; fallendo decipi

Non hō sed uitia odio habenda. XXIII. De odio (at.
sīt. Flebilit᷑ aūt deplorandi sīt q̄ odio in frē tabescunt.
& contra alios pnitiosū animę dolū seruāt. A regno enī
dī se separāt. q̄ semet ipsos a caritate dissotiāt. Sic mat᷑ ec
clesia praue ab oīb' hereticis pmit᷑. sed tam̄ eos ad se ueni
entes benigna caritate āplectit᷑. Ita & singuli nr̄m q̄scūq;
inimicos sustinem'. reuertentes matna imitatione āplecti
stati debem'. Cito ē ignoscendū cuiquā dū ueniā postulat.

Nõ enĩ peccata posse dimitti ei. q̃ in se peccanti debita nõ
dimittit. formã enĩ indulgentię nobis ds̃ ex merito cõditi
onis nrę̃ imposuit. dũ ita orare nos pcepit. Dimitte nobis
debita nr̃a. sic̃ & nos dimittim̃ debitorib; nr̃is. Justũ enĩ est
dĩ iudiciũ. Tantũ q̃ppe peccatori a se indulgeri ostendit.
quantũ alterutro unusq̃sq; in se offenso indulgeat. Qui
dã de suis fidentes meritis. pigre in se delinquentibus
ueniã pstant. sed nichil pficit ẽẽ inlibatũ a culpa q̃ ñ ẽ
parat̃ ad ueniã. Dũ potius hęc magna sit culpa quando
tardius relaxãt̃ fratna delicta. Qui fratrẽ sibi tardius
recc̃iliat. dñm sibi tardius placat. Frustra enĩ sibi ppiciũ
dñm querit. qui cito placari in pximũ negligit. XXIIII.

Duo st̃ erga dilectionẽ pximi c̃seruãda. De dilectione
unũ ne malũ q̃s inferat. alterũ. ut bonũ impẽdat.
primũ ut caueat ledere. sequentẽ ut discat pr̃are. Ami
cicia ẽ animorũ societas. hęc q̃ppe a duob; incipit. Nã
min̄ quã int̃ duos ẽẽ dilectio ñ potẽ. Antiq̃ dixer̃. de so
cietate duorũ. Unã ẽẽ animã in duo corpora. ppt̃ uim
scilic& amoris. Sic̃ in actib; apl̃orũ legim̃. Erat illis cor
unũ. & anima una. Nõ q̃a multa corpora unã habeãt
animã. sed q̃a uinculo & igne caritatis c̃iũcti. unũ
om̃s generalit̃ sine dissensione sapiebãt. Amicitia &
pspas res dulciores facit. & aduersas comunicãt tẽpat.
leuioresq; reddit. q̃a dũ in tribulatione amici c̃solatio
adiungit̃. nec frangit̃ anim̃. nec cadere patit̃. Tunc
u̇ amicus amat̃ si ñ p se sed p dõ amat̃. Qui u̇ p se a
micũ diligit. insipient̃ eũ amplectit̃. Multũ in t̃ra
dimersus ẽ. q̃ carnalit̃ hominẽ moriturũ plus di
ligit quã oportet. Q̃ enĩ intẽpant̃ amicũ amat.
p se magis illũ ñ p dõ amat. Quantũ g̃ bonũ ẽ qui
p dõ fr̃em diligit. tanto pnitiosũ q̃ eũ p seipso ãplectit̃.

Pleruq; diligit in alio homo qd odit in se. ut pote in infan
tib9. Amam9 eni quanda ignauia. & tam odim9. qa ignaui ee
nolum9. Sic lapides. equos. & cetera q licet diligam9. sed tamen
nolum9 hoc ee etia si possumus. XXVIIII. De fictis amicis.

Cito p aduersa fraudulent9 patet amicus. Na in psperitate.
incerta e amicicia. nec scit utru psona an felicitas dili
gatur. Sepe p simulatione amicicia colit. ut q n potuit apte
decipe. decipiat fraudulent. Tuc qsq; magis fit pietati. iusti
tieq; diuine ctrarius. qn despicit amicu aliqua aduersita
te pcussu. Quia in re & sibi occasione mercedis tollit. & erga
pcussione pximi crudelis existit. Veluti actu e int lazaru
ulcerosu & diuite supbu. P aduersa g & psp a cpbat. si utiq; uere dili
gat ds & pxim9. Quia du aduersa pcedut. amicus fraudu
lentus detegit. statiq; despicit que se diligere simulauit.
Amicitia certa nulla ui excludit. nullo tpre abolet. Ubicuq;
eni se uerterit tep9. illa firma e. Rari st q usq; in fine exstat
cari. Na multos a caritate aut aduersitas teporis. aut cten
tio quelibet actionis auertit. Sepe & p honore quoruda
mutant & mores. Et quos ante cglutinatos caritate habuer.
postqua ad culm honoris uener. amicos habe despiciunt. XXX

Int ueros. amicitia ex beniuolentia De amicitia ex munere orta.
orit. Int fictos beneficio adiugit. No st fideles in amicitia. qs
mun9 n gra copulat. Na cito deser nisi sep accepint. Dilectio eni
que munere glutinat. eode suspenso dissoluit. Illa uera est
amicitia que nichil querit ex reb9 amici. nisi sola beniuolentia.
Scilicet ut gratis amet amante. Pleruq; amicitia ex necessita
te ul indigentia nascit. ut sit p quie qsq; qd desiderat cseqt.
Ille aut ueracit querit. q nichil egendo ea appetit. Na illa
ex inopia breuis e & fucata. ista pura atq; ppetua. XXXI. De

Amicitia in reb9 tantu bonis habenda e. Na q ea malor cordia
in malo utunt. n sibi amici sed inimici existunt. Concordia

malorū. cōtraria ē bonorū. Et sic optandū ē ut boni pacē ha
beāt inuicē. sic optandū ē ut mali inuicē sīt discordes. Unani
mitatē quippe malorū bonorū ē cōtrariā. Paulus apl's adprobat
qui malos cōtra se diuidit. quos in nece suā cōcordasse cōspexit. Inde
& in lege. mare rubrū. hoc ē malorū hoīū cōcordia diuidit.
ut electorū uia tendens ad beatitudinē n̄ impediat. Impedit
aūt it bonorū. si mare hoc ē unitas n̄ diuidit iniquorū. XXXII.

N Non debet uitia aliena corrigere. qui adhuc **De correptione fratrū.**
uitiorū cōtagionib' seruit. Improbū ē enī arguere quēquā
in alio qd' adhuc rephendit in semet ipso. Qui ueracit uult frm̄
corrigere ac sanare infirmitatē. talē se pstare frī nē utilitati stu
deat. ut eū quē corripe cupit. humili corde āmoneat. Et hoc
faciens ex cōpassione quasi cōmunis piculi. ne forte & ipse subiciat
tēptationi. Sic uiri spāles alieni peccati emdationē expectāt. ita
prui delinquentib' deridendo insultāt. Et quantū in ipsis ē. eos
insanabiles putāt. Nec declināt cor ad cōpatiendi miam. sed su
pbientes detestant. atq; blasphemāt. Nonnūquā accidit ut int
amicos redargutionis enutrita discordia. maiorē postea cari
tatē parturiat. ut pote cū corrigant ea quę displicere in amico
uident. Et hoc quidem pmū n̄ sine quadā ęmulatione ammonit'
suscipit. sed correpť postmodū grās agit. At cōtra multi. p parua
lesione ui caritatis rescindunt. Et ab amore dilectionis sese p
hennit retrahūt. Pleriq; correptionē suā officiū caritatis existi
mant. Pleriq; u hoc ipsū qd ex caritate corripiunt. ad iniurię cō
tumeliā trahūt. Unde & euenit ut ex eo deteriores efficiant. quo
emdare obediendo potuer. Salubrit accipiūt iusti. quotiens de
suis excessib' arguunt. Supflua aūt ē humilitas eorū qui se gessisse
accusāt quod n̄ admiser. Qui u sine arrogantia bona facta sua pnūciat.
pculdubio nequaquā peccat. Est quorūdā excusatio puersorū. qui
dū p suis facinorib' arguunt. uerba iustorū p censura declinā
da abiciūt. seruantes se diuino iudicio quo puniendi sit durius.

N de s̄r sua humilit[...]

dū tēporalit' ɔtēpnūt ab hoib' se iudicari. Jniq̄s molesta ē ueritas. & amara disciplina iustitię. Nec delectant nisi placētia, ꝓp̄ę inbecillitati 7 in iustitię. fecūdi mēdacio. steriles ueritate. Ceci ad ɔtuendā lucē. & oculati ad tenebrarū aspiciendū errorē. Corda reꝓborū lubrica sᷓt ad male ɔsentiendū & fluxa. Ad bene ɔsentiendū durissima. Pbat salomon & iusti emdationē correptio. & stulti obstinationē āmonitio dicēs. Doce iustū. & festinabit accipe. De stulto aūt ait. Q̄ erudit derisorē: ipse sibi facit iniuriā. Nonnulloᵒ et ꝑuitati hoiēs. q̄ dū ipsi a malo corrigi negligūt. correptorū falsa criminatione detractāt. & ad sui sceleris solatiū usurpāt. siue falso cōperit q̄d ad infamiā bonorū obiciāt. Sic ē illud ex salomone. Bona in malū ɔūtit impius. & electis imponit maculā. Ue aūt illi q̄ & suā renuit uitam corrigere. & bonorū n̄ [scitati] desinit detrahere. Pleriq; mali similes sibi in malū defendūt. & patrocinio suo prauos ɔtra correptionē bonorū suscipiūt. ne unde displicēt emdent. Adicientes in se aliena delicta. ut n̄ tantū de suis malis. sed etiā de aliorū facinorib' puniant. quorū peccata defendit. XXXIII. De ꝑpo

Uir ecclasticus. & crucifigi mūdo ꝑ mortificationē sitis eccli propę carnis debet. & dispēsationē ecclastici ordinis. si ex dei uolūtate ꝑuenerit. Nolens q̄dem. sed humilis gubnāda suscipiat. Multis inficit sathanas fraudib' eos q̄ & uitę & sens' utilitate pliantes pēe & ꝓdesse aliis nolūt. Et dū eis regimē animarū imponit. renuūt. ɔsultius arbitrantes otiosā uitā degere. quā lucris animarū īsistere. Q̄d tam decepti agunt ꝑ argumtū diaboli fallentis eos ꝑ speciē boni. ut dū illos a pastorali officio retrahit. nequaquā ꝓficiāt q̄ eorū uerbis atq; exēplis instrui potant. Sci uiri nequaquā occupationū sclariū curas appetūt. sed occulto ordine sup impositas gemūt. Et quāuis illas ꝑ meliore intentionē fugiāt: tam ꝑ subditā mtē portant. Quas q̄dem sūmope si liceat uitare festināt. Sed timētes occultā

diſpēſatione dī ſuſcipiūt qđ fugiūt. exercent qđ uitare noſcunt. Intrant enī ad cor. & ibi c̄ſulunt qd uelit occulta uolūtaſ dī. ſeſeq; ſubditoſ debere ee ſūmiſ ordinationib; cognoſcenteſ. humiliāt ceruicē cordiſ iugo diuinę diſpēſationiſ.

Non ſī pmouendi ad regim̄ ecclę. XXXIIII. De indigniſ ppoſitiſ.

Q adhuc uitiiſ ſubiacent. hic ē qđ pceptū ē dd. ñ ędificare uiſibile tēplū. qa ſanguinū uir belli freqntia eēt. qua figura illi ſpālit āmonent. q adhuc corruptioni ſt deditī. ne tēplū ędificet. hoc ē eccłām docere pſumāt. Nō debet honoriſ ducatū accipe. q neſcit ſubiectoſ tramite uitę melioriſ pire. Neq; enī qſq; ad hoc pficit ut ſubditorū culpaſ corrigat. & ipſe uitiiſ ſeruiat. Qui regim̄ ſacerdotii c̄tepnit appetere. ante in ſe diſcutiat ſi uita honoriſ ſit c̄grua. qđ ſi ñ diſcrepat humilit ad id qđ uocat accedat. Reatū qppe culpę geminat. ſicqſq; cū culpa ad ſacerdotale culm̄ aſpirat. tanto qſq; caſu maioriſ ē criminiſ. qnto pluſ quā caderet maioriſ erat uirtutiſ. Precedentiū nāq; magnitudo uirtutū. creſcit ad cumulū ſeqntiū delictorū. Pleriq; ſacerdoteſ ſuę magiſ utilitatiſ cauſa. quā gregiſ pet deſiderāt. Nec ut pſit pſuleſ fieri cupiūt. ſed ut magiſ diuiteſ fiāt & honorent. Suſcipiūt enī ſublimitatiſ culm̄. ñ p paſtorali regimine. ſed p ſoliuſ honoriſ ābitione. atq; abiecto ope dignitatiſ. ſolam noīſ appetiūt dignitatē. Dū mali ſacdoteſ dō ignorante ñ fiāt. tam ignorant a dō. Ipſo p pphām teſtante. Principeſ extiter. ſed ñ cognoui. Sed hic neſcire dī repbare ē. Nā dſ oīa nouit.

XXXU. De indoctiſ ppoſitiſ.

Sic iniq & peccatoreſ miniſteriū ſacdotale aſſeq phibent. ita & indocti & ipiti a tali officio retrahunt. Illi enī exeplīſ ſui uitā bonorū corrūpūt. iſti ſua ignauia iniqſ corrigere neſciūt. Quom enī docere poter qđ ñ didicer. deſinat locū docendi ſuſcipe. q neſcit docere. Ignorantia qppe pſulū. uitę ñ c̄gruit ſubiectorū. Cecū

eni si ceco ducatū pbeat: ābo in foueā cadt. Sacerdotes indoc
tos ꝑ ysaiā, pphām dn̄s impbat. Ipsi inqt pastores ignorauer̄ intel
ligentiā. Et iterū. Speculatores ceci om̄s. id ē. epi (iperiti). nesciēr inqt uni
uersi. canes muti n̄ ualentes latrare. hoc ē plebes cōmissas non
ualentes resistendo malis. ꝑ uerbū doctrinę defendere. XXXVI.

Tam uita quā doctrina clarere De doctrina et exēplis ꝑpositorum.
debet ęcclasticus doctor. Nā doctrina sine uita: arroganter red
dit. Uita sine doctrina: inutilē facit. Sacerdotis pdicatio: opib'
cfirmāda ē. Ita ut qd docet uerbo: instruat exēplo. Uera ē eni
illa doctrina quā uiuendi seqr forma. Nā nichil turpius ē quā si bo
nū qd qsq; pdicat. explere opꝫ negligat. Tunc eni pdicatio uti
lit pfert: qn efficacit adimplet. Unusqsq; doctor. & bonę ac
tionis. & bonę pdicationis habē debet studiū. Nā alterū sine altero:
n̄ facit pfectū sed inpfectū. Sed pcedat iustus bene agere. ut
seqnt bene possit docere. Sic in nūmisma metallū. & figura.
& pondus inqrit: ita in omī doctore ęcclastico. qd seqt. qd do
ceat. qm uiuat. ꝑ qualitatē g metalli doctrina. ꝑ figura. simili
tudo patrū. ꝑ pondus. humilitas designat. Qui uero ab his trib' dis
crepauerit. n̄ metallū sed tra erit. XXXVII. De his q bene docēt

Infidū doctoris uicio. etiā ipsa uera doctrina uilescit; & male uiuūt.
& q n̄ uiuit sic docet. ipsā quā pdicat ueritatē ctēptibilē facit.
Arcus puersus ē lingua magistrorū docentiū bene. & uiuentiū
male. Et ideo qsi ex puerso arcu sagittā emittūt. dū suā prauā
uitā, ppę lingue ictu cfodiūt. Qui bene docet & male uiuit.
tāquā æs aut cymbalū sonū facit aliis. ipse tam sibi manet insen
sualis. q bene docet & male uiuit. Qd docet bene uiuentib'
pficit. Qd uero male uiuit. se ipsū occidit. Sic & sacerdos quasi
digne se agit. ut sacerdotē decet. ministeriū eius & ipsi & aliis
utile ē. Indigne aūt uiuens. aliis qdem utilis ē loqndo. se aūt
inficit praue uiuendo. Ac ꝑ hoc qd in illo mortuū ē, ppū eius. qd uero
uiuit in eo. id ē sacrū ministeriū alienū ē; q bene docet

& male uiuit. uidet̄ ut cereus q̄ aliis uidet̄ bonā lucē p̄stare.
se u° in malis suis c̄sumere atq; extinguere. Q̄ bene docet & male
uiuit. uidet̄ bonū malo c̄iūgere. lucē tenebris p̄miscere. ueri
tatē m̄dacio mutare. XXXUIII. De exēplis p̄uoꝝ sacerdotū·

Sepe p̄ q°s iustitia docet̄. p̄ ipsos peccati morb' increpit. &
mors ad plebes p̄transit. Scilicet uel dū mala docēt. uł
dū faciūt praua. Plerīq; sacerdotes & clerici praue uiuētes. st̄
forma c̄tis in malū uiuentib;. q̄ in bonū exēplū ēē debuerunt.
hi enī q°scūq; exēplo male c̄uersatiōis sue p̄dt̄. de illis rationem
sine dubio reddituri st̄. Ex carnaliū p̄positorū exēplo. plerūq;
fit uita dētior subditorū. Et plebis merito fiūt tales sacerdotes.
q̄ exēplo dētiores p̄p̄lm destruāt. n̄ edificēt. Ex merito enī plebis
n̄nūquā ep̄i deprauant̄. quatin' p̄cliuius corruāt q̄ secūt̄. Capite
languente. c̄tā corporis m̄bra inficiūt̄. Un̄ & sc̄ptū ē. Om̄e cap̄
languidū & om̄e cor merens. a planta pedis usq; ad uerticē n̄
ē in eo sanitas. ~~Om̄e~~ enī caput languidū. doctor ē agens pecca
tū. cuius malū ad corp' p̄uenit. dū eo uł peccante uł praue do
cente pestifer langor ad plebes subditas transit. dētiores st̄. qui
siue doctrinis seu exēplis uitā moresq; bonorū corrūpūt. hisq;
substantias aliorū p̄diaq; diripiūt. hi enī ea que extra nos. sed
tam̄ n̄rā st̄ aufer̄. Corruptores u° morū p̄p̄e nos ipsos decipiūt. Q̄m
diuitię boni. mores eorū st̄. Multū g° distāt dāpna morū. a dāpnis
rerū tp̄aliū. dū ista extra nos st̄. mores u° in nob. XXXUIIII.

Prouidētia plerūq; diuini c̄silii De p̄positis carnalib;·
ordinant̄ p̄positi. mūdana & extiora sectantes. Ut dū tp̄alib'
reb; se totos impendūt. sp̄ales seuiore uitā c̄teplatiōis exerceāt.
Q̄ā dura ē q̄ete uiuere uolētū sarcina curarū episcopaliū.
P̄uidet sepe d̄s curis deditos sc̄larib'. ad susceptionē regiminis.
Ut dū hi extiora sine tedio p̄curāt. sp̄ales reb' intiorib' sine im
pedim̄to rerū t̄renarū deseruiāt. Di g° ordinationem accusāt. a quo
instituunt̄. q̄ ep̄os c̄depnāt. dū min' sp̄alia sed magis t̄rena

sectant'. Ex diuini eni tabnaculi dispositione ob iniurias mūdi
ferēdas & t'bines. q̄sdā institui epos sclarib; curis insistentes.
ut hi q̄ interiū supna desiderāt. nullo t̄reno obsistente ne
gotio. liberius hoc q̄d amāt intendāt. Nō ē itaq; iudicandū
a plebe rector inordinat9. dū magis nouerit ppli sui fuisse
meriti. puersi regim̄ suscepisse pontificis. Nā p meritis ple
biū. disponit' dō uita rectorū. Exēplo dicit' peccanti ad cōpa
ratione pncipū q̄ ex merito plebis puaricant'. Sententia dāp
nant' cham filii noe. q̄ suorū ppositorū culpas in publico
pdit. Sic cham q̄ patris pudenda ñ opuit. sed derisa
mōstrauit. Habituri sem meritū & iaphet. q̄ reuent' opuīt
que patres suos excessisse cognoscit. Si tam patrū facta nō
diligāt. sed tantū opiat nec imitent'. Nā st q̄ ppositos suos
puerse iudicāt. dū t̄renis studiis eos plus uiderit ēē inten
tos. si uł parū iā ipsi de spalib; cogitauerīt. Rectores g̊ iudi
candi a dō st. a suis aūt subditis nequaquā iudicandi st.
Exēplo dnī q̄ p se uendentes colūbas. & nūmulariorū msas p
po euertit flagello. & piecit a tēplo. Ut etiā sic dic. Ds stetit
in synagoga dōrū. in medio aūt dōs discernit. Qd si a fide
exorbitauerit rector. tc erit arguendus a subditis. p morib;
ū repbis tolerandus magis quā distringendus a plebe ē. XL.

Iracūdi doctores p rabie furoris — De iracundis doctorib;
disciplinę modū ad inmanitatis crudelitatē euertunt. Et
unde emdare subditos potant. inde potius uulnerāt. Ideo
sine msura ulciscit' culpas ppositus iracūdus. q̄a cor eius dis
psū in rerū curis. ñ colligit' in amore unius dītatis. Mens
eni soluta in diuersis. catena caritatis ñ astringit'. sed male
laxata. male ad omem occasione mouet'. XLI. De supbis

Bonus rector ē. q̄ & in humilitate seruat — rectorib;.
disciplinā. & p disciplinā ñ incurrit supbiā. Elati aūt
pastores. plebes tyrannice pmīt. ñ regīt. q̄q; ñ dī sed suam

glam ſubditiſ exigt. Multi ſt q̄ in ūbo doctrinę ñ humileſ.
ſed arroganteſ exiſtūt. Q q; ipſa recta quę pdicāt. ñ ſtudio
correptioīſ. ſed uitio elatioīſ annuntiāt. Multi ſt q ñ ex cſultu
ędificandi. ſed ex tumore ſupbiendi docēt. Nec ut pſīt ſapien
teſ ſt. ſed ut ſapienteſ uideant docere ſtudēt. Eſtimatio pua
arrogatiū ſacdotū. p quā imitant ſcōſ rigore diſciplinę. &
ſeq̄ neglig̃t caritatiſ affectione. Uideri uolt rigidi ſeueritate.
& formā humilitatiſ pſtare nequeūt. ut magiſ tribileſ quā
miteſ aſpiciant. Supbi doctoreſ uulnerare potiuſ q̄ emda
ri nouer. Salomone teſtante. In ore ſtulti uirga ſupbię. Q
increpando rigide feriūt. & copati humilit neſciūt. Bene
alieni peccati curanda uitia ſuſcipit. q hoc ex cordiſ dilec
tione & humili cſcientia facit. Cetū q delinquentē ſupbo
ul otioſo animo corripit. ñ emdat ſed pcutit. Q cqd enī
pūuiſ ul indign anim ptulerit. obiurgantiſ furor ē. non
dilectio corrigentiſ. XLII. De humilitate ppoſitoꝝ.

Qui pficit ad regim. talit erga diſciplinā ſubditorū
pſtare ſe debet. ut ñ ſolū auctoritate. uerū etiā
humilitate clareſcat. Sed tam ita erit in eo uirtuſ humi
litatiſ. ne diſſoluat uita ſubditorū in uitiiſ. Atq; ita auc
toritaſ aderit poteſtatiſ. ne p tumorē cordiſ ſeueritaſ
exiſtat inmoderatioīſ. Hęc ē in dī ſacerdotib uera diſcretio.
q̄a ne p libtatē ſupbi. ne p humilitatē remiſſi ſt. Hinc ē
qd multi ſci cū ēſtantia redargueř etiā pncipū uitia. in qb
cū ſūma eēt humilitaſ. loco tñ neceſſario libe tranſgſſoreſ
iuſtitię increpabāt. Aliqn etiā ſubditiſ noſ oportet animo
eē humilioreſ. Qm facta ſubditorū iudicant a nob. Nrā
aūt dſ iudicat. Agnoſcat epc ſeruū ſe eē plebiſ ñ dnm.
Uerū h caritā ñ editio exigit. XLIII. De doctrine diſcretione.

Nō oīb una eadēq; doctrina ē adhibenda. ſed q̄litate
morū diuſa exortatio erit doctorū. Nā qſdā incre

patio dura. q̄sdā u̇ exortatio corrigit blanda. Sic̄ p̄iti medici
ad uarios corporis morbos diu̇so medicamine seruiūt. ita ut
iuxta uulnerū uarietates medicina diu̇sa sit. sic & doctor
ecclę singulis q̄bq; c̄gruū doctrinę remediū adhibebit. & q̄d
cuiq; oporteat. ꝓ ętate. ꝓ sexu. ac ꝓfessione annūtiabit.
Nō oīb; ea quę sī clausa aꝑienda sī. Multi sī enī q̄ cape n̄ possī.
q̄b; si indiscrete manifestent̄. stati aut detrahūt. aut negliḡt.
Prima q̄ppe prudētię uirt̄ ē. eā quā docere oporteat existima
re ꝑsonā. Rudib; ppłis seu carnalib; plana atq; cōmunia. Non
sūma atq; ardua p̄dicanda sī. ne inusitate doctrinę oppri
mant̄ potius quā erudiant̄. Un̄ & paul; apł̄s ait. Nō potui
uob; loq̄ q̄si sp̄alib; sed q̄si carnalib;. tāq̄ paruulis in xp̄o. lac
uob; potū dedi n̄ escam. Carnalib; q̄ppe animis. nec alta nimis
de cęlestib;. nec t̄rena c̄uenit p̄dicare. sed mediocrit̄. ut uita
eorū moresq; desiderāt edoceri. Coruus dū suos pullos uide
rit albi coloris. nullis eos cybis alit. sed tantū attendit
donec paterno colore nigrescāt. & sic illos freq̄nti cybo refici
at. Ita & eccłę doctor strenuus. n̄ eos q̄s docet uiderit ad
suā similitudinē poenitentię c̄fessione nigrescere. & nito
re sc̄łari deposito. lamentationis de peccati recordatione in
duere. utpote adhuc exteriorib; hoc ē carnalib;. n̄ aꝑit intel
ligentię sp̄alis ꝓfundiora mysteria. Ne dū audita n̄ capiunt.
ꝑus incipiāt c̄tempnere quā uenerari mādata cęlestia. Alit̄
ē agendū erga eos q̄ nr̄o cōmittunt̄ regimini si offendūt.
atq; alit̄ cū his q̄ nob; cōmissi n̄ sī. Q̄ iusti sī. uenerandi sī.
Si u̇ delinquunt. ꝓ sola caritate ut locus ē. corripiendi sī.
Nō tam̄ cū seueritate. sic hi q̄ nob; regendi cōmissi sī. Prius do
cendi sī seniores plebis. ut p eos infra positi facilius doceant̄.
Un̄ & apł̄s. Hęc inq̄t cōm̄da fidelib; hoīb; q̄ ydonei sī & alios
docere. Ingeniū boni doctoris ē incipere a laudib; eorū
q̄s salubrit̄ obiurgatos corripere cupit. Sicuti apł̄s ad co

rinthios facit. qui se a laudibus inchoat. et increpationibus probat. Sed erant apud corinthios. qui et laude et increpatione digni erant. Ille vero indiscrete sic ~~itaque~~ omnibus loquitur. ut omnium utraque convenire videantur. XLIIII. De silentio doctorum.

Pro malo merito plebis. aufertur doctrina predicationis. Pro bono merito audientis. tribuitur sermo doctoris. In potestate divina consistit. cui velit deus doctrinę verbum dare. vel cui auferre. Et hoc aut pro dicentis aut pro audientis fit merito. ut modo pro culpa plebis auferatur sermo doctoris. Modo vero pro utilibus meritis tribuatur. Nam et bonus docet bonum. et malus malum. et bonus malum. et malus bonum. Quod tamen fit iuxta meritum populorum. Non omnia tempora congruunt doctrinę. Secundum salomonis sententiam dicentis. Tempus tacendi. et tempus loquendi. Non quidem pro timore. sed pro discretione. Propter malorum incorreptibilem iniquitatem non numquam electos oportet a doctrina cessare. Interdum doctores ecclesię calore caritatis ardentes. conticescunt a docendo. quia non est qui audiat. Testante propheta. Civitates austri clausę sunt. et non est qui aperiat. Qui docendi accipit officium. interdum ad tempus facta taceat. quę statim corrigere nequaquam existimat. Nam si corrigere potest et dissimulat. verum est quod consensum erroris alieni habeat. Plerumque sancti doctores pro malis pertinacia quia iniquos emendare nequeunt. his tacere disponunt. sed calore spiritus coguntur. ferre non sustinentes. iterum in increpatione prosiliunt impiorum. XLV. De perpendenda

Quibus docendi forma commissa est. sacerdotali protectione in plebe. multum subeant periculi si contradicentibus veritati resistere noluerint. Dum propheta doctorem ecclesię instruat. ad summum usque iustitię pervenire cum dicit. Super montem excelsum ascende tu qui evangelizas syon. Scilicet ut ita premineat merito sicut est gradu. Sequitur. ne forte debeat a docendo timore restringi. audit. Exalta in fortitudine vocem tuam. et noli timere. Unde et hieremię ita dominus ait. Accinge lumbos tuos. et surge. et loquere ad eos. ne

formides a facie eorũ. nec eni timere te faciã uultũ eorũ.
Uñ & apparet qa ñ timere donũ di ẽ. Q psonã potentis accipit.
& ueritate loq pauescit. graui mutat culpę sententia. Multi
eni sacdotẽ metu potestatis ueritatẽ occultãt. & a bono ope
ris a iustitię pdicatione rei alicuius formidine aut potes
tate terrente auũt. Sed heu pdolor inde metuunt. qa ut
amore rerũ sclariũ iplicant. ut qa aliq facinoris ope cfudũt.
Multi psules ecclarũ timẽtes ne notitiã pdãt. & molestiã odiorũ
incurrãt. Peccãtes ñ arguunt. & corripe paupũ oppssores
uerent. nec ptimescũt de seueritate reddendę rationis. p eo
qd̃ eticescũt de plebib; sibi comissis. Qñ a potentib; paupes op
primunt. ad diripiendos eos. boni sacdotis ptectionis auxi
liũ ferũt. Nec uerent cuiusq inimiciciarũ molestias. sed opps
sores paupũ arguunt. increpãt. excõmunicãt. minq; metuunt
eorũ nocendi insidias. etiã si nocere ualeãt. Pastor eni bonus
animã ponit p ouib;. Sic puigil pastor ctra rapaces bestias oues custo
dire solet. ita & di sacerdos sup gregẽ xpi sollicitus ẽẽ debet.
ne inimicus uastet. ne psecutor infestet. ne potentioris
cuiusq; cupiditas uitã paupũ inqetet. Praui aũt pastores
ñ habent curã de ouib;. sed sic legit in euãglio de mercenna
riis. Uidet lupũ uenientẽ & fugiunt. Tũc eni fugiunt. qñ po
tentib; tacẽt. & malis resistere metuunt. XLVI. De disci

plina sacerdotũ in his q delinqt.

Sacerdotẽ p pplorũ
iniqtate dãpnãt. Si eos aut ignorãtes ñ erudiãt. aut pec
cantes ñ arguãt. Testante dño ad pphãm. Speculatorẽ dedi
te domui isrl. Si nõ fueris locutus ut se custodiat impius a uia
sua. ille in iniqtate sua morietur. sanguinẽ û ei de manu tua
reqrã. Si eni heli sacdos p filiorũ iniqtate dãpnatus ẽ. & licet
eos deliquentes ãmonuit. sed tam ñ ut oportebat redargu
it. Sacerdotes exqrere debẽt peccata pplorũ. & sagaci solliciti
tudine unũquẽq; pbare. Iuxta testimoniũ dñi ad hieremiã

loquitur. ꝓbatorē inq̄t dedi te pplo meo robustū ⁊ scientē.
⁊ ꝓbabis uiā eorū. Sacerdotes studio corrigendi facta ꝑscru
tari debent subiectorū. ut emendatos lucrifacere possint. Sicut
aūt peccatorē arguunt. ita iustū ň exulcerant. Sacerdotes curā
debent habere de his q̄ pereunt. ut eorū redargutione aut cor
rigant a peccatis. aut si incorreptibiles existunt: ab ecclā se
parent. Atrociter arguuntur q̄ decipiendo peccantē. ň solū
ň arguunt ꝓ peccato: sed etiā adulant decipiunt. Dicente ꝓpha.
Et erunt q̄ beatificant pplm meū seducentes. ⁊ q̄ beatificantur precipitati.
Atrociter itidē arguuntur q̄ peccantē ň recipiunt. sed despiciunt ⁊
spernunt. Nec alterius delictū tanquā ꝓpriū ingemiscunt. De talibus
dñs p esaiā cōminans dicit. Qui dicunt recede a me ň appropinques
mihi. quia inmundus es. Isti fumus erunt in furore meo. ignis ardens in
furore meo. Inde est qđ ⁊ apls. Omnia omnib; factus est. ň imita
tione erroris. sed cōpassionis miseratione. Scilicet ut ita uitia
aliena fleret. quemadmodū si tali ⁊ ipse impli
caretur errore. Boni pastores ppli debent delicta deflere. ⁊
totos se planctib; tradere. Imitantes hieremiā ꝓpham dicen
tē. Quis dabit capiti meo aquā. aut oculis meis fontē lacri
marū: ⁊ plorabo die ac nocte interfectos ppli mei. Tanquā
ꝓpria gerit delicta. plebis peccata sacerdos flere debet. sed affectu
cōpatiendi. ň actione cōmissi. Nonnulli ꝑsules gregis q̄sdā
ꝓ peccato a cōmunione eiciunt. ut peniteant. sed quali sorte
uiuere debeant. ad melius exortando ň uisitant. Quib; egregie
increpans sermo diuinus cōminatur. Pastores q̄ pascitis pplm
meū. uos dispersistis gregē meū ⁊ eiecistis: ⁊ ň uisitastis eos. Ecce
ego uisitabo sup uos maliciā studiorū urorū. Bonorū stu
dia sacerdotū multa diligentia. etiā parua plebiū facta perquirunt;
ut dū in minimis subditorū peccatis se acerrimos ꝑstant.
maioris mali cautos subditos ac sollicitos faciant.
Sic medici morbos īminentes curando suscipiunt. futuros

uero ne irrepant. medicinę obiectu: quadam praescientia antecedunt.
Ita et doctores boni sic ea quę mala acta sunt resecant. ut ea quę admitti
possunt ne perpetrentur: doctrina succurrente preueniant. Qui blando
uerbo castigatus non corrigitur: acrius necesse est ut arguatur. Cum dolore
abscidenda sunt. quę leniter sanari non possunt. Qui admonitus secreti
corrigi de peccato neglegit: publice arguendus est. Ut uulnus
quod occulte sanari nescit: manifeste debeat emendari. Mani
festa peccata. non sunt occulta correptione purganda. Palam enim
sunt arguendi qui palam nocent. Ut dum aperta obiurgatione sanantur.
hi qui eos imitando deliquerant corrigantur. dum unus corripitur plu
rimi emendantur. Melius est enim ut multorum saluatione unus condempnetur.
quam unius licentia multi periclitentur. Ita erga delinquentem sermo
est proferendus. sicut ei qui corripitur expostulat salus. Quod si opus est
aliqua medicamenti salute uerbum increpationis aspergere. leni
tatem tamen cordis opus est retinere. Doctores nonnumquam durius
feriunt increpationibus subditos. quia tamen a caritate eorum quos cor
ripiunt non recedunt. Sepe ęcclesię censura arrogantibus uidetur esse su
perbia. et quod a nobis pie fit: crudeliter fieri putatur a prauis. quia non
discernunt recto oculo. quod a bonis recto fit animo. Notandum
ab omni pontifice uehementer. ut tanto cautius erga commissos
agat. quanto durius a christo iudicari formidat. Nam sicut scriptum
est. In qua mensura mensi fueritis. remetietur uobis. Cotidie namque omnes
delinquimus. et in multos errores labimur. Qui enim in nostris delictis cle
mentes sumus: in alieno peccato rigorem tenere nequaquam de
bemus. Multi aliorum uitia cernunt. sua non aspiciunt. et cum ipsi maxi
mis criminibus obnoxii teneantur. minora peccata fratribus non dimit
tunt. Ypocritę trabem in oculo suo consistentem non sentiunt. et he
rentem festucam in lumine fratris intendunt. Facilius reprehendimus
uitia aliena quam nostra. Nam sepe quę parua in aliis iudicamus: in
nobis nocibilia esse minus sentimus. Et quod in aliis reprehendimus: age
re ipsi non erubescimus. Facilius uitia uniuscuiusque quam uirtutes

intendimus. Nec quid boni quisque gesserit agnoscere. sed quid mali
egerit perscrutamur. XLVI. De subditis.

Propter peccatum primi hominis humano generi pena divinitus illata
est servitutis. Ita ut quibus aspicit non congruere libertatem. his misericorditer
irroget servitutem. Et licet hoc sit per peccatum humane originis. tamen
equus deus ideo discrevit hominibus vitam. alios servos constituens. alios dominos.
ut licentia male agendi servorum potestate dominantium restringatur.
Nam si omnes sine metu fuissent. quis esset qui a malis quempiam cohiberet.
Inde et in gentibus reges. principesque electi sunt. ut terrore suo populos a
malo cohercerent. atque ad recte vivendum legibus subderent. Quantum
attinet ad rationem. Non est personarum acceptio apud deum qui elegit igno
bilia et contemptibilia. et que non sunt. ut ea que sunt destrueret. Ne glorietur
omnis caro. hoc est carnalis potentia coram illo. Unus enim dominus equaliter et dominis
fert consultum et servis. Melior est subiecta servitus. quam elata libertas.
Multi enim inveniuntur deo libere servientes. sub dominis constituti
flagitiosis. qui et si subiecti sunt illis corpore. prelati tamen sunt mente.

Vir iustus aut omni potestate exuitur seculari. XLVII. De prelatis.
aut si aliqua cingitur. non sub illa curvatur ut superbus tumeat. sed
eam sibi subicit. ut humilior innotescat. Probatur autem hoc apostolico
exemplo. qui data sibi potestate etiam nec ad hoc usque usus est quod lice
bat. Sed dum posset vivere licita abnuit. seseque ut parvulum
in medio eorum quibus preerat ostendit. Qui inquit in appetendis ho
noribus seculi. aut prosperitatibus mundi instanti desudat labore. et
hic et in futuro vacuus invenitur a requie. Tantoque sarcinis pecca
torum gravatur. quanto a bonis operibus alienatur. Quanto quisque amplius
seculari honore sublimatur. tanto gravius curarum ponderibus adgra
vatur. Eisque magis mente et cogitatione subicitur. quibus sublimitatis gradu
preponitur. Nam ut quidam patrum dicit. Omne quod supereminet. plus moribus
afficitur. quam honoribus gaudet. Quanto quisque se curis mundi maio
ribus occupatur. tanto facilius viciis premitur. Si enim vix valet peccata
animus devitare quietus. quanto magis occupatione seculari devinctus.

Non statim utile est omne potestatis insigne. sed tunc bene est utile
si bene geratur. Tunc autem bene geritur. quando subiectis prodest. quibus
terreni honores praeferuntur. Potestas bona est quae deo donante
est. ut malum timore coherceat. non ut timere malum committat.
Nichil autem peius quam per potestatem peccandi libertatem habere.
Nichilque infelicius male agendi felicitate. Qui intra seculum bene
temporaliter imperat. sine fine in perpetuum regnat. et de gloria
seculi huius ad aeternam transit gloriam. Qui vero prave regnum exercent.
post vestem fulgentem. et lumina lapillorum nudi et miseri. ad
inferna torquendi descendunt. Reges a recte agendo vocati sunt.
Ideoque recte faciendo regis nomen tenetur. Peccando amittitur.

XLVII. DE SANCTIS VIRIS.

Nam et viros sanctos in sacris eloquiis [*margin:* proprie reges vocantur]
eo quod recte agant. sensusque proprios bene regant. et motus
resistentes sibi rationabili discretione componant. Recte igitur
illi reges vocantur. qui tam semetipsos quam subiectos bene regendo
modificare noverunt. Quidam ipsis nomen regiminis ad imma
nitatem transvertunt crudelitatis. dumque ad culmen potestatis
venerint. in apostasiam confestim labuntur. Tantoque se tumore cor
dis extollunt. ut cunctos subditos in sui comparatione despici
ant. eosque quibus praeesse contingit non agnoscant. Quibus congrue per ecclesiasten
dicitur. Ducem te constitui noli extolli. sed esto in illis quasi unus
ex illis. Dum mundi reges sublimiores se esse ceteris sentiant. mor
tales tamen se esse agnoscant. Nec regni gloriam qua in seculo subli
mantur aspiciant. sed opus quod secum ad inferos deportent intendant.
Si igitur carebunt huius temporis gloria. illa agant quae post finem sine fine pos
sideant. Dum apostolus dicit. Non est potestas nisi a deo. Quomodo dominus per
prophetam de quibusdam potestatibus dicit. Ipsi regnaverunt sed non ex me.
Quasi diceret. Non me propitio. sed me irato. Unde inferius per eundem
prophetam dicit. Dabo inquit tibi regem in furore meo. Quod manifestius
eluceret. bonam malamque potestatem a deo ordinari. Sed bonam propitiu
malam irate. Reges quando boni sunt. muneris est dei. Quando vero mali. sceleris

ee ppli. Jrascente eni dō: talē rectorē ppli suscipiunt: qualē pro peccato merent. Nonnūq̄, p malitia plebis etiā reges mutant. & q̄ an̄ uidebant ee boni: accepto regno fiunt iniqui.

Qui recte utit regni potestate XLVIII. De iustitia principū. ita pr̄are se oīb; debet: ut q̄nto magis honoris celsitudine claret: tāto semet ipsū mente humiliet. Pponens sibi exēplū humilitatis dd̄. q̄ de suis meritis n̄ tumuit. sed humilit sese deiciens dix. Uilis incedā. & uilis apparebo an̄ dm̄ q̄ elegit me. Q recte utit regni potestate: formā iustitię factis magis quā ūbis instituit. Jste nulla, psp̄itate erigit. nulla aduersitate tbat. Nō innitit, ppis uirib; nec a dn̄o recedit cor eius. Regni fastigiū humili p̄sidet animo. Nō eū delectat iniq̄tas. n̄ inflāmat cupiditas. Sine defraudatione alicuius: ex paupe diuitē facit. & q̄d iusta cupiditate a pp̄lis extorquere potat: sepe mię clemtia dōnat. Dedit ds̄ p̄ncipib; p̄sulatū, p regimine pp̄lorū. & illis eos p̄ee uoluit cū q̄b; una ē eis & nascendi moriendiq; c̄ditio. Pdesse ḡ debet pp̄lis p̄ncipat. n̄ nocere. nec dn̄ando p̄mere. sed c̄descendo c̄solari. ut uere sit utile hoc potestatis insigne. & donū dī, p tuitione utat mbrorū xp̄i. Membra q̄ppe xp̄i fideles s̄t ppli, q̄s dū in ea potestate quā accipiunt optime regt. Bonā utiq; uicissitudinē dō largitori restituunt. Bon rex facilius ad iustitiā a delicto regdit. quā de iustitia ad delictū transfert. Un noueris hic ee casū. illuc ppositū. Jn, pposito eius ee debet. nūquā egredi a ueritate. q̄d si casu titubare c̄tigerit mox resurgere debz.

Plerūq; p̄nceps iustus. etiā XLVIIII. De patientia p̄ncipū. malorū errores dissimulare nouit. Nō q̄d iniq̄tati eorū c̄sentiat. sed q̄d aptū tēp correctiōis expectet. q̄n eorū uicia uel emdare ualeat ut punire. Multi adūs p̄ncipes c̄iuratio nis crim̄ detegunt. sed, pbare uolens ds̄ clemtiā p̄ncipū. illos male cogitare pmittit: istos n̄ deserit. De illorū malo istis

bene facit. dū culpas quas illi agūt. reddere malū p malo uicissi
tudo iustitię. sed q clemētiā addit iustitię. ñ malū p malo culpat(is)
reddit. sed malū p bono offensis impt(it). · L. De delictis prin

Difficile ē pncipē regredi ad melius. cipū seu exemplis.
si uitiis fuerit implicat(us). Ppli enī peccātes iudicē metuunt.
& a malo suo legib(us) cohercent(ur). Reges aūt ñ nisi solius di timore
metuq; gehennę cohercent(ur). Libere in pceps corruūt. & per
abruptū licētię in omē facin(us) uitiorū labūt(ur). Quanto q(ui)sq; in
supiori cstitut(us) ē loco. tāto in maiori uersat(ur) piculo. & quāto
splendoris honore celsior q(ui)sq; ē. tam si delinquat peccator
maior ē. Potētes enī potent(er) tormta patiunt(ur). Cui enī plus cō
mittit(ur). plus ab eo exigit(ur). etiā cū usura pęnarū; reges uitā
subditorū facile exēplis suis ul ędificāt ul subūtit. Idōq;
pncipē ñ oportet delinquere. ne formā in peccandi faciat
peccati eius impunita licētia. Nā rex q ruit in uitiis. cito uiā
ostēdit erroris. Sic legit(ur) de hieroboā q peccauit & peccare
fecit isrł. Illi [illegible] aūt ascribit(ur). qcqd exēplo eius a subditis ppe
trat(ur). Sic ñnulli bonorū pncipū dō placita facta secunt(ur). ita
facile multi praua eorū exēpla sectant(ur). Pleriq; aūt apud
iniq(uo)s pncipes necessitate magis quā uoto mali existūt. dū
impiis eorū obediūt. Nōnulli aūt sic pmti st seq(ui) regē in ma
lū. sic pigri st imitari illos in bonū. Sepe tñ mali reges pec
cāt. inde boni iustificant(ur). dū pcedētiū cupiditatē & ma
litiā corrigūt. Nā reuera peccatis eorū comunicāt. si qd illi
diripuer(unt). isti retentāt. Cuius peccatū q(ui)sq; seq(ui)t(ur). necesse ē ut
eius pęnā seq(ua)t(ur). Neq; enī erit impar supplicio. cuius errore
q(ui)sq; par ē in uitio. LI. Qd principes legib; teneant(ur).

Iustū ē pncipē legib(us) obtēpare suis. Tc enī iura sua ab omib(us)
custodiēda existimet. qn & ipse illis reuerētiā pbet. Prin
cipes legib(us) teneri suis. nec in se posse dāpnare iura quę in
subiectis cstituūt. Iusta ē enī uocis eorū auctoritas. si quod

pplis, phibet̄. sibi licere n̄ patiant̄. Sub religiosis disciplinā. sc̄li
potestates subiecte s̄t. & quāuis culmine regni sīt pditi. uī
culo tam̄ fidei tenent̄ astricti. ut fidē xp̄i suis legib' pdicent.
& ipsā fidei pdicatione morib' bonis c̄seruent. LII. De disci
plina principū in eccła.

Principes sc̄li n̄nuquā
intra eccłam potestatis adepte culmina tenent. ut p
eandē potestatē disciplinā eccłasticā muniāt. Cet̄ū intra
eccłam potestates necessarie n̄ eent. n̄ ut qđ n̄ pualet sacer
dotes efficere p doctrine sermonē: potestas hoc imper p discipli
ne t̄rorē. Sepe p regnū t̄renū: celeste regnū pficit. Ut quod
intra eccłam positi c̄t̄a fidē & disciplinā agt̄: rigore pncipū
c̄terant̄. ipsaq; disciplinā quā eccłe utilitas exercere n̄ pualet
ceruicib' supborū: potestas pncipalis imponat. & ut uenerati
onē mereat̄. uirtutē potestatis impt̄iat. Cognoscāt pncipes
sc̄li dō debere se redditutos ee rationē. ppt̄ eccłam quā a xp̄o tuendā suscipiūt.
Nā siue augeat̄ pax & disciplina eccłe p fideles pncipes siue
dissoluat̄: ille ab eis rationē exigit. q eorū potestati suā eccłam
credidit.

LIII. De iudicibus.

Ad delictū ptinet pncipū. q prauos iudices c̄tra uolūtatē dī pplis
fidelibus pfer̄. Nā sic ppli delictū ē. qn̄ pncipes mali s̄t: sic pnci
pis ē peccatū qn̄ iudices iniq existunt. Bon' iudex sic nocere
ciuib' nescit: ita pdeē oīb' nouit. Aliis enī pstat c̄surā iustitie.
aliis bonitatē. Iudicia sine psonarū acceptione suscipit, non
infirmat iustitiā auaricie flāma. nec studet auferre alt̄i. qđ
cupiat sibi. Boni iudices iustitiā ad solā optinendā salutē et̄nā
suscipiūt: nec eā munerib' acceptis distribuūt. ut dū de iusto
iudicio tpalia lucra n̄ appetūt: pmio et̄no ditent̄. Omis q recte
iudicat: staterā in manu gestat. In utroq; penso iustitiā & miam
portat. sed p iustitiā punit peccati sententiā: p miām. peccati
tēpat penā. ut iusto libramine q̄dā p eqtatē corrigat: q̄dā
u p miserationē indulgeat. q dī iudicia oculis suis pponit.

semper timens tremensque in omni negotio reformidat. ne de iusticie tramite devians cadat. et unde non iustificatur. inde potius condempnetur.

LIIII. De pravis iudicibus

Neminem stultorum aut improborum oportere iudicem esse. Nam stultus per ignaviam ignorat iustitiam. Improbus autem per cupiditatem corrumpit ipsam quam didicit veritatem. Gravius lacerantur a pravis iudicibus pauperes. quam a cruentissimis hostibus. Nullus enim predo tam cupidus in alienis. quam iudex iniquus in suis. Latrones in accessis faucibus ac latebrosis. latentes insidias ponunt. Isti palam rapacitatis avaricia seviunt. hostes in aliorum sanguinem intendunt. Iudices quasi crudelissimi carnifices civium oppressione sua subiectorum vitam extinguunt. Qui enim destruant multi sunt. Rari sunt qui propositos legum moderamine regant. Plerumque et boni iudices sunt. sed ministros raptores habent. horum figura ut ait quidam. tamquam scilla pingitur. atque describitur. Ipsa quidem humana species sed capitibus caninis accincta. et circumdata. Non aliter quibusdam potestatibus accidit. ut ipsorum humanitatem immanitas iniquorum sociorum prebeat. Sepe iudices pravi cupiditatis causa. aut differunt. aut pervertunt iudicia. nec finiunt cepta partium negotia. quousque marsupia eorum qui causantur exauriant. Quando enim iudicant non causam sed dona considerant. Et sic negligentes sunt in discussione causantium. sicut in eorum dampno solliciti sunt. Iudices pravi iuxta prophete verbum. Quasi lupi vespere non reliquunt in mane. hoc est de presentis vite tantum comodis cogitant non de futuris. Vita enim ista vespera. Futura vero mane accipitur. Et bene ait quasi lupi. quia luporum more cuncta diripiunt. et vix pauca pauperibus derelinquunt.

LV. De verbosis et iracundis iudicibus

Verbosi iudices et elati ut sapientes videantur. non discutiunt causas sed asserunt. Sicque conturbant iudicii ordinem. dum non suo contempti iudicio alienum presumunt. Quidam dum iudicare incipiunt irascuntur. ipsamque iudicii sententiam in insaniam vertunt. De quibus recte per prophetam dicitur. Qui convertunt in furore iudicium. Qui enim iratus iudicat. in furore iudicium mutat. et

l differt

añ ꝑfert sentẽtiã q̃a agnoscat. furor in iudice inuestigatio
nẽ ueri ñ ualet attingere. q̃a mens eius turbata furore: ab scrutati
one alienat᷑ iustitię. Iracũdus iudex iudicii exam̃ plane ɔtue
ri ñ ualet. q̃a caligine furoris ñ uidet. Q̃ aũt furore repulso
discutit: facilius ad ɔtuendã ueritatẽ mentis serenitate ɔsur
git. & sine ulla ꝓbatione ad ęquitatis intelligentiã ꝑuenit.

LVII. De acceptione ꝑsonarũ.

Nõ ẽ ꝑsona in iudicio
ɔsiderãda: sed causa. Scriptũ ẽ enĩ. Nõ accipies ꝑsonã in
iudicio. Et iterũ. Nõ misereberis paupis in iudicio. Q̃ enĩ ɔsangui
nitatis uł amicicię fauore. siue inimiciciarũ odio iudiciũ ꝑ
uertit: sine dubio in xp̃m q̃ ẽ ueritas & iustitia peccare noscit᷑.
Iniq̃ iudices errãt in ueritate sentẽtię. dũ intendũt in q̃litate
ꝑsonę. & exulcerãt sepe iustos. dũ improbe defendũt iniq̃s. Qui
aũt recte ꝓsidere studet. nec partẽ palpare nouit. nec cohi
bere a iustitia didicit.

LVIII. De muneribus.

Qui recte iudicat. & p̃miũ inde remunerationis expectat.
fraudẽ in dõ ꝑpetrat. Quia iustitiã q̃a gratis impertire debuit.
acceptione pecunię uendit. Boni male utunt᷑ q̃ iuste ꝓ tẽ
porali lucro iudicãt. Tales q̃ppe ad ueritatẽ ñ iustitię defen
sio sed amor p̃mii ꝓuocat. q̃b᷒ si spes nummi subtrahit᷑: ɔfesti
a iustitię defensione recedit. Acceptio munerũ: p̃uaricatio
ueritatis ẽ. Un̄ & ꝓ iusto dr̄. Q̃ excutit man᷒ suas ab omni
munere: Iste in excelsis habitabit. Diues munerib᷒ cito corrũ
pit iudiciũ. Paup aũt dũ ñ habet qđ offerat. ñ solũ audire
ɔtempnit᷑. sed etiã ɔtra ueritatẽ opp̃mit᷑. Cito uiolat᷑ auro iusti
tia. nullãq; reus ꝑtimescit culpã. q̃a redimere nũmis existi
mat. Plus enĩ optinet mẽte censoris amor lucri: q̃a ęq̃tas
iudicii. Tres st̄ munerũ acceptiones. q̃b᷒ ɔtra iustitiã humana
uanitas militat. Id ẽ fauor amicitiarũ. adulatio laudis. et
corporalis acceptio muneris. Facilius aũt ꝑuertit᷑ anim᷒ rei
corporeę munere: q̃a gr̃ę laudisq; fauore. Quattuor modis

iudiciũ humanũ ꝑuertit̃. Id ÷ timore. cupiditate. odio. amore.
Timore. dũ metu potestatis alicuius ueritatē loq̇ pauescim᷒. Cupi
ditate. dũ p̃mio muneris alicuius corrũpim᷒. Odio. dũ cõtra queli
bet aduśari molim᷒. Amore. dũ amici ſ ul' ꝓpinqui ſ p̃stare cõten
dim᷒. his enĩ q̃ttuor causis. sepe eq̃tas uiolat̃. sepe innocẽtia ledit̃.

LVIIII. De testibus.

Et si m̃daciũ gratis dr̃.
quantomagis si uenale querat̃. Neq; enĩ deerit multiplex cõ
uent᷒ falsorũ: si tãtũ p̃sentia sit nũmorũ. Testis falsidicus trib᷒ ē ꝑso
nis obnoxius. Primũ dõ. quē ꝑiurando cõtẽpnit. Seqñt iudici. quẽ
m̃tiendo fallit. Postremo innocenti quē falso testimonio ledit.
Trib᷒ falsis cõiũctis: tarde m̃daciĩ falsitas repit̃. Q̃d si separati fuerit.
examine iudicantis cito manifestant̃. Nã sic in unitate ꝑuorũ
grandis ē fortitudo: ita in separatione maior infirmitas. frau
dulentię cito rep̃hendit̃ m̃daciũ. falsidicorũ enĩ testimoniũ
sibi ñ cõuenit. Unũ penę crim̃ habent. et q̇ falsitatē ꝓmit. et
q̇ supp̃mit ueritatē. q̃a et ille obēe uult: et iste ꝓdesse ñ uult.
Peiore ē aũt testis q̇ ledit. quã q̇ p̃stare noluit. Nã ille malign᷒ ē.
iste inutilis. Iniq᷒ testis q̃uis sua falsitate corpori reb᷒q; im
pediat: animę tam̃ nich dãpni cfert. Erit aũt ille apud dm̃
cõdẽpnat᷒. q̇ adu̇s᷒ innocentē falsũ testimoniũ ul' dic̃. ul' dicẽtib᷒
credit. Nã ñ solũ ille reus ē q̇ falsũ de alio ꝓfert. sed is q̇ cito
aurē criminib᷒ p̃bet. Q̇ metu potestatis ueritatē occultat.
eiusdē ueritatis iracũdiã sibi cęlitus ꝓuocat. q̇a plus ꝑtimescit
hominē. quã diuinã trepidat indignationē. Beat᷒ cuius ē tes
timonio innocens ab scelere obiecto purgat᷒. Impius cuius
ꝑditione etiã iniquus ꝑimit̃. Neq; enĩ decet xp̃ianũ morti
obnoxiũ ꝑdere. et ad effundendũ sanguinē infeliciũ uocē tes
tificatiõis p̃bere. Sermo enĩ iusti hõis tãtũ ad ministeriũ de
bet eē salutis. Ira enĩ indignatiõis. et tribulatiõis. et inmissionē ꝑ angelos malos.

LX. De causidicis.

Negotiorũ
forensiũ sectatores ꝓpt̃ ꝓximi dilectionē. sectare negociũ

 82

deserere debet. Aut certe manente p͡ximi caritate: negociũ sequant̃ ĩrenuũ. Sed q̃a prarũ ẽ ut int̃ iurgantes caritas maneat. postponenda ẽ rei causatio. ut p̃seueret dilectio. Antiq̃: forensẽ eloq̃ntiã. caninã facũdiã nũcupabãt. Eo qđ causidici in certaminib' causarũ obmissis q̃ agt̃. ueluti canes sese alterutrũ lacerãt. iurgiaq; causarũ ad iniuriã suã cõmutant.

Paupũ opp̃ssores tẽ se sciãt **LXI. De opp̃ssorib; paupũ** grauiori dignos sentẽtia. qñ p̃ualuerit his q̃s nocere uoluerit. Nã tanto atrocius futũo iudicio cõdẽpnandi st̃. q̃nto hinc fortius cõtra miserorũ uitã inualuerit. Audiãt iudices & q̃ p̃st̃ pp̃lis. q̃a p tẽporalib' molestiis quas plebib' inger̃. et/no incendio cremabũt̃. Testante dño p esaiã p͡pham. Iratus sũ inq̃t sup pp̃lm meũ: & dedi eos in manu tua. Nõ posuisti eis miãm. adgrauasti iugũ tuũ ualde. Descende in puluerẽ. sede. tace. & intra in tenebras. ueniet sup te malũ. & nescies. & irruet sup te calamitas quã ñ potis expiare. Ueniet sup te repentina miseria quã nescis. Magis mala facientib'. quã mala patientib' dolere debem'. Illi enĩ praua faciendo in malũ p̃ficiũt. Isti patiendo a malo corrigũt̃. Ds̃ aũt p malas uolũtates aliorũ. in aliis multa opat̃ bona. Malignantiũ hoĩũ uolũtas nequaq̃ potest impleri. ñ ds̃ dederit potestãtẽ. Nã dũ hoĩes dõ p̃mittẽte malũ qđ cõcupiscũt p̃ciũt. ipse dr̃ facere q̃ p̃mittit. Inde ẽ qđ scptũ ẽ p p͡pham. Si erit malũ qđ dñs ñ fecit. Uerũtam̃ qđ iniq̃ mala expetũt uolũtate. idcirco ds̃ p̃ficiendi dat potestatẽ p suã bonã uolũtatẽ. q̃a de nr̃o malo ipse multa opat̃ bona.

Quidã dũ di uolũtati **De his q̃ uoluntati di resistũt.** resistunt. nescientes. cõsiliũ di faciũt mala quo nouerit. sic dõ subiecta ẽẽ oĩa. ut & ipsi q̃ eius dispositioni adũsant̃. eius impleãt uolũtatẽ. Ppt̃ea in hac uita boni iudicant̃ a malis. ut iterũ in illa uita mali iudicent̃ a bonis. Siue ut etiã sit hoc boni

tp̄alis afflictio. & illuc etiam remuneratio. Idcirco sit necessarii mali. ut quotiens boni offendunt flagellentur ab illis. Hinc est quod assur uirgam furoris sui testatur dominus. Sed quotiens ita fit. de dei indignatione procedit. ut deus per illos in eos seuiat. quos flagello emendare desiderat. Sed illam iustissima uoluntate. illi uero sepe crudeli intentione. Sic per prophetam dicitur de eodem assur. ipse autem non sic arbitratur. sed ad conterendum paratum est cor eius. Atrocem super eos diuinum furorem uenturum. qui existunt persecutores & uiolenti fidelibus. Consolando enim per prophetam deus. suos ita iudicare permittit aduersos. eos inquit qui iudicauerunt te. ego iudicabo. & cybabo hostes tuos carnibus tuis. & quasi a musto sanguine suo inebriabuntur. Habet aliquem usum. & malorum iniquitas quod electos dei suis moribus laniant. ac per hoc uita impiorum sibi deperit. Iustorum autem non perit sed proficit dum eos mali per tribulationis exercitium. ad presentem odiendam uitam. & futuram desiderandam erudiunt. Interdum enim prodest peruersorum prauitas utilitati iustorum. dum eos malitia sua erudiunt. & ad regna celorum requirenda. molestia temporali impellunt. Probatur hoc exemplis israhitice plebis. que tunc durius angebatur in egypto. quando oportebat eam per moysen ad terram repromissionis uocari. & ex malis que in egypto patiebantur discedere. & ad promissam patriam festinare. Iniqui dum constantiam iusti in persecutionibus suis aspiciunt. mentis confusione tabescunt. Et dum aduersa ostentant. nec uincunt. tamen sue peruersitatis insania confunduntur. Stulti contra bonos studium semper assumunt. quibus dum prosperitas elucet. iactantur de suis meritis gloriantur. & bonorum atque iustorum afflictionibus detrahunt. Dumque eis aduersa contigerit. mox ad blasphemiam pusillanimitate animi conuertuntur. Quidam simplicium nescientes dispensationem dei. in malorum profectibus scandalizantur. dicentes iuxta prophetam. Quare uia impiorum prosperatur. bene est omnibus qui preuaricantur & iniqui agunt. Qui ergo hoc dicunt non mirentur quod prauorum hominum temporalem & caducam

felicitatē aspiciūt. Sed magis nouissima eorū intendant.
quando illis post hæc ætna supplicia pparent̄. dicente
propheta. Ducēnt in bonis dies suos. & in puncto ad in
ferna descendent. LXII. De tribulatione iustorum.

Iustus in aduersis pbari se cognoscat: n̄ deici. Uiri sci
plus formidant pspa quā aduersa. Quia di seruos pspa
deiciūt. aduersa uero erudiunt. Ideoq; sci cōstātia
ita portare debet aduersa: ut frangi n̄ queat. Tūc magis st
di oculi sup iustos. quando eos affligi ab iniq̄s puidentia diui
na pmittit. Nā tc eis gaudia ætna disponunt̄. qn p̄senti
tribulatione pbant̄. Oms uitę huius tribulationes aquis
cōparant̄ pteuntib. Pptea q̄a siq̄d in hac uita tribulationis
acciderit n̄ stat. sed celerit̄ transit. q̄ uitę futurę pmia
diligent̄ excogitat. mala oīa uitę p̄sentis æquanimit̄ portat.
qin ex illius dulcedine: huius amaritudinē tēpat. & ex æt
nitate illius. breuitatē huius despicit transitoriā. Grauati
diuerso malo tpali, p utilitate eorū ē. qd uitę istius mala
pfert. Qa dū in dolore grauant̄. cupiditatis & luxurię
uitiorūq; cetorū mala n̄ appetūt. Plus pdeē saluti tēptati
ones scīs quā pspitates. Nā ex pspitate in deterius itur.
Ex tēptationis dolore: in melius pficit̄. Unq̄sq; ad tēp
tatione animū pparare debet. Minus enī dū spat̄ tēpta
tio grauat. Dure aūt pmit. si n̄ spata aduenerit. Sapien
tis ē ētiā oīa aduersa an meditari. nec inuenire casus
debet. quę n̄ csilia eius pueniāt. LXIII. De amatorib,

Mundi amatores n̄ solū ex eo rei st qd mundi.
infima p sūmis appetūt. uerūetiā & miseri p hoc
cū graui erūpna ad ipsa desiderata ptingt̄. Grauius tor
quet̄ impius. mūdi exaggerando cōmoda. quā iustus tole
rando aduersa. Q enī bona mūdi diligi uelit n̄ uelit timo
ri & doloris penę succūbit. Q sq; plus quā oportet res tran

ſitoriaſ diligt. maiore ſibi inger dolore reſ ablatę. quã amo
re parturiebãt poſſeſſę. Cũ graui enĩ dolore amittũt. quę cũ
magno amore habent. Minuſ aũt carendo dolem'. quę min'
poſſidendo diligimuſ. Sciãt ſcli lucra ſectanteſ qntũ ſit uana
ut aduerſa quę diligt. Quę etiã in hoc ſclo ſine ctritione graui
cqrt. & p qb' in futo iudicio pęnaſ dabt. Hiſ q uolũtate deſideriorũ
ſclariũ pſiſtunt. Bene teſtimoniũ pphę dr. factuſ ẽ effraym
paniſ ſubcinerituiſ q ñ reuerſat. Ideſt ita obruunt cecitate
ſclariſ amoriſ ut nũquã reſipiſcãt ad dm̃ amore retorquere
mtiſ. Multiſ mortuuſ ẽ munduſ. ipſi tam̃ uiciſſim mũdo
mortui ñ ſt. Bona enĩ ſcli diligt. & tam̃ ipſa quę diligunt.
minime cſecunt. In utoq; uacui. qa & futa pdt. & pſen
tia ñ acqr. Egeſtaſ ẽ electorũ qd pegrinant a boniſ ſepitniſ.
& in hoc exilio diutiuſ remorant. Egeſtaſ ẽ rępborũ qd abũ
dãt uitiſ. & uirtutib' uacuant. Seq; ee inopeſ neſciũt. qd
pbat p apocalipſin iohiſ. q ctra huiuſ mũdi amoreſ ſic ait.
Dicis qd diueſ ſũ. & locupleſ. & nulliuſ egeo. & neſciſ qa tu eſ
miſer. & miſerabiliſ. & paup & cecuſ. & nuduſ. Glię tpraliſ ſe
quaceſ. & ſi nitidi ſt foriſ fulgore potentię. interiuſ tam̃
uacui ſt elatione ſupbię. Sicuti calam' exteriuſ quidem
nitet. ſed interiuſ uacuat. Ob hoc rępbi exteriuſ ut calam'
nitidi. interiuſ uacui. Electi uo exteriuſ quaſi arborum
corticeſ foedi. interiuſ uo ſolidi. Qui pcioſo cultu incedũt.
audiãt p pphã quẽadmodũ de teſtat eorũ corporalia orna
mta & quoſ ſucceſſuſ habeat. Cultuſ cõpoſituſ & ornat' hoc
ẽ p ſuaui odore fętore & p zona funiculũ. & cęta. Legant
pphã diuiteſ. quorũ ſpeſ opulentia ẽ. & audiãt eũ dicetẽ.
Ue q opulenti eſtiſ. Quanto enĩ qſq; potentia minor ẽ. tanto
magiſ liber a peccato ẽ. Nã patrimoniũ grande tẽptatio eſt.
Pluſ uenerant hoieſ in hoc ſclo p tprali potentia. quã p reuerẽtia
ſcitatiſ. Suſcipiunt enĩ qd magiſ ſt diuiteſ. & qd hoieſ ſunt

omino despiciūt. S̄t q̇dā iusti q̇ sine lesione cuiusquā suis reb⁹
utunt̄. Itē st̄ q̇dā diuites humiles q̇ ñ inflant̄ sup̄bia rerū.
Ueluti pleriq; fuer̄ sc̄i ueti̅s testam̄ti q̇ & affluebāt diuitiis.
& tam̄ humilitate pollebāt. At cōtra quosdā sup̄bos diuite̅s.
rerū copia facit elatos. quorū ñ ē opes in uitio sed uoluntas.
Nā crim̄ in reb⁹ ñ ē: sed in usu agentis. Est elatio pauperū
quos nec diuitię eleuāt. & uoluntas in eis sola sup̄bia ē. His &
si opes desī. ꝓpt̄ m̄tis tam̄ tumorē plusquā sup̄bi diuites con
dempnantur. Securus uult ēē diues. paup ēē ñ uult. Sed q̄m
erit diues q̇etus quię suis stimulis res ipsę ne careant̄ semp
faciūt inq̇etū. & idō elegit cupiditas inq̇etū ēē & timidum potius
diuitē quā securū. Pauco sūptu ꝯtentū ēē & paupem. Boni
bene utunt̄. q̇ diuitiis sibi ꝯcessis in reb⁹ salutarib⁹ ꝑfruunt̄.
Bonis male utunt̄. q̇ aut iuste ꝓ tp̄ali lucro iudicāt. aut
aliq̇d boni ꝓ uanę glę appetitu faciūt. Malis male utūt̄.
q̇ noxias cogitationes opib⁹ prauis ꝑficiunt. Bene mali utūt̄
q̇ luxuriā carnis ꝯiugali honestate restringt̄. Sed sicut
malo bene uti bonū ē. sic boni bene uti melius ē. & sicut
bono male uti malū ē: sic malo male uti pessimū ē. LXIIII.

Grauit̄ in dn̄m delinquunt De helemosinis.
q̇ diuitias a deo ꝯcessas ñ in reb⁹ salutarib⁹ sed in
usibus prauis utānt̄. Nesciunt eni̅ impt̄iri paupib⁹. opp̄ssis
subuenire despiciūt. & inde magis augent delicta. un̄
redimere noluer̄. Hoc habet tantū bonū possessio p̄sentiū
rerū: si uitā reficiat miserorū. Pret̄ hoc tēptatio ē mundi
lucrū. tantoq; maiora supplicia in futū dabt̄. quanto &
ipsa maiora st̄. Potentes eni̅ potent̄ tormta patient̄. Terre
na oīa seruanda amittimus. largiendo seruam⁹. Patrimo
niū eni̅ retentū perit: manet eni̅ erogatū. Diu eni̅ cum
reb⁹ nr̄is durare ñ possum⁹. aut nos illas moriendo dese
rim⁹. aut illę nos uiuentes desert. ꝑ diuersitate usus. Alii

15

de reb' mundanis peunt quas cupidi rapiunt. Alii uero
saluant dū in eorū pulcritudine cōditoris pulcherrimam
prudentiā laudantes mirant. Uel dū p miē op' ex eis ce
lestia bona mereant. Mīa a cōpatiendo alienę miseriæ
uocabulū sortita ē. Nullus aūt in alio misericors ēē potest
q̄ praue uiuendo in se misericors n̄ ē. Q̄ enī sibi nequā ē.
cui bonus ē. Nulla scelera elemosinis posse redimi si
in peccatis q̄sq; pmanserit. Tc aūt fructu elemosinarū
indulgentiā ccedit. qn̄ ab scelerū ope desinit. Uerū ē qđ
peccata omīa miē opib' expurgant. Sed iā caueat peccare
q̄ miām impetit. Cetū nulla ē delicti uenia. qn̄ sic pcedit
mīa ut eā sequant peccata. Nō ē elemosina q̄ glę magis
causa quā miē impetit intuitu. Qualienī intentione ab
uno q̄q; largit. talit & apud dm̄ recipit. Q̄ g de bono lau
dē psente appetit. spem pdit & glām mercedis in futō nō
recipit. Dū enī causa iactantię paup pascit. etiā ipsū miē
op' in peccatū cuertit. In tantū elemosinarū opa peccata
extingt. atq; in tantū ad regnū celi futi pficiūt. ut etiā
iudex celestis in futō iudicio ueniens in dextā cōsistētib'
dicat. Esuriui. & dedistis m̄ manducare. Sitiui. & dedis
tis m̄ bibere. hospes erā. & collegistis me. Nudus. & coop
uistis me. Quib' etiā bene pmittit dicens. Uenite benedic
ti patris mei pcipite pparatū uob regnū. His aūt q̄s nulla
pcedentia elemosinarū facta secunt. ætni iudicis uoce
sic dr̄. Esuriui. & n̄ dedistis m̄ manducare. Sitiui. & n̄
dedistis m̄ bibe. Q̄b' iuste sic dr̄. Discedite a me maledicti
in ignē ætnū. q̄ parat' ē diabolo & angtis eius. Q̄ hic miām
n̄ impetit. illuc pietatis fructū n̄ inuenit. Exēplo arden
tis diuitis. q̄ in infernū tenuissima petenda cōpulsus est.
q̄ hic tenuissima neganda studuit. Q̄d retribuit subtilius.
q̄d districtius potat. Guttā aquę ardens petit. q̄ micas

(lazaro)
panis negauit. Sero diues oculos apuit. qn lazarū pauperē
requiescentē uidit. quē iacentē ante ianuas uidere despexit.
Nō solū q̄ esurienti. & sitienti. & nudo. beneficiū largitatis im
pendit. ul siqd aliud indigenti largit. sed & q̄ inimicū diligit.
& q̄ lugenti affectū cōpassiōis & cōsolatiōis impt. aut inqb
libet necessitatib cōsiliū adhibet. elemosinā pculdubio facit.
Nā & doctrinę ul disciplinę bonū. elemosina ē. & mīa carnali bono
eminentior est. Q cūq; egētē pascit. etiā si indigentē se simulet.
toto illi corde cōmiserandū oportet. & licet ille fortasse
falsā indigentis speciē pferat. is tam q̄ simplicit impt.
fructū mię n̄ amittit. Quamuis qsq; sit egen. nullus tam
unde tribuat indigenti excusationē inopię potest obten
dere. qn ex pcepto saluatoris etiā calicē aquę frigidę pci
piam indigenti pbere. Nā si aliud n̄ habentes ipsū benig
ne tribuim. mercedē pculdubio n̄ amittim. Cęterum si
āplius possum. & egestatē simulādo min largim. n̄ egētē
sed dm̄ fallim. cui cōscientiā nrām abscōdere n̄ possumus.
Duę st elemosinę. una corporalis egenti dare qcqd potu
eris. alta spālis dimittē a q lesus extiteris. Horū pma
adhibenda ē miseris. scđa malis. Erit enī qd sēp imptias.
& si n̄ pecuniā. salti ul grām. Nō erit elemosina cū murmu
ratione pbenda. ne comitante tristitia. merces peat dis
pēsata. Tūc aūt bene tribuit. qn cū mtis hylaritate pbet.
Un̄ & apls. hylarē inqt datorē diligit ds. Metuendū est
itaq; ne paup aut cū tedio nrā oblata suscipiat. aut ne
omnino ptmissus merēs tristisq; recedat. De rapinis alienis
elemosinā facere. n̄ ē officiū miseratiōis. sed emolumtū
sceleris. Un̄ & salomon. Q offert inqt sacficiū de rapina
paupū. tāquā siqs uictimet filiū in cōspectu patris sui. Q
enī iniuste tollit. iuste nūquā distribuit. Nec bene alti
pbet. qd ab alio male extorquet. Magnū scel ē. rē paupū

imo
ne
man

prestare diuitib' & de sũptib' inopũ acq̃rere fauores poscentiũ.
Arenti t̃rę aquã tollere. & flumina quę ñ indigent inrigare. Nõ
nũquã largitas diuitũ ꝓdiga. ñ ad utilitatẽ. sed ad elationẽ in
fundit̃. Cõparat̃ hypocritis q̃ ñ ad ędificationẽ docet audientiũ.
sed ad suę glę exaggerandũ coturnũ. Rep̃hensibilis ẽ sup̃fluę
effusio largitatis. Nã q̃ modũ seruat auarus nulli ẽ. sed oĩb'
largus ẽ. dispẽsator ñ debet ẽẽ ꝓdigus: sed discretus. Largiri
enĩ debet q̃ntũ oportet. ut tenendo in unã m̃surã sufficiat plu
rimis.

LXV. De breuitate huius uitę.

Tantũ ẽ enĩ in licitũ hac uita op̃ari bonũ. Illuc nãq; ñ iã op̃atio expectat̃. sed retribu
tio meritorũ. Hęc uita impiis lõga & grata ẽ. In oculis autẽ
iustorũ amara & breuis ẽ. & licet uita ista breuis sit: mora tam̃
sibi fieri credit̃. q̃a q̃ntũlibet breuis sit t̃p̃ris spatio. tam̃ & si ui
uẽti parũ ẽ: amãti ꝓculdubio lõgũ ẽ. Q̃ uitę p̃sentis lõgitu
dinẽ ñ de suo spatio sed de eius fine cõsiderat. q̃m sit breuis &
misera satis utilit̃ p̃ẽsat. Uita enĩ p̃sens q̃a ipsis suis incremtis de
ficit breuis ẽ. suo enĩ augm̃to p erit. dũ id q̃d uidet̃ in futũ
ꝓficere: in p̃t̃ito deficit. Itẽ ex ipso ẽẽ breuis uita p̃sens ostẽdit̃.
ex q̃o ñ p̃manet sed finit̃. Tela enĩ cõsumit̃ filis. & uita hoĩs ex
plet̃ dieb' singulis. Q̃ia diu in hac uita uiuit̃. querit̃ utrũ aug
m̃tũ an rectius detrim̃tũ dicat̃. Sed q̃m posset recte dici augm̃
tũ q̃d p dimẽsiones ętatũ ad mortis tendit̃ detrim̃tũ. Q̃ uitã
lõgã queris. ad eã tende uitã ꝓ qua xp̃ianꝰ es id ẽ ęt̃nã. ñ ad istã
de qua ad eruendũ te descendit uita ęt̃na. id ẽ xp̃c ubi caro
factũ. Hęc ẽ enĩ uita uitalis. nã ista uita mortalis ẽ. Mori o
portet hoĩem in carne mũdo. ne moriat̃ in aĩa xp̃o. Nã tc̃ q̃sq;
uiuere credit̃. si sc̃d̃m sc̃lm moriens. in solo dõ uiuere delec
tet̃. De mora uitę huius tędiũ patit̃ iust'. eo q̃d ad desideratã
patriã tarde p̃ueniat. & uitę p̃sentis ęrũpnã serius amittat.

LXVI. De uitę exitu.

Quãuis sc̃i huius uitę ęrũpnis libare se cupiant̃ cito uolentes exire

de corpore. dī tam̄ dispēsatione. plerūq; in hac uita uersant̄. ut
p lōgū tolerātię expurātū solidius eorū patientia roboret̄. Multi uitā
istā odio habēt. & tam̄ mori timent. qđ plerisq; in angustia ētin
gere solet. Sicq; ētrario affectu. & uiuendi habent tediū. & mo
riendi metū. Sollicite debet unusq̄sq; uiuere. & sēp t̄minū
uitę suę ēsiderare. ut de ētēplatione illius. huius sc̄li blandi
tias caueat. Scriptū ē enī. In oīb; opib; tuis memorare nouissi
ma tua. & in ætnū n̄ peccabis. Uenturi enī exit; ignorantia incer
ta ē. & dū q̄sq; mori n̄ æstimat tollit̄. Un̄ unusq̄sq; festinet.
ne in iniq̄tatib; suis rapiat̄. & simul finiat̄ uita cū culpa. Nā
incentor diabolus. eos q̄s uiuentes accendit ad uitia. subito
morientes ptrahere nitit̄ ad tormta. Sepe diuites in hac fal
laci uita. dū de potentię glā. uł rerū habūdantia gestiunt.
repente hora qua nesciūt inpuiso exitu rapiūt̄. atq; absorbēte
pfūdo. cruciandi ætnis gehennę incendiis deputant̄. De q̄b;
bene p pphām dr̄. Duct in bonis dies suos. & in pūcto ad in
ferna descēdt̄. Iniquus moriens q̄ imitatione sua multos
ad culpā ~~retraxerat~~ delectatione peccati. multos a culpa
reuocat t̄rore tormti. Qđ etiā psalmista testat̄ dicēs. Leta
bit̄ iust; cū uiderit uindictā impiorū. man; suas lauabit
in sanguine peccatorū. Quia dū eorū pęna ēspicit̄. ēspitu
entis uita mūdat̄. Cuius enī talis crudeli; exitus cernitur.
n̄ solū q̄ uiderit refugit. sed alios etiā ab imitatione illius
q̄nta ualuerit exhortatione cōpescit. In exitu uitę. animę
electorū nimio t̄rent̄ metu. incerti utrū ad p̄miū an ad
supplicium transeāt. Q; dā aūt electi in fine suo purgantur.
a leuib; peccatis. q̄b; dā. Quidā u̇ in ipso suo fine hylarescūt.
ætnorū cōtēplatione bonorū. Quāuis enī q̄sq; in hac uita
... sit iustus. tam̄ dū a corpore isto egredit̄. ptimescit
ne dign; supplicio sit. Nullus ē enī homo absq; peccato.
nec q̄squā potest de dī securus eē iudicio. cū etiā & de

In peccatorū enim mo
rientiū sanguine
iusti lauant man;

otioſiſ uerbiſ reddenda ſit ratio. finem iuſtorū optimū.
uocatio tranquilla cōmendat. ut ex eo intelligatur ſanc
torū habere conſortiū angelorū. ex quo ab hoc corpore
ſine uexatione dura tolluntur. Prauoſ autē homineſ
apoſtatæ angeli excipiunt morienteſ. ut eiſ ſint ipſi tor
toreſ in poeniſ. qui fuerunt ſuaſoreſ in uitiiſ. Et ſi pietaſ
pro defunctiſ fidelibuſ flere iubeat. fideſ tamen pro eiſ
lugere uetat. Jlli enim deplorandi ſunt in morte.
quoſ miſeroſ infernuſ ex hac uita recepit. non quoſ
cęleſtiſ aula letificandoſ includit. hyſpaniensis epi. amen

Explicit dn̄o fauente liber iii sententiarū sci yſidori

Vt qa oīa uidz. dicat ocul9. 7 ꝓpt̄ qđ audit oīa. dicat auriſ. ꝑ eo aūt q̄d
auertit ambulat. ꝑ eo qđ expectat ſtat. Sic 7 in ceteriſ horū ſimilib, ab humanis
m̄tib, tr̄hit ſimilitudo ad dm̄. ſicut obliuiſcenſ 7 memoranſ. hic ē q᷒ 7 ꝓpha dicit.
Jurau̅ dn̄i exercituū ꝑ aīam ſuā. n̄ q᷒ dſ anima habeat ſ7 h̄ n̄ro narrat effectu.
Y alibi ſimili figura. 7 uermiſ. 7 ſcarabeuſ intelligit̄. Nec mirū ſi uilib, ſignificatio
nib, figuretur. q uſq; ad n̄rarū paſſionū ſeu carniſ ꝯtumeliā deſcendiſſe cog̊ſcit̄.
Nā 7 xpſ agn9 n̄ ꝑ nāta ſ7 ꝑ innocentia. 7 leo ꝑ fortitudine n̄ ꝑ nāta. 7 ſerpenſ ꝑ
morte 7 ſapientia n̄ ꝑ natura ſcribit̄. Nā 7 in ꝓpha plauſtri portantiſ fenū
ſpeſ ducit ad dm̄. 7 h̄ oīa io ꝑ figurā xpſ. qa nichil ē hoȝ ad ꝓꝑ̇etate ſub
ſtantię ei9. n̄ ſcđm eēntiā. ſ7 ſcđm ſimilitudinē. ſpecieſ ducunt̄ ad dm̄.

XX. VIII. DE SENSIBVS CARNIS. Alleluia.

Per ſenſuſ carniſ. morb, irrepit mentiſ. Vn̄ 7 ꝑ ꝓpham dn̄ſ dicit. Om̄s
cogitationeſ t̄re ab aqlone uenient 7 ponet unuſqſq; ſoliū ſuū in in
troitu portarū ierlm. Regna aqloniſ uitia ſūt. quę ſedeſ ſuaſ in portis
ponunt. qn̄ ꝑ ſenſuſ carniſ labem animę ingerūt. Jdeoq; in ipſiſ por
tiſ. ideſt in ipſiſ ſenſib, regnant. Neq; eni aliunde peccamuſ. n̄ ui
dn̄do. audiendo. attrectando. guſtando. atq; tangendo. Vn̄ 7 aliaſ legit̄. Jn
trauit morſ ꝑ feneſtraſ n̄raſ. Et alibi. Et extranei ingrediebant̄ ꝑ portaſ ei9.
7 ſup ierlm mittebāt ſorte. Extraneoſ qppe inmundoſ ēē ſpſ. q tanquā ꝑ
portaſ. ita ꝑ ſenſ carniſ aīam irrepūt. 7 eā illecebrando deuincunt.

explicit dn̄o fauente liber ſententiarū ſci yſidori hyſpaniensis epiſcopi. deo gratias AMEN.

nen · arestaiolo · lib. vi · almar[illegible] · aloispornaio · sol · xxxx · [illegible]
mo[illegible] · in remora el filio dor selli · sol · xxx · [illegible] · [illegible]nopita · dr · i · ser r[illegible] · adim[illegible]
imone · sol · xxvi · in remora · conciatura · dr · i · in canapi · ii · dr · xvii · [illegible]nopita · dr · i · ser r[illegible] · [illegible]
· iiii · in sorti · dr · iii · conciatura · dr · i · in canapi · ii · dr · xvii · aloispornaio · sol · xx · agherar doci gu[illegible]
sol · iii · e dr · viii · alrestaiolo · sol · xx · in timone · lib · v · aloispornaio · dr · xii · in tra guardatura
raule · sol · xl · aloispornaio · sol · xx · adamico · sol · xx · in [illegible] · dr · xxviiii · aramondino filio dor si
discarcatura · dr · xvii · abonacio · sol · xx · serratura di [illegible] · dr · xvi · serratura dicora
t xv e dr · viii · di subielli · in corbella · dr · ii · in tra i narchi o forti e serra dr · xvi · serratura di serra
e · dr · i · in legname da colonne · dr · xiii · adamico · sol · xxv · in coppi · dr · ii · a de [illegible]tura di serra
dr · iii · adamico · sol · v · ne lo lecio · sol · x · taliatur[illegible] · a e aductura · dr · xxi · in naguti ·
dr · iii · arrigo fece dare a lorestaiolo · sol · xx · in tra oghicione e pisanello · lib · iii · in nami[illegible]
dr · iii · arrigo fece dare a lorestaiolo · sol · xx · in tra oghicione e pisanello · lib · iii · in nami se [illegible]
r · xx · serratura di timone · apilotto · dr · xxxiiii · in uino dr · iiii · pisone di botteghe · dr · xxxxi
isorti · dr · v · in naguti [illegible] pannali · dr · xii · in uino · dr · v · aductura di remora · dr · iii · ama[illegible]
imannaia · dr · vi · agualandello · dr · vi · aoghicione · sol · xx · apilotto · sol · iii · e dr · vi · serr[illegible]
ura · e de la pianeta · dr · xviiii · di spennatura di timone · dr · iiii · in pete · sol · xxviii
dr · v · aloispornaio · sol · xx · aguala[illegible] · viii · di scarcatura di quatrati

Incip[it] p[ro]l[o]g[u]s s[an]c[t]i ieronimi iuxta emdatione[m] g[re]ca[m] in libro iob.

Si aut fiſcellā iunco texere. aut palm[arum] folia
coplicare. ut in ſudo[r]e uult[us] mei comedem pane[m]
et uentr[is] op[u]s ſollicita mente tractare. null[us] morderet
nemo rep[re]henderet. Nu[n]c aut[em] q[ui]a iuxta ſententiā ſal
uatoris uolo operari cib[um] q[ui] n[on] perit. et antiquā diui
nor[um] uoluminū uiā ſentib[us] uirgultiſq[ue] purgare.
error in geminū infigit[ur]. corrector uicior[um] falsari[us]
uocor. et errores n[on] auferre ſ[ed] ſerere. Tanta ē enī ue
tuſtati[s] c[on]ſuetudo. ut etiā c[on]feſſa pleriſq[ue] uitia pla
ceant. dū mag[is] pulcros habe[re] uol[un]t codices q[uam] em
datos. Qua p[ro]p[ter] o fr[atr]es dilectiſſimi uiceū nobili
tatis et humilitatū exēplar. p[ro] flabello. calathi[s]
ſportelliſq[ue] munuſcula monachor[um] ſp[irit]ualia h[ec]
et manſura dona ſuſcipite. ac beatū iob q[ui] ad
huc apud latinos iacebat in ſtercore. et uermi
b[us] ſcatebat error[um]. integrū imaculatūq[ue] gau
dete. Quom[od]o enī p[os]t p[ro]bationē atq[ue] uictoriā
duplicia ei uniuſa ſ[unt] reddita. ita ego in lingua
n[ost]ra ut audact[er] [illegible] [illegible]iar feci eū habe[re] q[uo]d amiſe
rat. Ig[itu]r et uos [illegible] queq[ue] lectore[m] ſolita p[re]fa
tione comoneo. et i[n] p[r]incipiis librор[um] eadē q[ue]
ſe[m]p[er] annectens rogo. ut ubicūq[ue] ſe[m]p[er] p[re]cedē
tes u[ir]gulas uideritis. ſciatis ea q[uae] ſubiecta ſu[n]t
in ebreis uoluminib[us] n[on] haberi. Porro ubi
ſtelle imago p[re]fulſerit. ex ebreo in n[ost]ro ſ[er]mo
ne addita. nec n[on] et illa q[uae] habe[re] uidebam. et i
ta corrupta erat ut ſenſū legentib[us] tolleret
orantib[us] uob[is] majo[re] labore correxi. mag[is] u
tile q[uo]d ex odio meo ecclis[ia]s[tic]i x[pist]i cunturū tatu[m]
quā ex alior[um] negotio. Finit p[ro]logus
Inc[ipit] explanatio in oſee p[ro]ph[et]a.

Tempori[bus] [illegible] et ioathā. achaz. et ezechie
regū iud[a]. et ieroboā filii ioe regis iſr[ae]l. o
ſee filius beeri ad p[ro]ph[et]ia[m] dicendā ſp[irit]u ſco re
plet[us] ē. Dememorato itaq[ue] nu[m]ero regū achaz
rex iud[a]. i. et ieroboa[m] rex iſr[ae]l d[omi]n[u]m dereliqu[er]ūt
ut hiſtoria regū et paralipomenon in dicat.
etiā i[n] [illegible] idolatrie cult[u]. i[m]perio ac poteſt[ate] [illegible]
admittere coeger[unt]. p[ro]p[ter] q[uo]d d[omi]n[u]s ad oſee [illegible] locut[us] ē
dicens. Accipe t[ibi] uxore[m] fornicat[ionum] et filios for
nicationis fac. Fornicatam itaq[ue] [illegible] corporis meretrice. ſ[ed] ſp[irit]uale dum [illegible]
[illegible] q[uo]d d[e]i creato[ri]s [illegible] [illegible]

ſimulacror[um] ſe ſubiecerit deſidiis. S[ed] et cū
p[ro]ph[et]a d[e]i p[re]cepto in hac re paruiſſ[et] [illegible]
ex caſtis iezabel p[re]cepit [illegible] . do [illegible]
liente poſt breuio t[em]p[or]is ſangui[ne]m [illegible] in
domo ieu uindicare. Cui[us] p[ro]miſſionis hec
cauſa ē. Iehu p[er] heliſeū in rege[m] unctū ad
defendendū ſanguine[m] nabuthe ciuis hiezra
hel. q[ue] t[un]c t[em]p[or]is metropolis erat. que iezabel a
che regis iſr[ae]l uxor interimerat. ſic hiſtoria
regū exponit. Is cū grauit[er] iuxta diuinū
p[re]ceptū uindicandi ſanguinis cauſa in omis
memorati domos deſeuiſſ[et] hoc pacto d[omi]n[u]m de
reliquiſſe inuenit. cu[m] p[ro]nepote ieroboā q[ui]
lectione c[om]p[re]hens[us] ē originis ſue facta imi
tante. ac cont[ra] d[e]i p[re]cepta et religione cū
p[o]p[u]lo iſr[ae]l agente. nabuthe ſang[ui]s q[ui] in loco de
to iezrabele fuerat effuſ[us]. in dom[o] ieu pa
tris memorati ieroboe p[ro]p[ter] pecca[ta] redunda
tur[us] ſignat. hic factū ē ut ira d[e]i in p[o]p[u]l[u]m
iſr[ae]l p[er] denuntiatione[m] p[ro]ph[et]e p[ro]ceſſura diceret.
Domui iude n[ost]ra lectione c[om]prehenſa ob
hoc p[ro]miſſa ē. q[ui]a ezechias rex iuda fili[us] a
che ſublatis idol[is]. q[ue] ta[m] pat[er] ei[us] quā ceti rege[s]
c[on]ſecrauerat. teplū d[e]i purgaſſe ac purifi
caſſe monſtrat[ur]. Exp[li]c[it]

[illegible]